

PLANINSKI VESTNIK
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

12 1969

3790

poština plačana v gotovini

VSEBINA :

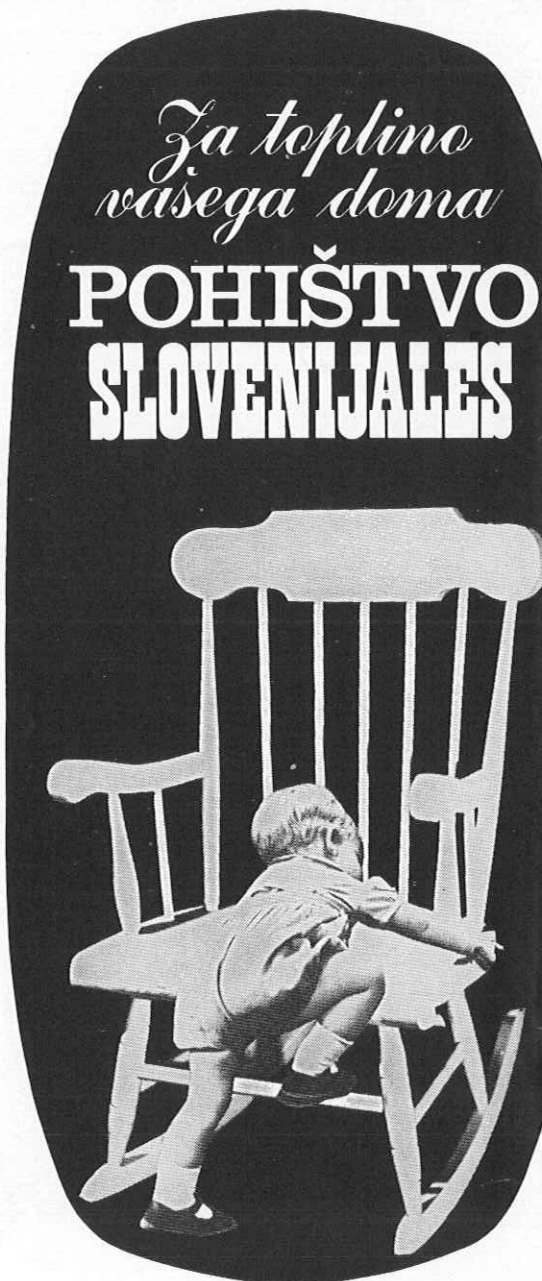
PARTIZANSKI OBISKI PRI OČAKU NASIH PLANIN	
Ciril Zupanc	541
KAZBEK — 5047 m	
Riko Salberger	547
V KRALJESTVU MONT BLANCA	
Mitja Košir	552
IZ MOJE POPOTNE TORBE	
Nada Kostanjevič	557
NA ŠPIK	
Tatjana Kordiš	560
V SNEGU NA MOJSTROVKO	
Stanko Kos	562
ZIMSKI VZPON NA INNOMINATO	
Iztok Furlan, Trst	566
NAS PRADEJ JOZA	
Joža Vršnik, Robanov kot	572
OSEMDESET LET PLODNEGA DELA PAVLA KUNAVERJA	
Ing. Stanko Dimnik	575
O PLANINSTVU SLOVENSKEGA PRIMORJA	
Ciril Zupanc	578
ALPINIZEM SE POSLAVLJA	
Prevedel France Avčin	580
ORIENTACIJSKO TEKMOVANJE BREZ ORIENTACIJE	
Meta Rotovnik	582
DRUŠTVENE NOVICE	583
OBCNI ZBORI	593
ALPINISTIČNE NOVICE	595
VARSTVO NARAVE	597
IZ PLANINSKE LITERATURE	600
RAZGLED PO SVETU	603
PRIPRAVNIŠKI STEBER V PLANJAVI	
Marjan Percič	607

NASLOVNA STRAN:

LEDENA MESEČINA — Foto Vlastja Simončič
(1. nagrada na republiški razstavi planinskih fotografij v Kranju 1969)

«Planinski Vestnik» je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS - urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvanaestkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvoržakova 9, p. p. 214, telefon 312-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina je N din 24.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih (naročnina za inozemstvo N din 37.— ali 3 USA \$) / Tekoči račun revije pri Narodni banki 501-8-5/1 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto. Rokopisov ne vračamo.

planinski vestnik

glasilo planinske zveze slovenije l. 1969 — št. 12

PARTIZANSKI OBISKI PRI OČAKU NAŠIH PLANIN

(Za srebrni jubilej)

Ciril Zupanc

Triglav je tudi med vojno vabil, tedaj na poseben način. V najtežjih dneh okupacije nam je bil kakor svetilnik, ki se je prebil skozi mrak moreče teme okupacijskega režima. Bil je nad vsemi in nad vsem, pravi simbol svobode, boja zanjo in neuklonljive volje. Ta veliki simbol je bil tako naš, da je njegova stilna upodobitev sredi grba OF na mah postala simbol vseh zavednih Slovencev.

Od povsod smo se ozirali nanj. Prevzemala nas je intimna sla: Najti točko, raz katere je moč videti vrh Triglava. In smo ga opazovali: s Fajtjega hriba na Krasu, iz Čepovanske doline, s Snežnika, iz vzpetin kočevskih gozdov, s Krima, z Ljubljanskega gradu, s Karavank... Šel je glas med ljudmi: »Veš, da se od tu in tu vidi Triglav!«

Pa so bili med partizani ljudje, ki so tedaj hoteli stopiti nanj.

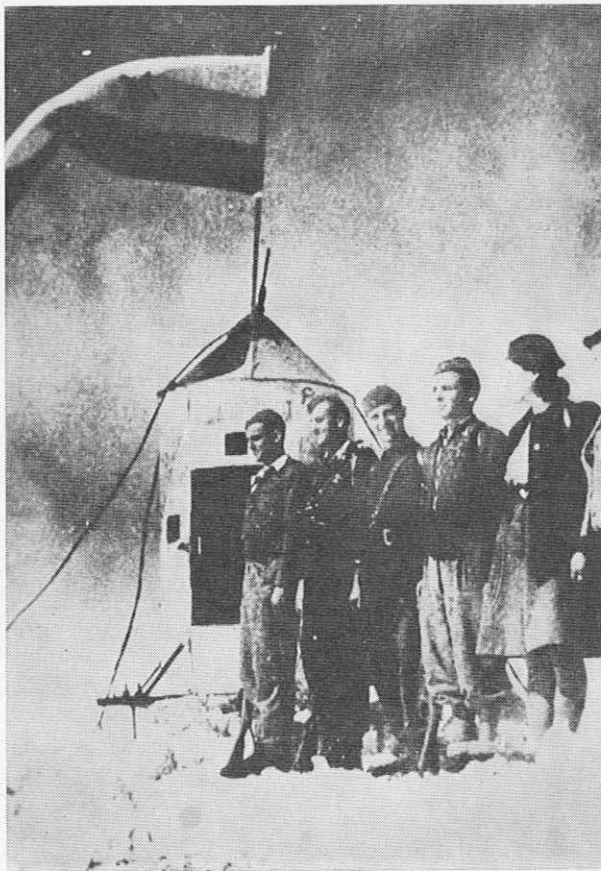
Ponesrečen poskus

Poletje 1942 je bilo za gorenjske partizane pravo vroče poletje. Še posebej to velja za poključke partizane. 26. julija 1942 so Nemci aretirali in odgnali iz gorenjskih vasi 44 družin svojcev partizanov. S tem so hoteli doseči dvoje: Onemogočiti obstoj partizanov in preprečiti dotok novih upornikov v svobodne planine. Učinek je bil prav nasproten. Partizani, ki so jim tedaj odgnali svojce, so postali sinovi vseh prebivalcev tega ožjega in širšega okoliša. Ogorčenje prebivalstva se je stopnjevalo, s tem pa tudi dotok novih in novih borcev. Iz poključke čete, ki je tedaj štela že 40 borcev, je

že avgusta 1942 nastal II. bataljon Gorenjskega odreda, v katerem je sredi avgusta bilo že nekaj nad 50 partizanov.

Avgusta 1942 so se Nemci lotili temeljitega prečesavanja 'banditskega terena', kar je tedaj zajelo levi breg Save Bohinjke od izvira do Bleda, vso Pakljuko in gorenjski del vse do vrh Triglava. Nekaj tisoč Nemcev je opravljalo to očiščevalno operacijo. II. bataljon Gorenjskega odreda, ki je deloval na vsem tem območju, se je pritajil v Gaberju za Kupcem nad

Partizani na vrhu Triglava 20. okt. 1944 (gl. str. 546)

Radovno. Da bi se izmaknili nevarnim nemškimi zasedam in patrolam, so se odločili za premik na bohinjsko stran. Šli so čez Klek na Klečico, Debelo peč, Lipanski vrh in Rudno polje. Nekako 6. ali 7. avgusta je bataljon prišel v skalnato dolinico nad Rudnim poljem, za greben desno od Jezerca nad Konjščico v smeri proti Lipanci. Tu so imeli enodnevni počitek. Med drugim so se tedaj domenili, da pošljejo nekaj borcev na Kredarico in Triglav z nalogo, da na vrhu razvijejo slovensko zastavo, kar naj predvsem opogumi vse ljudi, ki bodo zvedeli za to dejanje, okupatorju pa naj bo v dokaz, da tudi s takšno hajko ne more zlomiti partizanskega upora, hkrati pa obiskati dom na Kredarici in prinesiti bataljonu nekaj potrebne opreme. Med prostovoljci je poveljstvo bataljona določilo 6 ali 7 borcev za to nalogo. Med temi so bili: Izidor (Janez Ambrožič) kot vodja, intendant Sergej (Postojnarjev France iz Zabreznega), Tilen, Božo in Uroš. Takoj so se odpravili na pot.

Na poti proti Kredarici niso doživeli nobenih presenečenj. Na Kredarici so se najbolj razveselili toplih odej, ki so jih takoj pripravili za prenos v bataljon. Po krajšem počitku so nadaljevali pot. Že so se vzpenjali na Mali Triglav, ko so na drugi strani grebena opazili neke postave. Ni bilo težko ugotoviti, da gre za nemško zasedo, ki je s prenosom radijsko postaja s tega najvišjega razgledišča sodelovala v pregledovanju gorskega terena. Naši so se previdno in naglo obrnili ter se jadrno vrnili na Kredarico. Tu so si naložili odeje in se spustili v Kot. Ta predel je bil najnevarnejši. Kritja ni in bili bi kakor na dlani tistemu, ki bi jih obstreljeval. Kar se da naglo so se spuščali po meliščih in plazovih ter se tako neopaženo izmaknili nemški zasedi. Naprej je šlo lažje. Po skalnatih pobočjih nad dolino Radovne so se utrujeni, vendar zadovoljni, pretolkli proti Kupcu, kjer se je bataljon ponovno zbral. Zastava tedaj še ni zavihrala na našem najvišjem vrhu, borci pa so vendarle dobili precej toplih odej in nekaj posode.

Brez žrtev pa kljub temu tedaj le ni šlo. Kmalu zatem, ko je ta skupina odšla proti Kredarici, se je bataljon premaknil na primernejše mesto. Za zvezo pa je na istem kraju počakal komandant bataljona Ernest Seidler-Iztok. Ni čakal

zaman. Komandir čete tega bataljona Ivan Bernard, ki je pred par dnevi odšel na zvezo, se je vračal s komandantom Gorenjskega odreda Poldetom Stražišarjem in odrednim intendantom Francetom Potočnikom, španskim borcem, ki sta prihajala na obisk II. (poključskemu) bataljonu. Prav tu v bližini jezerc nad Konjščico so bili (menda 8. VIII. 1942) vsi štirje nenadoma obkopljeni. Komandantu bataljona Iztoku se je posrečilo, da je, ranjen v stegno, ušel in se še isti dan vrnil v svojo enoto. Stražišar in Bernard sta padla na kraju samem, ranjenega Potočnika pa so Nemci kmalu za tem ustrelili.

Na kraju dogodka je sedaj vzdana kovinska plošča v spomin padlima Poldetu Stražišarju in Ivanu Bernardu. Dogodek je dokumentirano opisan v knjigi »Boj pod Triglavom«, ki jo je leta 1966 založil in izdal krajevni odbor zveze borcev v Gorjah pri Bledu.

Gradnikovci na vrhu

Zadnje dni maja 1944 se je III. SNOUB Ivana Gradnika zadrževala na Uskovnici nad Bohinjskim jezerom. Kristalno beli stožci Julijcev in med njimi še posebno vrh Triglava so pritegovali poglede borcev in mamljivo vabili. V poveljstvu brigade se je utrnila misel, da bi partizani stopili tudi na naš najvišji vrh in tu razvili našo zastavo. Iz misli je nastal sklep, iz sklepa akcija.

Brigadni poročevalec Srečko Perhavec je v brigadnem glasilu Naš klic (št. 2, dne 22. junija 1944) v članku 'Slovenska zastava na vrhu Triglava' med drugim takole opisal start te zanimive ekspedicije: »... Strumno smo stopali v kozjem redu sorazmerno vsaksebi. Na čelu vodnik, zdrava gorenjska korenina; za njim tovariš Blaž, tudi odločna gorenjska skala; za njima pa tov. Miro in jaz...« Z Uskovnice so šli čez Velo polje do Vodnikove kočice, mimo Aleksandrove kočice, kjer so prenočevali, saj so z Uskovnice odšli okrog 11. ure in jih je pri Aleksandrovi kočici zatekel mrak. Od tu so se povzpeli na vrh Triglava in se po isti poti še istega dne 31. maja vrnili v brigadno taborišče na Uskovnico.

Edini od teh, Mirko Pavlin, ki je vojno preživel, živi sedaj v Kromberku pri Novi Gorici, se spominja, da je načelnik štaba Blaž (Oto Vrhunc) na vrhu Triglava, ko so razvili zastavo, izstrelil cel rafal nabojev iz brzostrelke, nekdo pa je vrgel ročno bombo v prepad. Zapeli so tudi partizansko pesem: Hej Slovenci, kdaj bo konec našega trpljenja... Vsi štirje so se v Aljaževem

Pogled z Velega polja mimo Vodnikove kočice na Bohinjska vrata. Letošnje jesen je imel ta svet do konca oktobra številne goste
Foto ing. Albert Sušnik

V tem brigadnem glasilu je l. 1944 izšel članek o partizanskem obisku Triglava

stolpu, po spominu Mirota Pavlina, vpisali v spominsko knjigo tako, da so napisali le priimek in ime, v rubriko »Od kje prihaja« pa so napisali: »Iz grmovja«.

Zadnji del reportaže, ki je bila v brigadnem glasilu Naš klic kmalu zatem objavljena (26. junija 1944), to takole opisuje:

Slovenska zastava na vrhu Triglava

Ustavili smo se v koči, da se odpočijemo in pokrepčamo – in da nato krenemo naprej. Pojedli smo, zalili s kozarcem planinskega čaja, malo pokramljali in nato krenili na zadnji košček poti. Ta pot je bila povsem drugačna od prejšnje. Velika vzpetina, v presledkih pasovi zaledenelega snega in pot zasuta od plazov. Vse težave na kamnitem potu so bile borba; tudi prehodi preko snega silno nevarni. Previdno smo stopali korak za korakom. Vsak je prenašal težo telesa iz ene noge na drugo zelo previdno. Razumljivo. Na eni strani se dviguje gola pečina visoko v nebo, na drugi strani pa zledeneli prepadi. Če ti zdrsne, bi se zapeljal 200 metrov v globočino s posledicami, ki si jih lahko zamisljamo. Par takih prehodov smo prešli – in prispeli smo do Aleksandrove kočice. To je bil naš prvi cilj.

Prav pred nami se dviguje mogočni vneboder. Prijel bi ga lahko, tako je blizu. Toda višinska razlika nam kaže 400 m. Neverjetno kako oči varajo. Še bo treba znoja. Nič ne de. Namen, kateri nas je napolnil v te strmine, cilj, nam daje še pogum. Vodič nam prikazuje – sedlo in pa prehod iz Malega na Veliki Triglav. Zmaje z glavo. In vpraša: Imate dereze? Ne! Imate cepin? Ne! Imate čevlje dobro podkovane? Spogledamo se. Odkimamo enotno: Ne. Mislim si: Kaj pa imam? Imamo partizansko voljo

in ambicijo, katera nas vodi in vleče na cilj. Na obrazih vseh se vidi skrb. Ali bo uspelo ali ne? Vsak čuti v sebi ponos in zavest. Naprej tovariši! Smo partizani, smo člani III. SNOUB »Ivana Gradnika«, ali ne? In če smo, zavedajmo se, da moramo storiti dolžnost, katera nam je bila poverjena. »Naprej!« zabobni iz ust načelnika štaba tovariša Blaža. Iz oči nam gori drznost in neomajna volja. Soglasni smo za uro odhoda, ki je določena ob 6. uri zjutraj. Kmalu se je zmračilo. Utrujeni smo se pokrepčali na edini klopi in stolici, zložili nekaj ostankov delov postelj in nato kmalu zaspali. Skozi moje misli so leteli prepadi, previsne stene, ledeniki itd. kakor v filmu. Toda moč utrujenosti je tudi to premagala.

Prvi sončni žarki so obsipali s svojo toploto tovariša Blaža, kateri je spal pri oknu. Zbudil se je. Tudi nas je zbudil. Hitro smo skočili s svojih ležišč, kakor bi tudi nas kaj vleklo. »Na Triglav!« je bilo naše geslo. Kmalu smo bili pripravljani in krenili smo. Že prvi koraki so nam začeli dajati povod za dvom. Zakaj? Po vsakem bolj trdem koraku si šel do kolena v sneg. »Kaj bo šele zgoraj?« se je čulo iz ust vodiča. Toda naprej! Pot je strma. To ni pot – kozja stezica je, na kateri, kjer ni snega, se le malo pozna, da je kdaj tukaj stopala človeška noga.

B-r-r-r! Blaž zdrsne... Hitro se vjame in vidi se njegova gibčnost. Previdno lezemo po ozki stezi. Vsak oprijem za klin je previden. Vse je uničeno! Žica potrgana, klini razmajani in stopinjice večinoma zasute. Sedaj se pa bori partizan brez pripomočkov in doseži svoj cilj! Naprej! Ni čuti od nas glasov. Vsak je skoncentriral vse svoje misli na oprijeme – na stopnje. Parkrat sem obvisel na žici in se spravil naprej le z močjo svojih rok. Pod žico gladek led. Noga ne najde opore. Pot nas pelje na Mali Triglav. Bolje, da ne gledamo, ne na levo ne na desno.

Na eni strani prepad 800 m, na drugi 400 m; zato ne gledamo mnogo, le naprej silimo in sedaj pride glavna preizkušnja. Prehod iz Malega na Veliki Triglav je posebno nevaren. Ozka stezica, največ pol metra široka in pokrita s snegom, pelje čez. Na obeh straneh pa zija žrelo – prepad. Pogum, tovariši! Korak za korakom. Tišina. Vsakemu je pogled uprt le v nogo. Noga za nogo se previdno dviguje. Mine par minut in evo nas čez. Le oddih se je čul. Nato pa naprej. Še par krepkih sunkov ob žici in pokazal se nam je vrh stolpa, kateri je štrlel iz svoje zimske obleke ponosno proti nebu. Vsi smo se smejali, ko smo prišli na vrh. Vsak je ponosno držal dvignjeno glavo, češ, dosegli smo in izvršili svojo nalogo! Pozabil sem povedati, da mi je bila ovita okrog vratu celo pot kot lovorjev venec naša zastava. Takoj sem jo razvil, zvezal za količ in zmagoslavno postavil na stolp. Oči vseh nas so bile uprte vanjo. Plapolala je zmagoslavno prvič na kralju planin Triglavu. Zdelo se je, kakor da govori vsem Slovcem: »Poglejte me, vsi sužnji iz okov, zapejlani v mraku, vaša sem vodnica, zaščitnica.« Da bi trenutku razvitja zastave dali še več izraza in čustva, se je ob pečinah razpočila bomba in padla sta dva strela. Daleč je odmeval njun glas. Bili so častni strelji. Nismo ostali na vrhu mnogo časa. Pohiteti smo morali, kajti sonce je močno upiralo svoje žarke ob led in sneg in ga sililo k svojem bistvenemu spreminjanju. Mehak sneg bi nam bil v škodo. Daljnogled je romal iz roke v roko. Vsak je hotel videti več, kakor mu dopušča zgolj prosto oko. Krasen je pogled na vse strani; genij bi bil tisti, ki bi lahko prenesel vse te lepote na papir. Treba je bilo kreniti. Zopet nas je čakala težka

pot. Počasi smo jo mahali navzdol. Previdni smo morali biti spet na isti višini kakor prej. Večkrat se je oglasil tov. Blaž in rekel: »Eden je Triglav, pa tudi moja glava je samo ena.« Vkljub mokremu snegu in mokri stezi smo prišli zopet k Aleksandrovi koči. Kar oddahnili smo se. Tovarišu Blaž sije obraz od radosti. Misli si je: »Glavo sem pa le odnesel!« in reče: »Raje jurišat petkrat na bunker, kakor ob takem vremenu še enkrat na Triglav!« Po trudapolni hoji smo se zleknili na naše žimnice in zahrčali. Toda ne dolgo. Kmalu nas je dež pregnal. Vstati je bilo treba, obleči se in kreniti nazaj v brigado. Sedaj je šlo hitreje. Kot kozlički smo preskakovali iz kamna na kamen. Utrujenost se nam sploh ni poznala. Po triurni hoji smo prišli v bližino logorja. Hitro smo se bolj skrčili v razstojanju, vsak je zavzel resnejši pogled, da bi bili bolj interesantni. Saj ni res! Samo zadovoljni smo bili, da smo tako vestno izvršili svojo nalogo.

Strumnih korakov smo prikorakali v logor. Utrujenost se sploh ne pozna. Od vseh strani se čuje: »O, Triglavci so že nazaj? Ste bili na vrhu?« Ko smo prikimali, vse se je čudilo. Prva naša dolžnost je bila, da smo se javili komandantu tov. Ratku. Ko nas je videl in zvedel, da smo izvršili svojo nalogo, se je nasmehnil. Ni rekel besede. Njegov izraz obraza nam je povedal vse. Vesel je bil, kajti videl je, da vsi stremimo zatem, da izvršujemo njegove odredbe, da gledamo, da se udarnost in slava naše brigade razlega na vseh koncih in krajih in da bomo s to udarnostjo priborili vsem jugoslovanskim narodom bližnjo najsrečnejšo bodočnost.

Srečko

Del članka. Izhajal je v nadaljevanjih

Slovenska zastava na vrhu Triglava (nadaljevanje)

Ob 11. uri je bilo vse pripravljeno in odrinili smo. Vodič na čelu. Pogledaj ga v obraz in vidiš boš mačka, kateri je obhodil vsa pota in kar uživa, ko bo spet prišel v svoja stara lovišča.

Sledili so pristranski pozdravi, par krepkih stiskov rok in odšli smo. Še par pogledov ni je padlo po tovariših, v katerih sem opazil izraze velike nezaupljivosti. Ne vem kaj je bila nezaupljivost v naših zmoglosti ali dvom v dosedaj naših ciljev. Gremo! Pot se je začela dvigati v prve deset metrov višine. Strumno smo stopali v kozjem redu v sorazmernem odstojanju. Na čelu vodič, črvena gorenjska korenina, anjini tovariši Blaž, tudi oblačna gorenjska skala, za njima pa tov. Hiro in jaz prav po vipavsko. Med, da smo prišli iz sončnih dolin Vipavske in kar nam vrné bile časte večjeje vasi, trga in mesta, tu gori v skalnatih Goranjako, kljub temu ni več omahovala. Sli smo enakomerno. Vedno bolj se je dvigala pot a prepad na levi se je vedno bolj nižal. Že smo začeli sopihati. Ne vem kaj bo, če smo že sedaj tako trudni. Toda to smo občutili smo se s tem, da to pride radi redke vaje: toča po par urni

Seznamimo se še s posamezniki, ki so se udeležili te zanimive akcije.

Oto Vrhunc – Blaž Ostrovrhar iz Dolenje vasi v Selški dolini. Kot načelnik štaba Gradnikove brigade je bil vodja patrolje, ki je nesla zastavo na Triglav. Padel je 5. aprila 1945 v vasi Topole nad Selci kot komandant Škofjeloškega odreda.

Miro Pavlin je doma iz Solkana pri Gorici. Kot komandir štabne patrolje je bil član te skupine. Svobodo je dočkal v Gorici kot komandant batajona v Prešernovi brigadi. Zaposlen je v tovarni Meblo v Novi Gorici.

Srečko Perhac je bil Mariborčan. Tedaj je bil brigadni administrator z vzdevkom »Uvuci« in obenem eden od najprizadenejših pri urejanju in izdajanju brigadnega glasila. Sredi julija 1944 se je v kasarni v Cerknem smrtno ponesrečil, ko so preizkušali par-top.

Martin Škantar-Žvan je bil doma iz Srednje vasi v Bohinju. Bil je borec 3. bataljona v Gradnikovi brigadi. Kot domačin in v prejšnjih časih tudi gorski vodnik in nosač je bil tokrat določen za vodnika tej partizanski skupini, ki je šla na Triglav. Padel je 20. junija 1944 na Selški planini na Jelovici.

Ta prvi in uspešni partizanski vzpon na Triglav je zabeležen tudi v knjigi Gradnikova brigada (stran 248–249), ki je izšla leta 1966 po programu knjižnice NOV in POS. Tu je objavljena tudi Blaževa pesem, ki je ob tem vzponu nastala. Takole je pesniško razpoloženi Blaž podživel ta zanimivi dogodek:

Pozdravljam te, gora vladar!
V dnež, ko trgamo okove,
prišel sem k tebi na oltar
razpeti prapor misli nove.

Še vedno zreš mračno na ceste,
ki kontrolira jih tiran,
drvi pa čas, ko vse nezveste
in tujce plačal bo tlačan.

Pod tabo kri se še pretaka,
oškropila tvoje je noge,
a borba ta res neenaka:
svoboda že iz hribov gre!

Za osvoboditev Beograda – na Triglav!

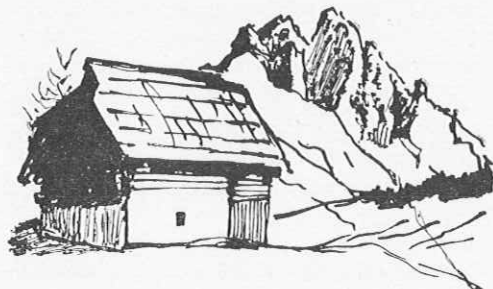
Kakor vse naše enote, tako je tudi Jeseniško-bohinjski odred z največjo radostjo in pričakovanjem spremljal vojne dogodke, ki so se oktobra 1944 zvrstili v bojih za osvoboditev Beograda. Vsaka nova radijska novica iz tega bojišča je prinesla nove radosti, saj je bilo očitno,

da se nemški obrambni obroč okrog Beograda vse bolj ruši in drobi. Seveda so bile vse te radostne novice tudi prežete z veliko boleščjo, saj je bilo znano, da v tej bojih padajo številne naše žrtve in to takorekoč tik pred osvoboditvijo.

Poveljstvo Jeseniško-bohinjskega odreda se je odločilo, da tudi ta enota na kar najlepši način izkaže navdušenje ob osvoboditvi naše državne prestolnice. Terenke v Gorjah so izdelale lepo zastavo in izrazile željo, da se akciji tudi same pridružijo. Med 15. in 20. oktobrom 1944 je skupina borcev (4 ali 5) Jeseniško-bohinjskega odreda z dvema terenka odšla preko Kredarice na vrh Triglava, kjer je na že zasneženem vrhu razvila našo zastavo na Aljaževem stolpu. O tem dogodku ni bilo moč doslej dobiti nobenega pismenega poročila. Ohranjeni pa sta dve fotografiji, od katerih eno objavljamo. Fotografiji hrani Muzej narodne revolucije v Ljubljani. Doslej tudi ni bilo moč dobiti natančnejših podatkov o borcih, ki so tedaj stopili na vrh Triglava, pač pa se ve, kdo sta aktivistki, ki sta na fotografiji. Na desni strani slike stoji Ivanka Stare, poročena Gracel, ki sedaj stanuje na Bledu. Njej ob levi (s titovko na glavi) pa stoji nekdanja aktivistka (ime mi ni znano), ki je sedaj menda uslužbenka podjetja Elan v Begunjah.

*

To so torej trije vzponi na Triglav, ki so jih partizani opravili med vojno. Ker je za tretji vzpon okrog 20. oktobra 1944 potekla letos 25-letnica, je vsekakor zelo prav, da smo se teh vzponov spomnili tudi planinci, saj le ti prav lepo dopolnjujejo in bogatijo tudi našo planinsko preteklost.

Riko Salberger

Ko prost na sever iz daljave,
iz južnih zdaj dežel hitim,
Kazbek, ki stražiš vzhod, pozdrave
naj za slovo ti zročim.

(Lermontov)

Zdi se mi, da nas budijo že sredi noči. Nismo hoteli biti pri prvih in tako prijetno je ležati, ko so drugi že sredi dela. Vsa obleka je že pripravljena in tako si hitro napravljen. Malo več pažnje posvetim nogam. Na njih so se poznali sledovi prvih dveh vzponov. Žulji. Namažem jih s kremo in nato lepim z levkoplantom. Potem počasi natikam nogavice, da ja ne bi ostala kaka nepopravnana guba.

Kmalu pripeljejo kamioni. Po naših pojmi jih je premalo. Gledamo sovjetske alpiniste, ki vzemajo te trdnjave na kolesih. Mi vljudno stojimo ob strani in si nato le s težavo priborimo dovolj prostora. Kamioni so bili pokriti s plah-tami, vendar so jih sovjetski tovariši odstranili. Po naglici, s katero so to delo opravili, smo skleпали, da so veliko bolj navajeni na taka potovanja kot mi.

Končno se premaknemo po nekašnih kolovozih. Čeprav vemo, da so šoferji navajeni takih voženj, kar s strahom opazujemo pot. Naglo se nato spuščamo po asfaltni cesti, šoferji pa povsem mirno, flegmatično sučejo krmilo. Cesta je tu speljana po strmih pobočjih v številnih zavojih.

Po tej poti smo se že vozili v »lager«, a še vedno je veliko zanimivega. Čeprav je hladno, vestoni odlično grejejo. Vozimo se skozi rudarska naselja, zapuščena in sajasta. Ozka je ta dolina in vse je izkoriščeno za naselja, za vase, za skromne domove.

Opazujemo drzno speljano žičnico, danes že opuščeno, s katero so spravljali v dolino rudo enega izmed najbogatejših rudnikov boksita v SSSR. Danes je ta kop opuščen in samo drzno speljana žičnica govori o pridnih graditeljih, ki so jo postavili.

Precej smo se že spustili in cesta se položi. Vendar smo še vedno med gorami, dokler se pokrajina hipoma ne spremeni. Nikjer pred nami ni več gora in hribov, že smo v ravnini Severne Osetije. Kot da bi nas gore prej oklepale, zdajci so nas pa vrgle na ravnino. Tudi

potok, ob katerem smo se vozili, se je umiril. Oko se kar težko privadi na ravnino pred seboj. Sedaj so tudi naselja številnejša in ne več tako strnjena.

Še vedno je ležala gosta megla nizko nad zemljo. Poleg črpalke se na desni strani ceste razprostira naselje. Gruča hiš iz blata in vse naokrog polno prahu. Med njimi so se podili navzdol goli otroci. Sovjetski tovariši so nakupili od njih sončnic in zdaj jih vsi vztrajno jemo. Velike gosi racajo okoli nas in zvedavo gledajo v vsako lupino, ali je ostalo še kaj užitnega. Veliko je teh živali. Precej močne so, in kot je bilo videti, tudi nasilne.

Ko pridemo do križišča, do vojaške gruzinske ceste, ki pelje čez Kavkaz, se spet ustavimo. Že od daleč so nas vabila jabolka. Začudeno gledamo sovjetske alpiniste, ki so kar ob navzočnosti svojih vodnikov navalili na sadovnjak. Ko smo opazili ravnodušnost vodstva, tudi mi nismo ostali ob strani, ampak smo se te bere udeležili. Nekateri lakomneži so si nabrali polne žepe še nezrelih sadežev.

Vozimo se po vojaško-gruzinski cesti ob Tereku. Sprva je dolina še precej široka in ravna in taka se globoko zajeda v boke Kavkaza. Pokrajina je pusta. Po pobočjih posejane se stiskajo vase. Dolga stoletja so se tu ljudje spopadali s sovražnimi plemeni, s Čerkezi in Čečenci. Braniti so se morali pred Kozaki. Razumljivo je, da je bilo zanje veliko bolj potrebno naučiti se, kako se suče meč ali kinžal ali kako ravnati s puško, kot pa pasti ovce. Za to so žene in otroci.

Danes samo še v povestih živijo junaki, lepi, hrabri, divji in nežne, lepe, vitke domačinke. Njihove pesmi, njihove povesti ne opevajo samo ljudi, opevajo tudi pokrajino, opevajo tudi njihovo zibel. Čudovita je ta dežela, ti divji, težko dostopni, visoki vrhovi. Danes visijo zaprašeni kinžali na stenah, nihče več jih ne čisti vsak dan. Tudi v te predele prihaja civilizacija. Drevo ob cesti je prekrito s številnimi žicami za elektriko in telefon. Cesto popravljajo in širijo, gradijo nove mostove in predore. Cesta je edina, ki teče preko centralnega Kavkaza. Že samo ime »vojno-gruzinska cesta« govori o namenu.

Čim dlje se vozimo po tej dolini, tem ožja je in vrhovi na obeh straneh so vse višji in višji. Tudi pobočja nad cesto so vse bolj strma in pusta. Vse več pa je vrhov, na katerih ležita večni sneg in led.

Tudi naselji ni, ljudi pa vse manj in manj. Dolina postaja divja. Človek je tu v večnem boju s podivjano vodno silo, ki mu trga zemljo in jo

odnaša s seboj. Cesto popravljajo, vendar promet mora teči dalje. O cesti tu že skoraj ne moremo govoriti, je slabša kot kolovoz, vse ožja in ožja. Včasih ni prostora niti za to, na obeh straneh Tereka kipijo navzgor strme stene. Tu je moral človek poseči po modernih pripomočkih. Z jeklenimi svetri je prevrtnal granitne stene in si skozi nje speljal svoj tir.

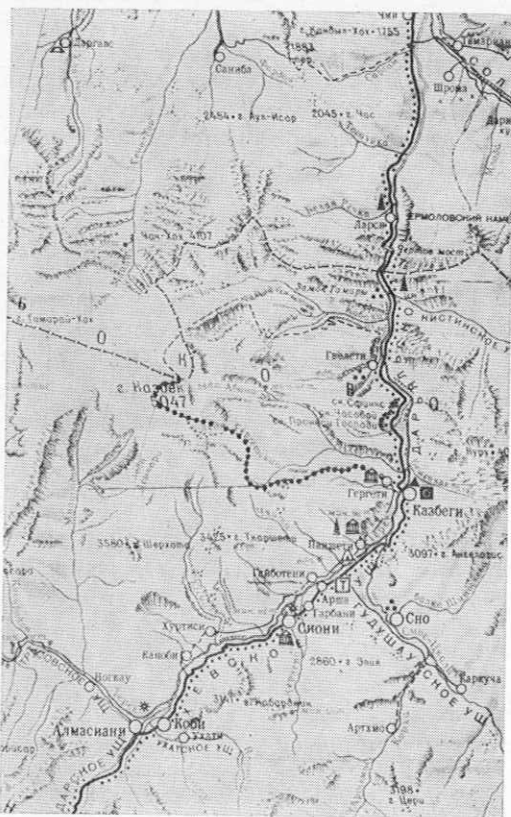
To je Darjalska soteska.

Občudujemo šoferja, ki ravna kolesa ob globokem prepadu. Imaš občutek, da boš vsak čas sredi te vode, da te bo potegnila s seboj in te odnesla proti Kaspiju.

Na strmih sivih pečinah se prikažejo ostanki mogočnih trdnjav. Morda je prav tu, naslonjena na sive granitne skale, vabila trudne popotnike lepa Tamara ter jih po nočeh ljubezni in slasti izročala v divje valove Tereka.

Dolina se malo razširi in spet nas pozdravi trdnjava. Ta je trdnejša in večja, tudi bolj ohranjena. V tako ozki dolini res ne more nihče neopazen mimo nje. Ko bi lahko govorila, bi imela kaj povedati.

Kazbek z okolico

Ko smo se rinili skozi to Darjalsko teseno, smo precej pridobili na višini. Tudi cesta je boljša, lepo je speljana po travnatem pobočju.

Od tu smo prvič zagledali bleščeč velik bel vrh. Od ust do ust se je šlo: »Kazbek, Kazbek.« Prvič v življenju sem gledal vrh visok preko 5000 m. Nekoliko osamljen je, toda zaradi tega še bolj mogočen in veličasten. In že se je skrila za zelenimi hrbtmi.

Ob cesti opazimo stražnico. Star domačin stoji ob njej s puško na rami in upravlja z rdečo-belo zapornico. Začudeno gledamo, kaj naj to pomeni. Smo na osetinsko-gruzijski meji. Možak nas samo pogleda, popravi jermen pri puški in vzdigne pregrado.

Stopimo v Gruzijo. Iz megle v dolini je nastal čudovit sončen dan. Vestoni so kar odveč, z njimi poskušamo oblaziniti trdo sedišče. Izročamo se toplemu soncu in sanjarimo. V višini 2500 m je naselje. Hiše so skromne, pa lepo urejene. V zimskih mesecih so prebivalci povsem odrezani od sveta.

Imajo pa radio in televizijo.

Tod bi bilo lahko fantastično zimsko športno središče. Treba bi bilo postaviti le nekaj žičnic, prog pa je na pretek. Kavkaz je zelo razsežen, in če je kdo pričakoval, da se mu bo s prelaza odprl pogled na jug, se je pošteno zmotil. Kajti prestopili smo šele severni prag gorovja. Pred nami je bilo še ogromno vrhov in med njimi še več dolin. Še bolj smo se približali vznožju Kazbeka. Res je ta gora navzoča povsod. Kamor koli se ozreš, pogled se vedno ustavi na njej. Karkoli delaš, povsod je navzoča bela, v nebo kipeča kupola.

Končno se je naša pot končala, hitro je bilo vse zloženo s kamionov, potem pa se je začelo iskanje. Ta ne najde pravega nahrbtnika, drugi ne svojega cepina, tretji pogreša kladivo. Toda končno imamo vse in treba se je pripraviti za odhod. In že je vse pripravljeno, čakamo le še sovjetske vodnike. Medtem pa se lahko posvetimo okolici. Posneti hočemo čimveč na celuloidni trak. Pot se takoj začne vzpenjati, sonce neusmiljeno pripeka, nikjer ni sence, kamor bi se lahko umaknil pred njim, nahrbtniki pa so precej težki. Ves čas je pred nami Kazbek. S teleobjektivom opazujemo njegove snežne strmine pod vrhom. Pred nami pa se širijo sama travnata pobočja. Nikjer ni vode, le visoko pod vrhom se na pobočjih blešči sneg. Na teh pobočjih so velikanske črede ovac. Te tu srečuješ res na vsakem koraku. Vodijo jih čakati ovni z rogovi podobnimi muflonovim. Dolga in gosta dlaka jim visi z ledij skoraj do tal. Ta volnena

Pod Kazbekom na robu naselja Kazbek

Arhiv naše odprave na Kavkaz 1968

zavesa jih varuje pred strupenimi sapami, ki jih podijo gorski velikani s svojih pobočij, štiti pa jih tudi pred vročino.

Tudi pastirju je vroče. Če si hoče ohladiti glavo, si mora senco prinesiti s seboj iz doline. Dve, tri košate veje in volneni jopič. Vročje mu je v debelih nogavicah, zato si hladi noge tako, da hodi po skalah kar brez obuval. Nato smo hodili po širnih površinah kavkaškega rododendrona. Veliko večji je od našega. Cvetovi so večji in svetli, skoraj beli, listi pa so podobni lorvorjevim. Med travo se skriva pravo bogastvo drugih najrazličnejših cvetov. Precej visoko smo že in snežišča, ki smo jih zjutraj gledali iz doline, niso bila več tako visoko nad nami. Izpod tega snežišča je tekel studenček, ki je bil v tem trenutku vreden več kot kak šampanjec.

Že smo blizu grebena. Vse nas zanima. Kaj bomo zagledali na nasprotni strani? Nihče ni več utrujen in vsem se nam zdi, da se nam mudi, da bi bili čim hitreje na razgledu. Tu se nam prvič pokaže Kazbek od vznožja do vrha. Od juga so se začele valiti megle in pre-

krile so grebene nad potjo. Le Kazbek se jih je še otepal. Dokler on ni v megli, ne bo slabega vremena, vsaj upamo tako. Ko vidimo, kam moramo priti še danes, se podvizamo. Res, pot ni več tako strma, teče lepo po pobočju, včasih moraš še malo navzdol. Tudi sonce nima več take moči, z vseh strani teko potočki, nekateri med njimi so celo mineralnega značaja. Tam je voda toplejša in ima okus.

V daljavi se že vidi taborišče, kjer bodo prenočevali sovjetski alpinisti. To je zadnja travnata površina na pobočju, nad njo pa se že začne ledenik. Izpod ledenika teče prava reka, ki se preko skal in nato preko morenskega praga v velikem slapu meče v dolino in se pri tem razprši v tisoče drobnih kapljic, ki so od daleč videti kot meglice.

Samo še preko vode pa bomo ob sovjetskih alpinistih. Res, samo še preko vode, toda kako? Nikjer ni mostu, vode je pa precej. Tudi precej deroča je. Hodimo ob reki in iščemo prehod. Majavo kamenje ni kaj prida za stopinjo, narhbnik moti ravnotežje. Kar bo, pa bo. No, vsi nismo imeli sreče, sočutno opazujemo Vero,

ki ovija premočene hlače in zliva vodo iz čevljev.

Sovjetski alpinisti so prespali tu pod ledenikom, mi pa se moramo še ta dan povzpeti nad ledenik do stare zgradbe.

Sedaj nas je manj in tudi hoja sama je precej bolj zanimiva. Sonce je izginilo za greben in megle so se razkadile. Poslovimo se od mehke trave in že smo na ledeniku. Nanj mislimo stopiti na njegovem najožjem delu. To pa ni tako lahko. Prav tu izvira potok, ki smo ga prej prekoračili. Stvar je tu še bolj nerodna. Z zgornjega roba pada voda v slapu do te ploščadi, od tu pa spet v mogočnem 70-metrskem slapu v dolino. Voda je v ledu izdolbla rove, nekaj časa teče po površini pa spet ponikne. Padec ali kopel tod res ne bi bila prav nič prijetna. Led je spran od vode, trd, nikjer ni stopinja dovolj varna, treba je s cepinom izkopati varno stojišče. V ledu teko številni potočki, ki se stekajo in pretakajo iz ene razpoke v drugo in si dolbejo novih poti. Led je sprva strm, kmalu pa se položi. Ledenik je precej dolg, prečkajo ga številne široke razpoke, ki jih obidemo, če se le da. Sicer pa je hoja po ledeniku prijetna in varna. Ko se umikamo na moreno, zagledamo ob poti šotor. Veter mu je potrgal vrvi. Povedo nam, da je pred nekaj dnevi padel v razpoko nek študent iz Moskve. Za njim je ostal le ta šotorček. Prijatelji so ga pustili na ledeniku v njegov spomin. Za trenutek postojimo, pogovor utihne. Spet se drobi melišče pod nogami, skale nad nami so vse razjedene in čudno rožnato rjave barve, kar nekam fantastične se nam zdijo. Sneg in led pa dajeta tej barvi še globlji ton.

Vrh je še visoko nad nami. Srebrno se lesketa led pod njim. Ugibamo, kakšno bo vreme. Nič kaj dobro ne kaže. Tedaj zagledamo aneno, nato vetrnico in za njima ves objekt, veliko vojaško stavbo, brez oken in vrat. Stekla so razbita, vse naokrog pa so razmetane smeti, konzervne škatle, zarjavelo železo, deske, lonci. Tudi v zgradbi ni nič boljše, vse v smeteh. Težko najdemo sobo, ki je vsaj delno za vetrom.

V domu prebivajo tudi glaciologi. To so bili mladi ljudje iz Gruzije, dve dekleti in fantič. Lepo so nas pozdravili. Precej toplo imajo, poleg tega radio in televizijo. Povprašam po vremenu, napovedi niso nič kaj vzpodbudne. Upamo, da so se zmotili.

Beseda da besedo in tako se razplete pogovor o njihovem delu. Preko poletja živijo v gorah. Delajo na ledeniku, opravljajo razne meritve o kakovosti in razsežnosti ledu. Večji del so

sami. Zdaj je minilo ravno 100 let, odkar so ljudje prvič prišli na vrh Kazbeka.

Ko se zjutraj zbudimo, nas najprej zaskrbi vreme.

Megla in rahlo vršanje!

Žal so se napovedi uresničile. Seveda vztrajamo, saj so sovjetski alpinisti, načelnik tabora z ženo in še nekaj inštruktorjev tudi že na nogah.

Do vrha nam obljublajo enajst ur hoje. Na vsak način se bomo vrnili še pred nočjo, zato bomo vzeli s seboj le vestone in nekaj hrane. Že po prvih korakih nas objame vlažna in gosta megla. Svetlobni snopi čelnih svetilk tipajo v temo, za njimi noga išče varne stopinje v krušljivem svetu. Sovjetski alpinisti so odšli pred nami, iščemo njihove sledi. Povsod samo kamenje v gosti megli. Vemo samo to, da se nekje nad nami razprostira gora z vrhom, na katero smo namenjeni.

Hiteli smo, da bi ujeli sovjetske tovariše, s tem pa smo se vedno bolj oddaljevali od Volodje in Toneta. Nekaj časa smo se klicali in si dopovedovali s svetilkami. Tudi mi dvomimo o pravi poti našega vzpona... Odločimo se, da ju počakamo. Megla se je vzdignila, morali bi videti naša znamenja. Iz megle je začel rositi droban, mrzel dež. Precej časa ju že čakamo, na naše klice ni nobenega odgovora. Treba bo iti nazaj. Nazaj ne bomo šli vsi. Dvojici, ki se je prostovoljno javila, smo hvaležni. Dolgo poslušamo, kako se vale skale pod njihovimi koraki, ko izgubljata metre višine, ki smo jih v temi tako težko dosegli. Dež zjutrajno mrli. Mrzlo je.

Šele s klicanjem smo se sporazumeli. Vračata se. Zadnji čas, kajti nađ vzhodom se je nebo že začelo svetlikati, prvo znamenje porajajočega se dne. Ko prideta onadva do nas, nadaljujemo s svojo potjo. Če ne gre po nogah, pridejo na pomoč še roke.

Vabljujejši je strm leden žleb. Hoja po njem je udobnejša kot po majavih skalah. Ko postane strmina prevelika in led le pretrd, gre nekaj časa še po robu, potem pa je treba spet nazaj v skale. Medtem se je že naredil dan. S seboj imamo tudi sovjetsko spremljevalko. Odkar nas je zadnjič pošteno zapeljala v megli, jo zelo malo upoštevamo...

V strmeh snežišču nad nami zagledamo že precej visoko sovjetske alpiniste. Sem in tja se sveti led. Nihče ni preveč navdušen zanj in zato se oziramo za boljšo smerjo. Sneg je tu južen, razmočen od dežja. Ko plezamo preko ozkega ledenega mostička, z nezaupanjem gledamo v razpoko pod seboj.

**Kazbek,
ki straži
vzhod . . .**

Arhiv
naše odprave
na Kavkaz 1968

Tu se strmina napne. Pod tanko plastjo snega se skriva led. Vendar dereze prijemljejo skozi sneg in zato lahko hitro napredujemo. Navezani smo. Presenečeni smo, ko se iz megle pred nami pojavi strma ledena stena.

Kaj sedaj?

Na levo ne kaže. Edina možnost je na desno. Postalo je čudno tiho, tudi veter je pojenjal, začelo je snežiti.

Naj se vrnemo?

Zavedamo se, da bi s tem naša edina priložnost, da pridemo na vrh Kazbeka, na edini dostopni nam pettisočak v teh gorah, šla po gobe. Nočemo odnehati. Snežinke se kmalu spremene v sodro in vsem je odleglo. Ne počivamo, le od časa do časa zaužijemo kako malenkost in spet naprej.

Vera poizkuša dobiti zvezo s sovjetskimi alpinisti. Kriči sama, potem ji moramo pomagati tudi mi, uspeha pa ni. Ne strinja se z našimi

načrti, ne preostane pa ji drugega, kot da nam sledi.

Samo razpoke v strmem snežišču so za spremembno pri vzponu. Pokrite so s snegom in so videti kot krajši snežni skok, nevarna zaseda, ki jo je treba prav prijeti. Nad nami se podi veter, skoro tudi mi prihajamo vanj. To bi bilo lahko znamenje, da se bližamo grebenu ali celo vrhu. Pogled na uro pa nam pove, da moramo biti še precej pod njim. Veter postaja vse močnejši in tudi njegovo zavijanje okrog grebena vse bolj razločno slišimo. Sneg se počasi položi in v megli zagledamo nekaj skal.

Prezgodaj je, da bi bili na vrhu. Na grebenu je veter prišel do nove veljave. Ne moremo se pogovarjati. Čeprav je megla, moramo natakiniti sončne naočnike, sicer ne moremo gledati. Hoja v tem vetru res ni lahka, naš tempo temu primerno popusti. Na levi se greben nadaljuje. Tam mora biti vrh. Sneg je tu na nekaterih mestih napihan in mehak, da se vdira čez koleno, na drugi pa tako trd, da moraš pošteno suvati z nogami, da primejo zobje derez.

Nekateri sunki vetra so tako močni, da se moraš pošteno nasloniti na cepin, sicer bi te preobrnilo. Vrvi vihrajo po zraku kot papirnati trakovi, pa so vendarle od dežja in snega mokre in težke.

Zdajci se greben spet nekoliko položi in zoži. Hočemo nadaljevati, a na vse strani svet samo pada.

To je torej vrh! Nekaj metrov od nas sta dve jekleni cevi in rdeče popleskani vrh. Tu je tudi Leninov kip, napol pod snegom.

Čestitamo drug drugemu. Nihče od nas še ni bil tako visoko. O sovjetskih alpinistih ni sledu. Še par posnetkov za spomin in nazaj navzdol. Dogovorimo se, da se dobimo pod vrhom, kjer veter ni več tako močan.

Pa tudi sestop ni bil lahek. Vsi si oddahnemo, ko smo pod grebenom in poslušamo vršanje vetra nad nami. V sneg si izkopljemo udobno stojišče in se s cepini zavarujemo. Tedaj zaslišimo pod nami glasove. Iz megle se pojavijo silhuete, v njih spoznamo sovjetske alpiniste. Začudeno nas gledajo in nam čestitajo.

Sneg se je ojužil, začel se je nabirati v derezah. Kljub temu smo hitro sestopali, skakali preko ledeniških razpok in hiteli navzdol. Še vedno nas je obdajala megla in razgleda ni bilo nikakršnega. Šele ko smo prišli pod steno do melišč, se je megla razgubila in posijalo je celó sonce. Pokazali so se okoliški vrhovi. Le Kazbek je še vedno naduto sedel pod belim pokrivalom. Oziroma se tja proti njemu, ki nam

ni več neznanec. Pred nekaj urami smo bili tam, stali smo na njegovem vrhu. Kakšno doživetje! Kako naj ga popišem!

Srečni smo, nedopovedljivo srečni!

V SPOMIN RIKA SALBERGERJA

*Radosten si se spenjal v višine
In v stenah zate ni bilo ovir.
Kot orla zbije strel s sinjine,
Okrušek stene — grob je tvojih sil.*

V KRALJESTVU MONT BLANCA

Mitja Košir

1. Voie Major v Brenvi

Sončno se je vreme popravilo in po desetih dneh dežja in megle zopet lahko občudujemo vso lepoto in veličino gora nad Chamonixom. Hitro smo zmenjeni glede ture in kmalu popoldan se vozimo z gondolo v nov svet, poln sonca, v snežna prostranstva Mont Blancovega kraljestva. Aiguille du Midi. Izstopimo iz gondole in že se prerivamo med množico turistov po hodnikih do izstopa. Ko končno stojimo v gazi, ki drži navzdol na Col du Midi, je vsa enoličnost dolinskega življenja za nami. Sedaj smo tu le mi štirje in gore, ki nam bodo nudile mnogo zanimivega v prihodnjih dneh. Pot nas vodi mimo južne stene Aiguille du Midi, kjer se v različnih smereh nekaj navez meri s težavami šeste težavnostne stopnje. Naša pot pa nas vodi dalje, tja proti južnim stenam Mont Blanca, proti Brenvi. Mnogo mi ostane v spominu s te poti. Številni stebri in kuloarji v Mont Blanc du Tacul, ponosni stolpi v Iglah ali pa mogočni grebeni Grandes Jorasses tam v daljavi. Molče stopamo po gazi, ki se spretno izogiba razpokam in kmalu zagledamo Grand Capucin, to drzno zgradbo iz granita, ki predstavlja eno najtežjih plezanj v Mont Blancu. Še zadnja ledna vesina in že smo pri bivaku

na Col de la Fourche. Polno alpinistov je že tu z različnimi nameni. Največkrat slišimo imena Aig. Blanche ali Sentinelle Rouge. Le naših smeri ne omenja nihče. Kar veseli smo tega, se vsaj ne bo treba gnesti na stojiščih. Vendar to tudi dokazuje, da so to težke smeri, ne mnogokrat obiskane.

V bivaku ni prostora za nas, zato se odločimo, da gremo dalje in da bomo ponoči malo plezali, malo pa spali. Spustimo se na ledenik Brenva. Na toplem popoldanskem soncu pridedimo pravo pojedino. Potrebovali bomo kalorije, saj nas čaka 1300 m vzpona, jutri zvečer pa moramo biti že v Chamonixu. Ko sonce zaide za grebenom Peuterey in se sneg osreni, odidemo dalje proti Col Moore. Srečno prispemo tja, brez kakšnih padcev v razpoke, pričenjamo verjeti v našo srečo. Na Col Moore se navežemo in prava plezarija se začne. Prečkamo nevarne vesine, ki so razorane od plazov. Tu čez dan nima človek kaj iskati, ker bi ga ogromne snežne gmote izbrisale s površine zemlje. Kmalu se moramo ločiti. Stane in Boro gresta v »hruško« (la Poire) in morata še proti levi, midva z Marjanom pa zavijeva navzgor v Majorja (voie Major). Zaželimo si srečo in odhitimo vsak v svojo smer. Sneg počasi na strmem pobočju preide v led. Plezava po konicah derez in hitiva proti skalam nad nama, kjer si bova lahko pripravila bivak. Popolnoma je že temno, ko doseževa poličko pod ogromno skalno steno, ki naju bo varovala pred morebitnimi izstrelki od zgoraj. Ob soju čelnih svetilk si pripraviva bivak. Zlezeva v vreče in kuhava čaj. Samo žejna sva, razumljivo. Ves dan sva hodila po soncu, to naju je čisto izsušilo. Končno tudi to brezkončno žejo potešiva in poizkusiva zaspati. Vendar sva preveč razburjena, da bi nama uspelo. Saj sva končno tu, kjer si najboljši alpinisti merijo svoje moči. Ali sva dovolj pripravljena? Ali ne bi mogla še več in še vztrajneje trenirati? Take in podobne misli nama blodijo po glavi, vendar se pomiriva. Saj sva preplezala vrsto najtežjih smeri v Julijcih in bila vso zimo v gorah. Zbudi me neprijeten občutek mokrote, sneg se topi pod toplim telesom. Temna noč je še. Številne zvezde, ki jim ne vem imena, migljajo na nebu in občutek imam, da tudi vesolje živi. Tam daleč, globoko v dolini Aoste številna osvetljena naselja pričarajo nenavaden mozaik in pomirljivo vplivajo na človeka, ki se počuti tako sam v prostranstvih teh visokih gora. Res so edinstveni takile samotni bivaki v gorah,

daleč od ljudi, ko postaneta človek in gora eno. Kot da čutiš, kako utriplje gori srce.

Polnoč je. Počasi pospraviva opremo in pričneva s plezanjem. V tej južni steni je le zgoden odhod jamstvo za srečen konec ture. V sončni pripeki se prično rušiti seraki, ki na svoji uničujoči poti podirajo vse pred seboj. Vrsti se raztežaj za raztežajem v utrujajoči ledni strmini. Plezanje ob svitu svetilk je vse prej kot prijetno, vendar če se mora, se mora. Ko se na vzhodu prične svetiti, sva že na stebri, zunaj nevarnosti. Prva skalna pregrada naju ne zadržuje preveč, zato pa se potem začne kot nož ozek greben, ki strmo drži kvišku do druge skalne pregrade. Previdno se pomikava navzgor, vendar se prevarava v razdalji. Pričakovala sva le par raztežajev, pa jih je že več kot deset, a še vedno nisva na cilju. Varovanje je le navidezno, zavedava se, da bi padec katerega koli od naju pomenil za oba konec tisoč metrov niže na ledeniku. Toda zaupava si. Končno le doseževa skale. V opisu piše, da lahko pričakujeva težave četrte in pete težavnostne stopnje. Kmalu sva sredi stene. Hitreje gre, kot sva pričakovala. Nič naju ne more zadržati. Skale je zdajci konec, nad nama pa se boči vsaj en raztežaj visoka, previsna, ledna stena. Tu se torej lomijo seraki. Prestrašeno gledava navzgor in iščeva prehod. Nekje morava čez. Odločiva se, da poizkusiva tam, kjer je stena najnižja. S pomočjo klinov se počasi prebijava navzgor in končno doseževa vršni rob stene. Vse, kar je še pred nama, je kot smučišče za začetnike. Ne podcenjujeva gore, vendar nama ne more nič več preprečiti poti do vrha Mt. Blanca. Živčna napetost popusti, pojavi pa se strahotna utrujenost. Nič več nisva živahna. Vlečeva se kot megla in verjetno sva zelo žalostne podobe. Končno se tudi ta križev pot neha, ko se greben spusti navzdol. Na vrhu sva. Razgled nama poplača vse napore in navdušeno fotografirava. Koliko čudovitih motivov nudi ta bližnja in daljna okolica! Kamor seže pogled, sami edinstveno lepi vrhovi gora. Resnobno nedostopen, a vendar tako domač svet. Saj smo vendar v gorah kjerkoli na zemeljski obli kot doma. Občudujeva divje grebene Grand Paradisa. Vendar tudi nama, kot mnogim pred nama, pogled željno boža sanjsko lepo Dauphinéjo. Ne morem popisati občutkov popolne sreče. Sreče zato, ker živim, ker mi je dano uživati toliko lepega. V tem trenutku bi, če bi bil pesnik, zapel veličastno hvalnico goram, tako pa pred vsemi temi lepotami samo sklonim glavo in sem srečen.

Marjan že priganja k odhodu. Res je že čas, saj morava še danes v Chamonix. Zapodiva se po lahkem grebenu proti zavetišču Vallot. Tu po dogovoru čakava Staneta in Borisa. Toda čas hiti, prijateljev pa od nikoder. Skrbi naju, saj bi morala biti že tu. Ko pa ju le še ni, pomisliva, da bosta verjetno bivakirala in zapustiva prijazno zavetišče. Drviva po gazi navzdol, se vdirava v ojuženi sneg, padava, preklinjava silno vročino, ki neusmiljeno izsesava še zadnje moči. Vendar počasi le izgubljava na višini in končno sva pri srednji postaji žičnice na Midi. Tukaj pa se šele začne prava kalvarija. Prsti na nogah, ki so mi nekoliko ozebli, so se sedaj razboleli in pri vsakem koraku navzdol se mi zdi, kot da bi hodil po žerjavici. Vsaka stvar se enkrat konča in tudi midva po eni uri spodikanja po gozdu doseževa dolino. Prijatelji naju veselo sprejmejo, od vseh strani na mizo romajo dobrote, midva pa sva samo strahovito žejna.

Žal sva morala žejna spat. Zavaliva se v tople spalne vreče in zaspiva kot ubita. Sanjava o čudovitih turi v južni steni Bele gore. Plezala 14. 1. 1969 Mitja Košir in Marjan Manfreda.

2. Les Droites

Molče stopava drug za drugim po ozki gazi, spretno speljani med ledenškimi razpokami. To je torej ledenik Argentière, lepši je in večji kot njegov sosed Mer de Glace. Prvič sva z Marjanom tu, vendar takoj, ko zagledava celo vrsto divjih, prepadnih sten, spoznava našo goro. Les Droites, ena najtežjih lednih sten v Alpah. Do naju priplava vrisk iz višave. Boro in Stane sta, a ju ne moreva najti v silnem labirintu ledu in granita. Brez težav ugotoviva tudi najino smer. V desnem delu stene se visoko vanjo dviguje steber, po katerem je francoski Anapurnovec Jean Couzy speljal smer, ki je bila do sedaj šele trikrat ponovljena.

Kmalu sva pri vstopu. Široka obrobna zev naju precej čas zadržuje, a jo končno premagava po zelo strmem snežnem rebru, ki je ostalo, kdo ve kako, prilepljeno na ledeno ploskev tam, kjer neusmiljeno gospodarijo plazovi. Prijatelja nad nama, ki plezata v »direktni«¹ smeri, nama kličeta, naj nikar ne vstopiva. Zakaj? Res, da je ura že dve popoldan, vendar ni tukaj nobenih serakov kot v Brenvi. Ko plezava prve metre po lahkih skalah, pomešanih z ledom, nekaj v zraku nad nama završi. Preplašen pogledam navzgor, ker mi je ta zvok nekam

čudno znan, a nič ne opazim. Da je zopet letalo, pravi Marjan. Pa je že prepozno, da bi se o tem prepričal, kot divja jaga se pripodi preko skalnega skoka na naju pravi pravcati plaz, sestavljen iz velikih in malo manjših kosov ledu in skal. In to na najbolj nerodnem mestu. Stojiva na ledeni ploskvi samo na konicah derez in nemočno gledava navzgor, kdaj naju bo kakšen kamen ali večji kos ledu pozabil zgrešiti. Sekunde se mi zde kot večnost, a obstreljevanje ne poneha. Ne upam si pogledati, kaj je z Marjanom, tedaj pa ga že zaslišim, kako na glas ugotavlja, da lahko čez vrv narediva križ. Pa ga ni treba. Popolnoma cela je, ta stara, dobra prijateljica, ki naju je povezovala že v tolikih stenah. Strah je hitro mimo, sedaj pa je treba naglo ukrepati. Sva namreč v vpadnici vsega, kar pade iz stene nad nama. Čim hitreje morava na levo, na steber, ali pa si ne bova nikdar več stisnila rok na vrhu.

Pričneva z težavnim prečenjem. Led je trd in zahteva popolno previdnost, toda nama se mudi in pozabiva na pravila varnosti. Marjan ravno doseže malo boljše stojišče za granitnim blokom, ko zopet zaropota nad nama. Čutim, kako mi gre srh po hrbtu. Ali nama res ne bo uspelo pobegniti iz te norišnice. Ponovi se prejšnji prizor. Glavo stisnem med ramena in čakam. Ne morem se premakniti, ker bi najmanjša kretnja pomenila usoden padec obeh. Prepričujem se, da imam odlično čelado. Prav vem, da mi pri polnem zadetku ne bi pomagala niti jeklena plošča. Po čeladi udarja le še ledeni drobir, jaz pa še vedno nepremično stojim in mi ne gre v glavo, da sva še vedno na ledeni strmini v severni steni Les Droites in ne nekaj sto metrov niže pokopana v kaki razpoki ledenika Argentiere. Marjan me priganja, tudi on je ušel vsem večjim kosom. Vse najine vroče želje so se sedaj upodobile v ozki polički na razu stebra. Šele tam bova na varnem. Hitiva kolikor se le da. Kjer bi v normalnih okoliščinah zabijala kline, plezava sedaj skoraj brez varovanja. Kaj vse naredi strah. Sedaj sva že ugotovila vozni red padajočega kamenja in še preden naju plaz zajame, že najdeva dobro stojišče, kjer se vsaj lahko malo umikava. Gora nama nudi možnost, da odneseva celi glavi, v katerih pa tako ni veliko, ko ob tako poznem času vstopava. Sedaj šele vem, zakaj sta nama prijatelja odsvetovala vstopiti.

Ura je šest popoldan, ko doseževa poličko. Brez besed se sesedeva in se zagledava drug

v drugega. Verjetno izgledava precej neumno, ker oba izbruhneva v smeh. Samo živčna sprostitelj je to. Dajeva duška najini sreči, kot vojak, ki se živ vrača iz bitke. V tej razigranosti pozabiva celo na vreme. Šele ko kuhava večerjo, opaziva, da se je nebo prevleklo s temnimi, nevihtnimi oblaki. Kar ne moreva verjeti, sedaj, ko naju je gora spustila na varno pred plazovi, nama pa grozi z nevihto. Kaj pa Boro in Stane, ali sta že izplezala? Ali nam res sedaj, ko smo tako blizu zmagi, ne bo uspelo? Ko je večerja pripravljena, padejo prve kaplje. Brž sva pod vrečo za bivak in se pripraviva na mokro noč. Mrzlo zapiha okoli roba in ker sva prav na razu, sva popolnoma izpostavljena sunkom vetra, ki poganja v naju cele zavese dežja. Dokler samo dežuje še gre, a kaj če začne snežiti. Ne marava misliti na to. Jutri se bo odločilo. Od tukaj še vedno lahko sestopiva v dolino. Veva pa, da se delajo nemogoče stvari, če je sila.

Bilo je pred šestimi leti, ko so trije odlični alpinisti bili prisiljeni zaradi slabega vremena prečiti iz »direktne« na steber. Toda led, obilica snega in grozovit vihar jih niso spustili iz stene. Tik pod vrhom so se morali obrniti in se dva dni spuščati skozi beli pekel nazaj v dolino. Sedaj, ko sva tu, šele veva, kakšno dejanje so takrat naredili naši dobri znanci Tone, Metod in Pavle. Zaslužili bi mnogo več, kot spust iz severne stene Les Droites.

O spanju ni govora, ker sva popolnoma mokra. Deževnica se nama cedi za vrat in naju neusmiljeno namaka. Umestna je Marjanova pripomba, da sva na vodno hlajenje. Na kaj vse se mora človek navaditi, če hoče biti alpinist. Drgetava od mraza, vendar nama ni niti za trenutek žal, da sva tukaj. Bova vsaj videla, česa sva sposobna. Če bo šlo vse po sreči, bova jutri že v Chamonixu. Se bova že tam naspala.

Tako nama pogovor zaide tudi domov, v domače gore. Spominjava se vseh prijateljev, ki so ostali doma in mogoče prav sedaj sedijo v neki planinski koči in uživajo enega tistih čudovitih večerov, ki z zlatimi črkami ostanejo zapisan v spominu. Midva pa tukaj komaj čakava jutra in si nad vse želiva sonca.

Niti opaziva ne, kdaj se popolnoma zjasni. Oblaki izginejo kdo ve kam in z neba se nama mrzlo nasmehnejo zvezde, ki pa že bledijo. Končno se zdani. Hitiva s pospravljanjem mokre opreme in še v jutranjem mraku pričneva s plezanjem. Zopet sledijo številni raztežaji nazaj v steno in po njenem strmlem ledu navzgor

proti skalam stebra. Najdeva prvi klin. Torej sva v pravi smeri. Ledeni kamini in počvi vodijo nazaj na steber, ki je že ves v soncu. Ko doseževa prve skale na stebru, se udobno zlekneva na sončni polički visoko nad dolino, proč od civilizacije, ki je samo krinka pred človekovim neznanjem. Za kaj vse so ljudje, ki ne živijo z naravo, prikrajšani!

Prijatelja vriskata že zelo visoko, zato tudi midva pohitiva. Nekaj časa nama steber ne dela težav, potem pa prideva tja, kjer preide v strmo steno. Tu so torej morali obrniti Kamničani. Popolnoma gladka plošča nama sedaj ne dela težav, ker je suha, zato pa nama strmo snežišče nad njo vzame precej časa. Sledijo trije čudoviti raztežaji v kopni skali, potem pa je veselja konec. Smer zavije na desno, v senco. Zopet se začne zamudno plezanje po polede-nelih skalah. Ni in ni konca temu utrujajočemu plezanju. Končno se le izmotava iz tega nemogočega terena in prilezeva na odrešilno vršno snežišče, ki je hitro za nama. A kaj je zopet to? Sonca ni več, le enolična sivina okoli naju. Se bo zopet poslabšalo vreme? Marjan doseže vrh in zatuli čudovito kitico neke pesmi, ki je dogovorjeno znamenje, da sva na vrhu. Od čisto blizu se začuje odgovor. Torej smo vsi iz stene. Že tretjič letos takole skupaj stojimo na vrhu. Nepopisen je takle trenutek. Tri izredne stene so že za nami letos, šest težkih smeri, ki vsaka po sebi predstavlja uspeh za nas in za domovino.

Začnemo sestop, ki pa se izkaže težji, kot pa smo pričakovali. Hitimo po ledeniku Talèfre, ker se nam mudi na vlak iz Montenversa. Za boljše počutje pa poskrbi vreme. Iz oblačnega neba prične deževati in kmalu smo že drugič na tej turi čisto mokri. A kaj zato, saj se vračamo v tabor. Da pa ne gre vse tako, kot je treba, se izgubimo na neskončnih morenah ledenika Mer de Glace. Ko pridemo na Montenvers, pa ugotovimo, da je bilo vse divjanje zaman. Zadnji vlak za Chamonix je že odpeljal. Čaka nas še sestop po lepi poti v dolino, tisoč metrov nižje, ki pa jo zdaj vsi preklinjamo.

Tako gre torej zadnja tura v montblanški skupini h koncu. A samo za naju s Stanetom. Boro in Marjan imata še dovolj dopusta in bosta še tu. Midva pa kar nekam žalostna sestopava v dolino in ne gledava nazaj. So trenutki, ko bi človek najraje stekel nazaj in se nikdar več ne vrnil. Saj vendar pripadamo goram, za njih živimo. Vedno se bojimo slovesa. Toda kaj, ko so tudi druge dolžnosti. Zopet me čaka delo v železarni, Staneta pa poleg službe težko pri-

čakujeta tudi žena in mala hčerka. In še nekaj nas sili domov; to so naše prelepe gore, ki kot podoba iz sanj vabijo iz daljave.

Še bomo prišli, čudovite gore Mont Blanca, vendar nas vedno bolj hrepenče kličejo grebeni in stene domačih gora, ki jim po lepoti ni enakih.

Plezala 21. in 22. julija 1969 Mitja Košir in Marjan Manfreda.

3. Frêneuy

Sonce zaključuje svoj lok in izginja nekam za Innominato, ko imava z Marjanom prostor za bivak pripravljen. To bo za naju največjastnejši bivak v življenju. Predstavlja ga ozka polička na boku stebra – centralnega stebra, v Frêneuyu. Oba pozna zgodovino te smeri, veva za številne poizkuse, žrtve in končno tudi zmage. Zavedava se pomembnosti tega dogodka za naju in za najino domovino in zato nad vse skrbno pripraviva vse potrebno, da bova jutri sposobna preplezati še zadnjih dvesto, a zato najtežjih metrov.

Sonce je dokončno zašlo in iz doline se s senco priplazi tudi mraz, da brž smukneva v puhovke in bivak vreče. Povečerjala sva in sedaj uživava v čudovitem razgledu. Ker sva zelo visoko, nama pogled obsega obzorje, ki ga v celoti tvorijo gore, znane in neznane, priča sva fantastično lepemu sončnemu zahodu in čudoviti igri barv na vrhovih teh gora, najvišjih v Evropi. Dan se vedno šibkeje upira noči in v dolini zagore lučke. Courmayeur in Entrèvès. Na nebu pa se prižgo večje, svetleše in mnogo številnejše zvezde, ki nama bodo svetile celo noč in nama oznanjale čas.

Do naju priplava vrisk. Boro in Stane sta v sosednjem stebri. Plezata prvo ponovitev Harlinove smeri. Tudi onadva sta morala odnehati in se pripraviti na mrzlo noč v steni visoko pod vrhom Mont Blanca. Ko ugasne še zadnja dnevna luč na najvišjih vrhovih, se tudi midva pogreznava v nemirno spanje. Vsakokrat ko zaspim, se nagnem proti prepadu. Ko se napne varovalna vrv, se zbudim. Tako se ponavlja pozno v noč, potem pa ne morem več zaspiti. V mislih še enkrat prehodim našo pot. Dva dni je že minilo, od kar smo se z žičnico odpeljali iz Chamonixa na Aiguille du Midi. V čudovitem jasnem vremenu se je gondola vzpenjala po jekelni žici proti visokemu sončnemu vrhu. Še isti dan smo odšli po ledeniku Géant do bivaka na Col de la Fourche. Ko je sonce zašlo za vršno kupolo Mt. Blanca, smo vstopili v bivak.

Vendar nismo zdržali v bivaku. Sedli smo na majhno ploščad pred bivakom in uživali neskaljeno veselje, ki prevzema človeka, ko v družbi prijateljev občuduje daljna obzorja in se v tem bajno lepem svetu sredi gora počuti svoboden. Stane je vneto fotografiral to veličastno igro svetlobe in sence, ki jo je pričaralo zahajajoče sonce – ta najpopolnejši slikar stvarstva. Odpravili smo se spat, ker nas je čakal naporen dan. In ko so se na nebu prižgale prve zvezde, je bilo v bivaku že vse tiho. Ura je bila polnoč, ko smo zapustili to prijetno zavetišče in se potopili v temo in med razpoke ledenika Brenva. Pred nami na ledeniku je migotalo nekaj lučk. Bile so naveze, ki so šle v Brenvo. Sledili smo jim, ko pa so oni zavili navzgor, se je naša pot spustila strmo navzdol, v krnico pod Grand Pilier d'Angle. Dober sneg nam je olajšal sestop, zato pa smo se spodaj skoraj izgubili v blodišču razpok. Bili smo na začetku znamenitega pristopa do Frêneuya, pod Col Peutereyem. Toda od sedla nas je ločil še ogromen ozebnik, ki že sam po sebi predstavlja zahtevno ledno turo. Bili smo že v zgornji polovici žleba, ko je nebo na vzhodu zažarelo. Nemo smo opazovali rojstvo novega dne. Orjaška žareča krogla je počasi drsela izza gora. Tam nekje smo slutili bisera Waliških Alp, Matterhorn in Monte Roso. Ker je bila pred nami še dolga pot, smo pohiteli proti sedlu. Še zadnji metri in pred nami se je odprl nov svet, nam še popolnoma neznan. Tik pred nami so se dvigali visoko pod sam vrh Mont Blanca granitni stebri. To so torej sloviti Frêneyski stebri. Globoko pod nami pa je v neštetihi slapovih padal v dolino strahovito razbiti ledenik Frêneuy. Nasproti nam pa je kot nebeška lestvica gospodaril nad okolico greben Innominate. A zopet so se nam pogledi ustavili na naših stebrih. Vsak po svoje smo natihoma iskali prehode in ocenjevali težave. Najvišji je centralni steber, ki je dolga leta ključoval najboljšim navezam. Celo Walter Bonatti ni imel sreče pri snubljenju. Sedaj pa ima steber že več kot deset ponovitev. Ali ga bova z Marjanom zmogla? Tik ob centralnem stebri, na njegovi levi, je nekoliko manjši steber, tam je znameniti Amerikanec John Harlin speljal smer, ki še ni bila ponovljena. Stane in Boro bosta tam poizkusila srečo. Trdo delo bosta imela.

Sonce je bilo že visoko, ko smo se razšli pri vstopu v centralni steber. Tu je najina pot zavila strmo navzgor. Tu je bilo konec skritih želja in upov. Začel se je pravi častni boj z

goro. Že prvi metri so dokazali, da v Frêneyu ne bo nič podarjenega, vsak meter bo trdo prigan. In tudi zrak je postajal vse redkejši. Višina 4100 m in težave pete in šeste stopnje niso več kar tako. Kazalci na uri so hiteli svojo pot, vršni steber, imenovan 'sveča' pa ni bil nič bližji. Stena je postajala vse težja, midva pa sva napredovala vse počasneje. Kje je zdaj tista hitrost, s katero sva doma premagovala naše najtežje stene. Končno sva le dosegla polico, ki je v opisu označena kot bivak prvopristopnikov.

No, sedaj sva pa tu. Noč še vedno zmagovito vlada nad pokrajino, a s spanjem ni nič. Vsakih nekaj minut se moram presedati, ker drsim navzdol. Zaradi tega presedanja zbudim Marjana. Skupaj ugotavljava, da bi vseeno lahko vzela s seboj slonove noge, ker nama mrz počasi leze v noge. Ko pa se na vzhodnem obzorju pojavijo prva znamenja prihajajočega jutra, so vse tegobe takega neudobnega bivaka pozabljene. Ko se popolnoma zdani, Marjan že obdeluje previsno poč nad nama. Pet raztežajev čiste šeste stopnje po strehastem stebri naju še loči od lažjega sveta na vrhu. Tukaj torej so se ustavili vsi poizkusi, ko so hoteli gori vzeti še to zadnjo najtežjo skrivnost. Napredujeva hitro in se veseliva čudovitega plezanja. Pozna se nama trening v domačih Julijcih. Res, uživava v ekstremnem plezanju na višini 4500 m. Ura je dve popoldan, ko doseževa škrbino, ki predstavlja konec težav. Izredno dobro se počutiva in na glas dajeva duška najini sreči, saj je za nama ena najtežjih smeri v Alpah. Tudi pod nama se razleže vrisk, ki bi ga prepoznal med množico drugih. Prijatelj Boro in Stane sta. Nepozabno je tako neskaljeno veselje nad uspehom. Najlepše, kar lahko človek doživi v življenju, je trenutek, ko v družbi svojih prijateljev proslavlja velik dogodek v življenju. Mnogo bi lahko napisal o svojih prijateljih. Pa ne najdem besed. Pravi prijatelj je neprecenljivo bogastvo. Zato se vam zahvaljujem, dragi prijatelji, za najlepša doživetja v življenju. Brez vas bi ne bilo tako čudovito. Hvaležen sem usodi, ki mi je poklonila take prijatelje.

Lahek greben do vrha Mont Blanca je za nami. Zopet občudujemo razgled s tega najvišjega vrha Evrope. Pogled nam brez ovir plava tja v dalje, kjer v rahlih meglicah izginja francoska in na drugi strani italijanska ravan. Ali je še kaj lepšega kot takle počitek na vrhu, ko se po dobro opravljenem delu popolnoma izročaš sanjarjenju o nepokarjenem življenju, o

življenju brez enoličnosti, daleč od vseh težav, ki bremenijo vsakdanjost.

Z vrha Mont Blanca sestopimo proti zavetišču Vallot, ki nam bo čez noč nudilo zavetje. Za nami je izredna tura, vendar nam misli vedno pogosteje uhajajo k domačim goram, ki sicer niso tako mogočne kot te tukaj, a vseeno neprekosljivo lepe. Kaj bi dali sedaj, da bi namesto Chamoniških igel ugledali Martuljško skupino ali da bi namesto snegov Mont Blanca čutili pod nogami skalo katerega koli vrhov v Triglavskem kraljestvu.

Plezala 18. in 19. julija 1969 Mitja Košir in Marjan Manfreda.

IZ MOJE POPOTNE TORBE

(Pokojni materi v spomin)

Nada Kostanjević

Mati je bila doma iz Slavonije. Poročila se je na Sušak (sedaj Rijeka), tam rodila in vzgojila šest otrok, a nikoli je nisem slišala, da bi govorila o domotožju. Rada je imela morje, rada naš ubogi skalnati svet, a še rajši divje in zanimive vrhove Gorskega kotarja, ki se sicer ne ponašajo z veliko višino, a krijejo v sebi naravnost čudovite lepote. Komaj smo za silo shodili, nas je jemala s seboj v gore. Ko pa smo postali učenci osnovne šole, nam je drugemu za drugim v Miklavža preoblečen stric potisnil v roke smuči z besedami: »Vedi, da jih boš moral vedno sam odpenjati in zapenjati, in tudi nosil jih boš vedno sam.« Tudi mati in oče sta kaj rada smučala, in nas te takrat malo popularne umetnosti navadila.

Nekega dne, meni je takrat bilo komaj štiri leta, sestri Verici pa dve, so starši odšli na izlet z ostalimi otroki, naju pa so pustili doma pri dekli. Ta je mislila, da spimo, nas zaklenila in odšla k maši. Seveda sva bili s sestro ogorčeni in razočarani, ker so naju pustili. In odločili sva se za svojevrsten planinski vzpon. V sobi je bila velika starinska kalijeva peč. Po razah peči, po primaknjenih stolicah, ki so se prevračale, po vratih, po dimni cevi, in ne vem kako, a končno sva ta vzpon – za nas prav

gotovo šeste stopnje – uspešno premagali. Gor sva prišli, dol pa nisva znali več. Najino ponosno ukanje se je spremenilo v bridki jok. K sreči je prišla dekla, naju rešila, a ko je materi vse to povedala, naju je mati proglasila za planinsko zreli. Dva starejša otroka sta dobila nova, večja nahrbtnika, midve pa sva podedovali njuna, dobili sva kratke hlače in visoke čevlje in se nedeljskih pohodov naše družine redno udeleževali.

Najraje smo jo ob poletnih in tudi zimskih nedeljah mahnili na Platak. Pozimi smo odhajali tudi v Skrad in Delnice. Medtem ko so starejši otroci že šli svoja pota, naju je mati z Verico potrpežljivo vadila smučati. A kaj kmalu sva, s številnimi padci, lahko sledili bratoma in sestrama na dolgih smučarskih turah. Poleti smo s Platka šli na skalnati Obruč, na Snežnik, pa tudi na Risnjak in odondod do Fužin ali s planinkami poraščeni Lokev.

Že pred vojno je bilo na Plátku zelo živo. Od Rijeke je Platak oddaljen borih 24 km. Nekaj časa te pelje cesta po goli kraški pokrajini, a kmalu se znajdeš v gostem in čudovitem gozdu. Po treh kilometrih gozda so tri nekoliko večje jase, ki jih imenujejo Poljane ali tudi Frebeniš. Na prvi je logarska hiša. Tam je pred vojno bil velik planinski dom, ki je 1940. leta po nesreči pogorel. Razen tega je bil tam tudi sokolski dom in kasarna planinskega polka.

Do zanimivega pravega alpskega vrha Snežnika (za razliko od Notranjskega Snežnika ga imenujejo Hrvatski Snežnik) je le poldrugo uro hoda, do Risnjaka pa pičle tri ure.

V poletnih počitnicah, ko je imel tudi oče dopust, smo некоč naredili prav zanimivo turo. Namenili smo se s Platka na Risnjak, z Risnjaka pa v Lokve. Bila nas je velika družba, več družin, otrok pa cela čreda kaj različnih starosti od štirih let navzgor. Z otroki posebnih sitnosti ni bilo. Nekaj časa je otrok hodil sam, nekaj časa ga je mati tolažila, nekaj časa starejši brat zmerjal, tudi tepel, potem pa se je našel kdo, ki je iz čiste ljubezni do starejše sestre ali mlajše otrokove tete otroka nesel kak kilometreček, da je nabral potrebne moči, potem pa se je zgodovina ponavljala. Seveda je požrtvovalnež z otrokom vred moral nositi tudi njegov nahrbtnik. Ker je mati imela slabe izkušnje, ko se je s tolikimi otroki prerivala po polnih vlakih in ne preveč higieničnih gostiščih, je vedno eden od otrok, ponavadi najmanjši, imel v nahrbtniku tudi nočno posodo. Ko sem jaz prišla na vrsto za ta »terenski pribor«, sem se uprla, oče mi je pritegnil in tako je ta in-

strument ostal doma, čeprav danes vem, da je mati imela prav.

Hodili smo do Šlosarjevega doma pod Risnjakom precej časa. Dosti časa nam je tudi vzelo iskanje planik, potepanje okoli doma, ter ogledovanje dveh Angležinj, ki sta po neki nesreči zašli v to lepo in neobljudeno pustoto. Sončni zaton na Risnjaku je bil čudovit – razgled na prostrane gozdove Gorskega Kotarja me je vso prevzel – čeprav še niti pismena nisem bila. Razgled v Šlosarjevem domu je pa bil bolj tako... popravljali so nekaj, petroleja ni bilo preveč, za spanje vsem nam je bila na voljo le s slamnicami pokrita skupna soba, v njenem kotu je sameval razmajan pograd. Zgornjega nadstropja sta se polastili moji sestri in sestrična, spodnjega obe Angležinji. Mi ostali smo se spravili po tleh, kakor smo znali in vedeli. Zdi se mi, da nas je bilo vseh vsaj 20. Luči nismo imeli. Zdajci pove Verica jasno in glasno, da mora nekam. Mati je vzdihnila za doma puščeno posodo, a ker je bila po sili razmer čuda iznajdljiva ženska, je dekletce prijela trdno okoli pasu, jo dala skozi okno, da je opraviila svoje, in jo posadila nazaj na mesto. V tem se oglasil planinec Uco:

»Teta, zaprite okno, me zebe.«

Mati je ubogala, pa se oglasil Ucov brat Maco: »Raje odprite okno, tukaj je neznosno slab zrak, še zadušili se bomo!«

Mati je pa že bila na mestu. Maco je počakal, da je Uco zaspal, in se začel potihoma plaziti proti oknu. Pri tem je stopil mojemu očetu na brke, bratu na noge in meni na uho. Vsi smo ga počastili s primernimi komplimenti, tudi Angležinji sta se zbudili in nekaj povedali v svojem jeziku. Maco pa je le okno odprl. Tri dekleta gori na pogradu so se začele hihitati, moj oče pa je iz spanca zarohnel:

»Če ne bo precej mir, dobite štiri okoli ušes!« Ne vem ravno, zakaj štiri, ker so bila gor le tri dekleta, a to nas je spravilo v še boljše voljo. Končno smo le pospali, takrat pa se je začel plaziti Uco proti oknu, da ga bi zaprl. Pri tem je za spremembo pohodil moje lase, Veričine noge, mamino uho, zadel ob Angležinjino roko pri oknu ter ga s treskom zaprl. Ko je Uco zaspal, je spet Maco začel svojo operacijo. In tako vso noč. Zjutraj pa smo videli, da je okno bilo brez šip. To se večkrat pripoveduje za smeh, to pot pa se je res zgodilo.

Seveda se je zjutraj bilo treba umiti. Fedor, mlad študent, nam je zapridigal, da moramo obema tujkama pokazati, kako smo mi Slovani čisti ljudje. Tako smo se postavili v vrsto pred

šterno na prostem pred domom. Hladna so taka gorska jutra tudi poleti. Nismo prizanašali drug drugemu. Umivali smo si prav vse dele telesa, ki smo jih zaradi spodobnosti lahko pokazali. Seveda nas je zeblo ko cučke. Pričakovali smo natančno umivanje obeh žena, a glej, onidve sta se le napudrali, in jo ucvrli naprej.

Takrat sem spoznala s planikami dobesedno pokriti Mali Risnjak, slikovita Medvedja vrata, zelene trate okoli Ličanke. Še nekaj dni smo bili v Fužinah. Povzpeli smo se na Bitoraj, na Bitorajske stene, ki kažejo naravnost čudovite oblike, na krotko in okroglo Viševico ter na Medvedjak, ki je meja med Krasom in Gorskim kotarjem.

Še smo se vračali na Platak. Tam sem tudi srečala ljubezen, sicer ne svojo, saj mi ni še bilo deset let, a me je zelo pretresla. Kot sem že povedala, je bila blizu doma kasarna planinskega polka. Mladi oficirji so se kaj radi ogledovali za našimi starejšimi sestrami, mlajše tja do dvanajstega leta navzdol smo približno vedele, kateri od starejših sestra ali mlajših tet velja simpatija, saj je »simpatizer« tozadnega otroka obsipal z ljubeznivostmi.

Tega poletnega jutra je mati z malo Verico še spala, ko so me poklicala dekletca, kako leto starejša od mene, Helga, Vilma in Du-bravka.

»Nada, pojdi, gremo na Sleme gledat, kako sonce vstaja. Kaj boš večno ta malo vlekla s seboj!«

Odpravila sem se tiho in hitro. Šle smo skozi še nekoliko temni gozd proti Slemenu. Kje je to Sleme bilo, še danes ne vem. Nikoli potem tega malega vrha, na katerem je bilo trigonometrijsko znamenje, nisem mogla najti.

Hodile smo skoraj na pamet, skozi malinovje in koprive. Videle smo, da je že nekdo pred nami hodil. Sonce se je že začelo porajati, ko smo zagledale vrh. Na trigonometrijsko znamenje je bil naslonjen mlad oficir. Mislil je, da je sam. Gledal je lepoto okoli sebe in žalostno, žalostno pel:

Ja nekoga volim, ja nekoga ljubim
Ja za nekim čeznem, ja za nekim žudim
Tražim ljubav, tražim srečo, tražim mladost svojo
Nikad nač je neću.

Helga nam je dala znamenje, naj se ustavimo. A je bilo prepozno. Mladenič nas je že opazil. Hrupno nas je pozdravil, pomagal na vrh ter se z nami veselo šalil. A meni je nekaj grenkega ostalo v srcu. Videla sem bolečino, ki ji

nisem znala pomagati ne jaz ne prelepa narava tega poletnega jutra.

Brezskrbne hoje po gorah je bilo kaj kmalu konec. Lepi mladi oficirji planinskega polka so imeli druge skrbi kot ogledovati se za dekleti. Tudi moji starši so bili venomer zaskrbljeni in zaposleni. Bila sem že zadosti stara, da bi razumela. Vojna je bila blizu. Divjala je že po sosednjih deželah. In tudi naš ljubi Dom na Platku je po nesreči pogorel. In potem je vojna prišla tudi k nam. Na gore dolga leta nismo več mislili.

Po končani vojni dve leti tudi nisem mogla v gore. Končati sem morala šole, se zaposliti, pomagati bratom in sestram, da končajo šole. Nekega jesenskega večera 1947. leta mi reče Verica, takrat že lep 18-leten deklič:

»Ali veš, da so v športnem društvu ustanovili tudi planinsko-smučarsko sekcijo? In ali veš, da ima društvo prostore ravno v stanovanju, kjer smo se vsi mi otroci rodili in kot majhni stanovali?«

Ni mi bilo treba dvakrat reči. Moji materi še enkrat ne. Sama ni imela časa ne moči, a naju je z navdušenjem vpisala v planinsko sekcijo, kasnejše ‚planinarsko‘ društvo. Hodili sva na sestanke v tisto sobo, kjer sva prvič plezali na peč. Ta je še zmeraj stala tam. Bila je to hiša, kjer smo vsi mi otroci zagledali luč sveta. S sestro sva bili še mladi, a sva morali krepko prijeti za vsako delo v društvu in seveda doma. Doma se je od številnih bratov in sestra vedno nekdo poročal ali dobival otroke, iskal službo, odhajal študirat, zato smo se ukvarjali prav z vsem, kar nam je lahko prineslo kak dinar: oddajali smo sobe, kuhali smo za goste, poučevali tuje jezike, redili koze, prašiče in kokoši. V društvu je pa tudi trda predla. Obnoviti je bilo treba podrti dom na Platku, zgraditi Dom na Snežniku, čudovito orlovo gnezdece pod vrhom 1506 m visokega hriba. Tako sva s sestro med tednom hodili v službo, krmili cel regiment raznovrstne živine, stali v vrstah za tekstil ali hrano, kakor je pač nanoslo, pomivali gore posod, lupili kvintale krompirja, ob nedeljah pa vstajali z zoro vred, da sva doma vse opravili ter se z množico drugih planincev vzpenjali na več ali manj razmajane kamione in odhajali na naš ljubi Platak, kjer smo ves dan prenašali material, gradili, delali in prepevali. Zmagovita pesem je odmevala s kamiona, ko smo se vozili domov. Na Titovem trgu, kjer se je ob nedeljskih večerih zbirala mladina iz Rijeke in Sušaka, smo veselo zapeli v krogu stoječ: »Platak

i taj Snežnik naš«, ter potem odhajali domov – seveda peš – po več kilometrov daleč.

A počasi je neprestano delo rodilo sadove. Doma ni bilo treba več tako garati, bratje in sestre so se postavili na svoje noge, kože in kokoši smo odprodali, starši so šli v zasluženi pokoj.

Na Prebenišu je stal zal dom, pod vrhom Snežnika pa drugi. Po cesti k Platku so vse redkeje vozili izletniški kamioni, vse pogosteje avtobusi. Le kdaj so minila leta? Presrečne »objave« so me popeljale v dotodaj neznan Kamniške in Julijske Alpe, v čarobni svet Plitvičkih jezer, v Durmitorske divjine, v gostoljubno in starinsko Makedonijo.

A nekega dne smo zopet šli po stari poti. Večja družba nas je bila. S Platka nas je neslo proti Risnjaku. Pod noč smo prišli v obnovljeni Šlosarjev dom. Ko smo prišli tja, so moški posedli, midve s prijateljico Nives pa sva iz združenih nahrbtnikov pripravili večerjo. Drugi dan smo se podali proti Lokvam. Po poti smo doživeli nenavaden strah. Našli smo namreč še topel medvedov iztrebek. Tekli smo, dokler nismo prišli do ceste. Na cesti me je ogovoril starejši možakar iz naše družbe, odbornik, star borec in družinski oče.

»Dekle, koliko let pravzaprav imaš?«

»Pol preveč,« mu odgovorim po pravici.

»Gledal sem te sinoči – ko si prišla v kočo, takoj si postala gospodinja in mati. Gore so lepa reč, povem ti pa, družino bo treba ustanoviti. Poznam življenje, dekle.«

Skoraj tako sem bila zamišljena kot takrat, ko sem zagledala oficirja, ki je žalostno pel. Jesen je zopet prišla. V planinskih prostorih smo sklepali o tem, kdo naj naslednje leto zopet pride v odbor društva. Možakar, ki me je poleti tako odločno ogovoril na poti v Lokve, me je vprašal:

»Ti boš seveda zopet pri odboru.«

»Letos ne več, Boro. Ubogala sem vas, in se kmalu tudi jaz poročim...«

»Ali ostaneš na Reki?«

»Ne, v Vipavo pojdem.«

Mislila sem, da je s poroko mojega odbornišтва in planinstva na sploh konec. Pa sem se korenito zmotila. Kjer je Slovenec, tam je tudi planinsko društvo, in Vipava ga ima seveda tudi. Kmalu sem bila med člani, in tudi med odborniki.

Po poteh očaka Nanosa, po skalovju Snežnika, po skritih gozdnih poteh že koraka za menoj kaj pogumno moj sinko. Seveda, skrajna je bilo drugače. Nekaj časa je hodil sam, nekaj časa

sem ga jaz tolažila, potem so ga nesli tisti, ki so jim njegove sorodnice bile všeč, nato je bil tepen, in nato je zopet hodil sam. Sedaj pa že premore vso pot brez pomoči.

Otroci naše matere pa smo raztepeni prav po vsem svetu. Vsi imamo tudi sami že otroke. A vsem nam je skupna ena lastnost: Najbolj smo srečni, ko smo nekje na vzpetini in gledamo dolino pod seboj. Naša mati že več let počiva na trsaškem pokopališču. Mi pa se je spominjamo in govorimo svojim otrokom o njej, doma in v planinah.

NA ŠPIK

Tatjana Kordiš

meti motorizirane prijatelje utegne biti včasih zelo koristno. Posebno če tem prijateljem manjka ravno tisto kolesce kot tebi samemu, namreč tisto, ki bi te prikovalo v dolino in ti ne bi pustilo navzgor v redkejši zrak.

Tako se je zgodilo, da smo se peklensko vroče julijske sobote takoj po »šihstu« (pa ne mojem) stlačili v razbeljen fičko: ona in on in jaz po volji oziroma povabilu njenem. Odbrenčali smo iz prahu in hrupa tisti vabljivi piramidi naproti. Znanci so sicer rekli: »Pojdite, ampak nikar ne mislite, da vas čaka tako lepa tura, kot vam jo ta priliznjenec obeta, če ga gledate iz Martuljka. Sama melišča in zopet melišča vas čakajo in kleli boste po njih navzgor, da se bo kresalo za vami.«

Brez vsakršnih iluzij smo torej šli le zato, »da bo potlej mir pred njim.«

Pot od »Erike« do Koče v Krnici je tako kratka, nenaporna in prijetna, da kar razumeti ne morem trume turistov iz Kranjske gore, ki nikoli ne zaidejo semkaj. Vsaj tako je mogoče sklepati po vpisni knjigi, ki ji v dvanajstih letih ni uspelo napolniti se z imeni obiskovalcev.

Oskrbnica je rekla: »Jutri vas bo pošteno peklo, če ne boste šli dovolj zgodaj,« in porinila pred nas ogromne skodele čaja, da bi se že zaradi njega splačalo priti semkaj. Prijetno se je razlezla vroča tekočina po žilah, tačas pa so kresničke že prižigale svoje lučke, okoliški vr-

hovi so se poslovili v praznjih škrlatnih toaletah. In če k temu dodam še prijetno srečanje s hribovskimi znanci in kramljanje o tem in onem ob njunem brnečem gorilniku, moram reči, da dajo takile večeri hoji v hribe še poseben čar.

Oskrbnica ni bila samo prijazna, ampak tudi stroga in nas je že ob desetih spravila pod odeje. Še neutrujenim nam spanec ni hotel leči na oči. Ravno smo mislili oditi v svet sanj, ko se je od okna sem oglasila glasba, sledil ji je komentar. Na žalost komentarja nismo razumeli, ker je bil v nemščini, smrčal pa je možakar čisto po naše. Tudi dekletu ob meni se je sanjalo nekaj nenavadnega, kot je v sanjah skušala povedati. Sledilo je škrebljanje mišk nad stropom. Potem pa sem izključila gumb na sprejemniku in ne vem ničesar več.

Po zaslugi treh dokaj glasnih deklet smo tudi mi vstali »sredi noči«, za naše pojme, seveda. Zunaj nas je pozdravila nepregledna sivina, le en vršiček se je izvil iz nje in nam še ves rožnat voščil dobro jutro. A zanesli smo se na oskrbčinja prerokovanja, se optali in odrinili na tisto toliko hudega obetajočo pot.

Kaj kmalu se je pot iz gozdčica usmerila čez suho strugo hudournika, potem pa med neprijetno božajoče ruševje. Kar prilegel se je kak macesen sem in tja, ki je pobožal nežno, kot za tolažbo. Ko smo šli spet čez hudourniško korito, se je moj želodec uprl: »Meni, kar je mojega, ali pa te ne pustim naprej!« Tudi prijateljica sta morala upoštevati to energičng zahtevo. Sicer pa je bila že ura hoje na tešče za nami. Tetrapaki in vse tisto, kar spravljajo v njih, so za planince velika pridobitev. Ko bi le bili še bolj prikladne oblike za v nahrbtnik in ko se nikoli ne bi sami od sebe odločili znebiti svoje vsebine tam nekje med rezervno srajco in fotoaparatom! Mi smo trem odvzeli to možnost, vrgli vase še nekaj bolj »žmahtnega« in potem nas je kar samo nosilo čez prva melišča. Pri tem smo modrovali, da nam ne bo hudega, če bodo vsa napovedana melišča tako lepo zarasla in z rožicami posuta kot tisto. Pa je pot zavila čisto nepričakovano v gozdič med borovce in macesne in po mehki preprogi, iz iglic stkani, smo se strmo vzpeli do prvega grebenčka. Naša predhodnika iz kočje sta dala dober zgled, grebenček lep razgled, macesni senco; res bi bilo izzivanje bogov, če se ne bi ustavili. Oskrbničina prognoza se je že krepko uresničevala in tekočino, ki smo jo med potjo izgubili, smo morali nadomestiti z dvojnimi C. Iz tega kraljevskega udobja nismo prav nič zavidali tistim črnim pikam, ki so brzele po ovinkih na Vršič.

Toda vsake lepe stvari je prekmalu konec in spet smo se morali postaviti na noge. Ko smo se končno le izmotali iz ruševja, še vedno nismo prišli do tistih nesrečnih premikajočih se kamnov, čakale so nas cvetoče trate. Seveda se je sonce upiralo vanje ravno pod takim kotom, da je izželo iz nas čim več slanih kapljic.

Ovinkaje smo grizli kolena in bili tiho kot miške, saj je bilo škoda dragocene sape za obračanje jezika. Pa tudi potrebe po govorjenju ni bilo, vsi trije smo bili zaposleni z razgledovanjem po obzorju, ki se je z višino znatno širilo. Kot bi pred nami hodil po okoliških grebenih žagar in se s svojo žago izživil nad temi ogromnimi skalnimi gmotami. Vse je cik-cakasto, našpičeno. Spet smo se zgovorili na razgled in se položili na tla. Optične užitke smo še povečali z užitki ob klopotanju vsebine tetrapakov. Za vsebino smo spravili še embalažo, seveda pod rušo, da ne bo videti, kje se je osel valjal. Pred nami je bila še dobra ura hoje, če naši računi drže. Verjetno drže, ker se vrh vzpenja nad nami v kar sprejemljivi bližini. Pot pod noge, da bo hitreje za nami! Pa nam ni bilo usojeno. Mimo velikega skalnega kotla s spoštovanjem vzbujajočo globino pridemo na rob, porasel s pravo mehko angleško travico. Za šerpami smo povzeli nekako takole:

»Bog je ustvaril tako mehko travico zato, da se usedemo nanjo, in če se ne bi usedli, bi se bog razjezil. Ne jezimo bogov in usedimo se!«

Poleg tega je bil s tistega roba tako veličasten pogled na Škrlatico in njene sosede, na dolge jezike melišč in snežišč, ki so sikali navzdol in se iztekali proti Krnici, da bi bil res greh hladnokrvno oditi mimo. Sicer je pa do vrha komaj kake pol urice, vreme ne more biti lepše, časa je še na pretek in kaj bi drveli po hribih. Tisti kup kamenja pred nami nam tako ne uide. Res nam ni ušel. Vsi zadihani smo zlezli nanj in presenečeni ugotovili, da se bomo morali potruditi na naslednji kup kamnja, ker tisto pod našimi nogami še ni vrh. No, saj nam že od spodaj ni bil simpatičen, kar za malo se nam je zdelo, da bi bil špik s te strani tako grd v primerjavi s tisto vsem znano njegovo podobo. Do sosednjega vrha ni bilo daleč in del poti je bil opremljen celo z žico. Tako, da, človek mora malo tudi z rokami prijeti za skalo, to je dostojen dostop k takemu lepotcu. Čedalje bolj vseč nam je postajalo, da ono prej ni bil vrh. Kar z nekakšnim zanosom smo stopili na vrh – toda, ojoj, – tudi ta vrh ni bil špikov. Treba bo še na tretjega. Tistemu tretjemu se je pa že

na prvi pogled videlo, čigav je, tudi s te strani ima pravo obliko. Še tretjega presenečenja se torej ni bilo bati. A morali smo pod krušljivim grebenčkom oziroma verigo špičk. Tod je šlo počasi naprej, spodrsavalo je. Doumeli smo, da hoče naš izbranec celo vstopnino za predstavo, ki nam jo pripravlja. Kaj smo hoteli, mi smo rinili k njemu, ne on k nam, zato smo pošteno plačali, kar je zahteval in ni nam bilo žal.

Špik, pa si le naš! Potrdil je to tako, da je razgrnil pred nami vse svoje bogastvo in to ne majhno. Kako majčkene smo v tej prelestni areni skalovlja! Od vrha do vrha se sprehaja naš pogled in pri vsakem pravi nekaj v nas.

»Še ta in še ta bo enkrat naš, še tja moramo!« Kot eno samo nepremagljivo vabilo se razpenjajo pred našimi očmi. Pa ne za dolgo. Sramežljivo se začno ogrinjavati v megle. Kot bi jim bilo žal za ravnokar izrečeno vabilo, postanejo bolj izzivalni: »Pridite, morda vas bomo pustili k sebi!« O, saj čutimo vašo premoč, saj vemo, da tu velja vaša volja, ni se treba tako šopiriti. Vseeno bomo pobrali vrženo rokavico in poskusili dobiti vstopnico še za vas.

Vračamo se po poti k Črni vodi. Očitno je to tista pot, ki so nam jo obetali znanci. Samo premikajoče se kamenje, dokler seže oko. Vsa sreča, da nismo rinili tod gor, bili bi ogoljufani za marsikak užitek. Še dol gredé nam ta »šoder« ne prizanese. »Ubogi čevlji,« tarnam, ko jih ostri robovi kamnov neusmiljeno režejo. Pa me mine vse sočutje do čevljev, ko je melišče za nami. Štrmo navzdol med ruševjem, borovci in bukviijo se spuščamo. Moji predolgi palci se zaletavajo v trde konice gojzerjev in pri marsikaterem koraku se mi nevede izviije stok ob bolečini, ko palec spet trešči ob trdo usnje. Prijateljici odpovejo pokorščino kolena. Vedno bolj elastična postajajo, zviijajo se ji na vse strani in z njimi hodi kot marioneta. Edini zastopnik krepkega spola je tudi edini brez težav. Povzročava mu jih le midve, ki mu s svojo počasno hojo krativa kosilo. Sklenili smo namreč, da bomo jedli šele v dolini od vodi, njemu pa je trebuh potegnilo že čisto na hrbtno stran. Nama najine težave ne puste misliti na lakoto. Pa le dočakamo tudi ta lepi trenutek, ko zabrnita gorilnika, zacvrči mast za jajčka in zavre juha knorr. Na mah so pozabljena razmajana kolena in razboleni palci.

Ko drvimo skozi Martuljek, se spet ozremo nazgor. Čudno, še ravno tak je Špik, kot je bil, nam pa se le zdi odslej drugačen. Zdaj smo postali bližnji znanci.

V SNEGU NA MOJSTROVKO

Stanko Kos

Precej let je tega, kar me je bil prijatelj France povabil, naj se v aprilu udeležim zбора markacistov na Vršču. S čim neki bi mi mogel bolj ustreči, saj sem se že večkrat pripravljaj, da bi šel vsaj enkrat občudovat gorski svet v zimski obleki?

Zima se je v Ljubljani le nerada umikala, čeprav je pomlad po koledarju že nastopila. Na osojnih straneh je še ležal sneg in se upiral dežju. Nakljub mrazu in snegu pa se je ščinkavček prvi pričel oglašati ter s pesmico snubiti samičko.

S Francetom sva se odpeljala opoldne z vlakom. Med vožnjo je pogled venomer silil skozi okno. Na travnati ježi od Medna proti Medvodam, kjer se proga stisne tesno ob breg, je bilo vse polno višnjevega pomladanskega žafrana in k tlem stisnjenih kupčkov rumenih trobentic. Koga ne bi razveselila ta slika pastelnih barv pomladanskega cvetja v sveže zeleni travi! Malo dalje pa so se na severni strani Jeterbenka in Osojnika poslavljale zadnje zaplate snega.

Na Sorškem polju so samevali prazni kozolci. Ti so zbudili pozornost francoskega gledališkega in filmskega igralca Gérarda Philipa. Ko je opazoval gorenjsko pokrajino, je ob pogledu na kozolce dejal s francosko duhovitostjo, da bi človek lahko brenkal nanje kot na harfo, gore in mesto bi tej pesmi prisluhnili. Dodal je še: »Kakšna čudovita harmonija so tile vaši kozolci.« Podobno jih je malo pred njim občudoval, tudi Francoz, pisatelj Marcel Schneider. Zgodovinar Valvasor ni tako poetičen kot Francoza. Kozolce opisuje le kot kronist in opisovalec posebnosti dežele Kranjske.

Skozi gozdove ob Savi smo se pripeljali do Radovljice in Lesc. S snegom odete gore so se bleščale v deviški belini. Tam zadaj za Bledom je vabil ljubljani očaj naših gora Triglav. Pod čokatom, do vznožja zasneženim Stolom pa je dremala Vrba, »srečna, draga vas domača«. Po njej je bilo zahrepenelo srce vélikega pesnika, potem ko je bil spoznal lažni blišč in mik sveta. Ob tem spoznanju mu je pod peresom nastal ganljivi spev domačemu ognjišču:

»Zvesto srce in delovno ročico za doto, ki je nima milijonarka, bi bil dobil iz izvoljeno devico.

Ali ni to hrepenenje eno tistih čudnih in nedognanih skrivnosti človekove narave, ki si želi to, česar nima, kar pa ima, ji je tolikokrat odveč, najsi bo potem za človeka dobro ali slabo.

Gérarda Philipa je očarala preproščina Prešernovega kraja. O njem je rekel: »Kako je vse veličastno, kar je preprosto, kako se hiša in vasica ujemata z naravo!« Iz njega je govorilo srce tenkočutnega umetnika svetovljana, ki je v nemodernizirani gorenjski naravi srečal, kar je najbrž drugod pogrešal.

Ob Gérardovih besedah mi prihajajo na misel stare kmečke hiše iz brun, z mežikajočimi okenci in slamnatu kritino. Kako se taka hišica prilaga okolju! Imenitnejše so seveda domačije v štuke, krite s skodlami, s kovanimi križi na oknih, z lesenimi ganki, z nageljni in roženkravtom. Nič narejenega, vse preprosto, kot je narava preprosta. Kako nasprotje današnji suho preračunani stvarnosti! Ko gradimo, bi pač morali gledati na okolje, na slog, ki bi se bolje prilagal okolici.

Od Jesenic dalje je ležal sneg tudi v ravnini. Na prisojnih straneh pa so na kopninah že široko gledali v svet cvetovi teloha. Na Dovjem je oko spet toplo pozdravilo Triglav in njegove sosede, ki pa se kmalu skrijejo za Češnikom.

Še preden pripelje vlak do postaje Gozd-Martuljek, se prično odpirati pogledi na divje veličastno Martuljkovo skupino. Ostenja široke peči, Oltarjev, Ponc, Škrlatice in čudovita piramida Špika so veliko hrepenenje alpinistov, ki v stenah iščejo pota brez steza. Gorje, če se jih lotiš nepripravljen. Prezgodaj odtrgan cvet hitro ovene in ni vse za vsakogar. Za sleherno delo in dejanje je potrebna temeljita priprava, za plezanje v gorskih strmih ne najmanjša. V Kranjski gori je večina potnikov izstopila. Mnogi so nosili s seboj smuči, da bi izkoristili zadnje trenutke bele opojnosti. Lepota gorske zimske pokrajine me je prijetno vznemirjala. Nikjer disonanc. Tako je, kot bi to nujno spadalo v dano okolje, vse je, kakor bi bilo že zdavnaj tako in kakor bi imelo vedno tako ostati, čeprav vem, da je bilo včeraj drugače in da bo jutri spet spremenjeno. A pri vsem spreminjanju harmonija ostane.

Takoj za vasjo teče cesta ob Pišenci, ki iz osrčja gora prinaša pozdrave njenim prijateljem. Do

Erike je bila cesta zorana. Naprej je držala po snegu ozka gaz. Čim je korak zaneslo iz gazi, se je noga globoko vrla v celec. Košenice pod cesto je pokrivala snežna odeja. Čim višje sva šla, lepši je bil pogled na zasneženo Krnico in na planino v Klinu, ki jih zaslanja Kriška stena, ob straneh pa mogočne razorane stene Razorja, Škrlatice in Prisojnika.

Ni me zdržalo, da se ne bi ustavljal ob prelepih zimskih podobah gora. Pred dnevi je novozapadli sneg pokrili pečine in melišča. Ni se nam mudilo, čeprav se je dan nagibal h koncu. Sonce je počasi tonilo za goro in ožarjalo skale in sneg. V srce pa se je vthotapljal rahlo domotožje po lepem dnevu. Zadnji poljub sonca je bil namenjen nevesti Škrlatici.

Medtem je pričel legati mrak na zemljo. Spešila sva pot in prispela v Tičarjev dom, kjer je že bila zbrana večina zborovalcev. Skrb za dobro urejena gorska pota nas je pripeljala skupaj na posvetovanje, o tem se je zavleklo. tja v pozno noč. Ko smo nalogo, zavoljo kateri smo se zbrali, opravili, nam je predsedujoči dal naslednji dan na razpolago.

V meni se je oglašala želja po zimski turi. Mikala me je Mojstrovka, najlažja, katere bi se smel po pameti lotiti. France ni imel namena, da bi šel kamor koli iz Vršiča. Sam sem ostal z vročo željo in v strahu, da bo ostala neizpolnjena.

Pričel sem razumevati tiste, ki so jih gore pogubile. Hladni razum ne more vedno zmagati, kadar čustvo prevlada in sili za še tako nemogočim ciljem. Slednjič sem dobil Jeseničana, ki sta bila s smučmi namenjena na Mojstrovko. Njima sem se pridružil. V koči so mi preskrbeli okovano palico.

Moja vodnika sta se odločila za pot preko plazu, ki je zgrmel izpod Škrbine. Pokrit je bil z novim snegom. Brez steze in pota smo šli skoro naravnost navkreber. Previdno sem stopal od grude do grude trdega snega. Zaostajal sem za vodnikoma. Nisem bil vajen hoje po snegu. Na sredi pota se je pridružila druga skupina planincev, ki so prišli od Erjavčeve koč.

Čez Vršič in okoli vrhov je sever poganjal kope, bele megle. Čudovita je takšna igra grotesknih oblik, ki se vsak hip spreminjajo. Vmes se je prikazalo plavo nebo, pa so ga očem naglo skrile nove megle.

Predem smo dosegli Škrbino, so bile megle pod nami. Veter se je divje zaganjal, jih podil in jih oblikoval po svoji volji. Nad nami se je bočilo čisto jasno, plavo nebo. V mehkem snegu

se je noga včasih udrla. Kdo bi le pazil na stopinje, ko je bilo toliko lepote vsenaokoli. Ostrorobe čeri, skale in stene so vse drugače plastične kot v poletni vročini. Gore so mi pokazale nov obraz, ki ga dotlej nisem poznal. Na južni strani Škrbine smo za kratek čas počili na skali. Ko smo se zvrstili za nadaljnjo pot, nas je bilo kar precej, mnogi med njimi s smučmi. Prvi v vrsti so delali stopinje zdaj v trdo snežno opoko, zdaj v napihani sneg. Slediti smo morali tesno drug za drugim, sicer je veter takoj zametel stopinje. Pot je bila naporna, vendar nisem hotel odnehati.

Ustavili smo se pod neko skalo pod vrhom Mojstrovke. Na vrh Mojstrovke sem se pehal sam, vsi drugi so se izročili sončnim žarkom. Pozimi pot ni markirana. Svobodno si izbiraš smer, kjer je prehod najlažji. Proti vrhu se mi je močno udiralo. Iskal sem skalne robove, da sem lažje napredoval. Od časa do časa sem postal in si ogledoval drage, stare znance v hermlinovem plašču.

Sam sem bil na vrhu. Sam na vrhu, a vendar v tolikšni družbi, da nisem vedel, koga bi prej pozdravil. Roke so se same od sebe sprožile v pozdrav. Sam sem bil s prečudovito okolico. Oko se je sprehajalo od vrha do vrha. Špik, Škrlatica, Razor, Prisojnik, Triglav, Kanjavec, Lepo Špičje, Srebrnjak, Pelci, Jalovec in še nič koliko drugih vršacev. Na vrhu Triglava in Prisojnika so vihrale snežne zastave.

Zadaj za našimi gorami pa se vrstijo še druge rajde mogočnih vrhov, od vzhoda na sever in preko zahoda doli do juga. Povečini so mi neznan, a vendar tako blizu. Eden edini je med njimi, na katerega mi je bilo dano stopiti v poletju 1935. To je Lenkstein v vzhodnih Tirolah. Oko ga je iskalo, pa ga sredi tolike množice drugih nisem mogel spoznati. Njemu je veljal še posebno lep pozdrav, saj me spominja na prelepo turo, edino v mojem življenju v tujih gorah, če lahko rečem tujih. Gore so vendar povsod gore, naj bodo na katerem koli delu sveta, lastnina vseh, enako kot je človek, kjer koli živi, človek.

Tudi v led okovanega Hochgala, ki je sosed Lenksteina, nisem spoznal. Bolj me je mikal kot Lenkstein, toda njegov ledenik me je odvrnil, da se ga nisem lotil.

Nikjer nisem bolj občutil kot na Mojstrovki pozimi, kar sem nekje čital: »Kakšen čar je v tišini in kakšna tišina je v lepoti.« Vse utihne, kar notranjost vznemirja. Vse nelepo in grdo se umakne. Lepota prevlada in zabriše, kar človeka ponižuje. V notranjosti utihne nebla-

goglasna struna, ki moti duševni mir in harmonijo. Po strunah drsi samo lok lepote, ki izvablja stotere melodije ubranih akordov. Človeku se zdi vse tako preprosto. Bil sem presrečen.

Podobno čustvo je izrazil pisatelj Jack London v svojem romanu »Igralec«. Glavni junak Daylight je bil najprej zlatokop, ki je pozneje kot bogat mož zašel med finančne mogotce, kjer je igral veliko igro, a je kasneje spoznal zlaganost take igre. Tako je nekoč zašel v divje soteske in zaželel si je priti na vrh Sonoma. Tri ure je potreboval do vrha, kamor je prišel utrujen in pōten, z raztrgano obleko in razpraskanimi rokami, toda s sijočimi očmi in izrazom zadovoljstva. Velika igralna miza se mu je zdela na mah zelo daleč. Tukaj ni bilo prostora za umazanijo, nizkotnost in izprijenost, ki jih je bilo mestno življenje polno. Dalje pravi pisatelj, da se tedaj še ni zavedal mogočnega čara narave, ki je prevzel njegovo telo in dušo.

V ogledovanju in občudovanju je čas hitro tekel. Hladno mi je postajalo. Mrzli sever se je sunkovito poganjal čez vrh. Misliti sem moral na sestop. Ločitev ni bila lahka, hoja navzdol še težja. Stopinje so bile manj zanesljive kot gor grede. Pod toplim soncem je sneg čisto odjenjal. Med potjo sem srečal Čopovega Jakca, ki je stopal proti vrhu.

Sekanje stopinj z okovankami me je dodobra utrudilo. Češče sem moral počivati. Zdajci je eden od naše družbe zdrsnil navzdol po strmini. Preveč samozavestno je hitel pred nami in ni pazil na stopinje. Neslo ga je po ledenem pobočju in mu cepin ni prav nič pomagal. Na srečo se je ustavil in brez posledic nadaljeval pot.

Preden sem se spustil pri Škrbini za rob, sem se poslednjič hvaležno ozrl na Mojstrovko. Zadnji del poti je šlo naglo navzdol proti Vršicu. Včasih sem se do pasu pogreznil v sneg, ki se je temeljito omeščal. Pri tem sem sneg krepko zajemal v čevlje.

Ko sem pred Tičarjevimi domom na soncu sušil čevlje in se sončil, so mi prihajali na misel možje, ki so se lotili silnih himalajskih orjakov. Kakšen pogum! Majhna pot v snegu na Mojstrovko me je pošteno utrudila. Kaj bi dejal o tistih, ki so se povzpeli na Everest, Nanga Parbat in druge osemtisočake. Hillary, Tenzing, Buhl in še drugi bodo z zlatimi črkami zapisani v zgodovino alpinizma ali bolje himalajzma, če je to sploh prava oznaka za te vrste človekove dejavnosti. Zares veliki so in občudovanja vredni. Tudi te pričenjam razumevati.

Kakšen čar je v tišini... na Mojstrovki pozimil

Foto Stanko Kos

Kadar govorimo in pišemo o ekspedicijah na himalajske vrhove, se le pretirano, vsaj včasih, preveč poudarja narodnost »zmagovalca«, če lahko govorimo o zmagovalcih. Narodnosti res ne bi smeli toliko poudarjati in povzdigovati. Človek premaguje težave, ne narodnost, zato ker je ta in ta take in take narodnosti. Nekdo je pač imel več možnosti za takšen podvig. Gotovo bi narodi, ki živijo pod himalajskimi vrhovi, že prej storili isto, kot so tujerodci, če jih ne bi uklepale navade, predsodki, verovanja. Zadosten dokaz je Tenzing, pa nosači domačini, brez katerih tujci ne bi toliko dosegli, kot so. Uspeh terja tudi žrtve. Tudi v Himalaji so poskusi, da bi dosegli najvišji vrh sveta, terjali človeške žrtve. Končno človek zmaga, z voljo, vztrajnostjo, pogumom, v gorah morda nemalo po dobrohotnosti gore.

Ura za uro je minevala v gorski tišini. Oči so se spokojno sprehajale od stene na steno. Plaziči suhega snega so se kot curki vode poganjali preko robov in po kamnitih žlebovih.

Razmišljal sem o sreči. Koliko vsebine je v njej in kolikokrat se oznanja kot sreča, kar pa je že zdaleč ni! Pri tem se srečujeta relativnost in

absolutnost. Prava sreča pušča v človeku globoko sled in ga napravi boljšega. Kjer ni tega, gre le za hipno omamo, za blisk, ki se posveti, a še hitreje ugasne in za seboj pusti temino, če ne celo razdejanja. Notranje svoboden človek pozna pravo srečo in jo prav čisla. Takemu ni težko v naravi najti samega sebe, svojega bistva, ki se sklada z naravo.

Posloviti sem se moral od gora. Vračal sem se sam, prijatelj France je odšel že pred menoj. Nisem hitel. Zadržati sem hotel čas in čim dalj uživati v nasprotju s smučarji, ki so uživali v nagli vožnji po strmih pobočju. Spretno so se izogibali oviram in drug za drugim drseli mimo mene. Kopneči sneg je ob poti napolnil koritce studenčka z bistro mrzlo vodo. Iz belega snega so štrleli otočki kopne zemlje. Vsepovsod, kjer je sneg odlezel, pa je bilo vse polno rožnatobelih glavic teloha, s širokoprstnimi usnjatimi listi. Gole bukve in košate smreke pa so še čakale, da bo toplota ogrela njih korenine in v debela pognala sveže sokove. V krošnjah dreves so se oglašali ptički. Mene pa so nekoliko utrujene noge zanašale v mokri sneg, vendar

utrujenosti nisem čutil. Preveč je bilo doživetij, da bi mogel misliti na nevšečnosti.

Ko so okovanke zaškrtnale po pesku na trdi cesti, kjer ni bilo snega, sem se šele prav za-vedel, da se vračam. Vračal sem se z radostjo v sebi in zadovoljen, da sta ravno ta dneva bila tako čudovito lepa, kakor jih more v svoji skladnosti ustvariti samo narava.

Minilo je že štirinajst let od tiste aprilske nedelje, ko sem napravil opisano turo na Mojstrovko. Spomini pa so še živi, kot bi to bilo včeraj.

ZIMSKI VZPON NA INNOMINATO

Iztok Furlan, Trst

Je mlad sem s starši pogostokrat obiskoval Julijce. Prehodili smo mnoge doline in se povzpeli še kam višje. Bil sem ves prevzet od tolikšne naravne lepote. Srečeval sem plezalce, ki so odhajali v stene z nahrbtniki, klini in vrvmi. Oprezoval sem okrog njih in jih občudoval. Napravili so name tak vtis, kot da gre za povsem izjemne ljudi. Želel sem si, da bi jim bil podoben.

Leta so tekla. Od Trsta, kjer živim, so gore daleč. Pa nisem pozabil nanje. Tudi kraška pokrajina zunaj mestnih zidov me je vsak dan spominjala na njihove sive stene in vrhove. Potem se mi je ponudila priložnost, da sem se vpisal v alpinistični tečaj SPD Trst v Glinščici. Ni daleč od mesta Glinščica. Je resnično naravna redkost: pravi alpski svet v miniaturi, s plezalnimi smermi in vrhovi, kjer se ljubitelji te lepe in plemenite telesnovzgojne panoge iz našega mesta vadijo, da bi se potem podajali v prave gore bolj tehnično in telesno pripravljeno. Iz Glinščice je izšla precejšnja vrsta najboljših plezalcev tudi svetovnega slovesa, kakor je npr. bil Emilio Comici in še mnogi drugi.

Končno so se mi izpolnile moje želje. Vztrajno in marljivo sem obiskoval Glinščico ter si pridobival potrebno znanje, osvajal tehniko ple-

zanja in si krepil telo ter duha. Gnala me je želja, da bi se čimprej razvil v pravega alpinista. Vsako uro sem porabil, da sem odhajal v ta naš mali gorski svet. Ugotovil pa sem, da je to še vse premalo, samo nedelje niso več zadostovale. Potrebno bi bilo, sem mislil, tudi med tednom še kje odkriti kako možnost, da bi vežbanje izpopolnil. Pa ni bilo samo vprašanje časa, ampak tudi soplezalcev. Moji vaditelji so med tednom zaposleni, ti niso mogli z mano. Vpraševal sem jih, če poznajo koga drugega, ki bi se mi pridružil. Niso vedeli za nobenega.

Lepega dne pa so se stvari obrnile. Ves ta čas nisem niti slutil, da kakih sto metrov od hiše, kjer stanujem, živi mlad fant, ki je za goré prav tako navdušen kot jaz. Po naključju sem ga spoznal nekega dne, ko sem na njegovem jopiču opazil pripeto značko italijanskega planinskega društva (CAI). Povedal mi je, da se ukvarja s plezanjem in da je vpisan v klubu »XXX. Ottobre«. Takoj sva postala prijatelja, še zlasti, ko sem opazil, da je vsestransko pošten in napredno vzgojen. Saj ga niti najmanj ne moti to, da je on Italijan, jaz pa Slovenec, nasprotno, vedno se je doslej zelo prijateljsko in s spoštovanjem izražal o mojem narodu in o moji domovini Sloveniji.

Od tega dne sva skupaj plezala ob nedeljah v Glinščici, med tednom pa na Napoleonski cesti pri Proseku. V Glinščici sva preplezala vse lahke in težke smeri.

Na barkovljanski obali nama je nekega večera prišel na misel zimski vzpon. Oba sva bila navdušena nad to mislijo in začela sva izbirati smer. Imena so se vrstila, a jih je bilo toliko, da se v njih niti znajti nisva mogla. In tako je nastopila zimska sezona, ne da bi vedela, česa se bova lotila. Nekega dne sva se odločila, da bi se podala vsaj na kako lažjo turo. Odločila sva se za kočo Grego. In smo odšli: Berto – tako je ime prijatelju – njegov oče in jaz. Koča Grego stoji nad dolino Zajzero. Hodili smo tja težko in naporno zaradi svežega snega, ki je zapadel pred nekaj dnevi. Segal nam je do kolen. Dobrih sedem ur smo gazili, preden smo jo dosegli. Koča ni oskrbovana. Zanetili smo ogenj in skuhalii večerjo. Hladno nam je bilo, grelii smo se pri ognju in tiho zrlii v njegove plamene, ki so rdečkasto osvetljevalii temni prostor, oblizovali lonec, kjer se je šumeč topil sneg.

Bilo je še zelo zgodaj, ko smo se prebudili. Še dremav sem stopil k oknu in odprl oknice. Sonce me je kar zaslepilo. Ravnokar je obsi-

jalo vrhove, da so se lesketali kot biserje. Z Bertom sva se nato usedla kar na sneg, na vojaško platno in se zagledala v gore.

Ozirala sva se proti dolini, kjer so se megle začele vzdigovati in se nama je odpiral pogled na Zajzero. Doline so bile nastlane s slepečo belimi gmotami megla. Tu sva se z Bertom odločila za najin prvi zimski vzpon.

Klicanje Bertovega očeta naju je nekajkrat zmotilo, še zlasti tisti njegov »otroka, pripravita se za odhod!«

Nič preveč navdušena nisva bila z Bertom, ko smo se vsi trije spuščali proti Ovčji vasi. Le misel, da se bova že v kratkem vrnila, naju je tešila. Z Bertom sva že v vlaku določila datum najinega vzpona: 4., 5., 6. januarja 1969.

Končno je po dolgem pričakovanju le prišlo jutro 4. januarja. Vstopila sva v vlak proti Trbižu. Odločila sva se za direktno smer v severni steni Innominate. To smer sta prvič poleti preplezala Comici in Rozza, pozimi pa še ni bila preplezana. Ocenila sta je s IV. in nekatere prehode s V. težavnostno stopnjo. Če ne bo šlo, se bova pa obrnila, sva rekla.

Po dolgotrajni vožnji sva prispela v Ovčjo vas. Oprtala sva si vsak svoj nahrbtnik in se napolnila proti Zajzeri. V vasi sva pogledala tudi na termometer. Rdeča črta je kazala kar 2° nad ničlo, kar naju je precej vznemirilo zaradi snežnih plazov. Ali naj greva ali naj stvar odloživa za drugič? Pa je vljudno k nama pristopil star domačin in nama zagotovil, da lahko brez skrbi greva na pot, saj da bo temperatura zagotovo padla. Zanesla sva se na njegove besede, se zahvalila in odšla.

Bilo je blizu osme ure zvečer, noč je bila zelo lepa in na nebu se je lesketalo na milijone zvezd. Hodila sva skozi belo osvetljen gozd, na nebu je zasijala polna luna. Stopala sva po poti, ki drži v dolino Zajzera, nato pa sva zavila na levo. Opolnoči sva se odločila za bivak na prostem. Skopala sva si luknjo v sneg, po njenem dnu razprostrela šotorsko krilo, potem pa zlezla vsak v svojo spalno vrečo. Po nebu pa so jadrali majhni oblaki, od časa do časa je kateri prekril luno in spet odhitel naprej.

Nisva spala štiri ure, ko naju je prebudil mraz. Otrpla sva si skuhala čaja. Ob petih sva že spet hodila. Snega je bilo precej. Berto je kmalu začel tožiti, da ga novi čevlji neusmiljeno tišče in da ne čuti prstov. Medtem je namreč temperatura padla globoko pod ničlo. Sredi poti sva se ustavila v zapuščeni bajti, kjer sem mu s snegom drgnil stopala in prste. Zvečer sva pršilla do pod stene. Bila sva zelo

utrjena, hodila sva približno 12 ur. Pripravila sva si bivak in si skuhala večerjo, čaj in kuhana jabolka. Bila sva vesela, da sva imela lep, sončen dan in upala sva, da bo jutri tudi tako. Zjutraj sva stopila do stene, ki je kipela visoko proti nebu. Začel je Berto, plezal je počasi in previdno. V telo sva oba še bila nekam trda od spanja in mraza. Otipaval je oprimke, čez čas pa se je že poganjil z večjo lahkoto. Potem je bila vrsta na meni. Treba se je bilo lotiti visokega kamina. Bilo mi je nekoliko tesno pri srcu, ker kaminskega plezanja nisem bil vajen. Rekel pa nisem nič. Medtem je začelo vzhajati sonce in posijalo tudi na najino steno. Vsi vrhovi okrog in okrog so se praznično lesketali. Ni besed, s katerimi bi popisal to podobo jutra.

Pred nama je še dober del poti. Nobenega klina ni nikjer. No, enega sva le našla. Berto je vtaknil vponko in vanjo potiskal vrv, ko mu ze spodrsnilo. Avtomatično sem pritegnil za vrv, na srečo mu je že uspelo, da se je zavaroval. Oba sva se pošteno prestrašila. Padel bi bil najmanj 50 metrov globoko.

Končno je prišel do neke policičke in mi dal znamenje, naj pridem za njim. Noge so mi še drhtele od vznemirjenosti, ko je Borutu spet spodrsnilo. Pa ni bilo nič hujšega. Šlo je za gladko steno z neznatnimi oprimki, nekakšnimi žlebiči, ki jih je izlizala voda. Kakor v Glinščici se mi je zdel ta prehod. Tovariš je nekajkrat zarentačil, ker ni našel oprimka. Toda premagal je tudi to in se zagozdil v kaminu, povzpел se je po njem in spet prišel do police. Edinole police so bile poprhane z zamrznjenim snegom, drugače pa je stena bila suha kot poleti. Toda zelo mrzlo je bilo in kar precej naju je zeblo v prste na rokah. Tudi meni ni bilo lahko premagati ta prehod. Približno takšen je kot Jugova centralna, ki je nisem nikoli mogel preplezati prvi, čeprav se mi je to posrečilo pri težjih. Tako sem ugotovil, da sem fizično dobro pripravljen, toda tehnično ne. Zavedel sem se, da bom zato moral še dostikrat obiskati našo Glinščico.

Zopet imava pred sabo visoko steno, zdaj plezam jaz prvi. Nobenih težav nisem imel, oprimki so bili dobri in trdni. Toda vrv se je bližala koncu in jaz še nisem prišel do mesta, kjer bi lahko tovariša varoval. Berto mi je zaklical, da imam še kak seženj vrvi. Pogledal sem okoli sebe in zagledal dva klina. Povzpел sem se do tja in se zavaroval. Stal sem na za ped široki policički in sem imel res čuden občutek, ker se nisem držal stene, marveč sem moral varovati

prijatelja. Pod mano pa je bilo dobrih 200 m. Pomislil sem, kaj bi bilo, ko bi se klin izdrl. Odpodil sem grozljivo misel in sem se skušal umiriti. Nato je bila plezarinja precej lažja in tovariš je naglo napredoval. Čes čas sva se zopet znašla pred kaminom. Ni zbujal zaupanja, bil je krušljiv in visok. Plezal sem previdno vedno višje. Proti koncu se kamin razdvoji v dva kraka. Bil sem že utrujen in sem komaj čakal, da se to kaminsko plezanje konča. Kot nalašč nisem nikjer mogel najti primernega mesta za počitek in varovanje. Prečkati sem moral dokaj izpostavljeno steno. Hotel sem zabiti klin, a sem zaman iskal primerno razpoko. Ni mi preostalo drugega, kot da sem nadalje-

val s plezanjem brez varovanja. Res težak prehod s slabimi oprimki in stopi! Zdaj so se mi noge prav pošteno tresle. Končno je bilo tega prečkanja konec. Usedel sem se na poličko, tako da so mi noge bingljale v praznino. Tudi Berto je težko preplezal ta del. Tu sva se nekoliko odpočila, nakar sva skozi lažje kamine dosegla vrh. Bila sva srečna. Vrskala sva in skakala po snegu. Mraz naju je podil z vrha v vznožje stene, kjer sva imela spravljene svoje stvari.

Goré res terjajo od nas velike napore, a prav to nas mika in osrečuje.

Plezala Iztok Furlan (SPD Trst) in Umberto Javazzo (XXX. Ottobre) januarja 1969.

PROBLEMI SKRAJNIH MOŽNOSTI V GORAH

Razvrednotenje šeste stopnje je problem, v katerega se zadnje čase zagrizeno spuščajo najmlajši plezalci in tisti, ki jih danes že lahko štejemo v srednjo generacijo. Ne stojijo pa ob strani tudi slavnejši plezalci. Tudi stara garda bi rada jasno odgovorila na vprašanje, kaj je bistvo šeste stopnje in kdaj pride ob svojo veljavo, oziroma ali so ji res moderni pripomočki vzeli njeno pravo vrednost. Kuno Rainer, eden prvih Buhlovih tovarišev v navezi, je v razgovoru o temu problemu dejal mlademu Messnerju: »Vse slavne smeri so prenabite s klini, v njih ni videti več težav po nekdanji izvirni oceni.« Messner soglaša z Buhlovim prijateljem. Mnogi današnji alpinisti že s prezirom govorijo o klasičnih smereh, o »starih« šestih, ki so danes kvečjemu še »petice«. S čimer hočejo reči, da so bili nekdanji plezalci manj spretni, da so smeri ocenjevali za težje, kot pa se to dela danes. Vendar temu ni tako, pravi Messner. Kaj pravzaprav pomeni »šesta stopnja«? Nekaj let pred prvo svetovno vojno šeste stopnje ni bilo, je ni bilo treba, čeprav so plezalci v tem času plezali že ekstremno težke smeri. Pomislimo samo na Piazza, Dibono, Dülferja, predvsem pa na Preussa. Ti so v tistem času zares dosegli skrajne meje človeških zmogljivosti v skali. Samo izpopolnjena oprema in klini so omogočali plezati še težje smeri, vendar na temeljih, ki jih je postavila imenovana gornja četvorica. Da bi tem ohranil njihovo veljavo in zadržal njihove izvorne ocene, je Welzenbach določil lestvico, ki velja še danes.

»Ekstremno, skrajno težavno« je torej uradna definicija, o katere vsebini le malokdo razmišlja. Skrajno, to pomeni mejo, onstran katere se začneja — nemogoče. Prav, ampak za koga? Vsak ima svoje meje svojih možnosti. Zato pravimo: Šesta stopnja non plus ultra za najboljše plezalce sveta. Individualne meje pa so seveda najrazličnejše. Vsak ima svoj prav, vsak ima rad svojo igro. Kdor najde svojo mejo pri tretji stopnji, bo zanj najbolj prav, če se z njo pobota. Kdor pa hoče preko svojih meja, bo že v četrti stopnji zabijal klin kot kak tesar, v šesti pa bo klesal in vrtal kot kak kamnosek ter goljufal samega sebe in druge. Tak ni pravi alpinist, čeprav je zelo stremljiv in mu je več za ugled pri tovariših kakor pa za čistost lastnega plezalskega sloga.

V tem pogledu Messner soglaša z definicijo, ki jo je opredelil Domenico Rudatis, eden od velikih pionirjev iz Civette.

Nato nadaljuje z vprašanjem: Ali šesta stopnja, kakršno danes najdemo v Cinah, v Catinacciu in celi vrsti drugih »šestic«, zares predstavlja »mejo možnosti«? Ne, pravi Messner. Tu je mnogo smeri, ki so bile nekoč VI in VI+, danes pa v resnici komaj veljajo za V, to je z besedo Welzenbachovo »izredno težko«. V Rdeči steni (Parete Rossa) v Roda di Vaél je Maestrijeva smer in spominska smer Herrmanna Buhla. Nobena od teh dveh nima več opravka s šesto stopnjo. Kdor bi trdil nasprotno, nima pojma, kaj je VI, kaj je »skrajno težko«. Če dolomitska smer doživi petdeset ponovitev, je gotovo »prenabita« (preveč našpikana s klini, preveč opremljena, preveč »poklinjena«). Kdor hoče med temi še najti šesto stopnjo, mora iti v manjkrat ponovljene smeri, morda manj znane, manj modne. Tissijeva smer v južni steni Tofana di Roces je kakor po čudežu ostala šestica, čeprav jo je Tissi naredil l. 1931. Werner Schartle pravi, da je težja od vseh modernih smeri, in prav ima. Imamo srečo, da so nekatere smeri velikih plezalcev ostale, kakršne so jih pustili njihovi stvaritelji med obema vojnoma. Kako bi mogli brez njih ocenjevati naše nove smeri? Sollederjeva smer v Civetti je bila tipičen zgled šestice in je to tudi gotovo bila. Solleder in Lettenbauer sta ta navpični zid, čez 1000 m visok, zmagala z ducatom klinov. Ali pa se ta smer, kakršna je danes, še sme šteti med šestice? Tudi slavna smer Comici-Dimai v severni steni Velike Cine danes ni več smer skrajnih težavnosti, čeprav je to nekoč bila. Kje so že časi, ko se je tam zaman preizkušal tak človek, kot je bil sam Kasperek! Kje so v tem »obrazu« poteze šeste stopnje, izginile so v goščavi klinov. Smer Comici-Dimai ni več ekstremno dejanje.

V preteklosti se je govorilo, da šesta stopnja velja samo, če je plezalec kline uporabljal tudi za vzpon, ne samo za varovanje. Šesta stopnja je torej terjala večjo uporabo umetelnih sredstev. To pa je privedlo do zmede, ki megli možgane večini plezalcev, računam, da jih namreč, plezalci imajo. Hias Rebitsch, imeniten pa skromen plezalec, je ta kriterij uporabljal pri svojih prvih prvenstvenih vzponih in zato ocenil s V svojo smer v južni steni Goldkappel (Cappa d' Oro, blizu Tribulauna) in v Wilder Kaiser. Danes to smer štejejo med najtežje sploh. Ima doslej komaj štiri ponovitve, in to eno samo brez padca. Južna stena v Goldkappeli je torej samo stara »petica«. Pojdite jo ponoviti in potem pošteno povejte, koliko šestic ste pred njo preplezali!

Kako torej priti do veljavne ocene neke smeri?

Ocenjevanje alpinističnih težavnosti ni mehaničen ali matematičen postopek, pač pa gre za psihologijo. Do ocene ne pridemo z metrom ali uro, marveč izvira iz notranjega soočenja s steno, ki določi razmerje med smerjo in sposobnostjo in upošteva objektivne in subjektivne okoliščine. To razmerje šele odmerja stopnjo težavnosti, izrazljivo s katerokoli lestvico. V Münchenski lestvici je torej šesta stopnja sinonim za skrajno težavnost in to pri najboljšem plezalcu in najboljših objektivnih in subjektivnih okoliščinah.

Vse to seve ne velja za posamezne detajle. V plezalni šoli si nekaj metrov od tal vsak »zelenček« upa tvegati vse do padca. Resnična sposobnost in pogum se pokažeta v steni, 30 metrov nad zadnjim zabitim klinom, smer se torej klasificira glede na vse, kar od plezalca terja v celoti, kompleksno. Težavnost smeri narašča z njeno dolžino. Če bi bila severovzhodna stena Civette pol nižja, se ne bi štela v šesto stopnjo. Previs v šolski pečini ali pa v tisoč metrov visoki steni sta dve stvari iz čisto psiholoških razlogov. Nevarnost in tveganje sta bistveni sestavini alpinističnih težav. Vsak alpinist bo priznal, kako se ga polasti strah spričo potencialne nevarnosti. Večina alpinističnih avtorjev pri ocenjevanju izključuje možnost nesreče, ločuje torej težavnost od nevarnosti. Ti avtorji bi radi izenačili plezanje v plezalni šoli s plezanjem v steni, s tem pa tajé resnost in tveganje plezalskega početja tam, kjer gre zares in večkrat — za življenje. Treba je torej upoštevati vse okoliščine, ki vplivajo na težavnost situacije v steni, objektivne, subjektivne, psihološke. Na primer: Smer, ki do-

pušča en sam umik iz stene in to nekje med vznožjem in vrhom, je gotovo lažja kot druga, ki ima eno samo alternativo: vzpon ali sestop.

Danes je prišlo do tega, pravi Messner, da so v mnogih smereh, ki so jih stari plezalci preplezali s prostim plezanjem, ostale samo še težave plezanja z umetnimi sredstvi. Zelo malo klinov je treba, da spremeniš naravno podobo nekega mesta v steni. Ali lahko govorimo o šesti stopnji pri popolnoma umetnem, »tehnoškem« plezanju? Messner se strinja z Rudatisom, ki pravi: »Če stene ne moremo preplezati brez klinov, ji ne moremo določiti klasifikacije. To je možno le, če jo je možno preplezati, to je če je preplezljiva brez klinov. Če pa so klini za steno neizogibni, je realno težavnost stene možno določiti šele potem, ko so klini že v njej.« Lahko govorimo o specialni lestvici A₁ do A₄, vendar pa za umetno plezarijo ne morejo veljati splošne težavnostne stopnje. Samo »možne« stene lahko ocenjujemo s V ali VI. Za obiranje klinov sicer lahko naredimo lestvico od A₁ do A₄, vendar ta lestvica velja samo za prve plezalce, saj ti morajo opraviti vse težaško delo, ponavljalec pa kline le uporablja. Prosto plezanje pa je za prvo navezo enako težko kot za vse naslednje. Ali so plezalci iz saške smeri v Veliki Cini I. 1957 mislili na to, ko so govorili o sedmi stopnji? In isto leto sta dva mlada Dunajčana Philipp in Flamm v Punta Tissi za svojo smer porabila tri dni. Med obema smerema obstoji bistven razloček. V Cini so Sasi zabili nešteto klinov in naredili velik hrup. V Civetti pa sta Dunajčana v 35 raztežajih na 850 m višine zabila komaj 43 klinov za varovanje, prav toliko za stojšče. Nič posebnega se ni pisalo o tem, niti o majhnem številu klinov niti o tem, da pod steno ni bilo asistence. In še en razloček: Sasi so govorili o sedmi stopnji, Philipp je svojo smer ocenil med V in VI. Danes šteje saška smer Brandler-Hasse že precej čez 100 ponovitev, Philipp-Flamm komaj 20. Nekateri ponavljalci Philippove poči v Punta Tissi so izjavili, da je najtežja plezarija v Alpah, čeprav je ocenjena s V–VI in v resnici tudi ni težja. Kaj sledi iz tega? Direttissima iz Cine je bila težka, Philippova pa je ostala težka in bo taka, dokler je ne bodo ponavljalci preveč »nabili«. (Res, tudi tu tiči zdaj sem in tja kak svedrovec.)

Kaj naj torej, če bo šlo tako naprej počno plezalci, ki bi radi našli še prosto plezanje?

Nove smeri, dandanašnje, so le redkoma skrajno težavne. Kljub izboljšani opremi šeste stopnje še niso prekosile, pravzaprav pa jih je malo, ki bi jih dosegle, ker so jim plezalci kos z različnimi klini in torej niso več šestice. Oprema je dandanašnje plezalce pokvarila, zaradi zlorabljanja so postali malodušni.

Prvenstveni vzpon v etapah, »na etape«, ki si slede v večjem ali manjšem časovnem razmahu, je nova prikazen, ki tudi nima kaj opraviti s šesto stopnjo. Primerjajmo Vinatzerjevo smer v južni steni Marmolade di Rocca I. 1936 in smer Hasse-Barbier-Steinkötter v vzhodni steni Cima d'Ambiez v Brenti! Trideset let je med obema podvigoma, pa kakšen razloček v vrednosti! Rudatis ga je izrazil z učinkovito primero: »Vzpon na etape ni več šesta stopnja, kakor ne more biti tek na 1000 m, če jih pretečeš v presledkih, po malem.« Spet smo pri psihološkem dejavniku, ki ga pri ocenjevanju ne smemo tajiti in odrivati. Če v Sollederjevo smer zabijemo 100 klinov, ostanejo težavnosti samo teoretično enake, praktično pa smo težavnost smeri znižali. Če Nieberl v knjigi »Das Klettern im Fels« pravi, da so bile vse nekdanje smeri previsoko ocenjene, hoče reči, da so zdaj ocene previsoke, če je v smereh klinov preveč. Ne izrekam, pravi Messner, anatemo nad plezalci, ki si lajšajo in slajšajo pot čez slavne smeri, pač pa pravim, da so kamnoseki, ne pa plezalci. Naj to počno, *sum cuique*, vsakomur svoje. Ali bi šarili s klini nekdanji plezalci, ko so po trije že tehtali pol kg? Če bi imeli danes tako kovačijo kot nekdanj, ne bi prišli z njo ne visoko ne daleč. Z 20 klini so se ločevali divjih stvari, zato je bil njihov vzpon čisto nekaj drugega, bil je klasičen, idealen, čeprav na to niso mislili.

Gre torej za to, kako, na kakšen način preplezaš steno, ali skušaš goro prilagoditi sebi ali sebe gori, ali se odločiš biti podoben Preussu ali dandanašnjim »plezalcem tehnologom«.

Bruno Detassis je posnemal Preussa. Pravijo, da ni nikoli uporabil zanke, stremena. Podobno so delali Langes, Solleder, Tissi, Rebitsch in Vinatzer.

Nimam nič proti novim velikim smerem. Sem pa za to, da ostanejo »stare velike« nespremenjene zato, da so nam za zgled, da so bili tudi nekdanji plezalci vztrajni in pogumni možje. Če bomo te smeri »nabili«, se bomo morali pobotati s propadanjem alpinizma, z njegovim deklasiranjem, ker mu bomo vzeli nevarnost in tveganje. Skušajmo biti starim po pogumu in drznosti podobni, ne goljufajmo sami sebe, ne delajmo si utvar. »Stare smeri so deklasirane, ker so preveč opremljene, preveč opremljene pa so, ker je v stenah premalo »pravih« alpinistov, ki bi šli v steno z ljubeznijo. Preveliko je število tistih, ki jim gre le za zunanji uspeh, pri tem pa za čim manjši napor in čim manjše tveganje. Zato ni čudno, če je zdaj le malo veljavnih dejanj.«

Tako mladi Tirolec Messner, ki nedvomno spada v sam vršiček mladega plezalskega rodu v alpskem območju. Članek v Riv. Mensile 1969/2 je opremil s posnetki prostega in deloma umetelnega plezanja iz svojih vzponov v Cima Scotoni (SE, 3. ponovitev), Torre Delago (NO, 3. ponovitev), Torre di Sella (smer B. Francesch) in Mt. Agnèr (prvenstveni zimski vzpon pri -15° C). Fantastični posnetki, kakršnih naši osebni arhivi ne poznajo. Konec članka ilustrira Comicijev slog prostega plezanja, posnetek je dal R. Timeus. Vsekakor je Messner mnogim navezam vrgel rokavico. Gotovo jo bo kdo pobral.

VRAŽJA ŽENSKA

Simone Badier je ena od žensk, ki se ponašajo z najtežjimi vzponi v kopni skali in ledu. Še več, verjetno je edina, ki je vse svoje ekstremne vzpone plezala kot prva v navezi. Vseposod v masivu Mt. Blanca, v les Ecrins, v Dolomitih, Vercorsu in drugod. Za seboj ima južni greben Aiguille Noire de Peuterey, vzhodno steno Grand Capucin, Gervasuttijevo smer v južni steni v Pointe Adolphe Rey, vzhodni greben Dent du Crocodil, angleško smer v zapadni steni Aiguille de Blaitière, smer Cassin-Ratti v severni steni Zapadne Cine, direktno v severni steni Velike Cine, jugovzhodno steno Piccolissime, severozapadno steno Torre di Venezia, smer Carlesso-Sandri v južni steni Torre Trieste, jugovzhodno steno Pilastro di Rozes, vsega skupaj 150 težkih in skrajno težkih plezalnih vzponov (V, VI). Poleti 1968 je kljub slabemu vremenu večji del z ženskami v navezi, vselej pa na čelu naveze zmogla vrsto klasičnih kopno-lednih tur npr. Mt. Maudit po grebenu la Tour Ronde, severno steno Tour Ronde, Spencerjev ozebnik v Aig. de Blaitière, severni raz Aig. du Chardornnet.

V »La Montagne« 1969/4 pravi o sebi, da je zelo skromna plezalka šeste stopnje, da nima za seboj velikih prvenstvenih vzponov: »Sem pa vselej plezala kot prva, kar ves svet priznava kot veliko dejanje, jaz pa ne. Ni pa še dolgo, kar sem štela prvega v navezi za nadčloveka, pojem, ki ni prav nič ženski. Ko pa so mi v plezalni šoli spričo mojih naglih uspehov namignili, naj plezam prva, sem ubogala in zdaj tega mesta ne mislim več odstopiti. Nikar ne mislite, da sem za plezanje nadarjena. Rada imam telovadbo in šport, vendar nisem pokazala posebnih sposobnosti. Pri plezanju sem kakor vse ženske prekratka v rokah in tako obvladam »atletska« mesta le s treningom in vztrajnostjo. Včasih sem malo zlobna: Kdo se ne bi veselil poraza na obrazu pripravnika, ki vidi žensko zmagovati previs, s katerim se on zaman poskuša že nekaj tednov? In še marsikaj bi lahko rekla o obnašanju plezalcev, ki jim moje avanture večkrat zapro sapo.

VI+, A₄! Sladke sanje za žensko! Kakšen spak je v meni, da me to zabava? Če me težava mika, pomeni, da je v tem nekaj boljšega. Ko se ne razvijaš, ko se ne izpopolnjuješ več, tvegaš dolgčas, stagnacijo. Rada imam prosto plezanje, v tem je prav toliko elegancije in spretnosti kot v drugih športih. Treba je plezati po mačje, ne na silo in s pripomočki. Dober plezalec pleza, ne da bi se mu na obrazu poznal napor. Raje se odpovem previsu, ki mu ne bi bila na ta način kos. Nikdar ne grem do kraja svojih moči. Ko plezam, čutim potrebo po varnem počutju, nevarnosti me je groza. Verjemite, čeprav ne kaže tako, vendarle ni prav nič »kamikaza« v meni. Najraje imam apnec, tam ni treba vlačiti s seboj težkih tovorov. 25 kg na hrbtu je zame že skrajna meja, zato vem, da marsikaki veliki turi ne morem biti kos. V apnencu tudi ni tako mraz kot v granitu.«

Nato pripoveduje Simone o svojih podvigih v Dolomitih. Mnoge šestice je splezala v skrajno slabem vremenu, ko so mnogi asi čakali na vreme po kočah. »V Brandlerjevi smeri v Veliki Cini naju dež vsaj pod previsi ni prav nič motil.« Tudi v Cima Su Alto je vstopila, čeprav ji je oskrbnik v Tissijevi koči odsvetoval, vreme ni dobro kazalo. Iz Torre di Valgrande sta izstopila v neurju, ki ju je spremljalo vse do zavetišča Coldai. Pa nista ostala tam, odšla sta v neurju do kočje Vazzoler, kjer ju je čakala suha obleka.

Najraje se spominja Carlessove smeri v Torre Trieste. Imela je lepo vreme in je težki vzpon s Hassejevo varianto zmogla v 10 urah in pol. Z Danielom sta plezala »na uro« in dosegla res »dober čas«. Vendar ne zaradi časa, pač pa zato, da bi se izognila bivaku. »Rada plezam hitro, edina moja ura je največkrat sonce. Zato imam raje Dolomite kot gore okoli Chamonixa.«

»Kaj pričakujem od tovarišev v navezi? Predvsem tako navdušenje za vse, kar je v gorah, kot ga imam sama. Naj se izpovem: Kako naj skrijem veselje, da lahko storim, majhna in šibka, tisto kar drugi, neprimerno bolj nadarjeni in sposobni? Imela sem res srečo. Ko sem začela plezati, sem nalletela na amaterje, ki so me sprejeli medse s skrajno vljudnostjo z vsemi mojimi odlikami in napakami. Če bi se bila tedaj znašla pred roganjem profesionalcev, bi verjetno takoj odnehala. Tudi pri vseh vzponih me je spremljala sreča in čeprav je prišlo tudi do nezgod, nisem bila priča nobeni drami v gorah.«

In Simone Badier si ne želi ničesar drugega kot to, da bi ji približno tako prijazne zvezde sijale še naprej, saj je še toliko smeri in tur, katere bi rada naredila!

NAŠ PRADED JOZA

Joža Vršnik, Robanov kot

otročkih letih sem slišal pripovedovati, da je nekdanj vsako leto prišel v naše gore star Tolminec. (Verjetno je iskal zdravilne rastline, če je res prišel.) Ta je nekoč prenočeval pri kmetu Matku. Tu jim je pripovedoval: »Stric mojega starega očeta mi je sedemletnemu fantiču povedal, da je od tu v deveti gori votlina,

v kateri teče pravo čisto zlato.« Dolga leta sem iskal to goro in votlino, končno se mi je posrečilo. Našel sem to votlino. Cink, cink, se je po redko oglašalo, ko je zlato kapljalo na skalo in od tu naprej v ozko skalno špranjo. Podstavil sem steklenico, da se je v njo lovilo zlato. Ko sem naslednje leto spet prišel, je bila steklenica polna. Odnese sem jo v Trst in dobro prodal.

V nekdanjih časih ni bilo ljudem nič dosti težje verjeti pripovedki, kakor sedanjim upati na dobitke v loteriji ali tomboli. Zato tudi raziskovalcev gora in votlin ni manjkalo. Naš praded Joža Roban je bil človek orjaške postave. Tako je zapisal pokojni Johannes Frischauf v opisu, kako sta z Jozom iskala prehod iz Robanovega

kota skozi Žvižgovec na Moličko peč in Korosico. Po pripovedovanju našega očeta pa je bil Joza orjak samo v nogah. Če sta Joza in njegov sin Jaka skupaj stala, je bil Joza dve coli daljši, če sta sedela, je bil pa dve coli krajši. Bil je suh, pa zelo krepak človek. Brez dela je kar nekako lahko zdržal, kadar je pa delal, je delal ko nor. Pri delu in gospodarstvu ga je zelo dobro nadomestoval Govčov Florjan, brat Jozove žene. Ta je bil pa zares močan, pa prav tako njegovi bratje. Pokojni Peter Štifter (Suhodolnik) je pravil: »Če je prišel na Ljubno kak poseben silak, so ljudje rekli: Ta je pa gotovo Govčov, ker je tako širok, da mora skozi vrata stransko iti.« V naših otroških letih so nam stara mati (babica) pokazali več sadnih dreves in rekli, da jih je vsadil in cepil stric Florjan. Joza je bil strasten lovec. (Lovska strast je dedna bolezen našega rodu.) Kadar ga je prijelo, je rekel hlapcem: »Danes bdemo šli pa na jago.« In so šli brez ozira na to, koliko suhe krme ali žitnega snopja je bilo treba spraviti pod streho še pred dežjem. Zanimivo je, da Joza ni nikoli rekel: bom, bomo, zmeraj je rekel: bdem, bde, bdemo, naglas na črki b. On edini je dosledno tako izgovarjal, zato pa je bil deležen posmeha mnogih. Kje je dobil to besedo? Pokojni profesor Vladimir Herle je rekel, da iz ruščine. (Morda od kakega Napoleonevega vojaka, ki je srečno preživel rusko zimo.)

V Kamniku na sejmu je kupil konja, ki je bil za takratne Solčavane zanimiva žival, kakor bo morda spet v bodoče postala. Ko ga je prignal domov, mu je dal v jasli same čiste slame. »Slamo mu boš moral pa zrezati,« je rekel Florjan. »Si jo bde že sam zrezal, kakor bo hotel,« je odvrnil Joza. In zlobni ljudje so pristavili: »Ko se je konj ravno navadil slamo rezati, je pa poginil.«

Velikokrat je nasul v en rog smodnika, v drugega pa pest soli, še kos kruha v malho, pa je odšel na lov. Včasih je ostal v gorah po tri dni, včasih cel teden. Ko je ustrelil gamsa, ga je zanesel v najbližjo pastirsko kočjo. Tu sta se s pastirjem mastila z gamsom in pastirjevimi žganci ob pripovedovanju lovskih in pastirskih dogodivščin. Domov je prinesel mesa ravno še dovolj za dokaz, da je gamsa res uplenil.

Stari Pelinovec pa je pravil, da je bil nekoč Joza spet več dni v gorah, doma je pa pri kosilu žena »johtela«: »Kaj bo, kaj bo, če se kje ubije. Nihče ga ne bo našel.« Florjan jo je pa »sočutno« tolažil: »Naj se pa ubije, saj ga ne bo nihče drl.« Žena je skrila obraz v dlani

in pobegnila v kuhinjo. Ta Florjanova tolažba vzbuja slutnje, da Joza ni gnala v gore in samoto samo lovska strast.

Pri vsem svojem čudaštvu pa je Joza le bil tudi nekoliko gospodarski človek. V času svojega ne ravno dolgega gospodarjenja je zgradil žago, hlev in v Travniku kozolec. Naj v zvezi s postavljanjem kozolca omenim, kako so nekdanj otrokom zapisovali v spomin važnejše dogodke. Naš stari oče (dedek) so pripovedovali:

V Travniku so postavljali kozolec. Kot majhen deček sem se rad motovilil okoli tesarjev. Ko so kozolec pokrili, je k meni pristopil mojster in brez vsake moje krivde mi je prilepil kar dovolj vročo zaušnico. Pustil me je, da sem se izjokal, potem me je pa vprašal: »Ali veš, zakaj sem te udaril?« »Ne vem,« sem odgovoril. »Zato, da si boš zapomnil, kdaj smo delali kozolec,« je rekel.

Da Joza ni bil samo velik lovec, pač pa tudi velik plezalec in raziskovalec, je pokazal nekako okrog leta 1876, ko so on pa kovač Matejček Šraml in Urban Klemenšek (brat naše matere) preplezali vzhodno steno Ojstrice. Brez vsakih varovalnih pripomočkov seveda. Že prej pa je sam prečkal vzhodno steno Ojstrice od Škrbine na Moličko peč, kjer sta pozneje stali prva Kocbekova kočja in kapela sv. Cirila in Metoda. Pri tej plezariji je prišel do poličke, katero je zmogel na ta način, da se je po polički prestavljal po prstih obeh rok, z životom pa bingljal prosto v zraku. Viseč na desni roki je moral z levo poiskati in očistiti prijem za levico, šele potem je mogel »prestopiti« z desnico. Zadeva je bila za redkobesednega moža zanimiva vsaj toliko, da jo je omenil domačim. Nekoč je Joza na lovu uplenil gamsa, ki so se mu rogi svetili kakor pozlačeni. To je dobro podprlo Jozovo vero, da je zlato v solčavskih gorah. Kod in koliko votlin je Joza preiskal, ni znano. Gotovo pa je, da se je nekega dne odpravil preiskat votlino nad Jeruzali v steni Velikega vrha. Že pri plezanju navzgor ga je stena kar dobro potehtala. Pri povratku navzdol pa je prišel do mesta, kjer je bilo na popolnoma gladki steni mogoče samo še zdrsniti. Vsak poskus je bil odveč. Pomaknil se je navzgor do prostora, kjer je lahko sedel in stvar premislil. Zagotovo je vedel to, da je vsako upanje na človeško pomoč samo upanje in nič več. »Se boš moral že sam rešiti,« si je rekel. Z nožem si je zarezal kožo na stopalih. Kri, ki je tekla iz ran, je bila lepljiva dovolj, da ni zdrsnil. Tako je napravil nekaj zelo tveganih korakov do prvega oprimka za roko. Iz stene

VRH

VSTOP

je prišel brez zlata, bogatejši pa za doživetje, vredno velikega alpinista. Verjetno nikoli prej, gotovo pa ne pozneje ni stopil človek v to votlino. Zato se votlina upravičeno imenuje Jozova votlina.

Babica so pripovedovali, da je na starost še postopal ob Savinji s puško in streljal postrvi. Ko se je s težkim korakom pa brez plena vračal domov, je s solznimi očmi pogledoval na gore, kamor ga je še vedno vleklo srce, noge ga pa niso več nesle.

Zapisal sem o njem »na starost«, pa ni doživel niti posebne starosti. Umril je 28. 10. 1888, star 70 let. Živel je kakor viharnik na gori, življenje polno zanimivih doživljanj. Skušal sem otepi pozabi njegovo ime in nekaj drobirja iz njegovega življenja.

OSEMDESET LET PLODNEGA ŽIVLJENJA PAVLA KUNAVERJA

(19. 12. 1969)

Ing. Stanko Dimnik

Dve tisoč let najstaremu stoletju, stoletju zmernih odkritij in napredka v znanosti, medicini in tehniki, pa tudi stoletja dokaj unesenih vojn in še precej umirjenega sožitja ljudstev na našem planetu je sledilo dvajseto stoletje z vrtincem neslutnih odkritij in nesluteno velikega napredka, na nesrečo pa se je znašlo tudi v vrtincu divjih vojn in revolucij, ki se stopnjujejo, rastejo in se preraščajo v svojih razsežnostih.

Ta vihar na razpotju starega in novejšega je posebno usodno posegel v življenje tistih, ki so bili rojeni proti koncu prejšnjega stoletja. Tako je prizadelo tudi Pavla Kunaverja, njegovo šolanje, njegovo službovanje. Nemara pa je prav to povzročilo, da je pričel z vsemi svojimi močmi tešiti žejo po znanju, da je nenehno iskal odgovor na vprašanja, ki oklepajo človeku tajnosti narave, da mu je čedalje bolj rastla strast za zblíževanje z gorami in s podzemskim svetom, predvsem pa še ljubezen za opazovanje dogajanj na zvezdnem nebu.

—————

Gradiška tura (gl. str. 583) z vrisanom
»Furlanovo potjo«

Foto Otmar Črnilogar

Tako so mu uravnavali življenjsko pot: sonce, planine, zrak, morje, podzemni in vesoljni svet in čudovit zagon pri odkrivanju in popisovanju skrivnosti iz življenja narave. Vse to pa sta spremljala neizmerno hotenje in želja, da bi s svojimi pridobitvami v znanju in odkrivanju nepoznanega čimbolj koristil sočloveku, ga bogatil z znanjem in ga vzgajal v koristnega in srečnega člana človeške družbe. Občudovanja vredno je vse tisto, kar je prispeval mladim rodovom s svojim žrtvovanjem in duhovnim delom, ko jim je netil ogenj zanimanja za planine, za nebesne pojave in sploh naravo, saj jim je skušal z vsakim svojim gibom prispevati svetlih žarkov na njihovo življenjsko pot. On sam pa je pri vsem tem pozabljal nase, ostal je do skrajnosti skromen, vsa njegova dejavnost mu je bila samo užitek umetnika in poezija v njegovi knjigi življenjske poti.

*

Rodil se je v številni poduradniški družini. Oče ga je skušal čimprej spraviti do kruha, zato je Pavel dovršil učiteljske, da je leta 1910 že mogel nastopiti svojo prvo službo kot učitelj na Viču. S svojo močno voljo pa se je takoj pognal še naprej in je nadaljeval študij v tečaju za meščansko-šolskega učitelja in še naprej na učiteljski akademiji na Dunaju, kjer se je jeseni leta 1913/1914 tudi vpisal na univerzo kot izredni slušatelj geografije.

Službe meščansko-šolskega učitelja takrat ni opravljal dolgo. Leta 1914 je izbruhnila prva svetovna vojna in kmalu je bil tudi on vpoklican k vojakom. A bila mu je naklonjena sreča, kajti takrat je bil že izkušen raziskovalec podzemskih jam po kraških tleh in zato so ga uvrstili v poseben vojaški oddelek, pri katerem je vodil raziskovanje takih jam za fronto na Tržaškem Krasu, na Banjski planoti in v Trnovskem gozdu. Take primerne podzemne votline so namreč nameravali urediti kot varna vojna zaklonišča za fronto. Lani in letos je Kunaver v PV v člankih »Jame za soško fronto« tisto svoje delovanje zanimivo opisal. Jeseni 1917 se je vojna fronta pomikala s Soče na reko Piavo v Benečiji in v južno-tirolske Alpe in tedaj je moral tudi on naprej v alpski odsek na planoto Asiago do meseca aprila 1918.

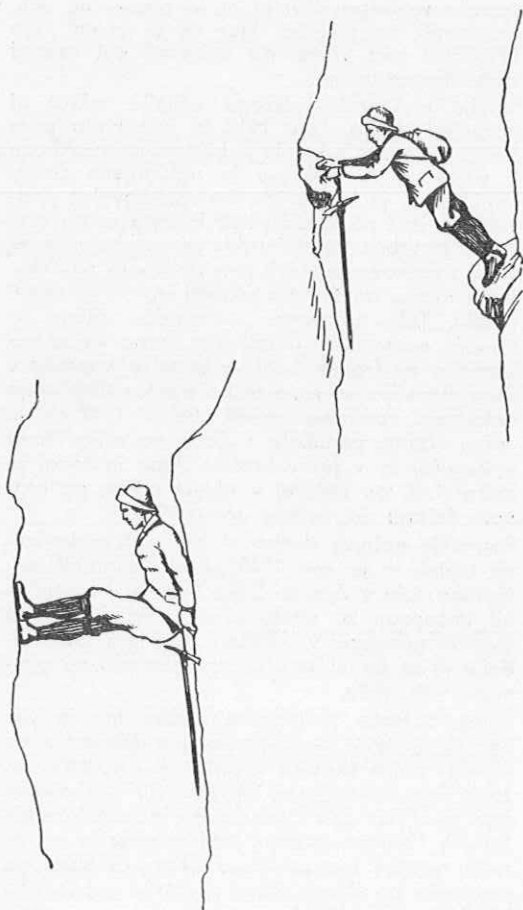
Potem je najprej služboval kot meščansko-šolski učitelj in je leta 1945 postal ravnatelj meščanske šole v Zgornji Šiški. Šest let kasneje je bil imenovan za strok. učitelja zemljepisa na klasični gimnaziji v Ljubljani. Od leta 1961 nadalje in še danes poučuje astronomijo na gimnaziji v Št. Vidu.

Poleg opisane pedagoške službe mu je vsa leta hkrati teklo še bolj zanimivo delovanje, za katero ga je nemara vzbudil profesor dr. Josip Cerk, takrat tajnik Društva za raziskovanje podzemeljskih jam. Pridružil se je temu društvu že leta 1910 pri iskanju, preiskavanju in pri risanju načrtov jam po Krasu, okrog Cerknškega jezera in po Dolenjskem; zrisal je načrte nad 100 jam.

Hkrati se je s klubom »Dren«, katerega najvidnejši člani so bili Bogumil Brinšek, Ivan Tavčar, Ivan Michler, Rudolf Badjura, Ivan Kovač in drugi, jel udeleževati zimskih tur in smučanja v našem alpskem prostoru, v poletju pa tudi plezalnih tur. To so bili v tisti dobi že zelo zahtevni posegi po grebenih in v stenah našega gorstva, potrebni dobre organizacije in osebnega poguma.

Enaindvajset let star se je prvič oglasil s članki v PV. To je bilo leta 1911, ko so bili v PV objavljeni kar trije njegovi članki: »Branja v snegu in ledu«, »Čez zahodno steno in greben Planjave« in »Zeleniške špice«. Ti njegovi prvenci so bili pisani s spretnim peresom in z nenavadno zrelostjo, ki so na mah postali zaželeno

Odlomek teksta in risba Kunaverjevega četrtega članka: »Čez severno steno Triglava«, ki ga je napisal komaj 22 let star v PV 1912, str. 29 do 34.

branje posebno mlajših rodov planincev. Pričelo je naraščati število članov SPD in naročnikov vestnika. Takrat pa je tudi že objavljaj krajshe novice v Slovenskem Narodu in v uradni Laibacher Zeitung, ki ji je bil tista leta urednik pesnik Anton Funtek. Od leta 1911 pa do danes je izšlo v PV že nad 100 njegovih člankov, pisanih z razborito besedo – in še jih pripravlja – torej piše v našem glasilu že devetinpetdeseto leto!

Spominjam se dogodka v aprilu 1912, ko sem bil v študentovski menzi blizu T. V. Š. na Dunaju v družbi slovenskih kolegov. Tedaj je vstopil nekdo in mahal z dunajskim dnevnikom: »Poglejte! O veliki nesreči v naših gorah piše! Prof. Cerk se je na Stolu ubil, dijake ki so bili z njim, pa je rešil učitelj Kunaver z nadčloveškimi močmi.« Res, dne 3. aprila leta 1912 se je povzpел prof dr. Cerk z majhno skupino svojih dijakov z zelo strme strani na Stol. Proti vrhu gore so bile strmine pokrite s srenom in ledom in tam jih je zalotil še močan vihar. Eden dijakov je zdrsnil po pobočju. Ko ga je šel prof. Cerk reševati, se je sam smrtno ponesrečil. K sreči je takrat Cerka na izletu spremljal še mladi Pavel Kunaver, ki je potem dijake privedel v kočjo na vrhu in jih s tem zavaroval pred belo smrtjo. Nato se je z nadčloveškimi napori v viharju spustil v dolino po reševalce. Zdrznil sem se ob tej novici, posebno še, ko sem slišal v menzi priimek Kunaver. To more biti samo Pavel Kunaver, sem si mislil, s katerim sem bil eno leto sošolec na Ledini v Ljubljani. To je bilo v šolskem letu 1902/3, ko nama je bil učitelj Jakob Furlan, tisti, ki je po svoji upokojitvi vsak dan, ob vsakem vremenu pohitel na Šmarno goro, zadnjikrat že skoraj 90 let star. Katehet nama je bil v tistem razredu Janko Mlakar, šolski vodja pa moj oče.

Pavel Kunaver je bil za svoje pogumno in smrtnonevarno reševanje odlikovan z avstrijskim srebrnim zaslužnim križcem s krono. Pripomniti moram, da je bilo podeljevanje odlikovanj v nekdanji avstro-ogrski monarhiji zelo redko, še celo pa državljanom nenemških narodnosti. Še isto leto je pričel Kunaver tudi sam voditi mladino na gore, v jame, na morje. Vodil je do danes okrog petdeset taborov pa tudi nekaj smučarskih tečajev in podobnega.

V letih 1932 do 1941 je bil organizator, nato starešina skavtizma v Sloveniji. Pozneje je bil soustanovitelj tabornikov, kjer sodeluje še danes. Že pred prvo svetovno vojno in po njej je vodil večtedenska potovanja geografov od Le Play Society (London) pa tudi mladino iz Anglije, organizirano v »Brathay Hall« iz Rugbyja in jim razkazoval geografske posebnosti in lepote gorstva po Sloveniji in sploh po Jugoslaviji.

Prav posebno poglavje v Kunaverjevi dejavnosti je astronomija, rekel bi, da je danes tudi najljubša njegova dejavnost. Opazil sem, da mu je obraz kar zažarel, ko sva se pričela razgovarjati o njej. Naključje je bilo, da je dobil še dijak v roke obširno, poljudno pisano knjižno delo o astronomiji, ki ga je imel v svoji knjižnici njegov najstarejši brat, takrat že uradnik. Od tedaj ni odnehal, šlo je naprej od stopnje do stopnje, naprej in naprej se je poglobljajal

v zanimivosti in skrivnosti večernega neba. Še drugo naključje je bilo, da se je seznanil in postal prijatelj z znanim astronomom – amaterjem Ivanom Tomcem, umrlim leta 1950 v Ljubljani. Ta se je poglobil v opazovanje Sonca in njegovih peg ter je po teh opazovanjih sklepal, da vplivajo sončna žarišča ob prehodu peg na Soncu na pojavljanje potresov na Zemlji. Kunaverju jih je resnično nekaj vnaprej napovedal. Ko je Tomc ohromel in ostal nebogljn, mu je stal ob strani Kunaver, zanj odčitaval podatke z zaslona na refraktorju in jih potem odpošiljal na ustrežna mesta.

Tudi Kunaver se je odločil predvsem za opazovanje Sonca in je odčitavanja pošiljal sprva preko dr. Mahorovičiča v Zagrebu v centralo za Sonce v Zürichu, po zadnji vojni pa jih je pričel tja pošiljati neposredno kar sam.

Kunaverjevo delovanje na astronomskem polju je prav posebej še poudarjeno v organizacijski, pedagoški in publikacijski smeri in mu moramo v tem oziru priznati, da je dosegel pri Slovencih vrhunec. Poleg svojega močnega literarnega delovanja iz astronomije je že leta 1945 uredil astronomsko opazovalnico v montanističnem zavodu na Aškerčevi cesti, deset let kasneje je uredil zvezdarnico za dijake in javnost na šesti državni gimnaziji v Šubičevi ulici, leta 1960 je uredil šolsko zvezdarnico na gimnaziji v Št. Vidu, uredil si je svojo zvezdarno v tovarni »Vega« in končno še opazovalnico za Sonce v Bohinju. Mimo vsega tega njegovega prizadevanja na polju astronomije je s tega torišča ogromno prispeval tudi s svojim pisateljskim peresom. V letih 1957, 1958 in 1959 je sodeloval v »Geofizičnem letu« in v letu mednarodnega sodelovanja (Sonce). Pri opazovanju Sonca je narisal nad 2500 slik.

Presenetljivo je Kunaverjevo risarsko in slikarsko uveljavljanje. Svoja publicistična in knjižna dela je po večini sam opremil z risbami. Čudovito so akvareli s planinskega sveta, ki jih je lani razstavil v počastitev 75-letnice Planinskega društva. Ko sem si šel ogledat to razstavo, je oblačila akvarele svetloba oktobrskega sonca in šla sva skupno od akvarela do akvarela, doživljala gorsko lepoto pa tudi spomine na take predele v gorskem kraljestvu, ki jih je že spreminil ali celo zbrisal čas. Koliko svojega dela in potrpljenja je vstavil v te čudovite slike. Le malo jih zna ceniti njihovo pravo vrednost!

Obširno je Kunaverjevo publicistično in književniško delo. Omenil sem že njegove prispevke v PV. Pisal je tudi krajša poročila in članke v dnevniki in revije, predvsem v Proteus, pa tudi v Razore, v Naš rod, v Mladiko, v Pionirski list, v Pionirja, v mesečnik Prosvetni delavec, v Tovariša, v Primorski dnevnik, v Mladino, v mesečnik Lovec, v Naše jame in v mesečnik Tabor. Posebej moram opozoriti na njegova mesečna poročila o stanju in dogajanju na našem zvezdnem nebu, ki redno izhajajo v dnevniku »Delo«. To so poljudna predavanja o zvezdah in osončjih, ki so v fistem mesecu nam posebno opazljiva; beseda mu pri tem teče pesniško, izvorno podana iz strokovne literature. Užitek je brati ta poročila. Opazil sem, da se zanje prav posebno zanima mladina.

Za bolj nadrobno naštevanje njegovih objavljenih prispevkov v dnevnikih in v obdobjem tisku in prav tako za podrobnejši opis njegovih knjižnih del je pač pre malo prostora v temle opisu njegovega življenjskega dela. Napisal je nad štirideset knjig in knjižnih pripomočkov – in še jih piše. Knjiga »Na planine« (1921) je doživela češki prevod »Do Hor« (1925); tudi knjiga »Potovanje po nebu« (1951) je prevedena v srbohrvaščino (1958). Med njegovimi pomembnejšimi knjigami so: »Potovanje v vesoljstvo (1943), »Sprehodi po nebu« (1944), »Vrtljiva zvezdna karta« (1950 in druga izdaja 1967), »Nebo nad nami« (1955), »Mladi popotnik« (1959), »Pod zemljo« (1960), »Rakov Škocjan« (1966), »Cerkniško jezero« (1951 in 1967) itd.

Dne 15. 4. 1969 mi je v pismu zapisal med drugim: »Z zimo se mi je pričelo zdravje slabšati in sedaj proti pričetku pomladi hudo pešam. Nič nenavadnega, saj bom jeseni 80 let star – a hudo je presenečenje, ko imam še toliko začetega in nedovršenega in celo načrtov. Po zadnjem napadu sem se lotil nekoliko urejanja mojega nereda. Kupi slik; Spomini napisani samo do začetka 1919; Alpe samo geografsko in deloma morfološko; »Človek prihaja«, povest o pračloveku na Krasu, še ne polovica; zadnji 2 leti risbe o Soncu neurejene, itd. – Pred mano pa le kratka doba dela...« Razumljivo je, da je prejel za svoje vsestransko življenjsko delo, posvečeno Slovencem, tudi odlikovanja: troje državnih medalj in osem zlatih značk, kajti med številnimi slovenskimi sodobniki, ki so nam postali močnejše vidni v tem stoletju, je Kunaver posebno bleščeča zvezda.

ln ko sem bil v septembru pri njem, mi je v sobici, polni knjig, risb in domačnosti, pokazal tisto poljudno pisano knjigo o astronomiji, ki ga je pobudila, da je svoje misli, delo in pero v tolikšni meri posvetil Soncu in zvezdam. Potem je segel po razkošni italijanski izdaji Dantejevega »Pekla«, ki vsebuje čudovite bakroroze o podzemlju. Nato je pokazal še nemško izdajo Danteja, tudi res lepo ilustrirano. Kajpak, Dante je bil jamar in to celo pri nas na Krasu, seveda: jamar po svoje zato, da je stkal umetnino!

Na povratku so mi ostale misli pri njem še potem, ko sem bil že v avtobusu, pri pedagogu, vzgojitelju in prijatelju mladega rodu, jamarju, planincu, alpinistu, slikarju, astronomu in predvsem še publicistu in književniku, saj si je vkljub atomski atmosferi našega stoletja skoval življenjsko pot, ki mu je tekla zavidljivo lepo, kot pesem, kot lepe sanje, v katerih so bile le redke kaplje pelina.

Da bi nam takšen ostal še dosti dolgo na tej svoji lepi poti!

Pianinska koč »Pri Franciju« pri Sv. Jakobu nad Preddvorom je odprta tudi pozimi ob sobotah popoldne, nedeljah in državnih praznikih.

O PLANINSTVU SLOVENSKEGA PRIMORJA

Ciril Zupanc

Popravki in še nekaj podatkov

V peti letošnji številki Planinskega Vestnika (PV) na strani 222 se sestavek o Sl. Benečiji in Reziji začne nekoliko netočno. Spis je bil napisan že leta 1968 in je tedaj res veljala ugotovitev: »Pred dvema letoma smo se spominjali 100-letnice plebiscita...« Ker je bil spis objavljen letos, bi trebalo zapisati: »Pred tremi leti smo se spominjali...«

Ko pa že pišem o Slovenski Benečiji, naj izrabim to priložnost za to, da zabeležim nekaj več podatkov o nemirni usodi, ki je to našo deželico pehala pod oblast zdaj tega zdaj onega oblastnika. Pod oglejskimi patriarhi, ki so proti koncu svojega posvetnega vladanja imeli sedež v Čedadu, je bila Sl. Benečija do leta 1445. Zatem je prišla pod Beneško republiko, kjer je bila do leta 1797. Pod habsburškim žezlom v okviru avstroogrskega cesarstva je bila v letih od 1797 do 1805. Po uspešnih Napoleonovih vdorih v severno Italijo je bilo tu ustanovljeno Italško kraljestvo in temu je Sl. Benečija pripadala od 1805. do 1813. leta. Pod Avstroogrsko, in sicer v sestavu Lombardsko-beneškega kraljestva, je bila v letih od 1813 do 1866. Pod Italijo je od oktobra 1866 z izjemo enega leta, in sicer od novembra 1917 do novembra 1918, to je od znanega kobariškega prodora avstro-nemške vojske na soški fronti, ko so te enote prodrle do reke Piave, in do konca prve svetovne vojne.

Za to deželo se uporabljata dve imeni. Tisti, ki jo imenujejo Slovenska Benečija, žele s takim imenovanjem poudariti njeno slovenstvo; tisti pa, ki jo imenujejo »Beneška Slovenija«, dajejo s tem poudarek njeni zgodovinski usodi, ko je bila res večji del pod beneško republiko v zadnjih 500 letih.

Dr. Henrik Tuma (1858–1935) nam je o tej deželi marsikaj napisal. Marsikaj res ne vzdrži znanstvene kritike, vendar pa je njegovo delo o Sl. Benečiji in zanjo še danes, morda še bolj kot včasih, za vse nas dragocen prispevek k poznavanju ljudi in krajev te dežele.

Profesor France Ramovš je kot svetovno priznan slavist posebej raziskoval rezijansko narečje in v znanstveni razpravi dokazal, da gre za izredno zanimivo in bogato slovensko narečje. Pred njim je Rezijo in njeno narečje raziskoval ter svoje izsledke predstavil svetovni javnosti slavist in poljski jezikoslovec Jan Ignacy Baudouin de Courtenay, in to v letih 1872–1895.

V poglavju Začetki organiziranega planinstva sem nekaj zapisal preveč, nekaj pa premalo, kar sem seveda kasneje ugotovil.

Na strani 223 je med drugim zapisano, kako je bila 6. II. 1913 ustanovljena vipavska planinska podružnica. Delu te podružnice je za njeni pičli dve leti delovanja treba dodati vsaj še tole: Načelnik je bil prvo leto res veleposestnik K. Mayer iz Lož pri Vipavi. Za njim pa je vodstvo prevzel posestnik Žvanut iz Lozic. Ta je bil načelnik, dokler organizirano delo podružnice ni med prvo svetovno vojno zamrlo. Pazljivemu iskalcu te dejavnosti se bo zastavilo vprašanje, kako so se v letih pred prvo svetovno vojno v planinstvu organizirali tudi Postojnčani. Vodilni člani vipavske podružnice so bili v tesnih stikih z vnetimi planinci iz Postojne. Prav to je med drugim tudi narekovalo, da se je vipavski del planincev odcepil od ajdovskega in ustanovil samostojno podružnico. Tej bi smeli z vso upravičenostjo reči tudi »vipavsko-postojnska«, vendar se je zaradi Nanosa, ki je Vipavcem bližji, in menda zaradi enostavnejšega poimenovanja, obdržalo krajše poimenovanje. Organizirane začetke delovanja postojnskih planincev potem takem smemo postaviti vsaj na datum ustanovitve vipavske planinske podružnice. Še v okviru ajdovsko-vipavske planinske podružnice je bil že leta 1907 ustanovljen sklad za zbiranje denarja in gradbenega materiala za gradnjo koč na Nanosu. Z osamosvojitvijo so vipavski planinci dobili ves denar, ki se je v ta sklad natekel. Postojnski planinci, med katerimi je bilo tudi nekaj bolj premožnih ljudi, so s svojimi prispevki sklad tako povečali, da je vodstvo te podružnice še pred prvo svetovno vojno že kupilo precejšnjo parcelo na vrhu Nanosa, kjer bi kmalu začeli graditi tudi koč. Nanos je bil Vipavcem in Postojnčanom osrednja gora, ki jih je vzpodbujala, družila in nenehno pritegovala. Po prvi svetovni vojni pa se delo te podružnice v organizirani obliki ni obnovilo. Na strani 224 sem napisal, da so bili zelo delavni člani idrijske planinske podružnice pred prvo svetovno vojno naslednji člani: Rado Prelovec, Franc Vidmar in Lado Božič. To je pomota in ta trditev ne sme obstati. Prelovec in Božič sta bila tedaj še otroka in nista mogla biti »zelo aktivna planinca«, Vidmarja pa tedaj še ni bilo v Idriji. Napaka je nastala pri prepisovanju spisa, nanjo pa me je še posebej opozoril tovariš Lado Božič, pisec zanimivih planinskih potopisov, s katerimi nam odkriva lepoto hribov v idrski okolici.

V šesti številki PV (na straneh 267, 268) v poglavju Med obema vojnama je treba povedati tudi nekaj o ilegalnem delovanju ajdovskih in vipavskih mladih planincev.

»Sinja zarja« v Ajdovščini in Šturjah

Čeprav je bilo delo ajdovske planinske podružnice prepovedano ali pa prav zato, se je v letih 1927–1928 že formirala skupina mladih planincev in planik in Ajdovščine in Šturij. Ta

skupina je svoje delovanje usmerila predvsem v gore domačega okolja, kot so Čaven, Golaki, Zeleni rob v Trnovskem gozdu, Javornik, Nanos, Trstelj in Fajtji hrib na Krasu.

Jože Nussdorfer (iz Šturij) se spominja, kako je prav ta skupina za 1. maj leta 1929 na Stari babi nad Ajdovščino zakurila kres in so se potem zaradi tega morali pri oblasteh zagovarjati. Nekako v leth 1928 in 1929 je skupina prevzela tudi značilno ime »Sinja zarja«, ki ga je obdržala več čas svojega ilegalnega delovanja, to je vse do začetkov druge svetovne vojne. Delovali so tako, da so se tedensko po enkrat skrivoma zbirali na domu tega ali onega člana skupine, se dogovarjali zastran izleta ali potovanja prihodnjo nedeljo ali praznik; kdaj pa kdaj kaj zapeli in razdrli tudi marsikatero veselo. V gore so odhajali posamič in se šele na določenem kraju zunaj naseljenih krajev sešli. Tako so se tudi vračali. V Ajdovščino se niso nikdar vrnili v skupini, ampak vedno le posamič.

Po spominu Nussdorfer Jožeta-Pepča, ki je letos dosegel 55 let, so bili med člani te skupine tudi Nussdorferjevi Franc, Jože, Vida in Minka, Braz Egon, Lampe Franc, Ergarjevi Ivanka, Štefan, Jože, Jožka, Franc, Kompare Milena in Lojzka, Zenj Franc in Antonija, Fegic Marija, Noli Kristijan, Pelhan Jože in še kateri oziroma katera.

Petričeva planinska skupina v Vipavi

V Vipavi se je nekako okrog leta 1925 formirala skupina mladih planincev in planink okrog odvetnika dr. Milče Petriča. V letih od 1926 do 1930 so kaj pogosto, predvsem seveda v počitniških poletnih mesecih, zahajali na Nanos, v prostrane divjine Trnovskega gozda, na grebene kraških hribov in še kam. Ker pa je bila ta skupina sestavljena pretežno iz dijakov in študentov, ki so študirali v Ljubljani, jih je obmejni režim, ki se je iz leta v leto bolj zaostroval, dokaj oviral. Prav zaradi tega je delovanje te skupine kmalu po letu 1930 zamrlo.

Med bolj znanimi naj v tej skupini navedem naslednje člane in članice: odvetnik dr. Milče Petrič in njegova žena Roza, učitelj Boris Možina in njegova sestra, učiteljica Mara Samsa, Ernest Rodman, ki je kasneje postal odvetnik, in njegova sestra Stana, Marija Košuta-Kršmanc in Fanci Lekan.

Kakor o »Sinji zarji« tako je tudi o tej skupini ohranjenih nekaj fotografij z njihovih planinskih izletov.

Razgledni stolp na Javorniku nad Črnim vrhom

Iz obdobja ilegalnega delovanja idrijskih planincev v letih fašistične okupacije je vsekakor treba omeniti tudi leseni razgledni stolp z vrha Javornika, ki je kot zanimiva razgledna planinska postojanka najdalj kljuboval sovražnim razmeram.

Ne vem, kako in kdaj je bil leseni razgledni stolp na Javorniku postavljen. Raz njega je bil

lep razgled po gornjem delu Vipavske doline, v idrijsko-cerkljanske gore in proti Ljubljani. Zaradi tako vabljivega in lepega razgleda ter zaradi prijetnega dostopa, je vrh Javornika s tem stolpom vabil številne planince in druge, ki so si želeli lepega izleta in zanimivega razgleda. Seveda fašističnim oblastem to ni bilo prav nič pogodu. Okrog leta 1936 so ga ukazale znižati, da bi s tem zmanjšale razgledovanje vsaj proti Ljubljani. Za dva do tri metre nižji je še prav tako uspešno privabljal številne obiskovalce. Ko so se v Italiji okrog leta 1939 začeli pripravljati na vojno proti Jugoslaviji, so začeli utrjevati državno mejo. Takrat so italijanski vojaki ta razgledni stolp požagali. O tem stolpu sta ohranjeni fotografiji, ki ga predstavljata v prvotni in potem v znižani obliki.

Na strani 270 (poglavje Planinstvo v Slov. primorju po osvoboditvi) sem omenil tudi nekaj imen prvih prizadevnejših članov PD Tolmin. Ne bi bilo prav, če med njimi ne navedem tudi profesorja Hinka Uršiča. Osebnost in s vsjo svojo družino, kolikor in kadar le more, aktivno sodeluje s planinci Tolmina in Posočja prav vsa povojna leta. Pa ne samo to. Kot profesor tolminskega učiteljsišča (ki se je sedaj preuredilo v pedagoško gimnazijo) je številnim mladim učiteljem in učiteljicam vsadil mladiko planinstva v srce, ti pa so jo ponesli v kraje svojega učiteljevanja.

Na strani 272 (poglavje Gradnja planinskih postojank) je pri datumah dograditve teh postojank potrebno nekaj datumov dodati, nekaj pa popraviti, in sicer:

L. 1951: Gomiščekovo zavetišče na Krnu je bilo dograjeno 16. septembra.

L. 1952: Pirnatov dom na Javorniku so izročili svojemu namenu 20. julija (ne pa avgusta).

L. 1953: Kekčeva kočna nad Novo Gorico je bila lesena postavljena 27. aprila. Pozidana in slovesno odprta kot Mladinski planinski dom Kekec pa je bila 29. novembra 1959 (ne pa 1958).

L. 1957: Dom na Črnem vrhu nad Novaki je bil izročen svojemu namenu 2. junija (ne pa julija).

L. 1968: Koča na Velikem Snežniku je bila s slavnostno prireditvijo odprta 22. julija (ne pa avgusta).

Tudi na strani 272 v drugi koloni (pod kitico) so omenjene tri pesmi, ki so bile zložene in objavljene ob raznih priložnostih in so posvečene goram Slov. primorja. Tem podatkom je treba dodati še:

Leta 1894 je SPD zgradilo na Črni prsti prvo slovensko planinsko kočjo, ki je dobila ime po tedanjem predsedniku SPD Franu Orožnu. Dr. Josip Ciril Oblak, ki je bil tedaj še študent, je v prvo spominsko knjigo tekoče vpisal posvetilo v verzih z naslovom: »Na Črni prsti«. Ta kratka prigodna pesmica je bila objavljena v prvem letniku Planinskega vestnika leta 1895. Ko so leta 1957 slovesno odprli Tumovo kočjo na Slavniku, je za to priložnost napisal pesem »Slavniku« kraški rojak dr. France Rapotec, ki

živi v Zagrebu. Pesem in skladba za njo sta objavljena v PV št. 11, leto 1958, na straneh 605 in 606.

Vsaka od teh petih pesmi zasluži častno mesto v svoji planinski postojanki.

K poimenovanju pl. doma Zorka Jelinčiča na Crni prsti

10. oktobra 1965 je bilo običajno meddruštveno posvetovanje primorskih planincev, in sicer tokrat v osnovni šoli Podbrdom. To posvetovanje je pripravil upravni odbor PD Podbrdo. Tedaj je zastopnik PZS prof. Tine Orel predlagal, naj se planinski dom na Crni prsti, ki bo kmalu odprt, poimenuje po zaslužnem rojaku – pokojnem Zorku Jelinčiču. Predlog so vsi navzoči z vsem razumevanjem in s pritrjevanjem takoj sprejeli.

Kako prav smo storili tedaj! Četudi ta naša postojanka nosi ime Zorka Jelinčiča, more v nekem smislu veljati tudi njegovemu 6 let mlajšemu bratu Slavku, ki živi v Ljubljani. Slavko je emigriral v Jugoslavijo in je postal eden vodilnih uslužbenecv državnega obmejneg komisariata na Jesenicah. Na tej dolžnosti je mnogim primorskim emigrantom, ki so prav preko Baške grape bežali čez greben Rodica–Crna prst na bohinjsko stran, največ pomagal, da so v novih razmerah prišli do dela in se nekako znašli. Brata Zorko in Slavko sta na ta način, vsak na drugi strani meje, pomagala svojim ljudem, kakor sta najbolje vedela in mogla. Planinski dom, ki stoji prav na tisti meji, preko katere sta brata v letih okupacije vzdrževala stike in sodelovala, najlepše ponazarja to trdno vez in nesebično delovanje za svoje ljudi.

Za sklepe

Spis O planinstvu Slovenskega primorja je pravzaprav paberkovanje za podatki. To je zbiranje kamenčkov za mozaik nekega tihga pa vendar vrednega delovanja primorskega človeka, ki je tudi v tej včasih boljše včasih slabše organizirani obliki iskal in našel opore za svoj obstoj na svojem koščku zemlje.

V tem mozaiku pogrešamo še mnogo dragoce- nih kamenčkov. Ta ali oni se bo izgubil, marsikateri je nekoliko zabrisan, mnogo pa jih je še moč najti, jim zbrisati prah pozabe in jih tako ohraniti. Podoba planinske dejavnosti tega dela naše domovine je lepa, saj nazorno odkriva in dokumentira, kako je v vsej svoji preteklosti primorski človek ljubil svojo deželo in kako je ljubil nje lepote, čare in skrivnosti. Vrednost te lepote pa je tudi v tem, ker je ne bomo nikdar izpili, nikdar do kraja dojeli.

ALPINIZEM SE POSLAVLJA

Po članku dr. Severina Casare »Chiude il suo ciclo – Sklepa svoj ciklus«

Prevedel France Avčič

Odhaja tiho, počasi in dostojanstveno kot star kavalir. Mogoče žaluje za njim še kako srce, ki ga je bil izpolnil s svojim žarom.

Nastal je sredi prejšnjega stoletja. Uspelo mu je ljudi očarati tako zelo, da je učinkoval kot dar usode, kot kaka deseta muza. Pesniki, pisatelji, glasbeniki, slikarji, iskatelji, cvet umetnikov in znanstvenikov je zagorel v novem občutku za nedotaknjeno naravo. V Evropi, že prepolni ljudi, je kot poslednji Thule ostalo le še področje Alp: le tamkaj si lahko še nemoteno užival srečo samote.

Alpinizem se je rodil, ko je človek prvič dvignil svoj pogled k vrhovom in alpinisti so se imenovali ljubitelji gora. Pričeli so prodirati v visoke doline, vzpenjali so se čez prelaze, iskali poti preko strmih pobočij. Ljudje najrazličnejših jezikov in dežel so se srečavali in se bratili v tistih časih, ko so Alpe, nekoč pregraja med narodi, postajale cilj skupnih strem- ljenj. Navdušenje za samotne višave je vzpod- bujalo pesnike in slikarje. Lepote na novo odkritega paradiza so bile ovekovečene v ilu- stracijah in znanstvenih delih. Pionirji so se hitro množili. Alpinizem, rojen v hišah redkih posameznikov, se je širil; ustanavljali so dru- štva in mladini kazali nova pota v gore. Vrhovi so »padali« drug za drugim.

V enem samem stoletju je alpinizem dosegel najvišjo potrditev. Toda njegov krožni tek se je moral neogibno skleniti spričo brezobzirnih naskokov tehnike in športa, ki sta Alpe pretvorila v orjaško torišče, kamor dero poleti in pozimi milijoni ljudi uživati sonce v telovadnih vajah na snegu in v skali. Nastale so ceste, pota, jezovi, gostišča, zavetišča, višinske po- staje, razgledišča nad prepadi, ukročeni slapovi in brzice, sledile so žične vrvi, oklinjene stene, opustošeno cvetje, zapuščena bivališča ipd. Ti- šino je onečastil hrup množice, hrušč motorjev in zvočnikov. Tako so spremenjene Alpe postale zabavišni park, kjer je poplava človekova vsakršno lepoto narave onečastila in jo oro- pala prvobitnega čara. In alpinizem, ta čista, pobožna gorečnost, se razkrajala kakor bel oblak, ki gine v čadu.

Svoj krožni tek sklepa na grobovih v St. Christophe de l'Oisans, na dunajskem pokopališču, v Alt-Ausee, v Breuilu, San Michelu, v Benet- kah, kjer počivajo Zsigmondy, Winkler, Preuss, Berti, pa tudi v mnogih krajih, kjer so pokopani veliki in nepoznani ljubitelji gora. Zsigmondy nam je povedal, da je alpinizem etičen spom- enik, Grohmann je to izrazil z evangelijem, Winkler mu je žrtvoval svojo mladost, Rey je

opeval gorski svet, Berti ga je poveličeval v svojih spisih in Preuss, ta najčistejši od vseh, se mu je zapisal z dušo in telesom.

To vse je bilo povsem različno od sedanjih gledanj, ki vidijo najvišje vrednote v športu, v dosežkih mišic, v maksimalnem fizičnem znanju in v nagradah zanje. V boju z gorami rabijo vsakršno orožje, medtem ko je pravi alpinizem občutek in umetnost.

Tako je izbravec svetil nad Alpami kot zvezdni utrinek. Srečni tisti, ki so živeli za časa njegove kratke vladavine. Upravičeno jo imenujemo »zlato«. Bil je junaški alpinizem, temeljil je na srčnosti, drznosti, tveganju in čistosti stila. Edino vodilo mu je bilo osebno znanje in lastna vest. Niso ga poniževali umetni pripomočki in pomagala. Bil je viteški alpinizem, ki je ljudi povezoval, ne pa razdvajal v tekmovanju za športnimi dosežki, samotni alpinizem, ki ni potreboval radia, televizije in medalj. Gornikova duša je poznala edinole zadovoljstvo nepopisno srečnih ur v gorah. Mogoče bi se dalo mladino z zgledi in navajanjem zopet k temu vzgojiti?

Dandanes tako zelo manjka skromnosti. Dva tisoč vzponov Pavla Preussa bi bilo izginilo z njim vred, da ni dobrohotna usoda njegovega dnevnika prinesla meni v roke; iz njega bi se generacije lahko učile, kaj je alpinizem srca. Na Niesenovem vrhu je neznan poet vrezal v kamen mistične besede: »Ljubezen do gora je najboljša«. Zsigmondy je ustavlil navezo in zaneseno zrl k osoncenim grebenom Dreischusterspitze, medtem ko je Compton ujel ta pogled v eno svojih slovityh podob. Saussure pozabi za hip na svoj velikopotezni uspeh vrh Montblanca in ganjen ogleduje drobceno sileno acanlis; Kugy opazuje igro dveh metuljev na vrhu Giglio del Paradiso, star vodnik moli vrh Matterhorna in zdi se mu, da sliši prepevati angele. Comiciju se smili posušena cvetica v žareče vročih pogorjih Egipta itd. Bil je to alpinizem po božji milosti. Papež Ratti, prevzet od lepote tam zgoraj, združuje na Monte Rosi religiozno čustvovanje s kultom – čaščenjem gora. Tudi v glasbi so izražali alpinizem. Bellini dolguje nesmrtno melodije goram, Rossini preljuje v tone alpinski junaški epos Viljema Tella, Wagner interpretira silne zvoke gora.

Bil je tudi alpinizem dobrote: Preuss je pri stopu z neke ture našel v samotni gozdni koči mladega drvarja, ki si je pri podiranju drevesa tako hudo poškodoval nogo, da so mu jo morali vzeti. Preuss je nato opravil ciklus predavanj, poiskal ubogega fanta in mu rekel: »Govoril sem o tvojih lepih gorah pa so mi tole dali za tebe.« In je invalidu izročil izkupiček svojih predavanj in mu z njim plačal proteže. Zapparoli je komponiral sonate in koncerte, dohodke pa poklonil staremu bolnemu vodniku z Monte Rose. Vse je kot človeška in umetniška povezanost z Alpami, nekaka njim zapeta himna.

Današnja mladina naj bi spoznala dela pionirjev, vrstice Zsigmondija, Grohmannja, Tyndalla, Whymperja, Ruskina, Micheleta, Mummeryja, Kugyja, Glanvella, Malloryja, Schmidkunza,

Lammerja, Ramuza, Unamuna, Reya, Bertija in številnih drugih gorskih piscev. Poznati bi morala slike Comptona, Bartha, Segantinija, kot tudi risbe, odtise, skladbe, ki so jih navdihnile gore. Vsa ta dela učinkujejo kot razodetje nedotaknjene gorskega sveta prejšnjih časov, podobna krajinam naših sanj.

Zame sta literatura in umetnost gorskega sveta biblija alpinizma. V njej bi za današnjo mladino Alpe doživele vstajenje in svojem deviksem oblačilu. Fantazija je dragocen dar: Pesniku in umetniku omogoča, da sredi hrušča množic doživlja samoto, v zaporu svobodo. Posreduje nam spomin na lepe, nepotvorjene stvari, tudi če jih je izmaličil »napredek tehnike«.

Če se pogledamo v stare spise in opise, se lahko zazremo v Alpe 19. stoletja in vzbudimo v sebi njihov čar. Jaz kot človek leta 1967 uživam prelesti gora morebiti globlje kot tisti, ki so živeli pred sto leti, saj lahko prejšnje primerjam s sedanjim in se predajam dragocenostim minulih let. Kolikor bolj mi moderna glasba trga ušesa, toliko bolj cenim klasično; čim bolj se mi gore kažejo onečaščene, tem bolj ljubim bistvo čistega gorskega sveta. Podobno se mi dogaja s stavbami: čare Partenona in drugih antičnih templov dvakrat uživam, ko študiram grško zgodovino in umetnost. Kot alpinist se vedno znova skušam poglobljati v zgodovino, literaturo in umetnost alpinizma. Vselej mi lebdi pred očmi star bakrorez Misurine: jezerce, obdano z gozdom in travniki, na vzpetini pa lesena kočica. Za tistih časov ni bilo nikahik asfaltnih cest, le komaj vidna pot preko travnatih pobočij. V kočici je Carducci pisal svojo »Odo Cadoru«. Še danes mi ta bakrorez uteleša Misurino. Tri Cine vidim kot na Comptonovi skici, na kateri prek bližnjih melišč skakljajo gamsi. In moje misli potujejo k davnim nočem, ko je ob ščipu Michel Innerkofler, veliki sextenski vodnik, sam stal ob vznožju Male Cine in v igri senc iskal dostop na ta vrh. Malo dalje, v škrbini Cin stojim zavzet nad srčnostjo Preussa, ki si je upal premagati previs Male Zinne s prostim plezanjem.

V Brenti me navdušuje pogled na vzhodno steno Guglie (Campanile Basso), ki jo je prvi preplezal isti Preuss, sam in prosto. V Rosengartenu mislim na Santnerja, gorskega slikarja, ki je čopič in barve pustil ležati v grušču in šel plezat na drzne skalne ostrice. Neštete zgodbe in bajke so se spredle o Alph. Kako reven je, kdor o njih ne ve ničesar in vidi zgolj kamen in skalno! Moderni, zmehanizirani šport je alpinizem in njegovo poezijo ubil. Čarobni Dolomiti so postali stadion za cirkuške umetnike. Preuss jih je bil slutil in je svaril pred njimi. – »Pojdite na gore s prostim plezanjem in preizkusite svoje naravne moči...« Tako, menim, bi pravi alpinizem, kljub vsemu le ne zamrl. Z umetnimi pomagali pa se je sprevrgel v mehansko igrčko, ki se obrabi in ki jo nekoč zavržejo.

V čem je torej naloga velikih planinskih združenj? Pošiljati ljudi v gore? Ko pa že vse tako dere tja, vseeno na kakšen način, z avtom, žičnico, sedežnico, smuško vlečnico! Zganjajo plezalni šport, dirke, tekmovanja. »Dovolj je,

da le greš v gore,« je nedavno razglasil v televiziji znameniti klubski vodja. Nasproti temu bi morala društva posvetiti svojo pozornost vprašanju »KAKO«, namreč nalogi, gore spoznavati in ljubiti. Dolgo je že, kar sem na neki slovesnosti povedal: »Alpinizem je religija in gore so njeni templji.« Danes, po štiridesetih letih, občutim to spoznanje še močneje. Poklicani naj bi ga oznanjali. Le tako bi se vera v alpinizem ohranila živa, ne pa z dejanji akrobatov in mušketirjev klina.

V Avstriji in Nemčiji so mnogi zapustili planinska društva in osnovali društvo prijateljev narave. Pri nas v Italiji se dogaja podobno. Tako je nastal SUCAI.

Sinek je bil svaril že pred pol stoletja: »Mogoče bo pomembnim možem gorskega sveta končno uspelo mladini pokazati pot, ki od nezdravega sedanjega gledanja vodi k plemenitejšim pojmovanjem naše planinske zgodovine. Takrat bodo knjige Whymerja in drugih velikih mogoče zopet prišle na svetlo in pripomogle k temu, da bodo grb čistega alpinizma čistili tako odkrito in slovesno kot nekoč.

Te besede izražajo, kaj je osnovna naloga CAI vselej bila in bi vselej morala biti. Pospeševati alpinizem v njegovem najplemenitejšem pomenu in mu notranje bistvo obdržati čisto. Mnogo razočaranj sem moral poživeti v svojem boju za ponovno rojstvo alpinizma. Ko sem hotel predavati o Paulu Preussu, tem gotovo največjem gorniku vseh časov, so me od vseh 260 sekcij CAI povabile le štiri. Tisti pa, ki sem jim dejanje in življenje te enkratne osebnosti s svojimi besedami ob 150 diapozitivih lahko približal, so bili tako prevzeti, da sem predavanje moral ponavljati še in še po številnih mestih.

Zame je po 50 letih članstva novo ozračje v Club Alpino Italiano tuje.

Sem mar JAZ sam ujet v zmoto, ker še vedno verujem v alpinizem naših očetov, ali pa bo slavno društvo po sedanjem iztirjenju le našlo svojo staro pot?

ORIENTACIJSKO TEKMOVANJE BREZ ORIENTACIJE

Meta Rotovnik

stala sta pod vrhom – Dolgi in Kratki. Opoj zorenja je legal na prsi, list z nalogami, specialka in kompas so ukradli svetlobo oči. Kot velika nasprotnika tehnike sta vtaknila kompas za srajco, tudi zemljevid je romal v nahrbtnik. Svobodna sta stopala skozi vasi,

preko travnikov, po beli cesti. Včasih sta previdno spraševala, drugače pa se nista mučila z nepotrebnim. Z njima je bilo tudi dekle, ne dolgo in ne kratko, bila je Srednja. Imelo je veliko napako – tekmovalno mrzlico.

Tako so hiteli skupaj trije planinci, ki jim je sonce posrkalo vso pamet.

Prisopihali so v gozd, a Srednja ni hotela naprej. Sreča, da je bil izvir močan, sicer bi izpraznila studenec. »No ja, saj večerjo vseeno dobimo,« se je tolažil Dolgi. Pod noč so prikolovratili na cilj. Začuden kontrolor si je belil glavo z njihovo skrivnostno potjo, obrazi treh junakov pa so bili pavlihovsko spotegnjeni. Posedli so na travo. Dolgi je zasanjano vdihoval kuhinjske vonjave. Kratki se je učil zgodovine, Srednja pa je spleta venec gorskega cvetja z zgodovino kokrskega odreda.

Dolina in nebo sta prižgala prve luči, zagorel je kres, iskriava gorenjska pesem je planila v tišino.

V treh sencah se je oglašala vest. Kovali so načrte, seveda brez sonca.

Krmežljavi so stopili na rošno pot, porajajoča svetloba jim je poslala bleščeč pozdrav.

Iskali so. Križišče, dve stezi. Igla kaže v dolino. Zakaj neki so se včeraj vzpenjali? Naj zdaj v trenutku izgube višine? Po dolgem postopanju so se zakadili v breg. Postali so kralji samotnih Štoržičevih grebenov. Ko so radostno uzrli dolino, so opazili velik znak kontrolne točke. Ne, poti nazaj ni. Pred njimi je iz modrine vstala Kočna. Njena ostenja so bila kakor ptič, ki se pripravlja na polet v neskončnost.

Dolgi je pripovedoval o njenih stenah, Kratki je razvil znanstveno razpravo o previsih in stebrih, a Srednja je izbirala pot. Bili so nad neogljnim previsom. Dolgi je zabingljal nad razpokami. Srednjo je dušil krohot. Revez, najbrž se je preveč najedel.

Pod njimi je ležal cilj.

Tek. Važne so minute. Vroč čaj je razgibal jezik. Srednja se je naježila, zato so se umaknili vsak v svoj kot. Kratki je sanjal o zmagi, Dolgi je vohal kosilo. Potem so sedli pred komisijo. Srednja je filozofirala o človeku in naravi, marsikdo je pomislil na nepokvarjeno mladino.

Kratki je izgubil ves besedni zaklad. Mahal in klatil je z rokama. Dolgi je neprisebno spremljal njuno predavanje, potem pa je Triglav zamenjal z Jalovcem.

Vračali so se. Vstopili so v mestni vrvež. Srednja rdeča od jeze in sonca je za kilometer prehitela. Kot markacija je kazala pot. Kratki se je prelevil v modernega mladeniča s potovalko.

Pri slovesu se je vsem trem porodila edina skupna misel:

»Tekmovanje je nesmiselno!«

Preteklo je mesec. Dolgi je spet vabil na tekmovanje. Ona je odkimala, onadva pa sta spet šla.

DRUŠTVENE NOVICE

REPUBLIŠKA RAZSTAVA PLANINSKE FOTOGRAFIJE 1969

Ob 70-letnici planinske organizacije v Kranju je bila v petek 26. septembra 1969 v mestni galeriji slavnostno odprta republiška razstava planinske fotografije. Razstavo so skupaj organizirali Planinska zveza Slovenije, PD Kranj in foto-klub Kranj.

Zbrane goste in obiskovalce je v kratkem nagovoru pozdravil dr. Ivo Valič, sedanji predsednik PD Kranj, zatem pa je ing. Tomaž Banovec, načelnik propagandne komisije PZS, spregovoril o namenu razstave, ki naj bo uvod k oživiljanju tradicije slovenske planinske fotografije. Sam potek žrebanja in še nekaj o razvoju planinske fotografije je povedal tov. Vlastja Simončič.

Na razstavi je sodelovalo 30 avtorjev z 99 fotografijami.

Na splošno je bilo razstavno gradivo dovolj razgibano, da je ustrezalo vsem okusom obiskovalcev. Posebnost letošnje razstave je bila, da je vsak obiskovalec z lističem sodeloval v žiriji in obenem še reševal foto uganko. Pripombo zasluži način ocenjevanja razstavljenih fotografij, ki je bila prepuščena zgolj subjektivni oceni obiskovalcev. Če želimo dvig kvalitete planinske fotografije tudi v strokovnem pogledu, naj bi se pri bodočih razstavah upoštevalo mnenje strokovne žirije.

Kratek sprehod po razstavi je odkril vrsto avtorjev, katerih imena niso neznanca tudi v drugih planinskih aktivnostih. Razveseljivo je, da je med njimi nekaj alpinistov, ki pred planino po nadelanih poteh pričarajo svet vertikale. Pozornost zasluži tudi relativna mladost avtorjev, kar pomeni, da pri nas raste nova generacija fotoamaterjev, ki ima resen namen dvigati nivo planinske fotografije ter nadaljevati tradicijo, ki jo je nekoč imela »skalaška« fotografija.

Fotografije Joca Balanta predstavljajo zimsko naravo. Njegov

element je sneg, fotografija pa akcijska, saj zajema plezanje, reševanje, smučanje. Vsebinsko nasprotje so fotografije Vojka Bizjaka. V eksponatih zajema simboliko – gorski krst na vrhu – pa tudi bogastvo narave. Vasja Doberlet je alpinist. Zanj je značilna akcija v steni, gre mu za živ odnos človeka, do stene, do gore. Razpoloženje v gorah je upodobila Marička Horvat. Optimizem »Korajža velja«, »Žeha« razodevajo življenje v gorah, kakršno pač je in nam je blizu. Ing. Elerška je pritegnil eden zadnjih problemov Alp, Grandes Jorasses. Podobno kot ostali alpinisti sta tudi v fotografiji Komac in Matija Košir zvesta skali in doživetjem ob spoprijemu z njo. Janez Korošec obrača pozornost na ljudi v gorah. Iz slike se nam smeji gorski vodnik, poznamo ga vsi, France Zupan. Gorske cvetice Jožeta Kovačiča so pisan pušelj v pestrem mozaiku razstave. Marjan Krišelj odstira »Razgled v megli«. Tehnično zahtevna fotografija z nenavadno zasnovano vsebino, ki razodeva napetost in pričakovanje, kaj se skriva za meglenim zastorjem. »Zimsko jutro« Jožeta Križaja je zimska pravljica s Krvavca. Avtor ima izbrusen čut za estetiko pokrajine. V fotografiji Marjana Muravca se razkriva plastičnost gora. Posebnost fotografije sta mu žival v naravi in grafika. V razstavljenih eksponatih dr. Marjana Ogrizka prevladuje estetika. Naslovi Pot nad vsemi vrhovi, Katedrala, Ujeti trenutek, Jutro pod Splevtami, Minljivo in neminljivo, V zavetju stene in Veličastvo gora označujejo vsebino fotografij pa tudi avtorjev odnos do gora.

Višek razstave so bili eksponati Vlastje Simončiča. Vida Strašek vizuelno poudarja prostranost gora in ničnost človeka. Albert Sušnik odkriva neznane horizonte naših gora v »Jutru« in »Večer«. Pri tem ostaja dosleden v svojem iskanju vedno novih perspektiv, ki nas že vrsto let razpešeljujejo v Planinskem Vestniku.

Razpoloženjska fotografija ing. Albina Šmona ima svoj vrh v eksponatu »Hura«, doživeti fotografiji moža, ki je v veseli družbi stopil vrh gore in daje duška svojemu veselju. Mitja Vidmar s svojo tehniko pričara »Pravljico« v gozdu, medtem ko Jože Vogrin težavnost razmer, ki znajo doleteti planinca v »Metežu«. Sonja Zalar nas v »Gorskem tolmunu« popelje v svet tišine, svetlobe in sence, v katero se je ujel sončni žarek. Tudi ostali avtorji z manjšim številom fotografij kažejo podobne kvalitete in zajemajo z istega sveta.

Če je osnovni namen vsake fotografije, da mora vsaka slika nekaj povedati, potem je ob letošnji republiški razstavi planinske fotografije očitno, da je razstava povedala mnogo in najavila, da je perspektiva planinske fotografije jasnejša in njeni horizonti vse lepši.

Tone Strojín

OTVORITEV PLEZALNE POTI NA GRADIŠKO TURO NAD VIPAVO

PD Vipava je 15. junija t. l. odprla zanimivo plezalno pot na Gradiško turo. Nova pot je vidno znamenje, da je to društvo po večletnem zamiranju spet zaživelo. O tem, kaj ta pot pomeni, je z izbranimi besedami spregovoril predsednik PD Vipava prof. Otmar Črnilogar. Med drugim je dejal:

»Vipava, sredi vinogradov, sredi češenj in marelic tičiš, potisnjena na rob tvoje doline pod Nanos, ki ga poznaš v vsej njegovih zahrbtnosti njegovih vrhov in dolin, z vsemi njegovimi znanimi in neznanimi brezni, poznaš njegov les, njegove srne in gamse, njegove medvede, poznaš njegovo mrzlo vodó. Toda prelest njegovih sten je ostala deviška, veselje tega in onega lovca, sicer pa čarobni, a nedostopni zaslon Vipavske doline. Toda tvoje planinsko društvo je nabiralo sile, nabreknilo je kakor popje na pomladnih češnjah in vzcvetelo. Tvoje PD se je vključilo v tvoje javno življenje, širokih ramen in čvrstih mišic, tako da mu ni treba sramežljivo gledati v tla, ampak

po svoji dejavnosti prispeva, dosega, da tvoji ljudje, Vipava, niso le proizvodna sila, ampak ljudje. Planinsko društvo poleg drugih dejavnikov skuša pokazati, da tvoja vrednost, Vipavec, ni le suma mesečnih plač, ampak v tem, da si človek, da se tvoja delavnost ne sme nahati pri zadnji plačani sekundi, da še vedno velja: »Ne le, kar mora, kar more, to mož je storiti dolžan«. Delo, ki si ga boste ogledali, je sad prizadevnosti in zavednosti tistih, ki v splošnem še niso imeli priložnosti, da bi se izkazali v boju za domovino, zato so pa poleg svojih vsakdanjih skrbi za zaslužek našli mnogo časa in vložili mnogo truda, da bi v miru razvijajočo se domovino napravili še lepšo in s tem tudi sami postali še lepši in popolnejši člani.

Tu je, Vipava, nova pot na Gradiško turo in naprej na Lipe. Odprle so se lepote, stene in cvetje, travniki in gozdovi, na začetku strme, a dobro zavarovane stene, ki se v aprilu ozalša z izbranim cvetjem rumenega avriklija, šebenika, perunike, jesenčka, divje potonike in kdo ve še česa, sredi poti idilično presenečenje – Jarčja jama, v kateri se je vgnedil redki mediteranski hrast, že pred 2000 leti opevan kot simbol srečne dobe človeštva, ko še ni poznalo zla. Tisočletja so iz Jarčje jame oblikovala greben, po katerem se danes lahko varno sprehodiš in opazuješ, kako drugačen, lepši je svet, če ga pogledamo z višin. Lepo se ti potem po senci nizkega gozda vije pot na sam vrh Ture, nagrmadeno kopo ogromnih skal, in od tam po praviljčnem travniku na Lipe. Od tam pa po gostem gozdu, da te je kar strah, do Margona, pa še navkreber do mame Abramove. Vinograd in stene, vročina in hlad, travnik in gozd, svet in prepad, vsa pestrost narave te spremlja po tej strmi poti na višine.

Tam, kjer trava diši, tam, kjer nevidna roka sadi in presaja, tam, kjer se je treba skriti zdaj soncu zdaj dežju, tam je človek doma, tam pozabi, da je bil osem ur vijak, tam začuti, da je nekdo. In ko se iz tega doma vrneš med stroje, ti niso več tako črni, njihov ropot ni več tako oglušujoč.

Vipavci! Mladi svet, ki nas obkroža, bo prevzel naša mesta, mi pa bomo upokojeni. Na nas je, da to mladino pripravimo, ji pomagamo, da bodo znali dediščino varovati in z njo modro in napredno gospodariti. Temu namenu je predvsem grajena ta pot. Naj vzgaja mladega človeka za življenje in delo, za napor in tovarištvo. Često sem že rekel, da se slabim ljudem v gore ne ljubi, zato v gorah slabih ljudi ni. Naj bi za Gradiško turo veljalo celo to, da v njej slabši postane boljši. Trdno sem prepričan, da ima sprehod v te stene mnoge prednosti, ki jih menda ni treba posebej navajati, pred divjanjem z mopedi od gostilne do gostilne. Kako nerazumljiva je potemtakem objestna izjava: »Gora ni nora, nor je tisti, ki gre gor«. Jaz ponavadi takemu ugovoru dodam: »pravi tisti, ki ne mara gor«.

Na prvem mestu se moram v imenu PD Vipava in v svojem imenu zahvaliti PZS, posebej komisiji za pota, za moralno in veliko gmočno pomoč, ki nam je delo zelo olajšala. Dalje iskrena hvala sosednjima planinskima društvoma Ajdovščina in Nova Gorica, katerih člani so po več dni sodelovali v tej delovni akciji. Hvala Gozdnemu gospodarstvu Tolmin za delo pri vrtnanju stene. Vse priznanje vipavskim mladincem, ki so se vedno radi odzvali in še posebej članom UO, ki so bodisi pri nadelavi poti kakor v pripravi proslave in otvoritve pokazali visoko odborniško in delovno zavest. Krivico bi delal, če ne bi javno pohvalil srednje versko šolo, ki je z vsem navdušenjem dijakov in z vsem razumevanjem uprave šole sodelovala pri tej akciji od začetka do konca. Hvala alpinistu Tonetu Sazonovu, ki ga vidite v steni, in s katerim sva dokončno določila smer poti, potem ko sva se nekajkrat pretaknila skozi te stene in grmovje. Nadelava poti je zahtevala več kot 1200 prostovoljnih delovnih ur. En človek bi to pot delal torej približno 6 mesecev po osem ur na dan. Navrtanih je 77 lukenj in zabetoniranih prav toliko klinov. V te kline je napetih 170 m pocinkane jeklene vrvi. Cela pot od Kožnika do vrha Ture je dolga približno tričetrt ure. Pod

Malim Oltarjem se cepi v dve varianti: desno drži steza, ki je zlasti priporočljiva za sestop, naravnost v Mali Oltar pa se vzpne zavarovana plezalna pot, ki se s prejšnjo združi vrh grebena, odkoder pelje na vrh Ture. Na vrhu je skrinjica, v njej vpisna knjiga z žigom »Gradiška tura 761 m«. Pot je markirana do Abramovih, kjer se združi s transversalo.

S to otvoritvijo poti tudi izvršujemo obljubo, ki jo je PD Vipava izreklo pred več kot 17 leti pri odprtem grobu Frica Furlana, velikega ljubitelja gora, ki se je 11. II. 1952 v stedah Gradiške ture smrtno ponesrečil. Še pozni rodovi naj s te plošče berejo tvojo ljubezen do gora in našo zvestobo dani besedi. Fric Furlan, pot, ki bo nosila tvoje ime, je zgrajena. PD Vipava vam želi na tej poti veliko lepih ur.«

SREČANJE NA SORIŠKI PLANINI

Letošnja jesen je bila razkošna. V gorah še prav posebno in zato so premnogi častilci gorske narave prav tiste jesenske dni doživeli najlepše letošnje ture. PD Kranj je izbralo soboto 12. in nedeljo 13. oktobra za sestanek tistih prosvetnih in drugih delavcev, ki vodijo MO Kranj. 27 se jih je zbralo v Planinskem domu na Soriški planini. Zbor je pozdravil v imenu PD Kranj dr. Marjan Ogrizek, na kar je spregovoril starosta slovenskih planinskih mladinskih vodnikov prof. Pavel Kunaver o svojem več kot pol stoletnem delu za planinsko vzgojo. Po njegovih izjavah je urednik Planinskega Vestnika Tine Orel obravnaval vrednost planinske vzgoje in izobrazbe v splošnem vzgojnem in izobraževalnem procesu, nato pa se je razvil živahen razgovor o problemih, na katere nalete mladinski vodniki po šolah. Splošno mnenje je bilo, da to delo marsikje ni dovolj cenjeno.

V nedeljo so udeleženci odšli na Ratitovec in tako z druge strani spoznali prelepo Groharjevo pokrajino, na katero so že prejšnji večer gledali z Lajnarja in Slatnika. Bilo je zares lepo.

GOZDARJI NAM PRIHAJAJO NAPROTI

V prvih dneh letošnjega oktobra je Biotehniška fakulteta priredila v Dolenjskih Toplicah pomemben republiški seminar s temo »Gozd in okolje v Sloveniji«. Kot organizatorja seminarja sta nastopila Poslovno združenje gozdnogospodarskih organizacij za Slovenijo in Gozdno gospodarstvo Novo mesto. V strokovnem vodstvu so bili prof. dr. ing. Dušan Mlinšek in ing. Milan Ciglar, poleg njih pa ing. Dušan Robič in ing. Vili Paulič ter ing. Jože Petrič in ing. Jože Klancišar.

Namen seminarja so prireditelji na kratko določili takole: »Pomen naravnega okolja ostaja pomemben za človeka. Zdrav gozd in njegovi elementi so v pokrajini bistven sestavni del zdravega okolja. Pri nas oblikujemo z gojenjem naravne vrste in oblike gozda. Pri tem nam pomaga negovalni način izkoriščanja gozdov. Na takšen način so ustvarjeni vsi bistveni in najtežje ustvarljivi pogoji za rekreacijsko in sicer vsestransko pozitivno učinkovanje gozda in njegovih tvorb za človeka. Po tej poti prispeva gozdarstvo ogromen delež k oblikovanju in večji vrednosti pokrajine. Potrebno je, da se tega zavemo in da to spozna tudi javnost. Da bi uspeli, je potreben samo dodaten korak, ki zahteva večje ustvarjalno delo gozdarja v gozdu, določeno moralno obveznost – vse brez bistvenega večanja materialnih izdatkov.

Namen novih gozdarskih nalog je:

- usmerjanje gozdnega obiskovalca v gozdu in v gozdnem okolju;
- seznanjanje človeka z gozdom – z življenjem in z delovanjem gozda;
- propagiranje gozda in gozdarstva.«

V dveh dneh so se na seminarju razporedili tudi za laika nadvse mikavni in tehtni referati, ki jih bo objavil Gozdarski Vestnik. Z medicinsko-fiziološkega stališča je uvedel seminar univ. prof. dr. Albin Seliškar. Vsakega mu planincu, ki se vzradosti vselej, kadar se sreča s skrivnostmi gozda, bo blizu njegova

iztočnica, v kateri je fiziološko utemeljil ugotovitve drugih predavateljev:

»Bistveno je to, da v gozdu doživljamo vrsto občutkov, izvirajočih iz lepih, prijetnih in zanimivih opazovanj, to so pa čisto psihična dogajanja. Fiziolog bo seveda ugovarjal. Navedel bom stavek iz stare filozofije: Nič ni v intelektu, kar ni prej bilo v čutih in čutilih. Da morejo biti občutki človeka v gozdu zelo specifični in nenavadni, to dobro vemo. Razlaga za to pa je preprosta: čutila so v stanju simpatikovega vzburjenja nekoliko bolj občutljiva. Zenica v očesu se pri razburjenju razširi, kar olajša zaznavanje najmanjših premikov. V slabši luči moramo videti zanimiv optični pojav, ki mu pravimo gledanje strahov in ki temelji na različnih občutljivostih centralne in periferne mrežnice. Doživljanje strahov v gozdu mora biti subjektivno resnično. Tudi akustične pojave v gozdu doživljamo s priostrenimi čuti vsakega na svoj način. Vemo, da jih ni moč opisati in podati niti z izrazi muzike. V stanju lahnega vzburjenja je obtok v možganih boljši. Nekako bolj pozorni smo na vsa dogajanja v okolici, bolj napeto vse opazujemo, hitreje se v nas zgrade asociacijske zveze. Tako igranje prodiramo v skrivnosti gozda, kar seveda tudi prispeva k občutju zadovoljstva v rekreaciji.«

Strokovno intonacijo seminarja je dal univ. prof. dr. ing. Dušan Mlinšek s svojim razmišljanjem o imperativih in razvojnih perspektivah gozdarstva v Sloveniji: »Gozdarstvo je prostor na klasičnem področju proizvodnje omejen. Ob tej proizvodnji pa smo ustvarili izredno pionirsko delo – ohranitev naravne pokrajine. Spremenimo se iz pionirjev v bolj razvito gospodarsko organizacijo. Razvijajmo »robna gozdarska« področja, npr. silva – turizem, in po tej poti krepimo gozdarsko jedro – gozd in njegove funkcije!« Tako se je glasila napoved teme, ki odpira gozdarstvu nove poti iz situacije, značilne za gozdarstvo v evropskem prostoru. V novem gozdarstvu gozdar ni le več »lesno« orientiran, temveč v enaki meri »humano« orientiran, ker to zahteva čas in socialne razmere v današnji druž-

bi. Ta načela naj vodijo gozdarsko gospodarjenje s stvarmi in ljudmi. – Kdor prav gospodarji z ljudmi, ima srečo tudi s stvarmi – je v svojem izjavljanju obširneje obrazložil ing. Milan Ciglar, direktor Gozdarskega inštituta, ki ga bralci PV poznajo kot tenkočutnega registerja in smecalca pokrajinskih lepot. Govoril je o ekspanziji človekovega presteга časa, o rekreaciji v naravnem okolju in o njeni problematiki, o varstvu narave, o vključevanju rekreacije v gospodarstvo in o programih za izkoriščanje prostora za rekreacijo. Pri tem je referent zadel na osrednje vprašanje ureditve našega prostora sploh, saj se vprašuje, ali ni Slovenija eno samo zaključeno rekreacijsko območje, na drugi strani pa odpira vprašanje, ki so jih aozdardi tudi še tedaj, ko smo se že zavedeli pomembnosti turizma, obravnavali komaj le med seboj: »Predvsem bo treba izločiti dvoje vrst površin. Najprej one najbolj ohranjene in nedotaknjene, ki nam predstavljajo najvišjo rekreacijsko atraktivnost in kjer bomo opustili po možnosti sleherni gradnji rekreacijskih objektov. Sem spadajo le najnujnejše poti in kažipotni znaki, napisi ter morebitna opozorila na to ali ono znamenitost. Zmotno je mnenje, da so takšne »neurejene« površine brez haska in koristi in da je rekreacija možna le v velikih, tehnično najmoderneje opremljenih in organiziranih turističnih središčih. Upamo si trditi, da bi bila brez prvih izločenih površin tudi ekonomska utemeljenost onih drugih dokaj problematična. Prav pristna, neokrnjena in ohranjena narava je tista, ki nudi človeku najvišje rekreacijske možnosti, saj je usmerjena k razvijanju in krepitvi človekovih najpristnejših in najglobljih intelektualnih lastnosti in oblikovanju njegove osebnosti.«

V njegovem referatu je dobilo med drugim primerno mesto tudi vprašanje gozdnih cest in hribovskih posestev, vprašanje, ki mu je Planinski Vestnik posvečal primerno pozornost kmalu po l. 1950 v rubriki »Razgled po svetu«. Referat je dalje odprl vprašanje mnogoterih naprav, ki naj bi gozd spremenile v urejeno rekreacijsko področje: počitniške hišice, hoteli, cam-

pingi, prostori za piknik, kaži-poti, opozorila na naravne in umetniške spomenike itd. Slovenija ima pri tem velike možnosti zaradi svoje dokajšnje naravne ohranjenosti, predvsem ohranjenosti svojih gozdov, ter mnogih naravnih lepot, ki postajajo vedno bolj upoštevane v človekovi zavesti, nadalje zaradi svoje geografske lege v srcu Srednje Evrope, še posebno pa, ker teče prav skozi njo ogromna in široka reka turistov s severa in zahoda proti Jadranskemu morju. Izkoriščanje naravnih dobrin in prostora za turizem in rekreaci-

jo mora biti ekonomsko utemeljeno. Zato je treba gospodarskim vprašanjem te nove zvrsti našega udejstvovanja posvetiti še posebno pozornost. Pri tem pa ne gre samo za ozko pridobitniško vrednotenje in skomercializirano ponujanje naravnih dobrin v uporabo, ampak za najširše vrednotenje vseh koristi in veljav, ki naj jih nudi tako širok kompleks udejstvovanja, kot je rekreacija v naravi. Le tako se bomo lahko odločali za takšno ali drugačno izrabo naravnih dobrin, ne le gozdarji med seboj, ampak tudi z drugimi interesenti (kmetijst-

vom, industrijo, energetiko, prometom). Naslednji referat je podal Mirko Šoštarčič, popularni predavatelj iz Maribora, ki je ob svojih pestro izbranih diapozitivih opozoril na izviren način na naše bogato spomeništvu, posebej pa na gozd, »najlepši konservator arheoloških in zgodovinskih spomenikov« in zaključil svoje zanimivo izvajanje z »visoko pesnijo« gozdu, ki je zalšala jugoslovanski razstveni paviljon na pariški svetovni razstavi l. 1937.

»Človek! Toplota tvojega doma v mrzlih zimskih nočeh sem in senca, ki se vanjo zatekaš v poletni pripeki! Ostrešje tvoje hiše sem in deska tvoje mize, postelja sem, ki v njej spiš, in les, ki iz njega svoje ladje gradiš. Toporišče tvoje sekire sem in vrata tvoje kočice. Les tvoje zibelke sem in tvoje krste. Jaz sem kruh dobrote in cvet lepote. Rotim te: ne uniči me!«

Nato je ing. Milan Ciglar razpravljaval o temi »Gozdar – učitelj in spremljevalec obiskovalcev gozdov«. Kdor ima opravka z vzgojo mladine, bo znal ceniti ta prispevek k oblikovanju moderne zavesti v mladini. Njegova načela o varstvu narave je podprl prof. Stane Peterlin s svojim referatom o zgodovini varstva narave v svetu in pri nas in o današnjem stanju in ravnanju z zavarovano naravo. Ing. Jože Petrič je kot domačin povedel številni avditorij iz načelnega in splošnega področja na stvarni in bližnji prostor ter razprostrl program za ureditev gozdnih predelov v rekreacijske in gozdno propagandne namene na novomeškem območju. Razveseljivo je dejstvo, da ni šlo samo za program. Novomeški gozdarji so udeležencem seminarja že lahko tudi nekaj pokazali, saj so po programu že uredili predel Gorjancev, predel Kočevskega Roga in okolico zdravilišča v Dolenjskih Toplicah (kurišča ob cesti Vahata-Miklavž, kaži-poti, oprema objektov ob cesti Podturn-Baza 20-Podstenice-Zaga Rog, ureditev okolice upravnega poslopja gozdnega obrata v Podturnu). Na terenu je o programu in njega izvedbi navzoče informiral ing. Vili Paulič. Končno je avditorij poslušal univ. prof. ing. dr. Franceta Av-

Takih in podobnih naprav je tudi v naših gorah iz leta v leto več. Tale na Zelenici je že skoraj veteran

čina, ki je svojemu klenemu predavanju dal naslov »Homo contra Naturam«. S svojim razgledom o stvari, ki ji predavatelj vneto in srdito služi vse življenje, in ne nazadnje s svojim značilnim živim plastičnim oblikovanjem misli in dikcije, je dosegel, da je seminar učinkovito izzvenel v tistem duhu, s katerim ga je gozdarski strokovnjak dr. Mlinšek prejšnji dan intoniral. Zares seminar, ki odpira nove perspektive gozdarskim strokovnjakom, nove perspektive pa tudi bistvenim silnicam pri urejanju našega eksistenčnega prostora.

Hidrometerološki zavod Hrvatske.

Vsebina razstave o Velebitu je zajela Velebit v besedi in sliki, karte, fotografije, vodnike, članke in književna dela o Velebitu, endemične eksponate favne in flore, posebej še narodni park Paklenico in strogi naravni rezervat Hajdučkih in Rožanskih kukov ter predmete avtohtonega ročnega dela.

Posebno mesto na razstavi je zavzela umetniška in dokumentarna fotografija. Od 106 na razstavo prispelih fotografij, je žirija za fotografijo izbrala 55 umetniških posnetkov od 13 av-

torjev raznih planinskih društev. Sodelovala so znana imena hrvatskega planinskega in alpinističnega življenja. Prvo nagrado za umetniško črnbelo fotografijo je prejel prof. Božidar Kirigin, II. in III. nagrado pa ing. Zlatko Smerke, diplome pa Vladimir Matz, dr. Željko Poljak in Drago Vrhovec. Za umetniško barvno fotografijo je I. in II. nagrado prejel ing. Srečko Božičević. Na ostale avtorje in njihova dela je opozarjal ličen prospekt razstave, ki mu je informativni uvod napisal prof. dr. Vladimir Blašković. Otvoritve sta se v imenu PZS udele-

1968 – LETO VELEBITA

Planinski savez Hrvatske se približuje jubilejni stoti obletnici (1874–1974) svojega delovanja. V vrsti prireditev, ki se navezujejo na to pomembno obletnico celotne jugoslovanske planinske organizacije je tudi – leto Velebita. Za to prireditev so se na pobudo PSH odločili hrvatski planinci zaradi popularizacije največjega in najveličastnega pogorja Hrvatske in preroda Planinskega turizma v Velebitu.

Razstava o Velebitu, slovesno odprta 7. 6. 1968, je bila prva prireditev z namenom, da naravne posebnosti Velebita postanejo pristopnejše množicam domačih in tujih planincev.

Pokroviteljstvo nad razstavo je prevzel predsednik mestne skupščine Josip Kolar. Razstava je bila organizirana v prostorih Povijesnega muzeja Hrvatske.

Prireditvenem odboru je ob pomoči številnih znanstvenih ustanov in posameznikov uspelo organizirati zgledno razstavo. Z zgodovinsko dokumentacijo so sodelovali Planinski muzej Hrvatske, PD »Dr. R. Simonović« Sombor in zasebniki akad. prof. dr. Branislav Gušić, dr. Ivo Lipovšćak in ing. Zvonimir Badovinac. Floro in favno sta predstavila zoološki muzej Hrvatske, botanični vrt Farmaceutsko-biokemijske fakultete Sveučilišča Zagreb ter Republiški zavod za zaščito prirode. Z geološkimi in etnografskimi disponati sta sodelovala Geološki zavod Hrvatske in Etnografski muzej Zagreb, s hidrometerološkimi podatki pa

Krvavec, planinski turistični center bodočnosti. Takle je videti poleti s ptičje perspektive

žila ing. Tomaž Banovec in Tone Strojín.

Druga prireditev v letu Velebita je bila otvoritev »Velebitske planinske poti« — 4. julija 1969. PSH je že v l. 1967 naprosil dr. Ž. Poljaka, urednika »Naših planin«, za trasiranje te poti. Akcija je trajala dve leti in je na 100 km dolgi trasi markirana s črko V, postavljeno je bilo 18 skrinjic s kontrolnim žigom in odprta tri nova planinska zavetišča. (Skorpovec, Oštarije, Mali Holan). Skupaj je tako na Velebitu 12 planinskih objektov, ki omogočajo prenočevanje planincem iz oddaljenih krajev. O tem je poročal PV 1969, str. 203.

Otvoritve Velebitske planinske poti se je v imenu PZS udeležil ing. Tomaž Banovec.

Tretja pomembna akcija za popularizacijo Velebita je dr. Ž. Poljaka monografija Velebita, Zagreb 1969. Bogato in v strnjeni obliki opisuje vsa znanja o Velebitu ter njegovi vlogi v življenju tega dela hrvaškega naroda. Že pred 40 leti je izšlo delo dr. J. Poljaka »Planinarski vodič po Velebitu« (Zagreb 1929), vendar so se razmere tako spremenile, da je to delo šteti le kot plod pionirskih prizadevanj. Avtorju dr. Željku Poljaku s sodelovanjem številnih uglednih znanstvenih delavcev vseh področij znanosti uspelo lepo delo, ki predstavlja pomembno enciklopedično delo o Velebitu. Avtor je s to monografijo, še bolj pa s potopisnim delom, nadaljeval serijo svojih praktičnih vodnikov po posameznih gorskih skupinah Hrvatske (Gorski Kotar, Učka, Orjen). Takega dela Slovenci v novejši izdaji za svoja področja še nimamo.

Svojo monografijo o Velebitu je avtor razdelil na splošni in potopisni del. Vsako poglavje splošnega dela zasluži pozornost zase. Razmere Velebita niso več neznanke ampak že več desetletij predmet proučevanja številnih znanstvenikov, ki so na tej 145 km dolgi gorski verigi odkrili marsikaj in storili na videz gospodarsko nepomemben del zemlje za pridobitev tudi v gospodarsko-turistične namene. Ne bi se spuščali v presojo posameznih poglavij, ki zahtevajo strokovne recenzente: relief, geografija in tek-

tonika, rudarstvo, hidrogeologija velebitskih voda, hidroenergetsko izkoriščanje podlebitskih voda, speleološki objekti, klimatske karakteristike, rastlinski svet, favna, lov, gozdarstvo, gospodarstvo liškega pobočja, gospodarstvo primorske strani, ovčereja, varstvo narave, planinski turizem, promet, paleontološke in predzgodovinske najdbe v jamah Velebita, izvor prebivalcev velebitskih naselij, toponimi, raziskovalci Velebita. Velebit v hrvatski književnosti in naselitve okoli Velebita do Turkov.

Poglavja spremljajo fotografije. Velja opozoriti na celostranske fotografije, ki pa žal zaradi neustreznega papirja ne prihajajo do takega izraza, kot ga motivi v naravi imajo. Monografija je slikovno zelo pestra in z vsake strani zre velebitski ambient. Tisk in papir žal nista adekvatna izvrstnim motivom. Po drugi strani pa pristopna cena to opravičuje in monografija bo tako postala ljudska last.

Za planince, ki se namenjajo v svet Velebita, je zanimiv potopisni del. Avtor ga je razdelil na severni, srednji, južni, jugovzhodni Velebit in na narodni park Paklenico, kjer poteka Velebitski planinarski put in ta poglavja še delil po skupinah, vsako skupino pa po splošnem opisu še na pristope v skupino in izlete zunaj velebitske planinske poti oz. iz kontrolnih točk te poti. Avtor omenja pristope na Velebit tudi z jadranske strani, kar daje potopisnemu delu poseben turistični pomen. Prav je, da pride v planinsko-turistični vodnik tudi podatek o cestah, posebej še na Velebitu. Obenem se skupaj s pristopi z jadranske strani in boljšimi cestami odpirajo tudi za velebitski turizem boljši časi. Tudi potopisni del je opremljen z motivično odličnimi fotografijami med tekstom in prilogami. Kaj, ko bi se iz istega slikovnega materiala uredil še fotoalbum Velebita? Morda ga prizadevni organizatorji hrvatskega planinstva že imajo v načrtu, saj bi bil v estetsko dopolnilo vsebinsko bogati monografiji o Velebitu.

Monografiji o Velebitu je priložen še opis plezalnih vzponov v stenah Velebita z vrisa-

nimi smermi na slikah sten. Sledi zelo koristni stvarni pregled literature o Velebitu razvrščen po geslih in avtorjih ter indeks potopisnega dela, tako da bralec hitro najde, kar želi. Monografiji je priložena karta 1:100 000 z grebenko tehniko brez izohips in vrisanimi znaki iz legende. Iz karte tiskane na dve strani priloge, ki je razdeljena na severni in srednji Velebit ter jugovzhodni Velebit ter Rožanske Kukove (naravni rezervat), je razvidna tudi cestna mreža okolice Velebita. Kot za ostala področja v Jugoslaviji tako tudi za Velebit še ni ustreznih zemljevidov izdelanih v sodobni kartografski tehniki, ker tega ne dovoljujejo predpisi.

Monografija o Velebitu se naroča pri PZS, Dvoržakova 9, Ljubljana ali direktno pri PSH, Gajeva 2a, Zagreb proti plačilu poštnine in 25,00 din. Vsem planincem jo toplo priporočamo.

Tone Strojín

OTVORITEV NOVE POTI NA BAVŠKI GRINTOVEC

Na dan planincev 14. septembra 1969 je komisija za pota PZS odprla novo, zavarovano plezalno pot po severni strani Bavškega Grintovca. Pot pelje iz Zadnje Trente na planino Zapotok, ad tam pa levo skozi gozd pod ostenje Bavškega Grintovca. Iz prodišča preide steza v skalovje in na rob, kjer se odpre razgled proti dolini Bavščice. Iz roba, kjer se odcepi tudi varianta navzdol na preval Kanja, se z žico dobro zavarovana steza vzpenja strmo na vrh. Od izvira Soče do vrha je štiri in pol do pet ur hoje.

Pred vstopom v steno je član komisije za pota Stanko Kos v imenu PZS in komisije za pota pozdravil navzoče in odprl novo pot ter vsem, ki bodo po njej hodili, želel srečno hojo. Pohvalil je tudi delavce, ki so pot nadelali, in njihovo prizadevnost ter trud. Po predlogu predsednika PZS tov. dr. Mihe Potočnika, ki je bil tudi navzoč pri otvoritvi, se pot imenuje »Pot trentarskih vodnikov«. Na vrhu Bavškega Grintovca je spregovoril predsednik PZS tov. dr. Miha Potočnik. Med drugim

je omenil, da smo dolžni tudi na tem območju odpirati nova pota in pospeševati planinstvo. Spomnil se je dneva planincev, ki ga prvič praznujemo in ki naj postane stalna, množična manifestacija planinske ideje.

Slavnost otvoritve je sicer motilo slabo in hladno vreme, ki ni dalo, da bi si mogli ogledati široko okolico in rajde vrhov, ki se v lepem vremenu tako lepo vidijo prav s tega vrha. Deževno vreme ni zadržalo vnetih planincev, da se ne bi udeležili otvoritve. V zvezi prav s to potjo bi bilo omeniti težave z delavci. Pot je uspelo zgraditi šele po dolgoletnih poizkusih. Delavcem, ki so jo gradili, je treba dati vse priznanje. Gradnja gorskih potov je težavna zadeva. Ni lahko biti navezan na vrvi in vrtati luknje v steno s svedom, počasi in vztrajno. V luknje se zagozdó klini za vrv in skobe. Stroški za nadelavo te poti znašajo okoli 9000 dinarjev.

Po prvotnih načrtih naj bi pot bila speljana samo iz prevala Kanja po robu Bovškega Grintovca, nekako tako, kot na Plemenice. Letos pa je bil načrt toliko spremenjen, da prvotna pot tudi ostane, varianta pa gre iz Zapotoka po levi strani pod ostenje Bavškega Grintovca. Sedaj bo prišla do veljave steza izpod Špička, ki je bila pred leti nadelana prav zaradi predvidene steze, ki je bila sedaj odprta. Seveda pa bo treba stezo izpod Špička temeljito obnoviti.

S. K.

SEDEM HOLANDCEV PREHODILO TRANSVERZALO

V septembru je poslal J. Mijnders, Koog an de Zaan, Holandska, kar 7 transverzalnih dnevnikov zanj in še drugih 6 Holandcev.

Za kroniko tujih obiskovalcev transverzale navajamo njih imena: Homoet, Assen, W. Roseman, De Bilt, Timmermansvan Haarlem, Aalsmeer, C. W. Timmermans, Aalsmeer, G. Mijnders-Meijer, Koog a. d. Zaan, G. Mijnders, Koog a. d. Zaan ter J. Mijnders sam.

J. Mijnders prosi, da pregledamo dnevnike in jih skupaj s častnimi znaki vrnemo na njegov naslov. Med potjo je popraševal v kočah, ali so že kake Holandci hodili po transverzali. To so mu zanikali. Zato meni, da so oni prvi Holandci, ki naj bi prehodili vso transverzalo. Prosi, da bi mu to potrdili, da bo potem ostalim šestim izročil fotokopije našega potrdilnega pisma, kot da bo tudi objavil poročilo o tem potovanju v mesečniku holandske sekcije Avstrijskega planinskega društva (ÖAV), kateremu vsi pripadajo kot člani.

Nato piše, da so se na transverzalo podajali zaporedno pet let od 1965 do 1969. Ni jih pa zanimala samo transverzala, marveč so prišli med potjo v stik tudi z našimi ljudmi, ki so jih zelo prijazno sprejeli. Za to so nam izredno hvaležni. V svojem in imenu svojih prijateljev pa nam čestita k naši zares velikopotezni transverzalni poti. Žal pa smo morali Mijndersa nekoliko razočarati s pojasnilom o prvenstvu Holandcev na transverzali. Že v letu 1966 je transverzalo prehodil Rutgers van de Loeff iz Amsterdama. Čeprav je bil on prvi, je teh 7 ravnincev vendarle treba pohvaliti, saj predstavlja planinski svet Slovenije za Holandca kar precejšen zahtevek.

S. K.

PRIPOMBE NA TRANSVERZALO

Letos sta končala pot po transverzali mg. ph. Ivan Štok iz Zagreba, rojen leta 1906, ter Bogumil Janson iz Zagreba, rojen leta 1901. Transverzalo sta pričela v letu 1966. Celotno pot sta prehodila v treh letih, eno leto pa zaradi bolezni in prezaposlenosti nista mogla na potovanje.

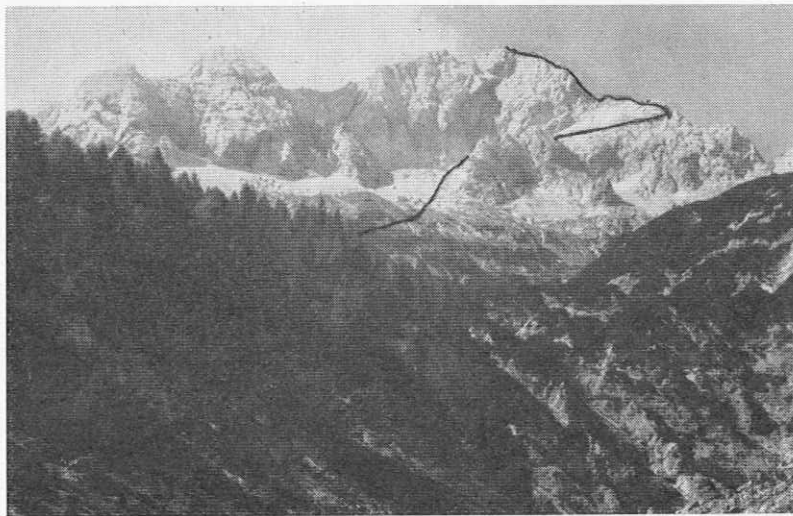
Pri pregledu dnevnika s transverzale, ki ga je predložil mg. ph. Ivan Štok, smo opazili zanimive opazke s tega potovanja. Mimo tega ni prezreti, da sta oba transverzala že preko šestdeset let, a sta se kljub temu lotila te dolge planinske poti, ki se je v taki starosti le malokateri lotijo.

Razumljivo je, da se pripombe nanašajo zlasti na slabo vreme, ki jima ni ravno prizanašalo. To pa je za planinca, ki ima največkrat natanko odmerjen čas za določeno pot, pogosto huda ovira. Kadar jima je bilo vreme naklonjeno, sta uživala nad širnimi pogledi daleč v obzorje. Naš planinec nadalje omenja prijazne sprejeme v planinskih kočah in posebej pohvali Dom pod Storžičem, na Dobrči ter Pristavi. To je bilo v septembru 1966.

Kar zadeva markacije, graja pot od Javornika do Podkrajja ter od Vremščice do Škocjanskih jam – oboje da je skrajno

Nova pot na Bavški Grintovec

Foto Stanko Kos

slabo. Tudi od Socerba do Tinjana preko vasi Osp markacije niso v redu. Tod sta hodila v juliju 1969.

Zelo pohvali markacije od Jalovca preko Razorja na Prehodavce, do Komne in Krna. Omenja prijaznost bskrbnikov in njihovo uslužnost (Pogačnikov dom, Erjavčeva koča, Zaveetišče pod Špičkom, Krn, zlasti pa Komno).

Na koncu poti je naš transverzalec napisal – navajam dobesedno v hrvaščini: »lako nas vrijeme nije služilo kroz gotovo čitavo vrijeme, prepješačili smo kroz prostrane krajeve, upoznali ljude, u najvećem dijelu divne planinare.

Braćo Slovenci! Hvala vam na ovom putu, koji ste trasirali, a ja, kao Hrvat, bio sam i jesam i ostat ću uvijek poklonik in ljubitelj prekrasne zemlje Slovenije!

Dali ste vi Slovenci svijesni ljepote svoje domovine?»

Prinašamo gornje spomine na transverzalno pot, saj so zelo redki tisti, ki v dnevniku napišejo svoja opažanja in izražajo svoja čustva. Posebej bi bilo še omeniti, da sta pot od Postojne do Ankarana zares prehodila, kljub svojim letom, ne pa prevozila, kakor to mnogi delajo.

S. K.

LADO BUČAR

Oktober t. l. nas je težko prizadela zla novica, da je po težki zavrtni bolezni sklenil svojo življenjsko pot Lado Bučar, planinski organizator in alpinist, brat pokojnega Ivana Bučarja, planinskega pisatelja, in Toneta Bučarja, dolgoletnega podpredsednika PZS. Po stroki absolvent tehniške strojne šole se je l. 1939 posvetil železnici, bil telegrafist in nato vlakovni odpravnik na številnih slovenskih železniških postajah, dalj časa pa smo ga lahko srečali na postajah v Radencih, v Kamniku, na Črnučah in v Radohovi vasi.

Dosegel je starost 56 let. Že v mladih letih je iskal stik z organizacijami, ki so mladino vodile na izlete in na taborjenja, predvsem pa ga je zamikalo planinstvo in smučarstvo. Komaj 18 let star je že začel ple-

zati in v prvih dveh sezonah preplezal nekaj klasičnih smeri v Grintovcih. Že l. 1932 je plezal tudi v Julijcih, kjer je spoznal Jalovec, Mojstrovko, Prisojnik, Špič, Široko peč, Oltarje in Rokave. Sam je preplezal severno steno Planjave, severovzhodni raz Kalske gore, nemško smer v Triglavu. Vsako leto

Lado Bučar

je opravil več turnih smukov in naredil za tiste čase nekaj zahtevnih zimskih tur; bil je pozimi na Triglavu, Ojstrici, Planjavi, Skuti, Brani, na Storžiču, na Stolu in še kje. V Oknu v severni triglavski steni se mu je izruval klin. Lado Bučar je tedaj padel, vendar je kmalu okreval.

Po osvoboditvi se je z vnmemo posvetil vzgoji planinske mladine, predvsem alpinistov. Prirejal in vodil je številne izlete, vodil in učil na številnih letnih in zimskih alpinističnih tečajih. Sodeloval je tudi na republiških mladinskih tečajih in seminarjih. Kot tak je bil dalj časa načelnik AO Kamnik, pri PD Železničar pa je alpinistični odsek ustanovil in ga nato več let vodil. Bil je delaven član UO PD Kamnik in Železničar. PZS ga je odlikovala s svojim srebrnim znakom.

Lado Bučar je imel širok krog znancev in prijateljev med alpinisti in smučarji, ki so svoja mlada leta v desetletju pred drugo svetovno vojno sladili po plezalskih oporiščih v Grintovcih in Julijcih in po mnogih smučiščih, ki danes samevajo, ker še niso dosegljiva z žičnicami. Pokojni Lado se je tedaj

leto in dan v hribe vozil s kolesom in večkrat nanj naložil še prijatelja z oprtnikom vred. Bil je ves zaverovan v lepote gorske narave, kakor zamaknjen pred skrivnostmi, ki so ga vabile v samotna in večkrat tvegana pota. Planinci, smučarji, alpinisti in društveni delavci ga bomo ohranili v trajnem spominu.

T. O.

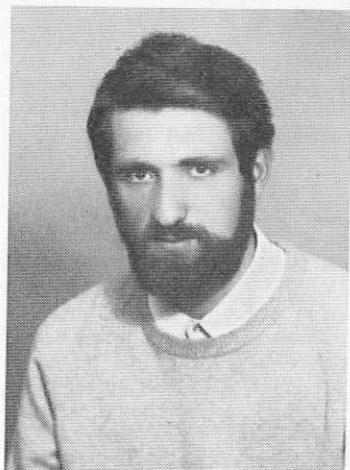
PRIJATELJU RIKU SALBERGERJU V SPOMIN

Kje so tiste stezice,
k' so včasih bile?

Ti stih preproste slovenske pesmice so se mešali med hrum orjaškega helikopterjevega rotorja, ko sva se s prijatelji nemo stoječ poslavljala od lepega, visokega bolgarskega fanta Ismaila. Na nedoumljivo tragičen in nenavaden način je usahnil v onostranstvo nekaj sto metrov pod vrhom svoje najvišje gore, Pik Lenina, ko smo se vračali nazaj v zelene doline, k domačim.

Skupaj smo ubirali neizgažene in krute stezice teden za tednom, pa ga ni bilo več in le polno srce spominov nama je pustil enako kot vsem, ki smo z njim doživljali nepozabne tedne daleč od domovine.

Odšla sva v svoj šotor in bila tiho, grlo je bilo prečudno zadrgnjeno, besede niso hotele

Riko Salberger

na dan. Smrt v gorah človeka prizadene, posebno če je čuteč, kot si bil ti, draži Riko. Kako bi mogel slutiti, da te bo v kasnem septembrskem jutru v triglavski steni zatekla podobno nesmiselna in neusmiljena smrt, ko se bo smer tvojega vzpona nenadejano križala s potjo padajočega kamenja. Kako bi si tistikrat pod platneno streho mogel misliti, da mi bo komaj osem tednov kasneje prav tako na terek in skoro ob isti uri spet zvenela v zavesti ista otožna melodija ob tvojem preranem grobu pod gorenjskimi hribi.

Nisem te dolgo poznal, vsaj zavestno ne. Nepoznana sva se srečavala tu in tam med gorskimi reševalci, tudi ko si odhajal v Cei, si bil le eden izmed rosnih mladeničev, ki so odhajali velikim doživetjem v daljnem Kavkazu nasproti.

Šele julija letos se pričelega plesti vezi prijateljstva, ki so jih pridno tkali dnevi skupnega življenja v prabitni gorski prirodi, daleč od civilizacije v topli in globoko človeški sredini vdanih gornikov. Bili so dnevi, daleč od doma, ko si je najino srce tako pogosto zaželelo njihovega pogleda, domače besede, stiska roke.

Kaj bi govoril, vsi, ki imajo srce uglašeno na to drobno struno, vedo, kako mehka je v takih priložnostih človeška duša in kako mogočne so vezi, ki se tko v sicer robati in trdi gorski naravi. Poznavalci vedo povedati, kako tedaj rade izbruhnemo na dan človekove slabe lastnosti.

Ob tebi so mi bile take neprijetnosti prihranjene, ni jih bilo niti slutiti, čeprav sva bila skupaj noč in dan, dolgih pet tednov.

Skupaj sva romala z vlakom, uživala široke poglede z letal in vrhov, občudovala široko Moskvo, orientalski Oš, prostranstva alajskih gora in dolin, skupaj se pehala v objem izbrane gore, skupaj stopila na njeno teme in se srečna nad doživetja vračala.

Skupaj sva legala na trdo ležišče v šotorih na zelenih travah, skrivnostno stokajočih ledeniških morenah, na goljufovih snegovih višinskih taborov. Uspavala naju je ista pesem frfotajočih zastav, pa spet za-

vijanje vetra in drhtenje šotorskih kril.

Kaj naj bi še našteval, tisti s poslušom za človeška čustva vedo in razumejo, da je bilo med nama spletenih na tisoče drobnih vezi, ki ostanejo za vselej in ki s časom še dozorevajo in postajajo toliko bolj žive, kolikor bolj se odmika dan njihovega rojstva.

Dragi Riko, vsega tega ne bi pisal, ko ne bi vedel, kako rad si sanjaril podobne misli.

Žilave, a visoke rasti, z gosto, čeprav mladeniško brado in zvestimi očmi si si moral takoj pridobiti naklonjenost vsakogar, s komer si delil vsakdanja doživetja.

Ko sva odhajala na pot, mi je najin skupni tovariš z gora, Aleš, dejal: »Ob Riku ti ne bo težko, samo poglej ta poduhovljeni obraz.«

Na te besede sem se spomnil domala vsak dan, ko sem te opazoval, kako zavzeto pišeš svoje vtise v debeli dnevnik. Pa spet, ko ti ni bil noben napor odveč, da ne bi ujel v svojo kamero tega ali onega prizora v prelepi naravi, kateri sva izkazovala svojo vdanost

In spet so mi prišle Aleševe besede na misel vselej, ko si po celodnevni hoji vdano in brez sledu nejevolje zadel na hrbet težki nahrbtnik, da bi šel na pomoč tovarišem v stiski. Vodja najine skupine Boris je ob takih trenutkih zadovoljno godel besedice pohvale: »Rikogigant«, nate se je zanesel in vedel, da ga ne boš razočaral. Bil je dober poznavalec ljudi in je cenil ne le vrline tvojega znanja, temveč tudi moč in spretnost, ki je bila za take podvige tam gori še kako potrebna.

Postal si mi blizu kot brat, da mi je srce nemirno udarilo, če te nisem v bližajoči se skupini opazil že takoj prvi hip, ko so se izza robu pokazali znani obrazi.

Nemiren sem se oziral za teboj, ko si ob povratku z gore na Leninovem ledeniku spremeljal ozeblega bolgarskega prijatelja Kenča, pa vaju ni in ni hotelo biti od nikoder. Kako trdne so bile vezi! In spet sem bil vzradoščen, ko si me tik pred vrhom objel okrog rame in me z radostnimi očmi pozval:

»Tamle je piramida, skupaj greva do nje.«

Ne bi rad našteval naprej, premnogo je bilo vsega tistega, kar me je prepričevalo, da imajo naše vrste čez vse vrlega fanta, kot nalašč ustvarjenega za pota v daljne, še neznane gore. Sebičnosti res nisi poznal, nisi se hvalil, raje si poslušal in molče srkal vase spoznanja o naravi, stvareh in ljudeh.

Radi so te imeli vsi, s katerimi sva delila doživetja daljnih poti. Kako mi še zveni v ušesih tisti topli ton: »Nu, Rika«, ko so te ogovarjali najini skupni znanci, fantje in dekleta, pa naj smo bili v gorah ali na trdnih varnih tleh tržnice v Ošu, v umetniških galerijah bele Moskve.

Dragi Riko, ni mi moč pisati o doživetjih s teboj v naših gorah in najini skupni prijatelji naj mi ne zamerijo, če se te spominjam le ob doživetjih na alajskih gorah. Pravi gornik ne spreminja svojega značaja, pa naj bo že doma ali na tujem, zato vse tole dobro o tebi velja prav tako in še bolj za Rika, kakor te poznajo nešteti planinci iz naših slovenskih planin.

Neusmiljeno beži čas in melje svoja pota, ne ozira se ne na levo, ne na desno, brez čustev in srca pobira svoj davek. Le s čem smo se mu zamerili, da nam je vzel prav tebe? Ostati bomo morali sami s spomini na ljubelega fanta, ki je komaj pogledal v življenje.

Počivaj sladko med tržiškimi bregovi, misel nate pa nas bo posihmal spremljala po vseh tistih stezicah, ki so včasih bile in na vseh poteh v gorah, ko jih bomo ubirali v dneh, ki nam jih še nakloni življenje.

Ing. Pavle Šegula

PLANINSKA POSTOJANKA VOJSKO

Prve dni julija smo se zbrali solčci – učitelji iz nekdanjega učiteljišča v Tolminu, da proslavimo 46. obletnico mature v rudarski Idriji. Ogledali smo si znamenitosti mesta, kakor obe šolski poslopji, osnovno šolo in »Vegovo« gimnazijo. Na Titovem trgu smo si ogledali spominski plošči rojaka – slikarja Nika Pirnata ter skladatelja Zorka Prelovca. Spominski plo-

ščo ima tudi »oče planiške velikanke« ing. Stanko Bloudek. Nekateri smo se po sestanku napotili na Vojsko, ki leži na visoki planoti, precej široki, nad dolinami Idrije, Kanomlje in Trebuše. Naselje je poznano, da je najvišja vas na bivšem Kranjskem (1087 m). L. 1960 so pa adaptirali staro kmečko hišo za planinski dom »Rudar«, gradnjo sta podprla uprava idrijskega rudnika in turistično društvo. Upravlja ga PD Idrija. Dom je prav lepo urejen in je oskrbovan vse leto. Ima tudi svojo dvoranico za manjše prireditve in kopalnico, kar je težko najti v planinah. V domu je 35 sob in 7 skup. ležišč. Postrežba in hrana sta prav dobri. Vojsko ima približno 520 prebivalcev, je raztreseno naselje, so pa tudi osamele hiše, a so vse povezane s cestami in potmi. Vojsko je znano izza NOB po znameniti partizanski tiskarni »Slovenija«. Žal danes ni mogoče priti do tiskarne, ker so zasuli pot do nje plazovi oz. porušena drevesa. Bolnica, ki leži pod naseljem Vagalce, je ohranjena. Na Vojščici je tudi partizansko grobišče s 300 pokopanimi partizani. V bližini planinskega doma je tudi lovsko zaveetišče, pa tudi smučarska vlečnica. Vse naokoli so lepi izleti in lepi razgledi.

St. Skočir

II. LETNI ZBOR MLADINSKIH VODNIKOV (MV)

Vzgoja in izobraževanje mladih planincev je v planinski organizaciji že nekaj časa stvar, o kateri tečejo tehtne in dolge razprave. Za organizacijo je gotovo dobro izpričevalo, če je iz njene skrbi za pomladitev v mladinski komisiji in mladinskih odsekih zraslo nekaj mladih ljudi, ki se z vso resnobo bavijo s splošnimi in posebnimi problemi osnovne planinske šole, o splošnih problemih organizacije in o vzgojnem delu med planinsko mladino. To pomeni, da planinstvo v resnici priteguje in oblikuje mladino, pomeni pa tudi, da mu tudi mladina daje svoj ton in sebi primerno vsebino.

19. julija 1969 so člani MK PZS (10), 31 MV in 39 tečajnikov za

MV zborovali v Šlajmarjevi koči v Vratih in pri tem povedali, kar ne bi smelo mimo upravnih odborov PD: O slabih odnosih med MO in UO PD, o težavah, s katerimi se srečujejo, ko žele pridobiti k sodelovanju planince, strokovnjake na svojih področjih (GRS, alpiniste itd.), nepripravljenosti nekaterih MO za sodelovanje v KO, MO, PD, o premajhni povezavi med KO, MO in meddruštvenimi odbori. Nato je tov. Jože Melanšek, znani ravnatelj osnovne šole v Belih Vodah nad Šoštanjem, govoril o vzgojni problematiki mladinske planinske organizacije. Najvišji profil vzgoje po kvaliteti, ki pride iz MK, je MV. Ne oziraje se, kje je MO, ki mu pripada, morajo biti MV tako izšolani, da bodo znali varno voditi izlete v gore. Gledati pa bo treba, da se bo dajalo MV vse več in več znanja.

Skrajni čas je, da se realizira, kar je zasnovano. PZS vključuje v svojih vrstah veliko pionirjev-planincev. Zanje je še zlasti pomembna planinska vzgoja. Letošnja jesen kaže, da bo tekmovalna oblika dela s pionirji stekla. V tekmovanju za zadnjo stopnjo (III) bodo vključeni že tudi mladinci nad 14 let, ki aktivno delujejo v MO in bodo istočasno že pripravniki za MV, ob zaključku 16. leta starosti pa jih bomo usmerili na tečaj za MV. Osnovna planinska šola — planinski večeri (predelali naj bi jo vsi člani PD vsaj enkrat) pomeni posredovanje osnovnega potrebnega znanja in se pojmuje kot osnovna šola mladih, čeprav ni nikjer rečeno, da vanje ne bodo hodili tudi starejši. Po sklepu zadnje skupščine PZS se izvaja v sodelovanju s PD in ostalimi ustreznimi oz. potrebnimi strokovnjaki MO.

Letni in zimski tečaji za MV potekajo že danes v skladu s pravilnikom za MV in po republiškem programu za MV, ki je bil obnovljen. Praviloma jih prireja MK, lahko pa tudi posamezni MO, če izpit opravlja pred komisijo MK PZS.

V tekočem letu je bilo pri PD v Sloveniji organiziranih okrog 25 planinskih šol. Nosile so različne nazive, namen pa je bil povsod enak. Osnovna planinska šola je naloga vsakega PD. Vzgoja je ena od dolžnosti, ki jo PD nalaga statut PZS. MV

lahko pri tej osnovni planinski šoli mnogo pomagajo, saj je program za to šolo po vsebini enak programu za MV, po obsegu pa nekoliko skrčen. MK je na svojih vzgojnih akcijah čutila osnovno raznolikost programov obstoječih šol. Za odpravo tega in da bi dobili več večjih pedagogov-planincev, je MK za letošnje poletje razpisala seminar za vodje in instruktore planinskih šol. Med prijavitelji je bilo malo instruktorjev, predavateljev in vodij obstoječih planinskih šol. Žal je moral seminar odpasti zaradi premajhnega števila prijav. Mnogi MV vidijo vzrok za majhno število prijav v tem, da PD razpisa sploh niso objavila. Planinska društva bodo morala določiti nosilca organizacije PŠ, (v okviru PZS oz. PD), poskrbeti za enotni koncept šole, določiti obseg podajane snovi, paziti na kvaliteto predavateljev in sestaviti osnovna določila o tej šoli.

O problematiki planinskih šol sta govorila predvsem tov. Danilo Škerbinek in tov. Peter Soklič, oba preizkušena in vneta delavca v mladinski komisiji in MO. Razgovor je vodil sedanji načelnik MK alpinist Gregor Rupnik.

Letni zbor je izzvenel z željo, naj bi PD skrbno izbrala kandidate za te tečaje, ki vzgajajo mladinske vodnike (MV), mladinski odseki pa naj bi razmislili o predlogu, da bi se moral vsak tečajnik pred sprejemom v tečaj izkazati z določeno planinsko dejavnostjo.

REPUBLIŠKO PRVENSTVO V ORIENTACIJI ZA PIONIRJE-PLANINCE

21. 9. 1969 sta Mladinska komisija PZS in MO PD Poljčane na Boču priredili republiško orientacijsko prvenstvo za pionirje planince. Tekmovanje je bilo pod pokroviteljstvom občinske konference ZMS Slovenska Bistrica. Tekmovalci so se pomerili v treh disciplinah, orientaciji na pohodu, reševanju nalog in skupnih testov, prilagojenih težavnostni stopnji tekmovalne skupine — pionirjev.

Boj za najvišja mesta je bil zelo razburljiv, pa se tako od konca ni vedelo, kateri ekipi bo uspelo

Naši najmlajši — prvaki na tekmovanju v Poljčanah (ekipa iz Kranja)

prvi prestopiti ciljno črto. Letošnje republiško prvenstvo je tako po organizaciji kakor tudi po številu udeležencev presevalo lansko. Za naslov novega republiškega prvaka se je letos borilo 7 (sedem) ekip, od katerih je vsaka štela štiri člane. Borbe za prvo mesto pa bi bile še mnogo večje, če bi se udeležila tudi domača ekipa MO PD Poljčane, ki je letos prevzela organizacijo in se tako tekmovanja ni udeležila.

V zelo izenačeni konkurenci so imeli največ uspeha člani MO PD Ruše II v postavi Osovnikar Damjan, Zdravec Petra, Filip Ljubo in Videc Niko. Osvojili so 680 točk in s tem že drugič zaporedoma osvojili prehodni pokal v orientaciji za pionirje-planince, ki ga podeljuje PZS. Z osvojitvijo prvega mesta pa so si priborili v trajno last tudi pokal, ki ga je namenil aktiv

ZMS v Poljčanah najuspešnejši ekipi letošnjega republiškega prvenstva na Boču. Največje presenečenje so letos priredili tekmovalci iz MO PD Rogaška Slatina, ki so v tej panogi prvič nastopali in osvojili drugo mesto pred mnogimi že izkušenimi ekipami. Za zmagovalno ekipo so zaostali samo dve točki. Zbrali so 678 točk. Tretje mesto je osvojila ekipa MO PD Ruše I z 671 točkami. Sledile so jim še MO PD Radovljica z 662 točkami, MO PD Kranj I s 522 točkami, Kranj II s 473 točkami in mimo konkurence Radovljica II, ki je osvojila 243 točk.

Prireditve so se udeležili predstavnik mladinske komisije tov. Šimčič Jože in predstavniki občinske konference ZMS Slovenska Bistrica, ki so izrazili veliko zadovoljstvo in priznanje MO PD Poljčane za zelo uspešno izvedeno prvenstvo.

Viktor Horvat

OBČNI ZBORI

AKADEMSKO PD

Delo APD je v l. 1968 bilo po tradiciji usmerjeno v alpinistično dejavnost, čeprav je mladinski odsek pokazal boljše rezultate in se številčno okrepil. Precej naraščaja je imela ple-

zalno šola (40 pripravnikov). Pogreša se navzočnost in sodelovanje starejših članov, ki bi prevzeli patronat nad njimi. Upravni odbor se je sestajal vsak mesec (skupaj 9 sej), vendar nekaj sej ni bilo sklepnih. Število članstva se je od l. 1967

dvignilo za 39 članov, tako da APD šteje 386 članov, od teh so 104 člani, 222 je mladincev in 60 pionirjev. AO šteje 44 članov in 30 pripravnikov, skupaj z vrhunskim pododsekom in pododsekom na VSTK. Zaradi objektivnih vzrokov (slabo vreme) je število vzponov padlo od 750 v l. 1967 na 320 v l. 1968. Prvenstvenih vzponov je bilo 8. Med alpinističnimi dosežki je pomembna 4-članska odprava na Ararat, odprava na Paklenico in vzpon po Bonattijevem stebru. Alpinistična oprema odseka je iztrošena, posebej še vrvi. Društvo je v l. 1968 prejelo od ZŠJ le 12 000 din, namesto 17 000 din.

Poročilo MO pravilno ugotavlja, da je pravo poslanstvo APD zbiranje mladih ne pa zgolj alpinistična dejavnost. Delo MO je bilo organizacijsko razdeljeno na mladinski odsek, pionirski skupini na Osn. šoli Vič in Bičevje in na skupino Gorske straže. Skupno so imeli 8 izletov in 6 predavanj ter več akcij Gorske straže.

Fotoodsek je organiziral fotorazstav v dveh izložbah ob udeležbi avtorjev z 22 fotografijami. Propagandna komisija je skrbela za menjavo propagandne omarice in plakatov po šolah. Smučarska skupina je priredila dva manjša smučarska tečaja.

PD SEŽANA

Društvo je za 75-letnico PZS povečalo število članstva za 106 novih članov, tako da šteje zdaj 294 članov. UO šteje 11 članov in je na 11 sejah obravnaval in usmerjal delo PD, pripravljaj organizacijo izletov in drugih akcij ter pregledoval uspešnost opravljenega dela. Posebna skrb je bila namenjena MO, ki združuje 99 pionirjev in 101 mladince, ki predstavlja večino članstva. Od 10 mladinskih vodnikov aktivno delujeta le dva. Tabora mladih planincev v Vratih se je udeležila 1 članica, MO pa je tudi organiziral svoje izlete, sprejem in predajo štafete, v počastitev 25-letnice II. zasedanja AVNOJ-a. Palico je prevzel od PD Ajdovščine na Trstelju in predal PD Postojna na Nanosu. Odsek Gorske straže

šteje 18 članov in se je udeleževal raznih akcij tako zbora GS na Govejku, organiziral predavanje »Flora naših gora in varstvo narave« ter akcije PZS na Golici s 35 člani.

Društvo je organiziralo 18 izletov s 452 člani v domače gore, izleta po Koroški pa se je udeležilo 6 članov. Člani vodstva društva so se udeležili občinih zborov SPD Trst, PD Nova Gorica in PD Vipava, XI. posveta primorskih PD na Nanosu, odkritja plošče Ivu Šorliju na Črni prsti in XII. posveta primorskih PD na Slavniku. Organizirali so 7 predavanj in izdali 21 dnevnikov slov. planinske transverzale. V oskrbi imajo transverzalo pot od Košane preko Vremščice do Markovščine. Na Planinski Vestnik je naročenih 30 članov. Problem so lastni društveni prostori. Z dotacijo sklada za telesno kulturo SOC Sežana so nabavili diapozitive za lastna predavanja. Predsednik društva je Jožica Milavec.

PD CERKNO

Občni zbor se je vršil v nadaljevanju, ker 11. IV. 1969 nadzorni odbor ni podal svojega poročila, ampak so se slišali glasovi o nekaterih nepravilnostih pri delu društva. Zato na občnem zboru ni bila izglasovana razrešnica steremu odboru in ni bil izvoljen novi odbor.

Občni zbor se je nadaljeval 3. 5. 1969. Ugotovljeno je bilo, da je bilo knjigovodsko poslovanje v redu in da se vse postavke v celoti ujemajo z dejanskim stanjem. PD je imelo v letu 1968 čistega dohodka 10 995,73 din. Na manjši dobiček je vplivalo slabo vreme in visoka režija. Samo izdatki za prevoze, najemnina, osebne dohodke in prometni davek za prvo polletje znašajo 49 236,65 din.

PD danes šteje 271 članov, torej za 17,8% več kot vletu 1967. Propagandni odsek je organiziral izlet v Bohinj in na Vogel ob udeležbi 40 članov ter v Logarsko dolino na proslavo 75 let PZS ob udeležbi 46 članov, organiziral predavanje in sodeloval pri odkritju plošče Ivu Šorliju na Črni prsti. Društvo oskrbuje sezonski koči na Poreznu in Črnem vrhu, stalno pa zave-

tišče na Robidenskem vrhu, v Ravnah in v Počah. Vse postojanke so aktivne. Markacijski odsek je obnovil markacije na odseku transverzale Petrovo brdo–Porezen–bolnica Franja do pod Planino. Na novo je bila markirana pot od kmeta Juleža v Davči na Porezen, obnovljena pa markacija iz Cerkna–Poče–Porezen, s Porezno na Tuškov grič in na poti Porezen–Črni vrh. Naročnikov na Planinski Vestnik je devet.

PD LAŠKO

Občni zbor se je ob udeležbi 58 članov vršil 11. 4. 1969. Upravni odbor je imel 14 rednih in 6 izrednih sej ter je na njih reševal dopise in gospodarske probleme doma na Šmohorju. Društvo je prejelo pomoč od podjetja Volna Laško, Stanovanjskega podjetja Laško in Pivovarna Laško. V PD je včlanjenih 450 članov, 48 mladincev in 110 pionirjev. Zadnje leto opazajo padec obiska na Šmohorju, kar pomeni, da ne bo mogoče kriti dejanskih stroškov oskrbe. Sredstva za vzdrževanje doma so porabili za popravilo vodnih črpalk, popravilo strehe, beljenje vseh prostorov, preložitev vseh peči, popravilo raznega inventarja, zasteklitev oken, vse v znesku 360 000 din. Nabavili so gramofon in plošče ter reklamno tablo pred kolo dvorom. Kuhinja v domu na Šmohorju je bila dana v zakup dosedanjemu oskrbniku. Kljub temu je način manj in čeprav so se stroški oskrbe znižali, so se nabavne cene zvišale. Problem doma bi bil rešen s cesto na Šmohor in vlečnico v zimskem času. V domu bi bilo nujno premazati skodlje in ograjo, nabaviti posteljino, urediti kopalnico in sanitarije. Tudi sa-

nitarna inšpekcija zahteva točilno mizo v jedilnici. Tako stanje nujno zahteva podporo od gospodarskih organizacij in občine, posebej še sredstva za izvršitev najnujnejših vzdrževalnih in adaptacijskih del na planinskem domu in izgradnje ceste na Šmohor. Gospodarsko poročilo za l. 1968 kaže za 18% znižanje prometa in izgubo za 1 683,07 din.

Mladinski odsek deluje eno leto, vodi ga 13-članski odbor, ki se sestaja vsako drugo sredo, v mesecu. Prejel je pomoč v znesku 1250,60 din s katerim so se mladinci udeleževali orientacijskih tekmovanj, pohodov, seminarjev in lastnih izletov. Tako so na orientacijskih tekmovanjih dosegli vidna mesta, udeležili so se pohodov: Po poteh XIV. divizije, Po poti I. celjske čete, Pohorskega memoriala, turnega smuka v spomin I. pohorskega bataljona. Priredili so 6 enodnevnih izletov s poprečno udeležbo 18 mladincev, 27 dvodnevnih izletov s poprečno udeležbo 15 udeležencev in 11 večdnevnih izletov s poprečno 6 udeležencev. Delovnih akcij na Šmohorju je bilo 8, predavanj pa 4. Organizirali so tudi spomladansko in jesensko srečanje mladih planincev Štajerske in Zasavja na Šmohorju. Zlasti jesensko srečanje je uspelo odlično, saj se ga je udeležilo 80 mladincev. MO je sodeloval še pri Titovi štafeti in planinski štafeti. Za zgledno organizacijo sprejema in predaje štafete je predstavnik MO sodeloval pri končni predaji v Jajcu 29. X. 1968. Akcije MO so bile objavljene v časopisju in omarici odseka. Problem je pomanjkanje mladinskih vodnikov, saj jih je za tako obširno delo premalo. Novi predsednik društva je Medvešek Franjo.

T. Strojinc

Dobra organizacija se kaže tudi v natančni evidenci nad opravljenim delom. Za razvoj in napredek alpinizma je potrebna tudi vestna in skrbna registracija prvenstvenih vzponov in pomembnejših ponovitev. Zanj mora poskrbeti komisija za alpinizem, pomagati pa ji morajo tudi vsi plezalci s tem, da svoje plezalske storitve pravočasno in po navodilih pri članu komisije, ki prevzame odgovornost za pregled in vpisovanje opravljenih vzponov, pismeno na formularju prijavijo. Če ugotove, da je dosedanja evidenca pomanjkljiva, so dolžni, da na to pismeno opozore.

Alpinistični javnosti je najbrž znano, da se od l. 1966 da'je pripravila »Plezalni vodnik«. Vsaj dve tretjini vzponov je zbranih. Delo za to knjigo se zamuja prav zaradi tega, ker nekateri plezalci sami ne poskrbe za registracijo svojih vzponov. Zbrano gradivo si lahko ogledate pri avtorjih te knjige, ki naj v celoti predstavi uspehe slovenskih plezalcev od l. 1931 do današnjih dni.

ALPINISTIČNE NOVICE

LETNI PRVENSTVENI VZPONI V LETU 1968

1. 28. IV. Jedrnata smer v Anič kuku (V, 120 m, 3 ure, desno od akademske), Vasja Doberlet - Karel Hauser;
2. 30. IV. Ljubljanska smer v Anič kuku (V, 300 m, 10 ur, levo velebitska), Vasja Doberlet - Karel Hauser;
3. 30. IV. Kaminska smer v Manita peči (II), IV, V, 450 m, 4 ure), Gregor Rupnik - Drago Kranjc;
4. 18. V. Direktna smer v V steni Grintovca (IV, 4 ure), Tone Trobevšek - Franc Bauman;
5. 1. VI. Smer ob rumenem odlomu v J steni Rušice (IV +, 270 m, 6 ur), Janez Rupar - Lojze Šteblaj;
6. 9. VI. Pripravniška smer v Z steni Planjave (IV—V, 250 m, 5 ur desno od Wislakovke grape), Marjan Perčič - Janez Humer - Blaž Slapnik;
7. 18. VI. Smer Taler - Berjak v Kranjski Rinki (II—III, 400 m, 3 ure), Polde Taler - Lučka Berjak;
8. 24.—25. VI. Smer čez lusko v SV steni v Debeli peči (—VI, A₂, 250 m, 12 ur), Igor Širnik - Bine Mlač;
9. 29. VI. Leva zajeda v S steni Tosca (V, V +, 300 m, 8 ur), Matija Maležič - Janez Gradišar;
10. 30. VI. Levi steber trapeca v Debeli peči (300 m, 4 ure), Jože Oman - Janez Krušič;
11. 30. VI. Smer Bauman - Trobevšek v J steni Malega Grintovca (V/VI —, 250 m, 4 ure), Franc Bauman - Tone Trobevšek;
12. 1. VI. Zajeda v Bovškem Gamsovcu (III—IV/V +, 450 m, 12 ur), Janez Rupar - Lojze Šteblaj;
13. 1.—2. VII. »Šlosarska« smer v Z delu S stene Triglava (V, 400 m, 16 ur med zahodno zajedo in ljubljansko smerjo), Boris Krivic - Peter Gros;
14. 5. VII. Kozjaška smer v Križevniku (III/IV, 350 m, 3 ure), Slavko Kojc-Vanč - Potrč - Franci Gselman - Inko Bajde;
15. 6. VII. Varianta kozjaške smeri v Križevniku (IV, 150 m, 1,5 ure), Slavko Kojc - Franci Gselman;
16. 6. VII. Jeseniška smer v Mali Mojstrovki (III/IV, 200 m, 3 ure), Matija Košir - Rudi Brelj;
17. 7. VII. Varianta na kranjsko poč v Dolški škrbini (III/IV, 250 m, 3 ure), Slavo Markič - Tomaž Bešter;
18. 8. VII. Slovenska smer v V steni Adai Hoh (4408 m, Cei-SSSR), Tone Trobevšek - Franc Bauman, Peter Gros - Marjan Manfreda;
19. 8. VII. Črni kamin v Z steni Bovškega Gamsovca (—V, 350 m, 12 ur), Bine Mlač - Igor Širnik;
20. VII. Smer Ekar - Belehar v Dolgem hrbtu (V), Franci Ekar - Iztok Belehar;
21. 21. VII. Najzgornejša polica v Prisojniku (IV/V+, A₂, 500 m, 7 ur), Boris Krivic - Branko Komac;
22. 22. VII. Zajeda v Veliki Mojstrovki (IV + V, 4 ure, 200 m), Boris Krivic - Branko Komac;
23. 22. VII. Popoldanska smer v Šitni glavi (II—III/IV, 200 m, 2 uri), Joco Balant - Janez Aljančič;
24. 24. VII. Direktna smer v V steni Stenarja (III/IV, — V; 800 m, 8 ur), Bine Mlač - Zvone Andrejčič;
25. 26. VIII. Smer Ekar - Jamnik v S steni Kranjske Rinke (II—III, 300 m, 2 uri), Franci Ekar - Tomaž Jamnik;
26. 27. VII. Maturantska smer v Toscu (IV/V, 400 m, 4 ure), Franc Gselman - Inko Bajde;
27. 27. VII. Bertin kamin v Raduhi (IV +, 370 m, 4 ure), Roman Jurhar - Karel Mostnar - Roman Rosc;
28. 30. VII. Češka smer v JV steni Bovškega Gamsovca (IV—VI, 200 m, 4 ure), Josef Vričan - Jindřich Gwuzdioch (Ostrava — ČSSR);
29. 11. VIII. Vstopna varianta po stolpu v Z steni Prisojnika (120 m, 2 uri), Tone Žagar - Ivan Trček - Ciril Praček;

30. 11. VIII. Zahodni steber Velike Tičarice (IV/VI, 200 m, 5 ur), Jože in Tine Mihelič - Iztok Belehar;
31. 13.-14. VIII. Centralna smer v S steni Vršaca (V, -VI, 370 m, 14 ur), Jože in Tine Mihelič - Iztok Belehar;
32. 2. IX. Slovenska smer v Anticimi Sud (Grauzaria - Italija) (IV, 300 m, 2 uri), Viktor Šoštarič - Vid Mesarič;
33. 5. IX. Smer Ekar - Jamnik v SZ steni Skute (III/IV +, 250 m, 7 ur), Franci Ekar - Tomaž Jamnik;
34. 20. IX. Varianta Cizljeve smeri v SV razu Špika (VI, iz Pajka desno), Jože Oman - Milan Robič;
35. 7. IX. Smer Rupar - Šteblaj v SZ steni Kanceljnov (IV'', 350 m, 6 ur), Janez Rupar - Lojze Šteblaj;
36. 12. IX. Trojna zajeda v S steni Kanjavca (V/V +, A₂, 300 m, 12 ur), Bine Mlač - Igor Sirnik;
37. 1. IX. Severni žleb v Malem Oltarju - npr. vzpon, Matija Oman;
38. 29. IX. Sončna smer v J steni Kalške gore (III-IV, A₁, 150 m, 3 ure), Janez Strehovec - Rado Šerjak;
39. 20. X. Škofjeloška smer v Koroški Rinki (III, 400 m, 3 ure), Polde Taler - Andrej Podbevshek;
40. 25. X. Južni greben Škrlatice (III/-IV, 350 m, 3 ure), Zvone Kofler - Janez Brojan ml.;
41. 30. XI. Desni kamini v SZ steni Čuka (IV/V, 2 uri), Danilo Škerbinek - Darko Dolinšek;
42. 30. XI. Koroška smer v Veliki Glavi (III, 2 uri), Dodi Pušnik - Marjan Lačen;
43. Zahodni raz grebenskega stolpa v SZ steni Kokrske Kočne (III/IV +, 200 m, 2 uri), Tomaž Jamnik - Klavora Fedja - Franci Ekar.

MOJSTRANČANI V TREH CINAH

Mojstranski alpinisti so tudi v letu 1969 obiskali skupino Treh Cin v italijanskih Dolomitih. Janez Brojan ml. in Janez Dovžan sta preplezala smer Del Vecchio v Mali Cini, nato pa v »razu veveric« zgrešila smer in se morala vrniti. Za zaključek sta skupaj z Žbontarjem ponovila še Innerkofflerjev kamin, Brojan in Žbontar še Preussovo poč, Janko Ažman in Zvone Kofler pa sta za začetek preplezala »največji napušč« (19.-20. 7.), nato Preussovo poč in Rumeni raz, za zaključek pa sta ponovila še švicarsko direttissimo (24.-25. 7.) v Zahodni Cini.

F. S.

MIROSLAV ROTSCILD

V Zagrebu so 29. 7. 1969 pokopali znanega hrvaškega planinca Miroslava Rotščilda (50), ki se je smrtno ponesrečil med sestopom z Mt. Blanca. Z gorami se je spoznal že zelo mlad, v mladosti pa je bil tudi uspešen smučar-tekač. Ko je bil leta 1954 službeno premeščen v Etiopijo, se je povezal s tamkajšnje planinsko organizacijo. V novi družbi je opravil nekaj težjih vzponov, med katerimi je posebno zanimiv na Ambo Toqi-

le. Maja 1956 se je povzpел na najvišji vrh Kilimandžara (Kaiser Wilhelm 5890 m), dve leti za tem pa je stopil tudi na najvišji vrh Etiopije - Ras Dashas, visok 4620 m. Leta 1960 je bil na področju Ruwenzorija (Margherita 5120 m in Alessandra 5098 m).

F. S.

ČEŠKOSLOVAŠKE ODPRAVE 1969

Ideja o lastni alpinistični odpravi v azijske gore se je češkoslovaškim alpinistom porodila že leta 1937. Toda prišla je druga svetovna vojna. Po vojni so se alpinisti kmalu postavili na svoje noge. Čeprav so v domačih gorah in na Kavkazu dosegli izredne uspehe, dolgo časa niso mogli pokukati izza »železne zavese«. Toda tudi to ni trajalo dolgo in razen najtežjih sten v Zahodnih Alpah, so obiskali še Altai v Mongoliji, večkrat Spitzberge, Hindukuš itd. Letos pa so pričeli s pravo invazijo. Že pred novim letom je v Južno Ameriko odpotovala devetčlanska odprava pod vodstvom dr. Vlča. V pogorju Paine so opravili tri prve pristope, nato še štiri pristope na vrhove visoke od 5000-6100 m, le vzpon na Aconcaquo jim zaradi slabega vremena ni uspel. Še preden se je vrnila njihova odprava, je

v Hoggar odpotovala 15-članska odprava iz Liberca. Po naporni vožnji z novimi vozili Škoda 709, ki jim jih je posodila tovarna v domačem kraju, so opravili sedem prvih pristopov in več težjih plezalnih vzponov.

Nato so prišli na vrsto »tatranci«, oziroma njihova letos največja odprava. Njihov cilj je bil Nanga Parbat, vodja pa znani plezalec in gorski reševalec Galfy. Desetim alpinistom pa se tretji vzpon na Nanga Parbat (8114 m) žal ni posrečil, obtičali so v visokem snegu okoli 7000 m visoko.

Med tem je odšla na pot tudi bratislavska odprava pod vodstvom Josipa Psoške. Njihov cilj je področje Tirič Mira (7750 m), kjer se je mudila že druga hindukuška odprava, ki je opravila tretji pristop. O njihovem uspehu ni še nič znanega.

Za konec je (20. 7.) odpotovala še druga letošnja odprava v Himalajo. Njen prvotni cilj je bil Gaurisankar, toda, kot vemo, so skupaj (oziroma točneje 10 dni popreje) z našimi alpinisti pristali pod Anapurno. Njihov cilj je Anapurna IV.

Spisek pa s tem še ni končan. Češkoslovaški alpinisti so letos potovali še v številne evropske gore. Bili so v naših gorah, Dolomitih in Zahodnih Alpah, v Pirenejih in avstrijskih gorah, kro-

žili so tudi po Iranu in Turčiji. Pripravljajo pa še nove odprave. Prva bo krenila verjetno »Alaska 70«, katere cilj je Mt. McKinley (6178 m) ter njegov sosed Mt. Huntington. V Ostravi pripravljajo dve odpravi – na Novo Gvinejo in v Pamir, največja pa bo verjetno zopet v Himalajo, na K₂ (ker niso dobili dovoljenja za Everest).

SKLAD ZA POMOČ PRI REŠEVANJU V TUJIH GORAH

Letošnje leto je bilo prvi prekus sklada za pomoč pri reševanju v tujih gorah. Pokazalo se je, da so plezalci pravilno razumeli njegov pomen (razen nekaj izjem), še vedno pa ostane odprto vprašanje zavarovanja težjih planinskih izletov.

Komisija za alpinizem je vplačala (50 din za študente in 100 din za ostale) za 20 udeležencev odprav v tuja gorstva, 32 pa jih je nakazalo samih. S tem se je sklad povečal na 66 507,20 din.

LEDENIŠKI TABOR

Zvezni ledeniški tabor pod Grossglocknerjem, ki ga je vodil Janez Golob, je uspel kljub slabemu vremenu. Prvi udeleženci so prispeli že v sredo 25. VI., toda zaradi slabega vremena so morali prespati kar na beton-

skih tleh garaže Franz Joseph Höhe. Tudi naslednji dan ni bilo mnogo bolje, kljub temu pa so uspeli razpeti šotore nedaleč od Hofmans Hütte. V petek so odšli na ogledno turo, v soboto pa na Johannesberg (3460 m). V nedeljo so plezali S steno Fuscherkarkopfa (3332 m), naslednji dan pa je bilo zopet slabo vreme. Kljub temu sta Najdič in Teržan preplezala Lamermerjevo smer. V torek sta ista plezalca preplezala še Meletzkigrat, ostali pa so se po normalni poti povzpeli na Grossglockner (3798 m). V sredo je Dvoršek v navezi s Schmidom (Nemčija) preplezal Pallavicinijev žleb, v četrtek pa je vzpon ponovilo še sedem naših plezalcev.

VZPONI V PROKLETIJAH

Med izletom MK PZS v Prokletije so udeleženci opravili tudi nekaj plezalnih vzponov. Lenča Korenčan in Marija Rojnik sta ponovili beograjsko smer (III) v severnem vrhu Karanfila, Lenča Korenčan in Rudi Pajer sta opravila prvenstveni vzpon po J grabenu Južnega vrha (2441 m). Ocena II–III z dvema mestoma V, čas plezanja 8 ur. Mica Kavav–Janez Gradišar in Tomaž Kavav–Janez Rožič pa so ponovili grapo Kopja v Srednjem vrhu (V/V+).

Franci Savenc

dan, prav tako gradnja hiš in cest. Na tem področju se zdaj gradi ena sama cesta iz Val Vescova na Pian dei Gat, vendar po njej privatni avtomobili ne bodo smeli voziti. Gradi se tudi gozdna koč, »Furio Bianchet«, ki jo bo upravljala bel-lenska sekcija CAI, alpinistom in planincem ne bodo kratili obiska, če se bodo napotili peš, le nekateri predeli bodo zaradi divjačine in flore nekaj let posebej zavarovani.

O PLANIKI

Očnica, planika, pečnica ima v našem jeziku celo vrsto poimenovanj, sama lepa smiselna imena, ki si jih je izmislil naš človek, hribovec, ki prebiva pod našimi gorami. Kljub temu še sem in tja srečamo nemško spačenko za to zanimivo gorsko cvetko, ki je pred davnimi stotisoč leti, tako pravijo geologi, z ledeno dobo zašla iz nordijskih krajev v Srednjo Evropo. Ko se je ledena vremenska katastrofa unesla in so ledeniki izginili, se je ta cvetka obdržala samo v višinah, ki so obdržale kolikortoliko tako klimo, kakor jo imajo nordijske tundre in stepe. Botaniki ji prisojajo za ožjo domovino jugozapadno Sibirijo, kjer je še danes najnavadnejša travniška in stepna rastlina. V Alpah je torej ta tolikanj zaželena in obravnavana roža – prišlek, pač pa si je ta prišlek kot gostija pridobila večjo veljavo kot rastline domačinke. Krzno njenega cveta, ki ji daje poseben čar, jo varuje, da ne izgubi preveč vode v vročem poletju. Če jo presadimo v dolinski alpinetum, ta okras hitro izgubi. Sicer pa je ta zvezdnati hermelin le varstvo pravega cveta, ki se rumenkast skriva sredi nežnega puha teh listov.

VARSTVO NARAVE

DOLOMITSKI NACIONALNI PARK

Dolomitski narodni park, ki je v načrtu, bo obsegal 23 000 ha in bo zajel več gorskih skupin: Le Vette Feltrine, Cimonega (ali Sass de Mura), Pizzoc, Ferùc, Monti del Sole in Schiaro. Kasneje mu bodo priključili še San Sebastiano, Tamer, Pramper (Mezzodi in Bosconero), tako da bo imel površine blizu 40 000 hektarov. Država je že odkupila 20 000 ha gozda, kar je pameten ukrep, saj je v Italiji državna

gozdna uprava zelo trdna in razpolaga z dobrimi gozdnimi čuvaji gozdov. Zavarovani predeli v Italiji imajo namreč velike težave s privatnimi lastniki, ki špekulirajo na vse mogoče načine. Z načrtom dolomitskega nacionalnega parka se že leta ukvarja dr. Piero Rossi, ugleden planinski publicist in funkcionar iz Belluna. Zdaj je predložil Rimu študijo o parku in pripravljiva zakon o njem. Poseben komite bo upravljal ta park, član komisije bo tudi dr. Rossi. Lov bo v parku prepove-

DVAJSETLETNICA NACIONALNEGA PARKA V TATRAH (TANAP)

Rojstni datum TANAP je 1. januar 1949, ko je stopil v veljavo zadevni zakon slovaškega narodnega sveta. Ta dan je v Lomnici pri gozdni upravi začela delati tudi provizorična uprava nacionalnega parka v Tatrah, ki spada verjetno med

najbolj urejene na svetu. Istočasno je bil imenovan začasni svet parka. Ti ukrepi so bili potrebni, ker je del parka pripadal trem gozdnim upravam. Do l. 1952 je veljal ta provizorij. Šele s tem letom so izšle uredbe in pravilniki, ki so začrtale razvojne smernice, dejavnost, varstvo narave in organizacijo parka. Že pred l. 1952 pa je prišlo do reševanja nekaterih problemov varstva narave. Ko so te rešili, so tudi uresničili pogoje za obstanek TANAP. Po l. 1952 so preprečili, da bi se škoda v parku delala še naprej. Zelo resno so se lotili pašnih pravic in pašo popolnoma odpravili na 4100 ha, na katerih se je prepaslo 1760 ovac in 200 junic. V drugem predelu je šlo težje, saj je 610 ha mendlalo 1670 ovac. L. 1953 in 1954 sta minili v samih pogajanjih, po l. 1955 pa je bilo s pašo opravljeno v vseh predelih parka. Velike težave jim je prizadejal lubadar. Da bi ga zatrli in potisnili na znosno število, so po l. 1952 podrli 50 000 m³ lesa. V zadnjem desetletju je park zelo trpel zaradi vetra, ki je polomil samo l. 1968 150 000 kubikov lesa, največja taka ujma po l. 1941 v teh krajih. Od l. 1953 so morali iz parka izvoziti blizu pol milijona kubikov. Sadijo, da veter tu prihaja do take usodne moči zaradi oblikovitosti terena in zaradi vpliva baltskih in kontinentalnih vremenskih razmer. Smrekovi gozdovi so trpeli tudi zaradi paše (obgrizovanje, trganje ruše). Ko pa smrekovi sestoji dosežejo 60 do 80 let, radi postanejo plen jadrnih vetrov (vetroloma). Plazovi pa so pri škodah v teh gozdovih zanemarljiva količina. Zaradi plazovin so morali iztrebiti kakih 5000 kubikov. Da bi se vsa ta škoda čim prej popravila, je uprava parka poskrbela za pogodovanje v velikem obsegu, posebej pa še na gornji gozdni meji, za kar imajo posebne visokogorske drevesnice. Od l. 1952 do l. 1968 so pogozdili 8631 ha (približno toliko je obsegala površina gozdov nekdanjega gornjesavinjskega cerkvenega posestva z Okrešljem vred). Marsikje so bila pogodzovalna dela zelo zahtevna in dolgotrajna, posebno na požganinah in na starih pašnikih z nitrofilskimi rastlinskimi združbami. Na 17 955 ha so

opravljali gojitveno delo s košnjo in obsekovanjem (kleščanjem), na 10 339 ha pa s krepilnimi ukrepi. Iz gojitvenih razlogov so morali podreti 126 000 kubikov.

Do l. 1968 je za varstvo pred požari, za higieno sestojev, za boj z lubadarjem in za druge varstvene ukrepe, uprava parka porabila blizu 3 milijone kčs. Drugi stroški za ureditev parka so znašali več in dejansko jih je zmeraj več, kot pa stoji v obračunih.

Zelo važna dejavnost je bilo varstvo pred požari. Požari so bili po l. 1941 zaradi velikih opustošenj po vetru pogosti, saj je na fratah ostalo mnogo lahko vnetljive brše (odpadkov).

1953 je požar uničil 107 ha gozda. Izdelali so podrobni načrt za varstvo pred ognjem, uvedli čuvaje v času, ko je za ogenj najbolj nevarno, in obveščevalno službo. Kljub temu je bilo od l. 1953 do l. 1968 116 gozdnih požarov, ki so uničili 168 ha gozda v vrednosti blizu 1 milij. kčs. Stroški za gašenje so znašali desetino te škode. Vzroki požarov: Nenavadna suša v južnem delu parka, železnica in naraščajoči turistični promet (taborjenje, neprevidnost, kuhanje). V parku se je razmnožila divjad, ker je park nekaj revirjev prevzel v svojo režijo kot varstveno cono. Poleg pozitivnih ukrepov je na naraščanje števila divjadi vplivala tudi migracija divjadi same. Populacijska dinamika seve ni bila pri vseh živalskih vrstah enaka. Odstrel je bil zato zelo različen. Zaradi izrednega množenja divjačine je prišlo do velike škode v gozdu in na njivah. Številnost divjačine je onemogočila, da bi se pri rekonstrukciji tatrskih gozdov uvedla jelka in listavci, čeprav so pri zavarovanju posegli po mehaničnih in kemičnih sredstvih. L. 1953 so zato začeli s selektivnim in regulativnim odstrelom jelenov, s tem pa dosegli boljše kvalitete, ker so odpravili neprimerne hibridne oblike in ker so poskrbeli tudi za boljše prehranjevalne možnosti. Za divjačino so od l. 1954 do l. 1968 porabili blizu 9 milijonov kčs.

Posebej omenjajo gamse, ki so l. 1964 dosegli število 944, nato pa začeli nazadovati. Krive so bile hude zime, ki so pobrale več živali, kot pa je znašal pri-

rastek, pa tudi volkovi in risi, ki so se v Tatrach razmnožili. Za gamsj rod tudi ni bilo ugodno, da je število obiskovalcev Tater rastle tudi v najbolj nepristopnih krajih. Nazadovol je tudi divji petelin, katerega biotop se je zaradi melioracijskih del v parku močno spremenil. Okoliščine, v katerih park varuje svojo divjačino, se močno spreminjajo zaradi letnega in zimskega turizma. Uprava parka varstvenih ukrepov še ni utegnla prilagoditi položaju, ki je nastal in ki se bo verjetno v svojih posledicah še pokazal. Za vodni režim so od l. 1959 porabili 651 000 kčs. Čistili so vodne tokove in jezera, urejali bregove in skrbeli za pomnožitev rib v potokih.

Da bi izboljšali naravno okolje nasploh, posebej pa v najbolj obiskovanih predelih parka, so opravili »estetske regulacije« v okolici dovoznih cest v Tatre in prostorov, ki jih vzdržuje uprava parka. Za te stvari so od l. 1964 porabili blizu 700 000 kčs. Vsa ureditev poteka tako, da bi obiskovalci od parka imeli čim več, škode pa bi bilo čim manj. Uprava parka je zato prevzela skrb za vse steze in njihovo markiranje. Za vzdrževanje poti je od l. 1959 porabila nad 2,5 milijona kčs. Po l. 1954 so nadelali 24 km novih turističnih poti, vseh poti pa je 345 km. Z živih dreves so odstranili vse table in kažipote in jih na različne načine pritrdili na deformirana mrtva drevesa. Vse kole za podobne namene so odstranili. Sem in tja so imeli pri kažipotih tudi nesrečno roko, medtem ko so ponosni na originalne naprave pri zajetju 38 studencev, med drobne stvarce, ki pa po svoje izražajo kulturni odnos do pokrajine, štejejo tudi klopc ob stezah, počivališča in ptičje hišice. Ni vseeno, kakšno obliko imajo te stvari. Od Štrbskega plesa do Velkega Hincova je TANAP zgradil »ekskurzijško cesto« nalašč za pouk dece v naravi.

Veliko skrb so posvetili izboru in ureditvi campingov. Ker se ta oblika potovanja hitro spreminja, so naredili načrt za nadaljnji razvoj. Uprava parka ni za to, da bi se število campingov močno povečalo. Za zdaj jih imajo 9. Posebej se urejajo šotorišča za planince v višjih

predelih, če ni dovolj postelj v kočah. Za zdaj imajo 6 šotorišč, vendar tudi s temi nimajo dobrih izkušenj.

V zadnjih letih ima TANAP velike skrbi zaradi novih gradenj. Uravnavanje je zapleteno, pogajati se je treba z vrsto ustanov, sklepi pa niso vedno taki, kakršne si želi uprava. Zato stoji pred revizijo ureditvenega načrta, ki naj uredi probleme v zvezi z novimi gradnjami. Zaradi varstva narave so izdelali nov koncept varstva in oblikovanja naravnega miljeja. Ta koncept naj bi bil smernica za prehod od temeljnih k perspektivnim nalogam varstva narave. Po analizah temeljnih naravnih vrednot (nežive narave, živalstva, rastlinstva in tehničnih posegov v naravo) so kategorizirali te vrednote in po vrednostni stopnji določili dolgoročni razvoj. Iz sedanje situacije naj se zagotovi razvoj vseh naravnih okoliščin.

Do l. 1968 so za varstvo narave veliko storili in tvegali in to v ne lahkih razmerah, saj na Tatre pritiškajo domače in tuje turistične množice. Razvoj gradenj, funkcijo naselij in kapacitete je uredil rajonizacijski načrt za Visoke Tatre, ki ga je potrdila država. Načrt je dinamičen, za varstvo narave bodo iz tega rastle vedno nove naloge, da bi naravno okolje preveč ne utrpelo. Rajonizacijski (ureditveni) načrt je že zastarel, zato razmišljajo o novem. Revizija naj bi ne videla samo potrebe po novih posteljah, in gostinskih stolah, marveč naj bi računala z izboljšanjem celotnega stanja v parku. Ozirati se bo treba na odnos med stalnimi prebivalci Tater do turističnih centrov, na potrebe teh prebivalcev, njihovih služb in njihovega standarda. Tako pravi ing. Ladislav Harvan v svojem poročilu, ki je izšel v glasilu prijateljev Visokih Tater »Vysoké Tatro« 3/69.

ZAKON O VODAH

Belgijski senator Housiaux je sprožil gibanje, da bi evropske države že v l. 1970 sprejele resolucijo o vodah in s posebno konvencijo sklenile ohranjevati čistost sladke vode. To naj bi bil nekaj manifest, nekaka Magna charta o tem, kako zaustaviti

vedno večjo onečiščenje sladke, nato pa tudi morske vode.

Voda je potrebna za hrano, za higieno, za razvedrilo, za energetiko, transport, za industrijsko surovino. Zemeljska površina ima 71 % vodne površine, toda od te je samo 2 % sladke vode, od te pa je večji del led. Poraba vode raste 2 do 3 % na leto. V nekaj desetletjih je na glavo od 20 l zrasla na 300 do 500 l. V modernem gospodinjstvu porabi danes družina 100 l pitne vode na dan, od te za pitje komaj 2 l. Z vodo razsipamo. Že se razmišlja o dvojnem vodovodu, za pitno vodo posebej, posebej za porabno vodo. Pridobivanje pitne vode iz morja je že na vidiku. Pričakuje pa se, da bo taka voda precej dražja. Vodo pa razsipavamo tudi s tem, da jo onečiščamo. Problem vode je bolj kvalitativen kot pa kvantitativen. Samo eno tretjino odpadne vode očistimo, preden jo napeljemo spet v njene naravne struge. To bo morala industrija spremeniti, čeprav stane veliko denarja. Zapadna Nemčija daje na leto 4 milijone DM za preskrbo z vodo in za njeno čiščenje. Verjetno bo ta ogromna vsota v prihodnjih letih še rasla. Talne vode je manj in nivo je nižji zaradi regulacij na rekah in potokih, zaradi uničevanja vegetacije in eksploatacije gozdov. Velike gozdne površine so obenem najvažnejša zbirališča vode. Talna voda pa je prav tako ogrožena od različnih odpadkov.

Magna charta o vodah naj bi v l. 1970 opozorila, da je vsakdanja voda prav tako važna kot vsakdanji kruh.

ŠVEDSKI NACIONALNI PARKI

Vsi trije švedski nacionalni parki, Muddus, Serek in Padjelanta, so v polarnem krogu. Muddus leži v grofiji Norbotten in obsega 42 000 ha. Ustanovili so ga l. 1942. V središču parka je ptičji rezervat, v katerega je vstop od 15. marca do 31. julija prepovedan. Park obsega površino, ki je človek doslej ni skoro nič spremenil. Stoletni gozdovi in barja so značilna pokrajinska slika. V parku so naseljeni le Laponci.

Serek so ustanovili že l. 1910. Obsega 194 000 ha. Tu so največje švedske gore: »Appartjako in Sarektjako (2089 m), ledeniki, tundram podobne puštinje, visoke planote in barja. Serek je, klasično področje botanikov, težko dostopen. Padjelanta so ustanovili l. 1962. V glavnem je visoka gorska planota, 500 do 1600 m. Tu sta dve zanimivi gorski jezera Virihaure in Vastenjaure. Kakor v Sareku žive tudi tu še medvedje, volkovi, arktične lisice in razni glodalci.

87 000 VODNIH PTIC NA ŽENEVSKEM JEZERU

Na Ženevskem jezeru se je v enem samem letu pomnožilo število vodnih ptic za 20 000 primerkov (30 %). Malo morje, svetovno znani Lac Léman v »mediteranskem« delu Švice, je zdaj še bolj polno divjih rac, kar 13 vrst jih je, ponirkov in še nekaterih vodnih ptic, medtem ko galebov ne štejejo. Varuhi jezera so s pomočjo ornitologov izboljšali pticam življenjske pogoje, s tem, da so naselili v jezero razne živalce, ki so pticam najljubša hrana.

LETALSKI SMUČARSKI TEDEN

V reviji »Ski«, glasilu švicarske smučarske zveze marca 1969, je pisalo: »Pripravljamo teden visokogorskih smučarskih tur z letalom. Z njim vas bomo pripeljali na različne vrhove, vendar brez vsakih naporov. Zato lahko pustite visokogorsko opremo doma«. Lepa reč, v višino 4000 m brez primerne opreme! Kaj bi bilo v primeru naglega vremenskega preobrata, v primeru kake nezgode ali težje nesreče!

Švicarski planinski bilten je to smučarsko početje po pravici obsodil kot neodgovorno. Kaže pa, da v SAC glede zimskega turizma ni soglasja. To bi mogli soditi po izjavi župana iz Flimsa Gurtnerja, ki jo je dal za Hiebelerjev »Alpinismus« o novih napravah na smučiščih in letalskem prometu med smučarskimi centri. Stari spori v vedno novih okoliščinah in novih dimenzijah.

T. O.

KNJIGA O TENZINGU, ZMAGOVALCU EVERESTA

Knjigo je napisal James Ramsay Ullman, vendar s pripombo, da je to knjiga o »življenju Tenzinga z Everestu, kakor ga je sam pripovedoval in kakor ga je napisal«. Knjiga je zanimiv človeški in zgodovinski dokument, zato je prav, če jo lahko beremo v našem jeziku. Zasluga za to gre našemu planinskemu pisatelju izrednih kvalitete Marijanu Lipovšku in mariborski založbi Obzorja, ki je s svojo založbeno politiko tudi planinski literaturi priznala svoje mesto v kulturni zavesti našega človeka.

Tenzing je svojo pripoved in zapis posvetil Čomolungmi-Everestu in to v »imenu vseh šerp in plezalcev vsega sveta«. Že posvetilo označuje njega in knjigo. Z vzponom na Everest je Tenzing postal svetovni pojem, vendar ga to ni odtrgalo od domačije in od ljudi, iz katerih je zrasel in s katerih pomočjo se je uveljavil. Z Everestom pa je, ne glede na okoliščine, v katerih je ostal, postal simbol tudi za veliko družino plezalcev po vseh krajih planeta. Zato je avtorsko delo tudi pri nas slovitega Ullmana (posebno po knjigi »Gora ni hotela«) pri tej knjigi bolj oblikovalnega kot pa stvarjalnega značaja. In ker je avtor res gost v tej knjigi, je Tenzingova osebnost pred nami od strani do strani vedno bolj živa in pristna, tako da ob njej spoznamo marsikaj, česar nobena druga knjiga o visokih gorah nima, predvsem pa duhovni svet prvaka z Everestu, njegovo razumnost in njegovo čustveno veličino. Po vsem, kakršen se nam kaže, ni prav nič nepristnega, če se Tenzing z avtorjem vred zahvaljuje na prvem mestu Nehruju, tvorcu moderne Indije, ki je v Tenzingovem uspehu videl tudi eno od poroštev za vstajenje zaostalih dežel, v alpinizmu, ki ga je Nehru zelo dobro poznal, pa vzvišeno šporno dejavnost s posebno vsebino in moralno vrednostjo.

Tenzing je voditeljska osebnost. Če bi to ne bil, bi njegov delež na Everestu ne bil tak, kot je bil, in prav gotovo ne bi zaslužil, da se o njem napiše knjiga. Čeprav mu pomeni Himalaja delo in zaslužek, je pri vzponu predvsem človek, ki ima pred seboj visok športni in zgodovinski cilj in ga dosega ob teamu s tem, da naprega lastne moralne in fizične sile, kot da bi bil z goro sam na svetu. Pri tem pridejo pred preizkušnjo najlepše njegove lastnosti, preizkušnjo, ki osrečuje njega, drugim pa je v spodbudo in okrepitev. Prav ob njegovem premišljenem, možatem delu v skupini, ki se je lotila Everestu, se je Tenzingov lik do kraja razkril in postal za človeštvo zanimiv in pomemben. »Ni prvih in drugih, je samo Everest in nekdo mora splezati nanj,« pravi, ko so čakali na Bourdillona in Evansa, angleški par, ki naj bi bil stopil na Everest za kraljičino kronanje. In ko pride za naskočno navezo v poštev on sam, ki tokrat sedmič nastopa pot k najvišji vzpetini našega planeta, je z mistično silo prepričan, da bo prišel na vrh. Misel na očeta, na mater, na predstavnika moderne Azije Nehruja in na vero očetov, ki ga tira, da moli tudi k Everestu, ga oboroži za veliki naskok. »Mnogo jih je umrlo na Everestu, skoraj kakor na bojnem polju.« Ni samo vera očetov, ki ga tira k molitvi, tudi prvobitni strah pred smrtjo je navzoč. Popolnoma naravno je, če Tenzing poudarja prednosti svojega rodu, čeprav nikjer ne taji tujčevih. Zakaj ne bi povedal, v čem je močnejši po svojih izkušnjah, posebno če mu to priznava Hillary sam! Če pa ta rad opazi Tenzingove težave, če mu oporeka zasluge tik pod vrhom, potem je prav, če s trdo besedo približe: »Dober plezalec je Hillary in mož na mestu, ponosen sem, da sem bil z njim na Everestu. V svojem pripovedovanju o zadnjem vzponu pa ni čisto pošten do mene, zakaj vseskozi nakazuje, kakor da bi bilo plezanje, ko je potekalo v redu,

njegova zasluga, če pa je bilo kaj narobe, pa moja krivda... Bila sva enakovredna tovariša.« Vsi, ki jim je znana plezalska psihika, vedo, koliko zamolčanih stvari je pri premnogem vzponu, oziroma, se odkrivajo le za hrbtom, do močate besede, ki naj bi razčiščevala in združevala, pa redko kdaj pride. V ozki slovenski sredini še redkeje. Tenzingova javna beseda pred svetovno planinsko in drugo publiko je naravnost monumentalna in ima svoj zgodovinski in celo filozofski pomen, če tako imenujemo Nepalčevo življenjsko mudrost: »Samo resnica je potrebna za prihodnost.« Ali ni v tem tisto veliko spoznanje, izraženo na preprost način, da je resnica pogoj za napredek, da samo ona pomeni svobodo, ustvarjalnost, odliko človeškega duha in temelj njegove morale? V tej odkritosrčnosti, v tem jasnem odnosu do dejstev in do ljudi ima svojo posebno ceno Tenzingov odnos do politike, do nacionalizmov, ki so si ob Everestu brusili svoje kremplje, do vere in ver, katerih pripadniki so iz njegovih verskih čustev in prepričanja hoteli od njega dobiti potrdila za svoje nazore in interese. V svetlobi te odkritosrčnosti postane tudi Tenzingov »sestop z Everestu«, to se pravi zmagoviti, uspešni, srečni Tenzing, velezanimiva osebnost, v kateri ni nič legendarnega, pač pa mnogo človeško veljavnega in poučnega, čeprav je na prvi pogled ena sama bleščeca eksplozija življenjskega uspeha, kakršen je le malokomu usojen. »Prišla je sreča, pa tudi vse drugo...« Ta vse drugo je tisto, kar daje Tenzingovi osebnosti dramatični razpon, zgodbo in idejo hkrati. Uspeh ga ni osvobodil. Resnico, ki je sam ni slutil, je položil v usta svoje matere, ki ji je pritekalo povedati o svoji zmagi. Kakor antična Pitija ga opominja, naj nikar ne hodi na to goro. Kakor da v svojem tesnem, revnem življenju jasnovidno, bolj kot vsi drugi, ve, kaj je tisto »vse drugo« poleg sreče, v čem je slast in groza uspeha, v čem je njegova oblast nad človekom. Tenzinga, ki ga je Everest osvobodil, si hočejo zdaj prilastiti taiste sile, ki zanje prej kot anonimni mali človek ni bil prav nič mikaven, zanemarljiva količina v človeški

množici. Poglavje o človeški komediji se je čez noč zgostilo ob njem. Če ne bi bil krmaril s svojo kmečko modrostjo, bi ga bil utegnil vrtnec dogodkov lahko vreči v samo žrelo tragičnih temin. Že je bil na robu, pa se je obdržal in ohranil svoje človeško dostojanstvo, ki ima svojo veljavo za vse človeške pigmente. Priznati mu je treba, da tudi zato, ker tudi svojim rojakom ne ostaja ničesar dolžan.

Imeniten je Tenzing v Evropi, ko se mu spreminja življenje v en sam velik »sprejem«, ko se mu zdi Mt. Blanc bolj železniška postaja kot gora. »Vse se je spremenilo – in vendar se ni nič spremenilo, zakaj v svoji notranjosti sem še vedno stari Tenzing...«, še vedno moram živeti svoje življenje,« sklepa svojo pripoved, ko se spet vrne domov. Bog z Everestu, so rekli lame, ga je kaznoval in Tenzing se je počutil kakor žival v živalskem vrtu. In njegova odločitev, da bo živel preprosto, da ne bo spreminjal preveč, se bere kakor modrost antičnih modrijanov od stoikov do Seneke ali pa je to v tisočletjih pridobljena oblika vzhodnjaške ataraksije, v kateri vidimo simbol tega človeškega morja, ki ga tako slabo poznamo in ki nam je kljub krajšanjju planetarnih in vesoljskih daljav še vedno tako daleč. Knjigo sklepa pripoved o Tenzingu, ko konča drugo veliko odpravo, odpravo na »Vrh svetovne javnosti«, na kateri shujša za 12 kg in je že skoraj ob svoje železno zdravje. Postane funkcionar v Dardžilingu in ima svoj program, ki ga ima vsak planinski dejavnik: Vzgoja mladine, optimizem, tovarištvo, bratstvo z vsemi narodi sveta. Srečen je, sanjal je, in sen mu je postal resnica. In za vse se ima zahvaliti Comolungmi-Everestu. Ampak, ali ne pravi malo prej, da od gore ne od drugod nihče ne more dobiti več, kakor daje sam... bodi velik s tem, da skušaš druge narediti velike. Po enačbi bi lahko rekli, da se Tenzing tudi tedaj, ko sklepa pripoved s »Hvala ti, tuđži čej, Comolungma«, zaveda svojega deleža, ne samo onega.

Prav ima, prav ima tudi svetovna javnost, ki mu ga je s takimi priznanji izrazila.

Prav je, da tudi mali, morda najmanjši alpinistični narod s ko-

maj par sto plezalci, a vendar s sorazmerno velikimi številom častilcev gora in ljubiteljev gorске narave spozna njegovo osebnost od blizu, »iz knjižne avtopsije«. Marijan Lipovšek je bil kot nalašč poklanjan, da nam to knjigo posreduje, saj ga iz njegovih planinskih spisov poznamo kot odkritosrčnega, globoko čutečega, kulturnega pisca, ki mu je doživljanje narave in gore v vseh njenih odtenkih priljubljenost za razmišljanje o vsem, kar je človeškega in neminljivega v odnosu človeka do narave in posebej do gora. Imam občutek, da je prevajalec zato s posebno slastjo prevajal Ullmannovo oziroma Tenzingovo besedilo. Zato je knjiga poseben užitek tudi za bralca, ki mu gre za lep, pristen, adekvaten izraz, za pravo dikcijo, ki sama na sebi bralca priteguje in obenem poudarja in povzdiguje vsebino. Zato ima prevod svojo umetniško vrednost, ki izvira tudi iz prevajalčevega sodoživljanja oz. suverenega znanja o celotnem fizičnem in duhovnem svetu športnega in kulturnega elementa v alpinizmu. Zato se njegova spremna beseda bere kot tehen dokument, ki bo ohranil svojo vrednost kot meditacija in stališče slovenskega alpinista ob svetovnem himalajskem dogodku, ki je vplival tudi na naše odločitve, saj smo se kmalu nato odločili, da bomo po odzvenevanju zlate dobe himalajzma vendarle skušali ujeti vsaj drugi ali tretji vlak ekspedicionizma. Dragocene so tudi Lipovškove opombe o transkripciji, substituciji in grafiki himalajskih ledinskih in drugih imen. Uvedel je nekaj smiselnih in sprejemljivih zapisovanj, potrdil pa tudi dosedanja prakso in redka razmišljanja o njej, da teh imen ni moč dosledno in po enotnem načelu zapisovati. To je sicer staro spoznanje, ima pa vsak hip novo vrednost, ker je stalno na delu občna raba v raznih smereh in je »znansvenost« zapisa problematična, poleg tega pa si le redko kdo, dovolj oborožen in podprt, zanjo prizadeva.

T. O.

(Naslov knjige: Tenzing, zmagovalec Everestu, Življenjepis Tenzinga z Everestu, kakor ga je sam pripovedoval in kakor ga je napisal James Ramsay Ullman 1968, Založba Obzorja Maribor. Prevedel Marijan Lipovšek, opremil Janez Vidic.)

KNJIGA O PREUSSU

Mož, ki so ga imenovali »vitez gora«, Paul Preuss, se je smrtno ponesrečil pred 56 leti (3. 10. 1913). Pokopali so ga na pokopališču v Altaussee. Poročali smo že, da v dobi nacizma niso radi videli, kakšen ugled si je Preuss kot človek in plezalec – na pol arijec – pridobil. Vendar je preživel desetletja fašistične teme, ne da bi ga komu bilo treba rehabilitirati. Zdaj so mu v Altausseeju postavili nov nagrobnik. Eden prvih tujcev, ki je prišel s spoštljivo mislijo na novi Preussov grob, je bil dr. Severino Casara, ki je to jesen izdal monografijo o Preussu. Casarove nazore nam je v PV predstavil dr. ing. Avčin v začetku letnika (PV 1969/1) in ob koncu (PV 1969/12). Nedavno nam je dr. Milivoj Bogdanović iz Zagreba v pismu sporočil, kako zapuščen je na tržaškem pokopališču Kugyjev grob, čeprav je poteklo komaj 25 let, odkar je umrl Kugy, nenadkrjljivi pesnik naših Julijcev. Prav bi bilo, da bi se zagotovilo dostojno vzdrževanje tega groba, ki je nedvomno, če nič drugega, skupen spomenik »treh dežel«, ki jih veže ljubezen do Julijskih Alp.

T. O.

GORSKI SVET JUGOSLAVIJE

BLV, založniška hiša v Münchenu je izdala knjigo, pravzaprav slikanico »Die Bergwelt Jugoslawiens«. Teksta je samo 32 strani zato pa 136 fotografij in 7 skic. Tekst govori o zgodovini naše države in o deželi sami, prinaša karakteristiko gorovij v posameznih republikah, informacije o planinstvu in PD ter njihove naslove in planinska izhodišča. Knjiga navaja tudi 18 nasvetov za ture v Julijskih in Kamniških Alpah, v severnem Velebitu, v Paklencih, Bjelasnici, Durmitorju in Prokletijah. Priložen je tudi zemljevid.

T. O.

PLANINSKI INFORMATOR

Planinska zveza Makedonije nam je poslala 2. št. svojega biltena. V njem je kratek uvod v zgodovino planinstva, statut PSJ, poročilo o GRS v Makedo-

niji s seznamom vseh makedonskih reševalcev in program GRS za leto 1969, gradivo o Solunski glavi za Smerketov »Alpinistični vodič«, poročilo o štafeti v Jajce 1968, o prireditvi »Bratstvo in edinstvo« na Samoboru, planinska kronika makedonskih PD, poročilo o bogomilskem pohodu, ki ga PZM prireja v spomin onemu iz l. 1944 od Kajmakčalana do Bogomile, in informacija o zimskem planinstvu.

T. O.

CUKROVSKI O DINARSKIH PLANINAH

V reviji »Der Bergsteiger« 1969/6 je Dieter Cukrovski, o katerem smo že pisali, napisal kratko informacijo o Dinarskem pogorju. Na kratko opiše relief Jugoslavije in opozarja ljubitelje »deviškega« sveta na slabo raziskane planinske predele, pragozdove, kanjone in podzemске jame, govori o vremenu, o obmejnih predpisih, valuti, o jeziku, češ da je dobro znati nekoliko srbohrvatskih besed, posebno v oddaljenih zaseljih, o zemljevidih in vodnikih, pri čemer pravi, da se na Smerketov »Vodič« ni vedno zanašati. Cukrovski dalje govori o cestah in dostopih, o prehrani in o kačah, ki jih šteje med objektivne nevarnosti v Dinarskih Alpah. Sveduje nemškimi popotnikom, naj vzamejo s seboj serum. Nato navaja skope podatke o Velebitu, Čvrnčnici, Prenju, Magliču, Durmitorju, Sinjajevini, Morački, Komovih, Prokletijah, Jakupici in Korabu. Njegovo pozornost so zbudile številne transverzale, ki med seboj povezane turistu omogočajo, da spozna ta maloznani gorski svet. Članek je Cukrovski opremil z geografsko skico in s posnetkoma Aničkuka in Kopja v Prokletijah.

T. O.

ROGER FRISON ROCHE, LES MONTAGNES DE LA NUIT

R. Frison Roche, ki ga v prevodu poznamo tudi pri nas, je lani pri Arthaudu v Parizu in Grenoblu izdal knjigo z gornjim naslovom. Potem ko je napisal zelo brana dela, ki se gode v okolici Chamonixa in v Sahari, ter dela o arktičnih pokrajinah, se je z romanom

o odporniški vojski vrnil v Savojo, v Vercors, v deželo med la Tarentaise in Haute Savoie. Večina dejstev in oseb v romanu je avtentičnih, pisatelj pa jih je znal umetniško oživetiti. V glavnem gre za zgodbo aktivnega oficirja Rivierja, ki se je l. 1940 boril na italijanski fronti, potem pa se držal v boju z okupatorjem vse do l. 1944, mu s svojim oddelkom ves čas zadajal pomembne udarce, pri končnem porazu Nemcev pa v tem delu Francije odločilno sodeloval. Ocenjevalci tega romana omenjajo na prvem mestu, kako se avtor spozna v opisu gorske pokrajine, kako z njo čuti in z njo prežema usodno dogajanje v drugi svetovni vojni. Priznajo mu tudi, da francoskih odpornikov nič ne idealizira, da kritično razčlenjuje napačne poteze, medsebojna trenja med civilni in vojaki, nezaupljivost angleških agentov do spontanega uporov, na drugi strani pa najde navdušujoče besede za požrtvovalnost, razsodnost, disciplino, domoljubje in humanost Riviera in njegovega partizanskega oddelka.

T. O.

LITERARNI NATEČAJ

Za najboljši planinski spis so v l. 1969 na Hiebelerjevo pobudo priredile nemške planinske revije »Der Bergkamerad«, »Die Mitteilungen DAV«, »Alpinismus«, »Der Bergsteiger« in »OAV Mitteilungen« (Innsbruck). Štiri revije izhajajo v Münchenu, ki je kulturno središče nemškega planinstva. Nagrade so za naše pojme zelo lepe, od 500 do 1000 DM. V žiriji so nekatera znana imena: Liselotte Buchenauer, Karl Lukan, Walter Pause, dr. Josef Rampold idr. Avtorji knjig nimajo pravice, da se natečaja udeleže. Natečaj je mednarodni. Spis ne sme obsegati več kot 4 tipkane strani po 30 vrstic s 60 črkami. Rok za pošiljanje rokopisov je potekel v letu 1969.

WALTER PAUSE, VELIKI SMUŠKI CENTRI V ALPAH

Knjiga izhaja v zvezkih za različna alpska področja v založbi Bayrischer Landwirtschaftsverlag in Münchenu. Zvezek, ki pred-

stavlja »die grossen Skistationen« Avstrije in Bavarske (1968) obsega 220 strani in ima 80 posnetkov iz aviona ter 24 preglednih skic. Pause v tem zvezku predstavlja 20 avstrijskih in 4 bavarske smuške centre v besedi in sliki. Na posnetkih so vrisana vsa prometna sredstva in različne smeri. Knjiga navaja tudi manj znane kraje in priporoča tudi smuške ture, nič pa se ne ozira na kulturne znamenitosti krajev, ki jih obiskujejo »snega lačni« smučarji. Prvi zvezek je bil posvečen Švici, klasični, vzorni deželi smučarstva. Ne bi bilo napak, če bi se renomirana založba nekoč ozrla tudi na naše smučarske možnosti.

T. O.

WILEM HECKEL, KRÁSY ČESKOSLOVENSKA

Knjiga je izšla v Pragi pri Orbisu l. 1968, ima 28 strani teksta in 164 celostranskih fotografij, naklada znaša 62 100.

O Heckelu, ki so ga pred 10 leti oklicali za »kamero št. 1« v Evropi, smo že večkrat kaj zapisali. Za seboj ima velik fotografski opus, ime pa si je pridobil tudi z velikimi turami doma, po Evropi in v Hindukušu. Z njim so Čehi tudi v planinski fotografiji dosegli in celo presegle svetovno raven in tudi z njo potrdili vrednost svojih alpinističnih uspehov v najvišjih gorah na planetu in v Alpah. Heckel je to knjigo izdal za 50 letnico češke republike, izšla pa je tudi za 50. rojstni dan umetnika samega. Izbor obsega tipične posnetke češke in slovaške pokrajine, Visoke Tatre in posnetke zgodovinskih spomenikov ČSSR. Tekst je prispeval delavni in uspešni planinski publicist dr. Arnošt Černik.

T. O.

RADOVAN KUCHAR, DESET VELIKIH STEN

Poročali smo že, da je Kucharjeva knjiga zbudila pozornost tudi zunaj čeških meja. Pripravljena se tudi slovenski prevod, potem ko se je izkazalo, da ima planinska literatura pri nas razmeroma številno publiko.

V nemščini je Kuchar izšel v Zürichu pri založbi Orell-Fussli. Založba je knjigo pospremila z

ugotovivijo, da je Kuchař doslej najuspešnejši češki alpinist in da se uvršča v svetovno elito. Našteva njegove storitve: severno steno Grands Charmoz, zapadno steno Petit Dru, severno steno Petit Dru, Walkerjev stebber, severno steno Matterhorna, severno steno Eigerja, severno steno Dongus-Oruna, prvenstveni vzpon po 2000 m visoki ledeni steni Nakra-Tau, prvi vzpon na Uparisino (6210 m) v Hindukušu. Res, to je tak cvetober ekstremnih tur, da je Kuchař prav ravnal, če jih je povezal v knjigo. Z njim je v prejšnjem desetletju češki in slovaški alpinizem začel hoditi vstric s sve-

tovnim razvojem alpinizma. Nemškemu recenzentu v OAZ 1969/7-8 ni bilo všeč, da knjiga v oklepaju – vsaj v oklepaju – nima »starih, znanih nemških imen« v Tatri in drugod po ČSSR. »Ker je knjiga izšla v nemščini, bi za nemške planinske bralce bila mikavnejša, če bi navajala tudi nemško imenoslovje«. K temu mnenju v potrditev navaja delo, ki so ga opravili Nemci v čeških gorah – pred ustanovitvijo češke države, že l. 1873. Med poznavalci omenja tudi dr. G. O. Dyhrenfurtha. Opomba ne potrebuje komentarja, odkriva pa več, kot je verjetno recenzent hotel.

T. O.

HONORÉ DE BALZAC IN SMUČI. Pod tem naslovom je znameniti švicarski pisatelj Charles Gos v glasilu švicarske smučarske zveze popisal, kako je Balzac (1799 do 1850) obravnaval smuč v romanu »Séraphita«. Ta roman ne spada v znamenito Comédie humaine, pač pa je Balzac z njim prikazal mistični miselni svet filozofa Swedenborga. Pisateljeva fantazija je tu podlegla tendenci, preveč je odvisen od tega, kar je bral in kar je videl sam v švicarskih gorah. Ljubavni par, ki v romanu nastopa, se pozimi l. 1799 do 1800 v globokem snegu vzpenja na Falberg pri Stronefjordu in se z njega tudi v naglici s smučmi umika. Gora je pisatelju le simbol za vzvišeni klic po duhovnem vzponu. Vendar je opremil oba mlada človeka s konkretnimi norveškimi smučmi. Dekletove so dolge eno klaftra, to je 1,95 m, fantove pa dvakrat daljše, široke pa komaj za otroško nogo. Vezi so iz kože norveškega psa, smučji pa so opremljene tudi s kožami in to jelenjimi. O smučarski palici, o kateri govore vsi starejši viri za prasmučarjijo, pa Balzac ni vedel ničesar povedati.

Roman je Balzac pisal, ko se je l. 1833 mudil v Neuenburgu in v Ženevi in tam spoznal švicarske snežnike – bolj od daleč

– v družbi poljske plemkinje grofice Eveline Hanske. Na njeno željo naj bi pisal roman, v katerem bi bilo manj čutnosti pa več vzvišene duhovnosti.

SMUŠKE TURE od 3 do 20 km propagirajo v Avstriji, da bi razširili vsebino smučarskega športa. 42 avstrijskih smučarskih centrov deli zlate, srebrne in bakrene značke tistim smučarjem, ki dokažejo, da so katero od tur opravili. Ture so posebej zaznamovane in primerne tudi za manj spretno in starejše smučarje.

ŠE ENA NAJVEČJA ŽIČNICA V ALPAH je v Švici. V 10 minutah premaguje 1134 m višinske razlike. V pogon so jo pognali januarja 1969 v kantonu Graubünden. Spodnja postaja je med Laaxom in Flimsom (1023, 1070 m), zgornja pa na Crap Sogn Gion. Dve kabini, vsaka za po 125 oseb, potegneta v eni uri v višino 2200 m ca. 600 smučarjev. Vseh žičnic je v Švici 1060. Vsako uro znosijo na smučišča ca. 400 000 oseb.

ISELINOVA LOPATA za plazove je lani »praznovala« svojo 40-letnico. Imenuje se po Krištofu Iselinu, švicarskem smučarskem pionirju, ki je l. 1893, torej v letu ustanovitve našega SPD usta-

novil prvi smučarski klub v Švici. Ko je 1926 doživel plaz, ki mu je vzel dva tečajnika, je spoznal, da z golimi rokami na plazu kaj malo opraviš. Če bi bili imeli s seboj lopate, bi bili rešili dve mladi življenji. Iselin je potem s težavo prepričal, da so njegovo lopato uvedli v opremo švicarske armade, nato pa jo je priznala tudi civilna reševalna služba. Sprva je bila lesena, tehtala je en funt, nato pa so jo delali iz lahkkih kovin. Današnji tip lopate »Bernina« je izdelan iz antikoroalata ali avionala, ki sta zelo odporna zoper korozijo in sta skoraj enako trdna kot jeklo. Tehta 580 g.

FISURA ALABASTRA je 200 m visoka poč v Bucegih, v alpinistično najbolj zanimivem romunskem svetu. Vzhodnonemški plezalci iz Dresdena Handke, Korritz in brata Winda so dali »alabastrski poč« ime »sinja poč«. Plezali so jo – z vsemi tehničnimi sredstvi – 22 ur, eno noč bivakirali v njej. Po sliki sodeč je 200 m visoka poč skoraj ves čas previsna.

ŠESTA STOPNJA je predmet živahne polemike v italijanskem planinskem glasilu. Razpihala se je pravzaprav pozno, če pomislimo, da jo je sprožil Casara v Rivista Mensile 1968/9 (v PV je njegove teze objavil dr. ing. Avčin). Oglasili so se zagovorniki modernega alpinizma: najprej iz Genove Alessandro Gogno, nazadnje pa Reinhold Messner: »Razumljivo je, da si prav ta dva, Buhla današnjih dni, ne pustita razvrednotiti to, kar početa in kar sta že zmogla – v prostem in akrobatskem plezanju.«

DAV POD FAŠIZMOM. Po l. 1933 nacistične oblasti niso dovolile sodelovanja med DAV in OAV. Po dveh letih pa so za stopnikom DAV spet dovolili iti na skupščino v Bregenz. Vendar samostojnost DAV ni bila zaželeno. Reichsbund für Leibesübungen (»državna telovadna zveza« je za planinstvo ustavila sekcija »Deutscher Wander- und Bergsteigerverband« in z njo pritiskala na DAV. Ker se je ta izkazal v zgodovini kot »čuvvar ideje o nemški skupnosti«, je bil do neke mere za nacionalsocializem uporaben. S

priključitvijo Avstrije l. 1938 pa je bilo konec tolerirane samostojnosti DAV. Korporativno je vstopil kot »Fachverband Bergsteigen« v državno telovadno organizacijo, sprejel statut, načelo Führerstva in se oklical za režimsko organizacijo, ki ji je načeloval dr. Seyss-Inquart. Kapitulacija je DAV ohranila delno gospodarsko samostojnost. Med vojno se je DAV vključil v nemški vojni stroj s tem, da so kočje uporabljali evakuirani vojaški in civilni dopustniki. — Tako piše ob 100-letnici kronist DAV Karl Erhardt v Mitt. — Jugend am Berg 1969/5.

MONT BLANC je gora, o kateri so pisali alpinisti, znanstveniki, ljubitelji in občudovalci. Literatura Mt. Blanca še vedno narašča. Da je Bela gora navdušila l. 1779 tudi Goetheja, je marsikomu znano, manj pa je znano, da ji je napisal hvalnico tudi Richard Dehmel, nemški pesnik, ki ga v naši literarni zgodovini omenjamo v zvezi z našo moderno. Dehmel je svoji pesmi o Mt. Blancu dal naslov »Die Musik des Mont Blanc«. Lord Byron je v eni od svojih pesmi Mont Blanc imenoval »monarh gora«.

Mont Blanc is the monarch of
mountains;
They crowned him long ago,
On the throne of rocks, in a
robe of clouds,
With a diadem of snow.

(Gore so Mt. Blanc okronale v pradavnini, in zdaj sedi monarh na skalnem prestolu, v plašču iz oblakov, s krono iz snega.) Kalidasa pravi o Himalaji nekaj podobnega, vendar siloviteje. »Na severu vlada visoki car kraljevskih gora, velik in vzvišen, svetli kažipot večnemu snegu: božanski Himalaya. Globoko v oceanu namaka na vzhodu in zapadu svoje velikanske roke; v dalj in v šir razprostranjen leži pred nami, kot da bi hotel biti merilo te zemlje.« Poosebljenje gora sega v davnino, mika pa še današnji rod, če prime za pero, da bi pisal o njih. Poosebljanje ni daleč od mističnih predstav, ki so pred nekaj desetletji pomenile za mnoge plezalce svojevrstno odkritje. V njihovem duhu je, na primer, razstet mit o Maduschki in se raz-

vijal po njegovi smrti. Kako je že Maduschka pel o »Grebenu«? »Skozi migetajoči zrak postaven razpenja svode svojega mostu; iz somračne grobnice v krnici kipé njegovi gotski oboki v svetlobo sinjih višav in v srebrni sijaj nad vrhovi. Visoko nad bliskajoče se snegove se pne v božanski vsemir — simbol hrepenenja, kakor cilj vseh sanj se zaganja do zvezd«.

UCPA je francoska kratica, ki pomeni zvezo centrov za športe v svežem zraku. Zveza pospešuje jadralni, potapljaški, jahalni, smučarski šport in planinstvo, prireja tečaje za mladinske voditelje v raznih ustanovah, podjetjih in športnih družbah. Med predavatelji je tudi Guido Magnone, znan po svojem vzponu v zapadni steni Druja. Pred leti smo v tej rubriki že poročali, da se je UCPA razvila iz UNCM, zveze francoskih centrov za planske športe, in iz UNF, francoske zveze za vodne športe, po navodilih tedanjega ministra za šport ing. Herzoga, vodilne osebnosti s francoske Annapurne l. 1950. UNCM ima svoje korenine v francoski rešistance v drugi svetovni vojni. Od l. 1949 je začela dobivati njena naslednica UCPA precejšnjo državno dotacijo, v ožjem glavnem odboru so vedno zastopana ministrstva za šport, kmetijstvo, turizem, mornarico in notranje zadeve, ostalo polovico odbora pa tvorijo zastopniki športa in mladine.

Danes ima UCPA v Alpah in Pirenejih veliko število domov s 25 000 ležišči, jadralne in jahalne centre na obali in v notranjosti. Povsod so na razpolago instruktorji, ki imajo državno diplomu. Alpinistični instruktor ima po 5 učencev.

V domovih vlada sicer disciplina, vendar je poskrbljeno za sprostitev in za izobrazbo v prijetni obliki. Modernejši domovi imajo tudi glasbeno sobo in fotolaboratorij, vsak večer diapredavanja, ples ali razne igre. Kdor nima svoje opreme, jo dobi v domu na posodo brez odškodnine. V domove ima vstop mladina od 18. do 25. leta.

KAČE — one prave, ne tiste pri smučarskih liftih — ne spadajo med nevarnosti v gorah. Kače

ne napadajo, zato je »smrtni strah« pred kačami nepotreben. Utegne pa se zgoditi, da se kača čuti ogrožena, če seže planinec med jagode ali se zlekne na gozdno trato. Žal je tako, da človek v kači še vedno vidi neka skrivnostnega, nevarnega. Statistika pravi, da v Evropi na leto umre kakih 50 ljudi od kačjega pika, na svetu pa 30 000 do 40 000, največ v Afriki, Aziji in Južni Ameriki. Kačji strup so beljakovinska telesa, v strupnih žlezah pa je poleg strupa še mešanica polipeptidov, peptonov, fermentov in soli. Strupi (toksini) ohrome živce (neurotoksini), vplivajo na kri, razkrajajo rdeča krvna telesa (hemolizini) ali predirajo žile (hemoragini). Strup se po telesu pretaka s krvjo in po žlezah. Pik naših gadov ali modrasov ima dva vboda, 1 cm vsaksebi. Koža okoli pika hitro posini, ker se kri izlije iz žilic. Po pol ure do ene ure zatečejo bezgavke (pod pazduho ali v pregibu), nato nastopi šok: vrtoglavica, mrzel pot, srce hitro bije, bolniku gre na bruhanje. V takem stanju planinec ne moreč več hoditi. Časa je torej ca. 1 uro. V tem času bi moral pacient priti do kraja, odkoder je možen transport. Ker kače le poredkoma pridejo nad 1800 m, to urediti večji del ni težko. Prva pomoč je znana. Treba je stisniti zobe in si prerezati kožo med obema vbodom ter izsesati vsaj del strupa. Če v ustih nimamo rane, kačji strup, čeprav ga požremo, ni nevaren. Kdor nima noža pri sebi ali kdor ne zna stisniti zob, naj si pik podveže, da prepreči venozni pretok po telesu. Sicer pa čim hitreje v bolnico! Helikopter je v takem primeru zlata vreden. K prvi pomoči spada tudi pomiritev bolnika. Akutne življenjske nevarnosti pri kačjem piku (gad, modras) ni, le pri otrocih in zelo starih ljudeh lahko govorimo o njej. Nevarno pa je, če kača piči v glavo, ker strup kmalu doseže možgane in jih ohromi. Pik v glavo pa je zelo redek.

KLIC NA POMOČ V GORAH je lani imel svojo 75-letnico. Pobudo zanj je dal angleški alpinist C. T. Dent l. 1894. Predlagal je optična in akustična znamenja, po šest v eni minuti, po enominutni pavzi pa pono-

vitev. L. 1895 je Dentov predlog prevzel Du OAV (ki je leta 1873 nastal iz združitve DAV 1869 in OAV 1862) s tem je bil praktično Dentov signal veljaven za vse Alpe. Važno je vedeti, kako tisti, ki klic na pomoč ugleda ali zasliši, odgovarja. V eni minuti ponovi svoj znak le trikrat. Če bi odgovarjali z enako »gostoto«, bi lahko kdo odgovor imel za alarm.

TRENTSKI FILMSKI FESTIVAL JE BIL LETA 1969 že osemnajsti po vrsti. Treba je priznati, da se je kljub vsem krizam, ki jih je čutil, nenavadno uveljavil in da v mednarodnem alpinističnem življenju res nekaj pomeni. Mestu Trentu, njegovim občinskim predstavnikom in kulturnikom, ki so ves čas festival organizirali in vodili, pomeni priznanje tudi to, da bo odslej vsako drugo leto predsednik festivala vsakokratni predsednik CAI. L. 1969 je festivalu zato predsedoval dr. Renato Chabod. Festival je s tem postal še bolj nacionalna zadeva, stvar italijanskega ugleda v svetu.

PLANINSKO PADALSTVO V FRANCIJI. Prve poskuse so napravili l. 1955 v l'Alpe d'Huez. Že l. 1956 se je posrečilo doskočiti na Domu du Goüter (4000 metrov). L. 1961 so pristali na Mt. Blancu (4807 m) trije akrobati, l. 1962 na Kilimandžaru (6000 m), kjer so morali uporabljati kisikove aparate. Pristajanje padalcev na sneg je manj tvegano kot na kopni ravnini, kjer padalec lahko prileti z napačno držo nog na pretrda tla. Na snegu lahko pristane začetnik.

V Franciji planinskega padalstva ne povezujejo z reševalno službo, češ da helikopter v evropskih gorah povsod lahko pristane in pride tja v eni uri ter pristane z večjo preciznostjo kot padalec. Zato pravijo, da je planinsko padalstvo čisti šport brez utilitarne strani, odpira le nove horizonte.

MODERNIZACIJA DAV naj bi omogočili tudi društveni razpisi za velike ture na inozemske vrhove. Ugotavljajo, da je to danes nujno, ker so Alpe že preveč raziskane in ker promet omogoča hitre in udobne premete iz Evrope v Nepal, Južno

Ameriko, Peru in drugam. Med mladinskimi vodji imajo tudi može, ki znajo poskrbeti za podpore in popuste za mladinske svetovne alpiniste in izletnike.

Eden takih je Wolfger H. Tut. Cene v njegovi organizaciji so: Polet v Yosemite v ZDA stane 850 DM tja in nazaj, nekaj dolarjev še bus. V turo je vključil še Gran Canyon, Monument Valley in Fisher Tower. Seveda gre za skupino, za najemno (čartersko) letalo. Vsi stroški skupaj znašajo 1000 do 1500 dolarjev. Prav toliko za polet v vznožje Kilimandžara in Ruvenzorija, medtem ko so južnoafriške Drakensberge nekoliko dražje. Mountain Club of South Africa vsako poletje prireja dvotedenski alpinistični tabor. Z Južno Ameriko takih cenjenih aranžmanov še ni, vendar je DAV že poskrbel tudi za čarterske polete v Limo (2200 DM). Z Azijo so zveze boljše in cenejše. Evropabus München-Terheran ni vprašanje denarja (200 DM) marveč potrpljenja, ki ga zmore zadnja plat. Do New-Delhija bi vožnja z avtobusom stala 350 DM. Z linijo »Europabus« so odprte ture v najvišje gore na svetu v Afganistanu, Pakistanu, Kašmirju in Nepal. Treba je seveda imeti še čas, kondicijo in voljo do takih podvigov, za ljudi z »normalnim« zasluzkom v Nemčiji pa denar ni več vprašanje.

S prometno tehniko so se dalje skrajšale, planet je »postal manjši«, s tem pa seveda izginja tudi marsikaj fistega, kar si mislimo pod pojmom eksotika, romantika, avanturizem. Vendar ne obupajmo: Svet bo še dolgo pester, čeprav je na delu mnogo sil, ki bi ga rade nategnile na eno kopito.

Še to: Razpise za izlete v inozemske gore prireja že dalj časa tudi OAV. V letošnjem avgustu sta dve letali odpeljali z Dunaja po 15 alpinistov na Kavkaz. Za letalo, bus in vso preskrbo so morali udeleženci položiti 1225 DM za 14-dnevno turo.

POLITIČNA VZGOJA PLANINSKE MLADINE. Ne, te teme nismo obravnavali pri nas. Na dnevni red so jo dali Nemci maja 1968 v Urachu (kraj je pri nas znan iz protestantske dobe)

na 16. mladinskem vodniškem zborovanju. Zborovanje je sprejelo naslednje smernice za politično vzgojo: Planinstvo ima državni pomen, saj vsebuje politično oblikovalne sile. Mladina DAV je dolžna, da se oblikuje s celovito vzgojo, torej tudi s politično. Politična vzgoja pripravlja mladega človeka na aktivno soustvarjanje družbenega življenja, zato ji je treba privzgojiti občutek za politično delovanje. Vsak mladinski planinski vodnik mora biti dobro informiran in politično vzgojen. Posebno je važno, da se mladina politično angažira v sekciji in planinski organizaciji, da se zanima za njen mednarodni značaj in pomen. Mladina DAV se mora udeleževati mladinskega gibanja pri reševanju mladinskih problemov, se uveljavljati v planinski organizaciji in poskrbeti, da bo imela svojo besedo v organizaciji.

Kaže, da vodstveni krogi DAV – kljub številnemu članstvu – uvidevajo, da s prirastkom nekaj ni v redu. Mladi člani odpadajo, organizacija se stara, ker postaja, tako pravijo, v mnogih sekcijah avtokratična praksa le prehuda.

ANNAPURNA I, SREDNJI VRH (8051 m) se je uprla nemški himalajski ekspediciji 1969. Nanj so hoteli priti po Roc Noir, s Črne skale (7513 m), po vzhodnem grebenu in preko vzhodnega vrha (8010 m). O nemškem neuspehu bomo še natančneje poročali.

KOROŠKI STORŽIČ (Kärntner Storcshitz) je naslov članka H. Knolla v »Der Bergsteiger« 1969/3. Opisuje gorski predel, ki je nad vrati Ljubljane, Jezerški vrh in razgled raz njega, vendar se bere tako, kakor da je neznansko daleč sredi nemškega morja. Obir je Hochobir, Jezerški vrh je Seebergsattel, Grintovec je Grintozz, Peca je Petzen, le Košuta je še ostala Koschuta, Bela je Bad Vellach (tu izvira kislá voda, kakor dobri dve uri stran pod Olševo na naši strani, zadržaj je še zastoj, tam in tu), Kamniške Alpe pa so Steiner Alpen. »Pozor! Državna meja!« Knolla in njegovo družbo v l. 1967 ni prav nič preplašil, češ da je bolj vroča meja

proti Italiji in ČSSR kot pa proti Jugoslaviji. Na vrhu so z veseljem pozdravili napis »Kärnten frei und ungeteilt. 1920–1962« Katera Kärnten? Morda tudi Unterkärnten, kakor so med drugo vojno krstili Gorenjsko? Napis jim je bil ponosna priča vrlega rodu. »V razgledu pa so se zvrstili Hochstuhl (Stol), Uschowa (Olševa),« tudi Ojstrica in Triglav, nato pa vrsto poraslih gora, »katerih imena večinoma že zvene – windisch«. Med drugim tudi Pasterksattel. Naša stopinja se tu res manj pozna, kot bi se morala. Deloma smo tega krivi tudi mi planinci. Zdaj so obmejni predpisi taki, da bi mejo, ki je – jezikovno vsaj – na obe strani naša, lahko zaznamovali tudi s svojim planinskim obiskom.

Dr. KLAUS, avstrijski zvezni kancler, je menda najbolj športni kancler v Evropi, navdušen smučar in planinec. V okolici Innsbrucka pozna vse poglavite smuke, za seboj pa ima tudi mnoge smučarske visokogorske ture. Bil je s smučni na Nockspitze in še marsikje. Njegova najljubša tura poleti je Gossenediger. Prvič je bil na njegovem vrhu l. 1950 z dr. Hankejem, zadnjič pa l. 1968 s svojim sinom. Posebno rad se spominja sijajnega razgleda, ki ga je imel z vrha Venedigerja l. 1961.

LAURI PIKHALA, profesor, smučarski ekspert iz Helsinkov, je lani doživel osemdesetletnico. Svojo športno kariero je začel l. 1910 v atletiki. Za tiste čase je imel lepe rezultate: 400 m (51,5), 200 (23,4), 800 m (1,58,1), skok v višino 1,79 m. Kot smučar je dal pobudo za »salpauselka«, smučarske tekme ob finskem smučarskem weekendu, bil smučarski učitelj v športnih klubih in v vojski, udeležil pa se je vseh olimpiad od l. 1908 do 1952, devet po številu. Pikhala spada med smučarske pionirje iz časov, ko je bilo smučanje »čista biološka slast po gibanju«. Danes pravijo – po ameriško – da je smučanje »fun« (zabava, razvedrilo, prijetna izraba prostega časa). Kdor tega ne razume, da o smučanju danes ničesar ne razume, tako pišejo in si verjetno domišljajo, da so odkrili – Ameriko.

STARE DUNAJSKE GORSKE ŽELEZNICE. Ko gledamo na tehnično zgradbo gora zadnjih 25 let, se nam skoro zazdi, kakor da je prej ni bilo. Pa ni tako. Na Rigi je stekla železnica že l. 1871, po podobnih železnicah pa so posegla tudi velemesta, da bi svoje prebivalstvo potegnili iz mestne džungle v bližje višave, nekoliko zaradi gesla, »Nazaj k naravi«, ki je osvajalo Evropo, še bolj pa za to, da bi petičniki dobro naložili svoje denarce. Eno takih mest je bil tudi Dunaj, ki je imel dve danes že skoro pozabljeni gorski železnici na Leopoldsberg in na Sophienalpe. Oba vrhova sta še danes zunaj mestne občine. Zobata železnica na Kahlenberg je tretja taka naprava, ki so jo gradili l. 1872/73, odprli pa 1874, ustavili l. 1922, njen vozniki parka pa razprodali kot staro železo l. 1925.

Današnji Dunajčani komaj še kaj vedo o teh napravah. Ko so jih gradili, so stari Dunajčani videli v njih nekaj Prater večjih dimenzij, niso jih jemali resno, čeprav so časopisi radi pisali, koliko dobrega pomenijo za starejše, šibke in životne ljudi. Ko so naprave po preteku pol stoletja odpravili, časopisi tega skoro niso zabeležili. Tista leta, ko so te železnice, dunajske »dobrotnice«, odpirali, so bila namreč polna večjih dogodkov, kakor so bili: svetovna razstava, jubilej Franca Jožefa, epidemija kolere in črnih koz, avstrijska ekspedicija na severni tečaj, velike prireditve v operi. L. 1873, 1874 je bil Rigi že pozabljen, za Dunajčane pa je železnica ostala železnica, četudi je segla v gore. Sicer pa je bila »na stalni razstavi« železnica, ki je stekla čez Semmering. Kdo ji more reči, da ni gorska, čeprav nima zobatega tira?

Danes se spet govori o načrtih, da bi obnovili vzpenjačo na Kahlenberg, na Leopoldsberg. Mikavna razgledna točka nad velemestom, zgodovinski nadih, ki ga daje stara cerkev v spominjsko ploščo o turškem obleganju Dunaja iz l. 1683, turistična ureditev in ne nazadnje bližina velemesta sili poslovne ljudi, da bi napeljali na Kahlenberg množice mestnih ljudi in tujcev na cenejši in modernejši način. Morda deluje zraven še

tisti Grillparzerjev distih iz leta 1839:

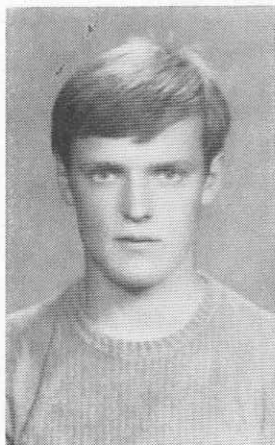
Hast du von Kahlenberg das
Land dir rings besehn
so wirst du, was ich bin und was
ich schreib, verstehn.

saj ne bi mogli trditi, da je stari avstrijski patriotizem povsem zamrl.

Staro vzpenjačo je zgradil Georg Sigl, ustanovitelj velike tovarne lokomotiv v Simmeringu in Wiener-Neustadtu. Kdo se ne bi spomnil starih lokomotiv z njegovim imenom na dimnikih, vozile so nas na Gorenjsko, v Kamnik, na nešteta gorska pota! Naprava je stala takratnih 860 000 goldinarjev, torej današnjih deset ali celo več milijard starih. Vožnja do vrha je trajala pet minut. Ko so železnico odprli, je bilo na Kahlenbergu ljudstva kot še nikoli, več kot je bilo vojakov v času Jana Sobieskega in Leopolda. Kronist je pripomnil: »Vsak vagon je imel prvi, drugi in tretji razred, zgodaj na vrhu gore, kjer je doma svoboda, pa so zginito vse stanovske razlike.« Vsekakor zanimiva opomba – za l. 1873 in za cesarski Dunaj! Na 725 m dolžine je železnica premagala 343 m višine in grmela v strmino 34 % ter znosila na vrh v prvem letu delovanja 300 000 oseb.

L. 1874 je bil pritisk že manjši, ker je prišla na Kahlenberg konkurenca iz Nussdorfa. Ta je bila seveda hujša kot oslički iz Grünzinga, ki so dotlej nosili obiskovalce na Leopoldsberg.

Tudi železnico na Sophienalpe je postavil Sigl in že upošteval izkušnje, ki jih je dobil na Kahlenbergu. Izboljšave so pocenile vožnjo za 30 %, je pa res, da je bila dolžina 606 m, višina 108 m, strmina pa komaj 18 %. Cena: 40 krajcerjev gor, 20 krajcerjev dol. Delala je do l. 1881. Najtežji udarec ji je zadala gospodarska kriza l. 1873 in naslednja leta, ki je zamajala tudi Siglova podjetja. Danes vozi na Sophienalpe v Wienerwaldu toliko avtobusov, da na druga modernejša sredstva projektanti ne mislijo. – Pomislimo na to zgodovino prometa okoli velemesta Dunaja, ki spada k zanimivi zgodovini tega največjega mesta srednje Evrope, kadar nas pot zanese na – ne več »sinjo« Donavo.

Marjan Perčič, član AO Kamnik (gl. PV 1968/str. 535)

PRIpravniški STEBER V PLANJAVI

Nedelja je. Zgodaj zjutraj se prebudimo in gremo pogledat, kakšno je vreme. Oblačno je. Namenimo se, da gremo s polno opremo pod steno in pogledamo, kakšna je. Pogledujem v nebo: zdaj zdaj se bo vлил dež. Ne moremo se odločiti. Tedaj pa Janez zine: »Če ne gre drugače, poskusimo vsaj en raztežaj.«

Izberemo si spodnji desni steber v zahodni Planjavi. Najprej začetna slovesnost pred vstopom – fotografiranje. Zlezemo po snegu nekaj metrov navzgor in si izberemo lepo stojišče. Skala je mokra. Nad menoj je previs. Povem Blažu in Janezu, da bo gotovo težje, kot smo pričakovali. Spet zabijem in zlezem še en meter. Ne gre. Zabit moram še, iščem oprimek in ne morem najti zanesljivega, kajti skala je spolzka. Vpeti moram streme. Višim na drugi letvi in nikamor ne morem. Ne morem in ne morem stopiti na prvo letvo. Zlezem nazaj in pokličem Blaža. Ta je nekaj manjši od mene, mogoče bo zmogel. Blaž se za-grize v steno in uspe. Na vrhu previsa se komaj drži, pa vseeno zabije klin-specialček. Ozrem se levo in ugotovim, da je nemogoče, ozrem se desno in upam, da bo šlo. Zrinem se dva metra, naprej ne morem. Naredim si varovališče. Ko priplezata Janez in Blaž, se že usuje ploha. Pa hitro mine. Odločimo se, da gremo naprej. Nimam druge izbire kot prečnico v desno, klin, naravnost navzgor. Oprimki so komaj za dva prsta, pa zmanjka še teh. Malo nad menoj je grmičevje. Stopim na prste, se vzpnem in dosežem grmič. Potegnem se navzgor in spet prečim kake štiri metre, ko Blaž zavpije: »Še dva metra vrvi!« Zabijem tri kline in

varujem. Spet začne deževati, zato moramo hitro plezati. Prečim, plezam naravnost navzgor, in tako dalje. Priganja nas dež. Ko smo vsi skupaj, pojedemo čokolado, saj lažji svet ni več daleč. Vsi smo premočeni, toda trma in volja pa nas ženeta naprej. Ni časa za oddih. Nad menoj je še 3 do 4 metre visok kamin, zelo krušljiv. Kamenje pada na Janeza. Kaj morem! Še dobra dva raztežaja, pa smo na vrhu stebra. Sežemo si v roke in smo zelo veseli. Začne še snežiti. Spustimo se po jugovzhodni strani do poti, ki drži z Macenovca. V eni uri smo v koči na Sedlu.

Prijatelji so bili v skrbeh. Zdaj je vse hudo pozabljeno, samo spomin je ostal.

OPIS SMERI

Dostop: Po poti proti Kamniškemu sedlu do Kamrice in nato desno pod steno (2 uri), ali s Kamniškega sedla levo po melišču pod zahodno steno Planjave (15 minut) do skrajnega spodnjega stebra.

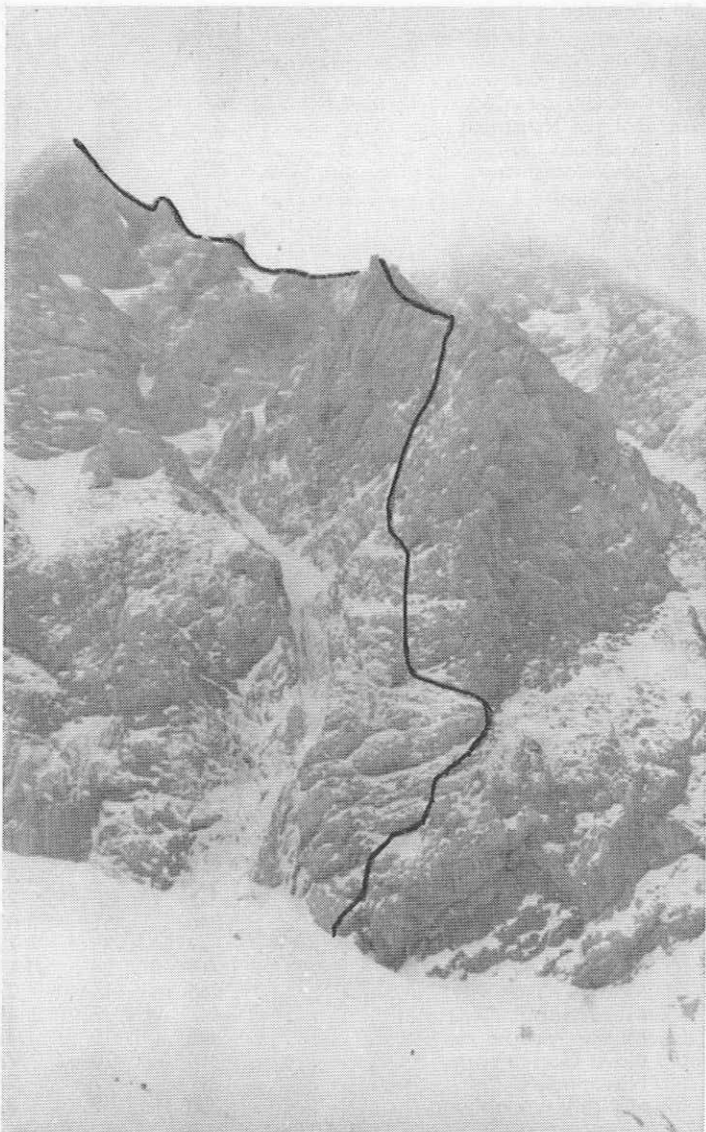
Opis: Vstop nekaj metrov levo od previsnega kota. Po zajedi navzgor in nato prečnica v desno. Nekaj metrov navzgor in nato spet v desno. Prečnica v levo in nato navzgor ter po kaminu na vrh. Po lahkem grebenu in preko naravnega mostu na rob Sukalnika. Sestop: Po poti s Planjave na Kamniško sedlo.

Ocena: IV.

Višina smeri: 250 m.

Čas prvih plezalcev: 5 ur.

Prvopristopniki: Marjan Perčič, Blaž Slapnik in Janez Humar; vsi AO Kamnik. Datum: 9. junija 1968.

PREGLAD NAROČNIKOV PLANINSKEGA VESTNIKA L. 1967 IN L. 1968

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	Članstvo 1967	Naročniki 1967	Članstvo 1968	Naročniki 1968	Padeč	Porast
1.	Ajdovščina	208	32	254	28	—	4
2.	APD – Ljubljana	347	62	386	53	—	9
3.	»Avtomontaža«, Ljubljana	190	29	293	23	—	6
4.	Bled	479	38	462	33	—	5
5.	Bohinjska Bistrica	493	21	524	23	2	—
6.	Bohinj-Srednja vas	441	34	444	34	—	—
7.	»Bohor«, Senovo	414	21	507	21	—	—
8.	Bovec	172	10	195	11	1	—
9.	Brežice	262	41	269	37	—	4
10.	Celje	1 332	163	1 095	159	—	4
11.	Cerknica	—	7	60	8	1	—
12.	Cerkno na Primorskem	230	10	271	10	—	—
13.	Črna-Žerjav	597	13	513	20	7	—
14.	Črnomelj	160	7	160	4	—	3
15.	Črnuče	471	26	634	24	—	2
16.	Dol pri Hrastniku	415	14	433	12	—	2
17.	Domžale	524	39	540	41	2	—
18.	Dovje-Mojstrana	325	30	346	30	—	—
19.	Dravograd	139	4	267	4	—	—
20.	Gorje	649	35	682	35	—	—
21.	Gornji grad	98	10	130	10	—	—
22.	Gornja Radgona	89	29	327	30	1	—
23.	Gozd-Martuljek	126	6	155	8	2	—
24.	Hrastnik	850	18	869	18	—	—
25.	Idrija	733	37	1 019	34	—	3
26.	Ilirska Bistrica	90	9	80	7	—	2
27.	Javornik	883	47	905	43	—	4
28.	Jesenice	1 486	119	1 422	118	—	1
29.	Jezerško	102	17	130	18	1	—
30.	Kamnik	1 291	155	1 735	173	18	—
31.	Kobarid	147	11	125	11	—	—
32.	Kočevje	194	11	204	12	1	—
33.	Koper	388	77	515	72	—	5
34.	Kostanjevica	220	5	140	4	—	1
35.	»Kozjak«, Maribor	471	37	452	34	—	3
36.	Kranj	1 936	309	2 105	310	1	—
37.	Kranjska gora	183	21	210	22	1	—
38.	Križe	304	26	148	21	—	5
39.	»Kum«, Trbovlje	325	20	305	18	—	2
40.	Laško	528	41	554	36	—	5
41.	»Lisca«, Sevnica	486	39	635	33	—	6
42.	Litija	336	24	380	23	—	1
43.	»Litastroj«, Ljubljana	474	65	575	67	2	—
44.	Ljubljana-matica	8 869	1 397	8 458	1 393	—	4
45.	Ljubno ob Savinji	98	11	156	10	—	1
46.	Ljutomer	315	6	447	6	—	—
47.	Luče	81	11	249	10	—	1
48.	Majšperk	119	24	95	20	—	4
49.	Maribor-matica	2 257	273	1 877	263	—	10
50.	»Mariborski tisk«	269	37	276	26	—	11
51.	Medvode	846	51	1 010	50	—	1
52.	Mengeš	719	35	725	33	—	2
53.	Mežica	1 214	26	1 119	35	9	—
54.	Mozirje	246	16	273	15	—	1
55.	MTT-Maribor	440	7	496	7	—	—
56.	Murska Sobota	245	15	426	14	—	1
57.	Nova Gorica	714	70	771	82	12	—
58.	Novo mesto	217	27	278	25	—	2
59.	»Obrtnik«, Ljubljana	300	2	322	2	—	—

SKLADNOST V TURIZMU: IZJAVA O RAZVOJU TURIZMA V SLOVENIJI

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	Članstvo 1967	Naročniki 1967	Članstvo 1968	Naročniki 1968	Porast	Padeč
60.	»Oljka«, Polzela	47	9	65	9	—	—
61.	Oplotnica	130	4	180	4	—	—
62.	Ormož	94	19	59	13	—	6
63.	Podbrdo	430	12	430	10	—	2
64.	Poljčane	214	16	288	16	—	—
65.	Postojna	245	19	391	20	1	—
66.	Prevalje	817	30	1 002	30	—	—
67.	PTT-Ljubljana	988	51	1 155	47	—	4
68.	PTT-Maribor	312	15	345	24	9	—
69.	Ptuj	259	16	230	19	3	—
70.	Radeče	307	28	382	29	1	—
71.	Radlje	41	9	84	7	—	2
72.	Radovljica	930	78	1 023	78	—	—
73.	»Rašica«-Ljubljana	319	40	346	30	—	10
74.	Ravne	473	39	385	40	1	—
75.	Rimske Toplice	298	9	286	8	—	1
76.	Rogaška Slatina	156	12	349	11	—	1
77.	Ruše	787	71	794	65	—	6
78.	Sežana	188	30	294	33	3	—
79.	Slovenska Bistrica	417	7	274	5	—	2
80.	Slovenj Gradec	120	24	185	24	—	—
81.	Slovenske Konjice	465	11	343	9	—	2
82.	Solčava	129	17	97	15	—	2
83.	Šentjur pri Celju	195	10	164	7	—	3
84.	Škofja Loka	1 057	78	1 171	74	—	4
85.	Šoštanj	483	17	431	14	—	3
86.	TAM-Maribor	1 079	160	1 208	127	—	33
87.	Tolmin	709	53	760	52	—	1
88.	Trbovlje	982	59	920	61	2	—
89.	Tržič	654	69	819	65	—	4
90.	Velenje	825	32	823	32	—	—
91.	Vevče	—	—	112	1	1	—
92.	Vipava	298	6	281	7	1	—
93.	Vrhnika	510	48	595	47	—	1
94.	Vuzenica	48	3	57	3	—	—
95.	Zabukovica-Griže	285	7	351	5	—	2
96.	Zagorje	752	18	990	16	—	2
97.	»Emona«, Zalog	91	10	129	10	—	—
98.	Zalec	181	10	255	8	—	2
99.	Zreče	95	5	78	3	—	2
100.	»Železničar«, Ljubljana	497	59	488	55	—	4
101.	»Železničar«, Maribor	376	32	392	29	—	3
102.	Železniki	261	18	271	18	—	—
103.	»Žičnica«, Ljubljana	105	8	110	7	—	1
104.	Žiri	277	9	251	8	—	1
		54 463	5 054	58 079	4 918	83	219
Trst-Gorica			101		103	2	
Beograd			28		30	2	
Zagreb			67		71	4	
Republiška P. D.			35		33	—	2
Ostale republike			76		76	—	—
Inozemski naročniki			90		116	26	—
Zamena z inozemstvom			33		24	—	9
Zamena v državi			38		36	—	2
Razni			144		153	9	—
			5 666		5 560	126	232

ČLANSTVO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE V LETU 1968

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	VRSTA ČLANSTVA			Skupaj
		odrasli člani	mladinci	pionirji	
1.	Ajdovščina	169	47	38	254
2.	Akademsko PD Ljubljana	104	222	60	386
3.	Avtomontaža Ljubljana	236	33	24	293
4.	Bled	317	73	72	462
5.	Bohinjska Bistrica	309	89	126	524
6.	Bohinj — Srednja vas	200	144	100	444
7.	Bohor Senovo	162	45	300	507
8.	Bovec	102	22	71	195
9.	Brežice	79	10	180	269
10.	Celje	645	260	190	1 095
11.	Cerknica	10	20	30	60
12.	Cerkno	188	47	36	271
13.	Črna na Koroškem	313	42	158	513
14.	Črnomelj	100	30	30	160
15.	Črnuče	340	185	109	634
16.	Dol pri Hrastniku	357	34	42	433
17.	Domžale	328	72	140	540
18.	Dovje-Mojstrana	208	88	50	346
19.	Dravograd	171	47	49	267
20.	Emona Zalog	54	28	47	129
21.	Gorje pri Bledu	416	123	143	682
22.	Gornji grad	80	20	30	130
23.	Gornja Radgona	185	112	30	327
24.	Gozd Martuljek	95	39	21	155
25.	Hrastnik	631	67	171	869
26.	Idrija	468	311	240	1 019
27.	Ilirska Bistrica	52	17	11	80
28.	Impol Slovenska Bistrica	174	76	24	274
29.	Javornik — Koroška Bela	658	112	135	905
30.	Jesenice	1 034	276	112	1 422
31.	Jezerško	80	20	30	130
32.	Kamnik	1 123	310	302	1 735
33.	Kobarid	99	19	7	125
34.	Kočevje	181	9	14	204
35.	Koper	317	150	48	515
36.	Kostanjevica na Krki	60	30	50	140
37.	Kozjak Maribor	274	142	36	452
38.	Kranj	1 043	342	720	2 105
39.	Kranjska gora	100	80	30	210
40.	Križe	121	14	13	148
41.	Kum Trbovlje	234	34	37	305
42.	Laško	450	32	72	554
43.	Lisca Videm-Krško	355	86	194	635
44.	Litija	200	30	150	380
45.	Litostroj Ljubljana	458	37	80	575
46.	Ljubljana-matica	5 375	2 469	614	8 458
47.	Ljubno ob Savinji	64	32	60	156
48.	Ljutomer	133	125	189	447
49.	Luče	80	24	145	249
50.	Majšperk	70	7	18	95
51.	Maribor-matica	1 148	487	242	1 877
52.	Mariborski tisk Maribor	250	13	13	276
53.	Medvode	788	185	37	1 010
54.	Janez Trdina Mengeš	240	114	371	725
55.	Mežica	760	134	225	1 119
56.	Mozirje	190	37	46	273
57.	MTT Maribor	366	90	40	496
58.	Murska Sobota	74	143	209	426

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	VRSTA ČLANSTVA			Skupaj
		odrasli člani	mladinci	pionirji	
59.	Nova Gorica	354	151	266	771
60.	Novo mesto	194	70	14	278
61.	Obrtnik Ljubljana	280	30	12	322
62.	Oplotnica	100	30	50	180
63.	Ormož	19	10	30	59
64.	Podbrdo	270	80	80	430
65.	Poljčane	91	57	140	288
66.	Polzela	40	15	10	65
67.	Postojna	183	104	104	391
68.	Prevalje	637	150	215	1 002
69.	PTT Ljubljana	886	170	99	1 155
70.	PTT Maribor	303	25	17	345
71.	Ptuj	115	95	20	230
72.	Radeče pri Zidanem mostu	262	63	57	382
73.	Radlje ob Dravi	67	13	4	84
74.	Radovljica	601	203	219	1 023
75.	Rašica Šentvid	225	92	29	346
76.	Ravne na Koroškem	314	37	34	385
77.	Rimske Toplice	166	59	61	286
78.	Rogaška Slatina	250	29	70	349
79.	Ruše pri Mariboru	351	151	292	794
80.	Sežana	131	62	101	294
81.	Slovenj Gradec	115	52	18	185
82.	Slovenske Konjice	50	30	263	343
83.	Solčava	54	15	28	97
84.	Šentjur pri Celju	41	43	80	164
85.	Škofja Loka	948	168	55	1 171
86.	Šoštanj	259	61	111	431
87.	TAM Maribor	765	159	284	1 208
88.	Tolmin	501	126	133	760
89.	Trbovlje	497	68	355	920
90.	Tržič	562	130	127	819
91.	Velenje	321	345	157	823
92.	Vevče	84	13	15	112
93.	Vipava	63	118	100	281
94.	Vrhnika	315	200	80	595
95.	Vuzenica	33	14	10	57
96.	Zabukovica	262	48	41	351
97.	Zagorje ob Savi	410	114	466	990
98.	Zreče	26	2	50	78
99.	Žalec	61	42	152	255
100.	Železničar Ljubljana	349	95	44	488
101.	Železničar Maribor	327	37	28	392
102.	za Selško dolino v Železnikih	226	26	19	271
103.	Žičnica Ljubljana	100	10	—	110
104.	Ziri	141	47	63	251
Skupaj:		35 168	11 546	11 365	58 079
V letu 1967:		33 677	11 183	9 603	54 463
V letu 1968:		35 168	11 546	11 365	58 079
Razlika:		+ 1 491	+ 363	+ 1 762	+ 3 616

PREGLED INVESTICIJ ZA NADELAVO, POPRAVILO IN MARKIRANJE POTOV V LETU 1968

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	INVESTIRANO						Skupne investicije v letu 1968
		iz lastnih sredstev	prostovoljno delo	v vrednosti	subvencija PZS	ostale subvencije	posojilo	
		din	ur	din	din	din	din	
1.	Ajdovščina	—	—	—	—	—	—	
2.	Akademsko PD Ljubljana	—	—	—	—	—	—	
3.	Avtomontaža Ljubljana	—	—	—	—	—	—	
4.	Bled	780	80	1 600	—	—	2 380	
5.	Bohinjska Bistrica	—	—	—	—	—	—	
6.	Bohinj — Srednja vas	446,40	—	—	—	—	446,40	
7.	Bohor Senovo	1 000	24	120	—	1 500	2 620	
8.	Bovec	—	—	—	—	—	—	
9.	Brežice	—	—	—	—	—	—	
10.	Celje	1 500,70	—	—	—	—	1 500,70	
11.	Cerknica	—	376	1 128	—	—	1 128	
12.	Cerkno	—	—	—	—	—	—	
13.	Črna na Koroškem	218	—	—	—	—	218	
14.	Črnomelj	850	—	—	—	—	850	
15.	Črnuče	—	—	—	—	—	—	
16.	Dol pri Hrastniku	—	—	—	—	—	—	
17.	Domžale	421	188	1 504	—	—	1 925	
18.	Dovje — Mojstrana	—	62	310	—	—	310	
19.	Dravograd	—	—	—	—	—	—	
20.	Emona Zalog	—	—	—	—	—	—	
21.	Gorje pri Bledu	540	143	858	—	—	1 398	
22.	Gornji grad	160	16	84	—	—	244	
23.	Gornja Radgona	—	—	—	—	—	—	
24.	Gozd Martuljk	250	62	310	—	—	560	
25.	Hrastnik	—	20	100	—	—	100	
26.	Idrija	119	26	78	—	—	197	
27.	Ilirska Bistrica	—	—	—	—	—	—	
28.	Javornik — Koroška Bela	900	—	—	—	—	900	
29.	Jesenice	—	—	—	—	—	—	
30.	Jezersko	213,80	30	150	—	—	363,80	
31.	Kamnik	482,95	45	225	—	—	707,95	
32.	Kobarid	40	26	150	—	—	190	
33.	Kočevje	—	—	—	—	—	—	
34.	Koper	—	—	—	—	—	—	
35.	Kostanjevica na Krki	—	—	—	—	—	—	
36.	Kozjak Maribor	3 766,33	40	280	—	—	4 046,33	
37.	Kranj	418	—	—	—	—	418	
38.	Kranjska gora	—	—	—	—	—	—	
39.	Križe	200	30	150	—	—	350	
40.	Kum Trbovlje	—	—	—	—	—	—	
41.	Laško	3 635,55	—	—	—	—	3 635,55	
42.	Lisca Videm-Krško	—	—	—	—	—	—	
43.	Litija	—	—	—	—	—	—	
44.	Litostroj Ljubljana	400	60	900	—	—	1 300	
45.	Ljubljana-matica	2 797,75	—	—	—	—	2 797,75	
46.	Ljubno ob Savinji	—	56	336	—	—	336	
47.	Ljutomer	—	—	—	—	—	—	
48.	Luče	—	—	—	—	—	—	
49.	Majšperk	—	—	—	—	—	—	
50.	Maribor-matica	750	224	1 120	—	—	1 870	
51.	Mariborski tisk	—	—	—	—	—	—	
52.	Medvode	—	30	300	—	—	300	
53.	Janeza Trdine Mengeš	—	—	—	—	—	—	
54.	Mežica	584,05	—	—	—	—	584,05	
55.	Mozirje	80	—	—	—	—	80	
56.	MTT Maribor	—	—	—	—	—	—	
57.	Murska Sobota	—	—	—	—	—	—	
58.	Nova Gorica	—	75	750	—	—	750	
59.	Novo mesto	300	—	—	—	—	300	

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	INVESTIRANO					posojilo	Skupne investicije v letu 1968
		iz	prosto-	v	sub-	ostale		
		lastnih sredstev	voljno delo	vrednosti	svencija PZS	subvencije		
	din	ur	din	din	din	din	din	
60.	Obrtnik Ljubljana	29 576,97	—	—	—	34 518,20	—	64 095,17
61.	Oplotnica	3 000	88	704	—	—	—	3 704
62.	Ormož	—	—	—	—	—	—	—
63.	Podbrdo	100	15	90	—	—	—	190
64.	Poljčane	150	40	160	—	—	—	310
65.	Polzela	—	—	—	—	—	—	—
66.	Postojna	—	—	—	—	—	—	—
67.	Prevalje	—	20	80	—	—	—	80
68.	PTT Ljubljana	238,40	218	2 616	—	—	—	2 854,40
69.	PTT Maribor	—	48	430	—	—	—	480
70.	Ptuj	—	—	—	—	—	—	—
71.	Radeče pri Zidanem mostu	—	—	—	—	—	—	—
72.	Radlje ob Dravi	50	30	150	—	—	—	200
73.	Radovljica	1 600	—	—	—	—	—	1 600
74.	Rašica Šentvid	121	32	182	—	—	—	303
75.	Ravne na Koroškem	106,15	40	240	—	—	—	346,15
76.	Rimske Toplice	43,20	46	207	—	—	—	250,20
77.	Rogaška Slatina	2 433,72	310	1 240	—	—	—	3 673,72
78.	Ruše pri Mariboru	1 138,80	350	1 750	—	2 150	—	5 038,80
79.	Sežana	7,80	28	140	—	—	—	147,80
80.	Impol Slovenska Bistrica	—	—	—	—	—	—	—
81.	Slovenjgradec	—	—	—	—	—	—	—
82.	Slovenske Konjice	—	—	—	—	—	—	—
83.	Solčava	50	63	252	—	—	—	302
84.	Šentjur pri Celju	80	—	—	—	—	—	80
85.	Škofja Loka	—	—	—	—	—	—	—
86.	Šoštanj	870,80	—	—	—	—	—	870,80
87.	TAM Maribor	—	—	—	—	—	—	—
88.	Tolmin	50	20	100	—	—	—	150
89.	Trbovlje	—	322	1 610	—	144	—	1 754
90.	Trzin	—	—	—	—	—	—	—
91.	Velenje	—	8 800	44 000	—	84 000	—	128 000
92.	Vevče	—	—	—	—	—	—	—
93.	Vipava	200	—	—	—	—	—	200
94.	Vrhnika	1 000	100	500	—	—	—	1 500
95.	Vuzenica	—	—	—	—	—	—	—
96.	Zabukovica	—	50	250	—	—	—	250
97.	Zagorje ob Savi	246	—	—	—	—	—	246
98.	Zreče	—	—	—	—	—	—	—
99.	Žalec	—	—	—	—	—	—	—
100.	Železničar Ljubljana	500	1 000	500	—	—	—	1 000
101.	Železničar Maribor	—	—	—	—	—	—	—
102.	za Selško dolino v Železnikih	72,70	—	—	—	—	—	72,70
103.	Žičnica Ljubljana	—	—	—	—	—	—	—
104.	Žiri	80	25	125	—	—	—	205
Skupaj:		62 569,07	13 258	65 829	—	122 312,20	—	250 710,27
V letu 1967:		63 805,84	3 359	17 353	3 703,85	103 018,66	—	187 881,35
V letu 1968:		62 569,07	13 258	65 829	—	122 312,20	—	250 710,27
Razlika:		-1 236,77	+9 899	+48 476	-3 703,85	+19 293,54	—	+62 828,92

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	PLANINSKA POSTOJANKA	iz	prosto-
			lastnih	voljno
			sredstev	delo
			din	ur
1.	Avtomontaža Ljubljana	Koča pod Voglom	1 318	180
2.	Bled	Okrepčevalnica na Straži	2 000	30
3.	Bohinj — Srednja vas	Vodnikov dom na Velem polju	3 925,49	30
		Koča pod Bogatinom	7 261,13	110
		Koča na Uskovnici	6 286,82	—
4.	Celje	Kocbekov dom na Korošici	3 831,60	—
		Frišaufov dom na Okrešlju	17 163,90	—
		Dom v Logarski dolini	26 901,70	—
		Mozirska koča na Golteh	—	—
5.	Črna na Koroškem	Dom na Smrekovcu	4 712	—
6.	Črnomelj	Dom na Mirni gori	3 250	—
		Gostišče v Črmošnjicah	1 800	—
7.	Črnuče	Gradnja doma na Mali planini	10 000	4 900
8.	Domžale	Dom na Veliki planini	20 340	412
9.	Dovje-Mojstrana	Aljažev dom v Vratih	3 434,50	86
10.	Emona Zalog	Dom na Bibi planini	3 670,15	1 066
11.	Gorje pri Bledu	Dom Planika pod Triglavom	11 188,05	216
		Tržaška koča na Doliču	6 297,50	62
12.	Gornji grad	Dom na Menini planini	9 680	122
13.	Gozd Martuljk	Priprava terena za gradnjo bivaka pod Špičkom	500	654
14.	Idrija	Zavetišče na Jelenku	673	—
		Koča na Hleviški planini	1 780	—
		Pirnatova koča na Javorniku	1 877	—
		Dom Rudar Vojsko	7 643	—
15.	Ilirska Bistrica	Koča na Sviščakih	5 311,38	90
		Zavetišče na Velikem Snežniku	70	—
16.	Impol Slovenska Bistrica	Dom pri Treh kraljih	—	—
17.	Javornik-Koroška Bela	Dom Valentina Staniča	—	—
		Prešernova koča na Stolu	—	—
18.	Jezerško	Češka koča na Sp. Ravneh	—	40
19.	Kamnik	Koča na Jermanovih vratih	—	400
20.	Kobarid	Dom Vrsno	860	212
21.	Kočevje	Koča pri Jelenovem studencu	2 840	132
22.	Koper	Tumova koča na Slavniku	14 818,55	—
23.	Kozjak Maribor	Dom na Kozjaku	2 897,77	—
24.	Planinsko-gost. podjetje Krvavec Kranj	Dom na Krvavcu	—	—
25.	Litija	Dom na Jančah	1 600	—
26.	Litostroj Ljubljana	Litostrojska koča na Soriški planini	5 000	90
27.	Ljubljana-matica	Dom v Kamniški Bistrici	7 328,30	—
		Koča pri Savici	287,10	—
		Dom na Komni	54 223,50	—
		Koča pri trigl. sedmerih jezerih	—	—
		Triglavski dom na Kredarici	19 216,90	—
28.	Luče	Koča na Loki	5 301,54	—
29.	Maribor-matica	Mariborska koča na Pohorju	896	—
		Ribniška koča na Pohorju	9 403	112
		Koča na Žavcarjevem vrhu	1 839	65
		Zavetišče na Pesniku	226	12
30.	Medvode	Dom Tamar	46 000	120
		Slavkov dom na Golem brdu	29 510	—
31.	Mežica	Dom na Peci	7 000	—
32.	Nova Gorica	Koča Kekec na Katarini	5 781	—
		Gomiščkovo zavetišče na Krnu	11 067	135
		Stjenkova koča na Trstelju	1 230	—
		Dom dr. Klementa Juga v Lepeni	5 000	—

INVESTICIJ V LETU 1968

v vrednosti	Investirano				v letu 1968 Skupne investicije
	ostale sub- vencije	dotacija iz sklada PVP	posojilo PZS	ostalo posojilo	
	din	din	din	din	
1 800	2 342,70	—	—	—	5 460,70
60	—	—	—	—	2 060
180	—	—	—	—	4 105,49
550	—	—	—	—	7 811,13
—	—	—	—	—	6 286,82
—	—	—	—	—	3 831,60
—	—	—	—	140 624,70	157 788,60
—	—	—	—	—	26 901,70
—	—	—	—	122 514,15	122 514,15
—	—	—	—	—	4 712
—	—	—	—	—	3 250
—	—	—	—	—	1 800
24 500	50 000	—	—	—	84 500
4 120	—	—	—	—	24 460
430	—	—	—	—	3 864,50
8 527,50	12 650	—	—	—	24 847,65
1 296	—	10 000	—	—	22 484,05
372	—	—	—	—	6 669,50
488	—	—	—	—	10 168
2 000	—	—	—	—	2 500
—	—	—	—	—	673
—	—	—	—	—	1 780
—	—	—	—	—	1 877
—	—	—	—	—	7 643
720	14 000	—	—	—	20 031,38
—	—	—	—	—	70
—	80 000	—	—	—	80 000
—	—	9 999	—	—	9 999
—	—	6 518	—	—	6 518
240	—	—	—	—	240
2 000	—	64 986,75	—	—	66 986,75
1 060	—	—	—	—	1 920
660	1 000	—	2 500	—	7 000
—	—	—	—	—	14 818,55
—	—	—	—	—	2 897,77
—	—	—	—	100 000	100 000
—	—	—	—	—	1 600
900	—	—	—	—	5 900
—	—	—	—	—	7 328,30
—	—	—	—	—	287,10
—	—	—	—	—	54 223,50
—	13 673,50	—	—	—	13 673,50
—	—	10 000	—	—	29 216,90
—	—	—	3 848,80	—	9 150,34
—	—	—	—	—	896
1 120	—	—	—	—	10 523
325	—	—	—	—	2 164
60	—	—	—	—	286
1 200	4 000	—	—	—	51 200
—	—	—	—	—	29 510
—	—	—	3 000	1 321,38	11 321,38
—	—	—	—	—	5 781
2 700	—	10 000	—	—	23 767
—	—	—	—	—	1 230
—	—	—	—	—	5 000

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	PLANINSKA POSTOJANKA	iz	prosto-
			lastnih	voljno
			sredstev	delo
			din	ur
33.	Novo mesto	Dom Vinka Paderšiča na Gorjancih	400,00	—
34.	Podbrdo	Dom Zorka Jelinčiča na Črni prsti	320	53
35.	Poljčane	Dom na Boču	15 000	1 100
36.	Postojna	Vojkova koč na Nanosu	1 887,40	—
		Koč na Mladika na Pečni rebri	3 459	—
37.	Prevalje	Dom na Uršlji gori	1 643,55	1 071
38.	PTT Ljubljana	Poštarska koč na Vršiču	7 748,25	—
39.	Radeče pri Zid. mostu	Gašparjeva koč na Vel. Kozjem	4 500	1 130
		Zasavska koč na Prehodavcih	2 500	—
40.	Radovljica	Roblekov dom na Begunjščici	27 890	100
41.	Rašica Šentvid	Zavetišče na Rašici	3 210	116
42.	Ravne na Koroškem	Koč na Naravskih ledinah	911,10	150
43.	Rimske Toplice	Zavetišče na Kopitniku	—	715
44.	Ruše pri Mariboru	Ruška koč	17 079	3 450
45.	Solčava	Koč pod Olševo	160	—
		Zavetišče pod Ojstrico	1 100	50
46.	Šentjur pri Celju	Dom na Resevni	4 910	1 260
47.	Škofja Loka	Dom na Lubniku	1 826	—
48.	Šoštanj	Andrejev dom na Slemenu	2 255,20	125
49.	Trbovlje	Dom na Mrzlici	4 516,70	956
50.	Trzič	Dom na Kofcah	3 600	30
		Koč na Dobrči	2 000	170
		Dom na Zelenici	3 000	100
		Dom pod Storzličem	6 750	30
51.	Velenje	Dom na Paškem Kozjaku	10 000	820
52.	Vrhnika	Zavetišče na Planini	9 235,09	355
53.	Zabukovica	Dragotov dom na Homu	7 940,50	2 160
54.	Zagorje ob Savi	Koč na Zasavski gori	10 923	—
55.	Železničar Ljubljana	Dom na Vogarju	2 095,10	—
56.	za Selško dolino v Železnikih	Koč na Ratitovcu	5 343,45	52
57.	Žiri	Dom na Goropekah	46 000	650
Skupaj:			601 444,22	23 919
V letu 1967:			837 996,80	40 904
V letu 1968:			601 444,22	23 919
Razlika:			— 236 552,58	— 16 985

Investirano

v vrednosti	ostale sub- vencije	dotacija iz sklada PVP	posojilo PZS	ostalo posojilo	Skupne investicije v letu 1968
din	din	din	din	din	din
—	—	—	—	—	400
324	—	18 034,65	—	—	18 678,65
5 500	—	—	—	—	20 500
—	—	—	—	—	1 887,40
—	—	—	—	—	3 459
4 284	—	—	—	—	5 927,55
—	—	—	—	—	7 748,25
6 780	—	—	—	—	11 280
—	—	—	—	—	2 500
400	—	—	—	—	28 290
1 160	—	—	—	—	4 370
1 500	—	—	—	—	2 411,10
3 217,50	—	—	—	—	3 217,50
17 250	—	—	—	—	34 329
—	—	—	—	—	160
200	—	—	—	—	1 300
2 720	7 205	—	—	1 350	16 185
—	3 914	—	—	—	5 740
625	—	—	—	—	2 880,20
4 780	8 500	—	—	—	17 796,70
600	—	—	—	—	4 200
3 400	—	—	—	—	5 400
2 000	—	—	30 000	—	35 000
600	—	—	—	—	7 350
4 100	—	—	—	68 000	82 100
1 668	7 060	—	—	—	17 963,09
10 800	2 000	—	—	—	20 740,50
—	—	—	—	—	10 923
—	—	—	—	—	2 095,10
260	—	—	7 500	375	13 478,45
3 250	—	—	—	—	49 250
130 727	206 345,20	129 538 40	46 848,80	434 185,23	1 549 088,85
261 532,50	154 994,40	119 758,53	20 012,54	264 328,25	1 658 623,02
130 727	206 345,20	129 538 40	46 848,80	434 185,23	1 549 088,85
-130 805,50	+ 51 350,80	+ 9 779,87	+ 26 836,26	+ 169 856,98	- 109 534,17

PREGLED PLANINSKO SMUČARSKIH NESREČ IN

Zap. št.	Datum	Kraj nesreče	P O N E			
			ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kraj
1.	2. 1.	V okolici Zatoľmina	Franc Zalašček	kmet	2. 7. 1927	Zatoľmin
2.	6. 1.	Na poti Šumik—Lobnica	Maks Meško	kmet	29. 8. 1941	—
3.	14. 1.	Ravnjak pod Uršljo goro	Tone Vogrinc	študent	—	—
4.	21. 1.	Na Črni prsti	Ivan Šorli	delavec	1932	Koritnica
5.	26. 1.	Vršič — smučišče	Slobodan Jovanović	dijak	30. 4. 1950	Beograd
6.	26. 1.	Bistriška planina	Lovro Bogataj	upok.	8. 8. 1900	Rovte p. Vrh
7.	26. 1.	Na Uskownicy	Mara-Marija Luis	usluž.	18. 4. 1935	Solkan
8.	29. 1.	Vršič — smučišče	Ivo Ferkoľj	dijak	—	—
9.	31. 1.	Na Javornškem rovtu	Andrej Bezek	dijak	21. 11. 1952	Ljubljana
10.	17. 2.	Pri Ribniški koči	Milan Stanulović	—	22. 3. 1936	—
11.	22. 2.	Na Pungartu pod Veliko Kopo	Ankica Macokato	prof. telovadbe	23. 2. 1937	—
12.	3. 3.	Severozapadna stena Rzenika	Jarnej Koritnik Milan Humar	usnjar tapetnik	— —	Zduše Godič
13.	11. 3.	Na plazišču z Vogla proti Žagarjevemu grabnu	Peter Kogovšek	električar	19. 8. 1941	Ljubljana
14.	24. 3.	Na Grohatu pod Raduho	Eđi Drofenik	rudar	17. 7. 1947	Mežica
15.	24. 3.	Pod severno steno Mojstrovke	Andrej Noč Alojz Gajšek Rafael Župan Janez Robič Ina Vrhovnik Matija Oman	delavec delavec delavec delavec delavec	15. 4. 1937 1. 7. 1942 22. 6. 1949 28. 3. 1953 22. 8. 1944 19 let	— — — — —
16.	30. 3.	Na Mali planini	Boris Batista	slikar	17. 4. 1940	Kresnice
17.	30. 3.	Na Grohatu pod Raduho	Klara Plešnik	usluž.	25. 6. 1942	Mežica
18.	31. 3.	Slap Savica	Lidija Prešeren	usluž.	6. 8. 1929	Ljubljana
19.	7. 4.	Na Kamniškem sedlu	Marija Tomšič	—	26. 3. 1948	—
20.	13. 4.	Na Prehodavcih	Luđgi Culiersi	—	10. 7. 1941	—
21.	14. 4.	Vršič — na plazu	Biba dr. Klinar	zdravnica	—	Ljubljana
22.	2. 5.	Na Mali poljani	Vlasta Rajgelj	usluž.	15. 10. 1936	Kranj
23.	23. 5.	Mali Kuntar	Željko Lazić	podoficir JLA	—	—
24.	8. 6.	Na vrhu Storžiča	Vojko Kum	dijak	15. 3. 1955	Celje
25.	15. 6.	Na področju Črne prsti	Ljudmila Kikelj	gospodinja	12. 10. 1920	Stržišče 40
26.	22. 6.	V Planjavi	Milan Rebula	—	25. 2. 1952	Ljubljana
27.	26. 6.	Na snežnem plazu pod Prisojnikom	Franc Pristov	delavec	24. 8. 1935	—
28.	3. 7.	Pri Češki koči	Jarmila Havlikova	usluž.	31. 12. 1951	Praga
29.	22. 7.	V okolici Rzenika	Tončka Oblak	—	12. 1. 1913	—

PO GRS IZVEDENIH REŠEVALNIH AKCIJ V LETU 1968

SREČENCI

držav- ljanstvo	stalno bivališče	Vzroki nesreče	Poškodba	Stroški posamezne reševalne akcije din
Jug.	Zatolmin-Polog	zaradi globokega snega in plazov ni mogel k zdravniku v dolino	zlatenica	150,00
Jug.	Lahovci pri Ivanjkovcih	—	zvin desnega zapestja	—
Jug.	Maribor	padec pri smučanju	poškodba leve noge v gležnju	—
Jug.	Grahovo	spodrsnil na poledeneli poti	smrtna	—
Jug.	Beograd, Zelengorska 3	padec pri smučanju	poškodba desnega kolena	75,00
Jug.	Tržič-Bistrica 49	izčrpanost	omedlevica, ohladitev	373,20
Jug.	Nova Gorica, Ul. IX. korpusa 9	zašla in zmrznila (pogrešana od 9. 1. 1968, glej zap. št. 541)	smrtna	777,52
Jug.	Ljubljana, Škrabčeva 25/b	padec pri smučanju	poškodba levega kolena	537,00
Jug.	Ljubljana, Kavčičeva 20	padec pri smučanju	zlom leve goleni	553,10
Jug.	Novi Sad, Guslarska 5	padec pri smučanju	zvin gležnja in kolena	—
Jug.	Karlovac, Djordjičeva 3b oziroma Zagreb	padec pri smučanju	poškodba desnega gležnja	90,00
Jug. Jug.	Zduše 2, p. Kamnik Godič 25	prosila za pomoč, ker so jima pri poizkusu prvega zimskega vzpona 120 m pod robom stene zmanjkali plezalni klini	brez poškodb	1 790,50
Jug.	Ljubljana, Vodnikova 295	pri sestopanju zdrsnil in drsel okrog 700 m navzdol	smrtna	1 450,13
Jug.	Mežica	padec pri smučanju	zlom levega gležnja	—
Jug. Jug. Jug. Jug. Jug.	Jesenice, Kidričeva 36 Jesenice, Cesta talcev 3 Gozd-Martuljk 15 Gozd-Martuljk 53 Ljubljana-Ježa 2 Gozd-Martuljk	zaradi neprevidnega prečkanja snežnega plazu se je utrgal plaz in zasul pod seboj 6 smučarjev	smrtna smrtna smrtna smrtna večkratni zlom noge in notranje poškodbe brez poškodb	2 727,00
Jug.	Ljubljana	verjetno se je že 27. 2. 1968 v snežnem neurju zatekel v lopo pastirske bajte in tam zmrznil, nakar ga je prekril še sneg	smrtna	206,20
Jug.	Mežica	padec pri smučanju	zlom gležnja in izpahnjeno levo koleno	—
Jug.	Ljubljana, Domžalska 14	oslabitev srca	nezavest	518,35
Jug.	Tacen 20	neprevidno stopila	zvin noge	—
Ital.	Racale-Lecco	neprevidno stopil	zlom leve noge nad členkom	400,00
Jug.	Ljubljana, Jesenkova 2	padec pri smučanju	zlom desne noge	285,50
Jug.	Kranj, Ljubljanska 24	močna krvavitev	—	176,30
Jug.	Tolmin, VP-1098	padec v steni	smrtna	—
Jug.	Celje, Trubarjeva 36	zadet od strele	smrtna	1 521,90
Jug.	Hudajužna	—	popolna izčrpanost	200,00
Jug.	Ljubljana, Zupančičeva 5	pri plezanju padel okrog 10 m po vznožju severno-zapadnega grebena Planjave	poškodba desnega kolena, glave in hrbta	505,10
Jug.	Jesenice, Cesta na Golico 7	padec pri smučanju	poškodba prsnega koša in močne odrgnine na dlani	132,92
ČSSR	Praga, Narodni 23	zdrsnila na snežišču	odrgnine in izpah levega kolena	210,00
Jug.	Puštal 14 Škofja Loka	padla na poti Dol—Konj	poškodba noge	175,00

Zap. št.	Datum	Kraj nesreče	ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kraj
30.	31. 7.	Kriški podi — Sovatna	Irene Gray Titewson	—	1. 8. 1947	Anglija
31.	6. 8.	Na Vršiču	Marta Malavašič	—	10. 6. 1932	—
32.	10. 8.	Na Črni prsti	Leopold Kikelj	oskrbnik	22. 11. 1911	Stržišče 2
33.	15. 8.	Na Voglu nad naseljem Ukanc	Doris Fatinger Karin Fatinger Sabine Lehman	otrok otrok otrok	10. 8. 1956 15. 1. 1960 19. 6. 1957	Wiesbaden
34.	16. 8.	Na poti od Planike proti Zg. Krmi	Olga Šarunac	gosposinja	19. 2. 1924	Opatija
35.	17. 8.	V severni triglavski steni	Andrej Fenz	dijak	21. 3. 1949	Jesenice
36.	17. 8.	V severni steni Kanjavca	Metka Grilc	usluž.	13. 8. 1937	Jesenice
37.	19. 8.	Na poti iz Krvavca proti Cojzovi koči	Gertrud Maister	upokojenka	11. 7. 1889	—
38.	19. 8.	Na poti čez Prag	Nevenka Tržon	dijakinja	22. 9. 1950	Koper
39.	19. 8.	Na grebenu Triglava	Jože Mavec	stroj. teh.	23. 9. 1942	Črnomelj
40.	21. 8.	Zapadno pobočje Vel. planine	Alojz Kern	tesar	1906	Komenda
41.	21. 8.	Črni graben v Severni Triglavski steni	Franc Smrečnik	delavec	30. 12. 1942	Dobja vas pri Ravnah
42.	24. 8.	Na Korošici	Anica Mali	kmečka delavka	1933	Podljubelj
43.	25. 8.	V spominski smeri Dolgega hrbta	Tomaž Perčič	učenec	25. 1. 1950	Kamnik
44.	31. 8.	Nad izvirov Soče	Branko Čož	dijak	29. 5. 1951	Ljubljana
45.	2. 9.	Pod Kredarico	Rudi Lednik	dijak	12. 11. 1947	Mežica
46.	5. 9.	Na poti čez Kriško steno v Krnico	Rudi Mlakar	uslužbenec	29. 3. 1920	Celje
47.	6. 9.	V Kotu	Luisa Greup	tajnica	12. 7. 1923	Wassenaar
48.	16. 9.	Na poti od Planike do Vodnikove koč	Nataša Hostnik	študentka	30. 4. 1945	Beograd
49.	25. 9.	Na Krnu	Valentin Vižin	pleskar	1921	Nemčija
50.	16. 12.	V zapadni steni Planjave	Jože Močnik Srečo Vrhovnik Miha Šraj	delavec delavec delavec	24. 2. 1950 10. 1. 1952 15. 7. 1951	— — —
51.	20. 12.	Na Komni	Irena Bergant Jani Koželj	učenka učenec	26. 11. 1957 5. 6. 1957	Zg. Gameljne Sp. Gameljne
52.	22. 12.	V dolini Završnice	Angelca Vidic	uslužbenka	1. 4. 1925	Vojsko 5
53.	22. 12.	Na Komni	Skupina 30 otrok osnovne šole »Staneta Kosca« iz Šmartnega z vzgojitelji Dragica Kosec	— učenka	— 25. 1. 1958	— Vojsko 5

SREČENCI

državljanstvo	stalno bivališče	Vzroki nesreče	Poškodba	Stroški posamezne reševalne akcije din
Angl.	Anglija	padla pri sestopanju v dolino	poškodba desne noge	—
Jug.	Jesenice Bratstva in enotnosti 10	—	slepič	—
Jug.	Hudajužna	—	počil želodec	250,00
Nem.	Wiesbaden Nemčija	pri nabiranju cvetlic zāšle na skalno polico, od koder niso mogle naprej ne nazaj	brez poškodb	585,58
Jug.	Beograd Stevana Filipovića št. 32	nerodno stopila in padla	zlom kosti v gležnju leve noge	253,00
Jug.	Jesenice	pri sestopanju v skalaški smeri padel okrog 200 m globoko na polico	poškodba glave in pretres možganov	154,90
Jug.	Jesenice, Moste 7	padec pri hoji	smrtna	1 348,00
Nem.	Garmisch-Partenkirchen	padla na skalni poti 6 m čez skok in nato drsela okrog 40 m po melišču	pretres možganov in poškodbe po telesu	342,00
Jug.	Koper, Srebrničeva 19	izčrpanost in ohladitev zaradi neurja	smrtna	939,53
Jug.	Ljubljana, Dožičeva 5	ožgan od strele	rane po telesu	828,24
Jug.	Komenda	verjetno zaradi trenutne slabosti padel s poti in drsel 100 m po travnatem pobočju do skalnate grape	poškodbe na glavi in notranja krvavitev — 24 ur po nesreči umrl v bolnišnici	315,00
Jug.	Mežica 43	na gladkih skalah izgubil oporo in zdrsnil 20 m globoko	poškodba desnega kolka, podplutbe in odrgnine po vsem telesu	423,32
Jug.	Tržič, Podljubelj 62	—	obolela na želodcu	651,28
Jug.	Kamnik	se je zaplezal	izčrpanost, odrgnine po rokah	164,12
Jug.	Ljubljana, Strossmayerjeva 20	pri izviru Soče zdrsnil in padel 40 m globoko	smrtna	270,00
Jug.	Mežica, Trg svobode 15	padel s terase pred domom okrog 60 m čez skale ter drsel še okrog 200 m navzdol	smrtna	1 074,07
Jug.	Ljubljana, Tugomerjeva 62	padel v zasneženih skalah	poškodbe na levi dlani	—
Nizozem.	Nordwijk	neprevidno stopila	zlom noge v gležnju	150,00
Jug.	Ljubljana, Oslavijska 11	padec pri hoji	dvojni zlom desne noge v stopalu	1 611,00
Jug.	Kromberk 26	onemoglost	smrtna	1 320,00
Jug. Jug. Jug.	Kamnik, Kovinarska 7 F Kamnik, Toma Brejca 22 Radomlje	prisilni bivač sredi stene, zaradi izčrpanosti naslednji dan niso mogli nadaljevati vzpona	brez poškodb	915,97
Jug. Jug.	Zg. Gameljne Sp. Gameljne	padec na poti —	zvin noge v gležnju zbolel za mumpsom	781,52
Jug.	Selo 5, Zirovnica	padec pri smučanju	zlom levega gležnja	89,52
Jug.	Vojsko 5,	zaradi novega snega in zaledenele poti ter zaradi neprimerne obutve niso mogli sami sestopiti v dolino	brez poškodb	
Jug.	Vodice	pri sestopanju iz Komne zaradi nepazljivosti na zeledeneli poti zdrsnila in drsela 70 m navzdol pogrešana od 9. 1. 1968	poškodbe na glavi in lažji pretres možganov	1 408,84

Zap. št.	Datum	Kraj nesreče	PONE			
			ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kraj
P O I Z V E D O						
54.	Od 11. do 16. 1.	Na Uskovnici, Pokljuki, Črni prsti, Poreznu, Vojah in so-seščini	Mara Marija Luis	uslužbenka	18. 4. 1935	Solkan
55.	Od 5. do 9. 2.	Čopov steber v severni Triglavski steni	Aleš Kunaver Tone Sazonov Stane Belak	konstruktor orodjar stroj. tehnik	23. 6. 1936 8. 6. 1937 13. 11. 1940	Ljubljana Ljubljana Ljubljana
56.	26. 3.	Vrata	dr. Rastko Stojanović in tovariši	zdravnik	—	Beograd
57.	4. 6. in 6. 6.	Na Mežaklji	Stanko Robič	—	7. 5. 1927	Jesenice
58.	30. 9.	Velika planina	Maja Arnavtović Katarina Kolar Pika Leban Ljuba Perič	dijak dijak dijak dijak	1951 1951 1951 1951	— — — —
59.	30. 9.	Kalška gora	Janez Strehovec Rado Šerjak	— —	1946 1944	Ljubljana Ljubljana
60.	Od 31. 10 do 11. 11.	Triglavsko pogorje	Elfrida Stix Robert Stix	inženir gospodinja	21. 11. 1922 1. 2. 1929	Dunaj Dunaj

Poleg navedenih gorskih nesreč je bilo v letu 1968 na področju Pohorske vzpenjače še 72, žičnice na Španovem vrhu 11, žičnice na Vel. planini 19, žičnice na Voglu 45, žičnice na Vitrancu 75, žičnice na Zelenici 65 in žičnice na Kravcu 39 čistih smučarskih nesreč z različnimi poškodbam. Pri reševanju so v večini primerov sodelovali gorski reševalci GRS.

SREČENCI		Vzroki nesreče	Poškodba	Stroški posamezne reševalne akcije din
držav-ljanstvo	stalno bivališče			
VALNE AKCIJE				
Jug.	Nova Gorica, Ul. IX. korpusa 9	pogrešana od 9. 1. 1968	brez poškodb	3 417,01
Jug. Jug. Jug.	Ljubljana Ljubljana Ljubljana	ker se niso pravočasno vrnili s plezalne ture in se je zelo poslabšalo vreme	brez uspeha	22 542,77
Jug.	Beograd	na pobudo tovarišev-alpinistov iz Beograda, ker se niso pravočasno vrnili iz bivaka IV na Rušju	brez poškodb	148,34
Jug.	Jesenice, Sp. Plavž 16	pogrešan	brez uspeha	350,00
Jug.	Ljubljana, Bežigrad Ljubljana, Bežigrad Ljubljana, Bežigrad	ker so se na povratku iz udarniškega dela na Mali planini zaradi megle izgubile in se niso pravočasno vrnile	brez poškodb	362,48
Jug. Jug.	Ljubljana Ljubljana	po opravljenem prvenstvenem vzponu sta bivakirala na vrhu stene in se zato nista mogla vrniti pravi čas v dolino	brez poškodb	80,60
Avstr. Avstr.	Dunaj Dunaj	pogrešana od 20. 10. 1968	brez uspeha	4 845,70
Skupni stroški vseh akcij din				58 477,51

PREGLED KAPACITETE, OBISKOV IN NOČITEV PLANINSKIH POSTOJANK V LETU 1968

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nadmorska višina	V upravi planinskega društva	Kapac. ležišč			Štev. obiskovalcev			Število nočitev		
					število postelj	število ležišč	skupaj	Jugo-slovanov	ino-zemcev	skupaj	domaćih	ino-zemskih	skupaj
1.	Koča pod Voglom	Jul. Alpe	1445	Avtomontaža, Ljubljana	—	14	14	423	—	423	205	—	205
2.	Blejska koča na Lipanci	"	1633	Bled	24	28	52	1 470	350	1 820	550	60	610
3.	Dom planincev Murka na Bledu	"	501	Bled	2	10	12	26 980	6 220	33 200	600	145	745
4.	Okrepčevalnica na Straži	"	646	Bled	—	—	—	7 220	5 098	12 318	—	—	—
5.	Koča dr. Janeza Mencingerja	"	805	Bohinjska Bistrica	—	7	7	1 462	19	1 481	10	—	10
6.	Vodnikov dom na Velem polju	"	1817	Bohinj - Srednja vas	33	20	53	4 816	185	5 001	1 439	294	1 733
7.	Koča pod Bogatinom	"	1513	Bohinj - Srednja vas	39	15	54	4 234	141	4 375	1 315	132	1 447
8.	Dom na Uskovnici	"	1138	Bohinj - Srednja vas	37	8	45	3 023	214	3 237	1 462	105	1 567
9.	Koča Zlatorog v Trenti	"	622	Bovec	6	28	34	5 979	99	6 078	1 165	144	1 309
10.	Dom na Predežu	"	1156	Bovec	4	10	14	14 734	368	15 102	153	41	194
11.	Koča Petra Skalarja na Kaninu	"	1811	Bovec	25	40	65	510	98	608	330	7	337
12.	Koča na Mangrtu	"	2072	Bovec	12	6	18	6 477	83	6 560	291	64	355
13.	Aljažev dom v Vratih	"	1015	Dovje - Mojstrana	27	133	160	14 664	1 408	16 072	4 715	1 408	6 123
14.	Dom Planika pod Triglavom	"	2408	Gorje pri Bledu	20	44	64	4 883	1 430	6 313	2 004	221	2 225
15.	Tržaška koča na Doliču	"	2151	Gorje pri Bledu	22	14	36	6 016	1 533	7 549	1 294	253	1 547
16.	Dom Valentina Staniča pod Triglavom	"	2332	Javornik - Koroška Bela	48	22	70	5 124	98	5 222	1 502	380	1 882
17.	Kovinarska koča na Zasipski planini	"	892	Javornik - Koroška Bela	12	15	27	3 758	7	3 765	197	7	204
18.	Erjavčeva koča na Vršiču	"	1515	Jesenice	33	15	48	9 344	4 669	14 013	6 110	4 669	10 779
19.	Tičarjev dom na Vršiču	"	1620	Jesenice	76	—	76	7 713	3 175	10 888	5 200	3 175	8 375
20.	Koča pri izviru Soče	"	876	Jesenice	—	10	10	4 244	733	4 977	177	2	179
21.	Bivak I (Vel. Dnina)	"	2180	Jesenice	—	4	4	34	—	34	34	—	34
22.	Bivak II (Pod Rokavi)	"	2140	Jesenice	—	5	5	31	—	31	31	—	31
23.	Bivak III (Za Akom)	"	1340	Jesenice	—	8	8	67	—	67	67	—	67
24.	Bivak IV (Na Rušju)	"	1980	Jesenice	—	6	6	81	—	81	81	—	81
25.	Zavetišče železarjev na Zad. Voglu	"	1440	Jesenice	—	10	10	85	—	85	63	—	63
26.	Lipavčeva koča v Martuljku	"	930	Jesenice	—	16	16	50	—	50	50	—	50
27.	Zavetišče pod Špičkom	"	2050	Jesenice	6	6	12	1 312	68	1 380	333	51	384
28.	Dom na Vrsnem	"	610	Kobarid	6	15	21	2 011	45	2 056	176	6	182
29.	Koča v Krnici	"	1218	Kranjska gora	10	14	24	1 560	43	1 603	256	43	299
30.	Mihov dom na Vršiču	"	1150	Kranjska gora	3	20	23	2 807	40	2 847	249	40	289
31.	Koča na Gozdu	"	1226	Kranjska gora	15	25	40	2 359	146	2 505	571	146	717
32.	Litostrojska koča na Soriški planini	"	1307	Litostroj, Ljubljana	51	18	69	10 307	1 990	12 297	520	145	655
33.	Dom na Komni	"	1520	Ljubljana-matica	78	20	98	9 875	392	10 267	7 600	362	7 970
34.	Koča pri Savici	"	651	Ljubljana-matica	—	8	8	3 004	176	3 180	426	100	526
35.	Koča pri Triglavskih sedmerih jezerih	"	1683	Ljubljana-matica	17	98	115	8 325	518	8 843	3 481	679	4 160
36.	Triglavski dom na Kredarici	"	2515	Ljubljana-matica	44	80	124	10 842	958	11 800	3 643	670	4 313
37.	Dom Tamar	"	1100	Medvode	41	21	62	7 274	380	7 654	1 174	219	1 393

38.	Gomiščkovo zavetišče na Krnu	„	2060	Nova Gorica	—	28	28	1 434	110	1 544	493	69	562
39.	Dom dr. Klementa Juga v Lepeni	„	680	Nova Gorica	26	12	38	2 714	180	2 894	604	96	700
40.	Dom Zorka Jelinciča na Črni prsti	„	1844	Podbrdo	17	13	30	1 482	91	1 573	352	36	388
41.	Poštarska koča na Vršču	„	1725	PTT Ljubljana	3	22	25	7 839	290	8 129	1 580	720	2 300
42.	Zasavska koča na Prehodavcih	„	2050	Radeče	—	22	22	4 209	230	4 439	570	65	635
43.	Pogačnikov dom pri Križkih jezerih	„	2052	Radovljica	40	32	72	1 989	534	2 523	1 566	910	2 476
44.	Koča na planini Razor	„	1333	Tolmin	24	26	50	1 684	85	1 769	933	85	1 018
45.	Zavetišče na Globoki	„	1835	Tolmin	—	2	2	ne evidentira					
46.	Dom na Vogarju	„	1050	Železničar, Ljubljana	16	19	35	1 808	516	2 324	760	352	1 112
47.	Koča na Poreznu	Predgorje	1632	Cerkno	19	—	19	1 446	23	1 469	80	2	82
48.	Koča na Črnem vrhu nad Novaki	Jul. Alp	1288	Cerkno	12	—	12	1 367	75	1 442	80	3	83
49.	Zavetišče na Robidenskem brdu	„	824	Cerkno	2	—	2	1 312	11	1 323	11	—	11
50.	Zavetišče Ravne	„	707	Cerkno	2	—	2	1 057	81	1 138	—	—	—
51.	Zavetišče v Počah	„	610	Cerkno	—	—	—	1 214	7	1 221	—	—	—
52.	Slavkov dom na Golem brdu	„	440	Medvode	—	—	—	13 240	48	13 288	—	—	—
53.	Planinski dom na Smarjetni gori	„	664	Plan. gost. podjetje Krvavec - Kranj	43	—	43	15 216	435	15 651	1 112	465	1 577
54.	Dom na Goški ravni	„	935	Radovljica	20	—	20	4 446	—	4 446	62	—	62
55.	Dom na Lubniku	„	1027	Škofja Loka	22	—	22	5 602	22	5 602	283	—	283
56.	Koča na Ratitovcu	„	1666	Za Selško dol. v Železnikih	10	29	39	4 581	—	4 581	327	—	327
57.	Zavetišče Farji potok	„	700	Za Selško dol. v Železnikih	—	—	—	930	—	930	—	—	—
58.	Zavetišče pri Bertu v Dražgošah	„	850	Za Selško dol. v Železnikih	2	—	2	2 438	—	2 438	—	—	—
59.	Zavetišče Prtovč	„	1010	Za Selško dol. v Železnikih	—	—	—	2 010	—	2 010	—	—	—
60.	Dom Pristava na Javorniškem rovtu	Karavanke	920	Javornik - Koroška Bela	3	27	30	5 960	—	5 960	788	3	791
61.	Prešernova koča na Stolu	„	2193	Javornik - Koroška Bela	28	—	28	3 763	735	4 498	373	18	391
62.	Zavetišče GRS na Španovem vrhu	„	1343	Postaja GRS Jesenice	—	8	8	346	—	346	1 121	—	112
63.	Dom na Peci	„	1665	Mežica	81	59	140	4 957	6	4 963	2 899	6	2 905
64.	Koča na Pikovem (Podpeca)	„	986	Mežica	6	—	6	2 413	—	2 413	—	—	—
65.	Zavetišče v Heleni	„	730	Mežica	—	—	—	3 736	—	3 736	—	—	—
66.	Zavetišče Mihev v Podpeci	„	910	Mežica	—	—	—	3 260	8	3 268	—	—	—
67.	Dom na Uršlji gori	„	1696	Prevalje	50	—	50	5 525	98	5 623	1 460	42	1 502
68.	Poštarska koča pod Plešivcem	„	800	PTT Maribor	18	10	28	4 044	22	4 066	613	8	621
69.	Valvazorjev dom pod Stošom	„	1180	Radovljica	20	22	42	2 721	—	2 721	686	—	686
70.	Roblekov dom na Begunjščici	„	1757	Radovljica	27	30	57	3 306	8	3 314	668	11	679
71.	Koča na Naravskih ledinah	„	1128	Ravne	18	—	18	3 438	40	3 478	325	11	336
72.	Zavetišče Križan	„	1060	Slovenj Gradec	6	—	6	5 218	12	5 230	27	—	27
73.	Dom na Kofcah	„	1505	Tržič	28	8	36	2 855	38	2 893	1 210	38	1 248
74.	Dom na Zelenici	„	1536	Tržič	72	—	72	12 815	110	12 925	3 425	110	3 535
75.	Dom v Logarski dolini z depandanso	Kam. Alpe	757	Celje	161	—	161	43 039	1 881	44 920	7 268	2 112	9 380
76.	Frišaufov dom na Okrešlju	„	1378	Celje	44	60	104	16 811	892	17 703	2 696	546	3 242
77.	Koča GRS na Okrešlju	„	1385	Postaja GRS Celje	—	8	8	22	—	22	22	—	22
78.	Kocbekov dom na Korošici	„	1808	Celje	23	36	59	2 530	183	2 713	619	61	680
79.	Mozirska koča na Golteh z depandanso	„	1344	Celje	94	64	158	3 797	93	3 890	618	40	658
80.	Bivak pod Ojstrico	„	1800	Celje	4	—	3	43	—	43	16	—	16
81.	Dom na Smrekovcu	„	1377	Črna na Koroškem	62	—	62	5 255	21	5 276	1 920	21	1 941
82.	Češka koča na Spod. Ravneh	„	1543	Jezersko	29	20	49	3 560	65	3 625	967	103	1 070

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nadmorska višina	V upravi planinskega društva	Kapac. ležišč			Štev. obiskovalcev			Število nočitev		
					število postelj	število ležišč	skupaj	Jugo-slovanov	Ino-zemcev	skupaj	domaćih	Ino-zemskih	skupaj
83.	Cojzova koča na Kokrskem sedlu	Kam. Alp	1791	Kamnik	28	24	52	3 787	127	3 914	1 144	116	1 260
84.	Koča na Jermanovih vratih	"	1884	Kamnik	26	20	46	3 774	108	3 882	1 271	65	1 336
85.	Bivak v Kočni	"	1952	Kranj	—	6	6	32	—	32	22	—	22
86.	Dom kokrskega odreda na Kališču	"	1540	Kranj	24	30	54	2 665	—	2 665	459	—	459
87.	Koča na Kriški gori	"	1582	Križe	10	25	35	3 701	17	3 718	512	17	529
88.	Zavetišče na Veliki Poljani	"	1100	Križe	—	3	3	1 315	—	1 315	53	—	53
89.	Dom v Kamniški Bistrici	"	601	Ljubljana-matica	35	—	35	27 912	312	28 224	2 246	356	2 602
90.	Bivak pod Skuto	"	2104	Ljubljana-matica	—	6	6	58	—	58	42	—	42
91.	Koča na Loki pod Raduho	"	1568	Luče	9	29	38	2 117	15	2 132	319	32	351
92.	Okrepčevalnica Igla	"	750	Luče	—	—	—	11 536	—	11 536	—	—	—
93.	Zavetišče Grohat na Raduhi	"	1882	Mežica	7	—	7	913	—	913	116	—	116
94.	Zavetišče pri Pucu	"	730	Mežica	—	—	—	1 903	26	1 929	—	—	—
95.	Koča pod Olševo	"	1250	Solčava	—	—	—	915	26	941	—	—	—
96.	Zavetišče pod Ojstrico	"	1206	Solčava	10	10	20	1 374	138	1 512	161	20	181
97.	Andrejev dom na Slemenu	"	1096	Šoštanj	42	24	66	8 122	414	8 536	576	122	698
98.	Dom pod Storžičem	"	1100	Tržič	30	34	64	3 825	69	3 894	998	45	1 043
99.	Bivak v Storžiču	"	1750	Tržič	3	6	9	127	—	127	81	—	81
100.	Zavetišče na Bistriški planini	"	1750	Tržič	—	—	—	1 208	—	1 208	—	—	—
101.	Kostanjčeva koča na Dobrži	"	1520	Tržič	—	21	21	1 735	—	1 735	430	—	430
102.	Koča na Mali planini	Predgorje	1450	Črnuče	—	20	20	1 600	—	1 600	1 600	—	1 600
103.	Dom na Veliki planini	Kam. Alp	1560	Domžale	17	28	45	9 347	36	9 383	1 587	36	1 623
104.	Koča na Bibi planini	"	1308	Emona, Zalog	9	—	9	1 624	—	1 624	149	—	149
105.	Dom na Menini planini	"	1512	Gornji grad	29	27	56	2 985	—	2 985	329	—	329
106.	Koča na Starem gradu	"	583	Kamnik	16	8	24	20 045	—	20 045	98	—	98
107.	Mengeška koča na Gobavici	"	433	Janeza Trdine, Mengeš	6	—	6	10 976	—	10 976	76	—	76
108.	Dom na Krvavcu	"	1700	Plan. gost. pod. Krvavec-Kranj	110	40	150	44 464	366	44 830	4 144	366	4 510
109.	Koča ob žižnici na Krvavcu	"	1495	Plan. zavetišče pod. Krvavec-Kranj	—	—	—	13 640	—	13 640	—	—	—
110.	Plan. zavetišče Rašica z razgl. stolpom	"	639	Rašica, Šentvid	—	—	—	2 499	—	2 499	—	—	—
111.	Dom na Resevni	"	682	Šentjur pri Celju	12	—	12	2 881	45	2 926	150	10	160
112.	Zav. na Resevni z razglednim stolpom	"	682	Šentjur pri Celju	2	—	2	ni poslovalo			—	—	—
113.	Mariborska koča na Pohorju	Pohorje	1040	Maribor-matica	50	34	84	14 322	381	14 703	1 807	90	1 897
114.	Ribniška koča	"	1530	Maribor-matica	67	37	104	12 640	1 340	13 980	1 400	502	1 902
115.	Koča na Pesniku	"	1100	Maribor-matica	2	—	2	2 960	—	2 960	38	—	38
116.	Gostišče Ribnica	"	620	Maribor-matica	2	—	2	7 865	—	7 865	—	—	—
117.	Koča na Pesku	"	1382	Oplotnica	32	—	32	3 947	23	3 947	348	22	370
118.	Koča na Osankarici	"	1160	Oplotnica	—	—	—	5 379	186	5 565	—	—	—
119.	Ruška koča (Tineta dom)	"	1250	Ruše	17	25	42	15 105	630	15 735	916	630	1 546

120.	Dom pri Treh kraljih	"	1200	Impol, Slov. Bistrica	24	20	44	v adaptaciji					
121.	Koča pod Kremzarjevim vrhom	"	1161	Slovenj Gradec	10	19	29	1 412	—	1 412	88	—	88
122.	Grmovškov dom pod Veliko Kopo	"	1377	Slovenj Gradec	31	20	51	5 892	53	5 945	780	44	824
123.	Razgledni stolp na Rogli	"	1517	Slovenske Konjice				ne evidentira					
124.	Dom Zarja na Pohorju	"	1200	TAM, Maribor	26	10	36	6 438	400	6 838	6 280	840	7 120
125.	Koča Planinc	"	1010	Vuzenica	—	—	—	140	—	140	—	—	—
126.	Koča na Rogli	"	1481	Zreče	28	—	28	4 864	26	4 890	783	—	783
127.	Dom pod Brinjevo goro	"	480	Zreče	—	—	—	6 183	—	6 183	—	—	—
128.	Dom na Boču z razglednim stolpom	Boč	698	Poljčane	20	20	40	2 721	30	2 751	148	24	172
129.	Koča Tromejnik na Doliču	Goričko	400	Murska Sobota	—	42	42	ni poslovala					
130.	Dom Kozjak	Kozjak	705	Kozjak - Maribor	19	7	26	6 413	16	6 429	260	16	276
131.	Zavetišče Sober	"	320	Kozjak - Maribor	—	—	—	5 390	—	5 390	—	—	—
132.	Koča na Žavcarjevem vrhu	"	914	Maribor-matica	26	14	40	4 886	50	4 936	280	7	287
133.	Zavetišče Podlipje	"	840	Vuzenica	—	—	—	2 428	215	2 643	—	—	—
134.	Dom na Paškem Kozjaku	Paški Kozjak	970	Velenje	42	18	60	1 802	12	1 814	548	12	560
135.	Koča na Bohorju	Zasavje	935	Bohor Senovo	32	18	50	5 240	—	5 240	769	—	769
136.	Dom v Gorah	"	791	Dol pri Hrastniku	54	37	91	8 446	67	8 513	2 758	67	2 825
137.	Koča na Kalu	"	956	Hrastnik	25	30	55	12 535	10	12 545	5 720	10	5 730
138.	Koča na Kumu	"	1219	KUM, Trbovlje	20	8	28	8 012	51	8 063	1 213	51	1 264
139.	Dom na Šmohorju	"	774	Laško	25	25	50	2 460	19	2 479	299	14	313
140.	Tončkov dom na Lisci	"	947	Lisca, Videm-Krško	17	—	17	6 343	63	6 406	1 852	14	1 866
141.	Dom na Jančah	"	794	Litija	17	20	37	3 380	27	3 407	310	—	310
142.	Gašperjeva koča nad Vel. Kozjem	"	513	Radeče	—	—	—	901	27	928	—	—	—
143.	Zavetišče Lovrenc	"	711	Radeče	—	—	—	2 007	—	2 007	—	—	—
144.	Zavetišče na Kopitniku	"	914	Rimske Toplice	5	—	5	3 834	2	3 836	30	—	30
145.	Dom na Mrzlici	"	1119	Trbovlje	84	28	112	7 526	89	7 615	1 921	32	1 953
146.	Dragotov dom na Homu	"	604	Zabukovica	6	10	16	2 471	22	2 493	26	2	26
147.	Koča na Zasavski gori	"	849	Zagorje ob Savi	25	28	53	5 278	—	5 278	461	—	461
148.	Čoparjeva koča na Čemšeniški planini	"	1206	Zagorje ob Savi	16	—	16	2 431	—	2 431	104	—	104
149.	Dom na Polomu	Gorjanci	725	Kostanjevica na Krki	18	12	30	ni poslovalo					
150.	Dom Vinka Padersišča	"	822	Novo mesto	18	12	30	2 101	12	2 113	346	6	352
151.	Dom na Mirni gori	Dolenjsko	1048	Črnomelj	42	9	51	5 480	1 263	6 743	901	94	995
152.	Gostišče v Črmošnjicah	gričevje	680	Črnomelj	22	—	22	7 510	805	8 315	911	—	911
153.	Bife na kolodvoru v Črnomlju	"	156	Črnomelj				ne evidentira					
154.	Koča pri Jelenovem studencu	"	850	Kočevje	16	—	16	1 316	22	1 338	62	—	62
155.	Dom na Govejku	"	812	Obrtnik, Ljubljana	28	8	36	4 715	—	4 715	521	—	521
156.	Dom na Goropekah	Polhograjski dolomiti	742	Žiri	10	30	40	5 670	180	5 850	118	262	380
157.	Zavetišče na Planini z razgl. stolpom	"	733	Vrhnika	13	—	13	1 898	—	1 898	—	—	—
158.	Iztokova koča pod Golaki	Trnovski	1260	Ajdovščina	—	12	12	ni poslovalo					
159.	Koča na Čavnu z razgl. stolpom	gozd	1239	Ajdovščina	13	16	29	2 346	624	2 970	136	48	184
160.	Koča pri izviru Hublja	"	250	Ajdovščina	—	—	—	4 545	67	4 612	—	—	—
161.	Koča Kekec na Katarini	"	306	Nova Gorica	16	—	16	7 922	5 200	13 122	210	180	390
162.	Zavetišče na Jelenku	Idrijsko	1106	Idrija	—	—	—	1 520	—	1 520	—	—	—
163.	Zavetišče na Hleviški planini	hribovje	907	Idrija	—	10	10	815	12	827	26	—	26
164.	Pirnata koča na Javorniku	"	1240	Idrija	10	—	10	486	30	516	38	—	38
165.	Dom Rudar Vojsko	Snežnik	1080	Idrija	24	10	34	2 287	27	2 314	365	81	446

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nadmorska višina	V upravi planinskega društva	Kapac. ležišč			Štev. obiskovalcev			Število nočitev		
					število postelj	število ležišč	skupaj	Jugo-slovanov	Ino-zemcev	skupaj	domačih	ino-zemskih	skupaj
166.	Koča na Sviščakih pod Snežnikom	Snežnik	1242	Ilirska Bistrica	19	—	19	1 500	2 120	3 620	82	138	220
167.	Zavetišče na Vel. Snežniku	Tržaško-	1796	Ilirska Bistrica	5	—	5	2 246	465	2 711	—	—	—
168.	Tumova koča na Slavniku	Komenski kras	1028	Koper	6	23	29	2 807	669	3 476	43	11	54
169.	Stjenkova koča na Trstelju	„	642	Nova Gorica	—	12	12	1 504	130	1 634	40	—	40
170.	Vojkova koča na Nanosu	Nanos	1243	Postojna	3	30	33	4 400	2 151	6 551	220	11	231
171.	Furlanovo zavetišče pri Abramcu	„	915	Vipava	ležišče na senu			2 361	14	2 375	35	—	35
172.	Koča Mladika na Pečni rebri	Notr. Kras	710	Postojna	—	—	—	5 550	320	5 870	—	—	—
173.	Dom na Slivnici	„	1114	Cerknica	36	26	62	4 078	35	4 113	596	46	642
Skupaj:					3169	2429	5598	852 318	57 218	909 536	133 359	23 938	157 297
V letu 1967:					3258	2518	5776	828 488	50 731	879 215	121 201	16 424	137 625
V letu 1968:					3169	2429	5598	852 318	57 218	909 536	133 359	23 938	157 297
Razlika:					-89	-89	-178	+23 834	+6 487	+30 321	+12 158	+7 514	+19 672

Inozemski obiskovalci planinskih postojank so bili iz naslednjih držav: 20 395 iz Avstrije, 20 015 iz Italije, 9959 iz Zahodne Nemčije, 1406 iz Nizozemske, 1193 iz ČSSR, 1037 iz Anglije, 621 iz Francije, 517 iz Madžarske, 425 iz Poljske, 419 iz Švice, 275 iz SSSR, 268 iz ZDA, 220 iz Belgije, 145 iz Švedske, 112 iz Kanade, 108 iz Vzhodne Nemčije, 61 iz Danske, 11 iz Romunije, 10 iz Bolgarije, 6 iz Španije, 5 iz Avstralije, 4 iz Columbije, 3 iz Finske, 2 iz Grčije in 1 iz Turčije.

Število ležišč se je zmanjšalo predvsem zaradi prodaje koč (Celjska koča), ukinitve ležišč (Slavkov dom) in zaradi izboljšave ležišč (namestitvev postelj namesto navadnih pogradov).

PUTNIK

JUGOSLOVANSKO TURISTIČNO IN AVTOBUSNO PODJETJE
LJUBLJANA, TRG OF 15 — Telefon 31 15 42, 31 48 89

PUTNIK, filiala Ljubljana organizira izlete, nudi vse usluge od prodaje vseh vrst vozovnic do rezervacij v hotelih v domovini in inozemstvu. Zahtevajte naše programe.

Vse informacije dobite v poslovalnicah v Ljubljani, Mariboru, Slov. Bistrici, G. Radgoni, Št. Ilju in motelu Trebnje.

ZDRUŽENE PAPIRNICE LJUBLJANA

LJUBLJANA — VEVČE Ustanovljene leta 1842

IZDELUJEJO SULFITNO CELULOZO I. a za vse vrste papirja — PINOTAN — strojljni ekstrakt
PAPIRJE ZA UMETNIŠKI TISK

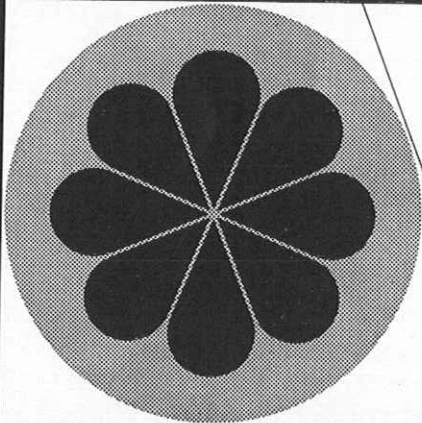
ENOSTRANSKO PREMAZANE CHROMO PAPIRJE
ILUSTRACIJSKE PREMAZANE PAPIRJE

BREZLESNI PAPIR za grafično in predel. industrijo, za reprezentativne izdaje, umetniške slike, propagandne in turistične prospekte, za pisemski papir in kuverte najboljše kvalitete, za razne protokole, matične knjige, obrazce, šolske zvezke in podobno

SREDNJEFINI PAPIR za grafično in predelovalno industrijo: za knjige, brošure, propagandne tiskovine, razne obrazce, šolske zvezke, risalne bloke, itd.

KULERJE ZA KUVERTE, obrazce, bloke, formularje, reklamne in propagandne tiskovine
PELURNI PAPIR bel in barvan

ZAHTEVAJTE VZORCE!

CEDEMONTA

Pomarančni mnogo vitaminski
napitek

Osvežitev
in okrepitev
vsak dan

PROMONTA
HAMBURG

AGROKOMBINAT EMONA

LJUBLJANA, Miklošičeva 4

je specializirano podjetje za proizvodnjo poljščin, mleka, mesa, mesnih izdelkov, plemenske živine, jajc in močnih krmil.

Izdeluje tudi tehnološko-gradbene načrte za kmetijstvo in predelovalno industrijo. Dobrašen del svojih proizvodov in projektantskih uslug prodaja v inozemstvu.

Proizvodnja je organizirana po specializiranih obratih na osnovi sodobnih tehnoloških principov. AE zaposluje 1850 delavcev in strokovnjakov.

KOMPAS

Generalna direkcija: LUBLJANA, DVORAKOVA 11, telefon: 323-466, 313-226

Poslovalnice:

Beograd, Bled, Brnik, Budva, Celje, Crikvenica, Dubrovnik, Fernetiči (Sežana), Gradina (Dimitrovgrad), Hercegnovi, Izola, Jesenice, Koper, Korensko sedlo, Kozina, Kranj, Lazaret (Ankaran), Ljubelj, Ljubljana, Maribor, Murska Sobota, Niš, Novo mesto, Novi Sad, Opatija, Podgora, Poreč, Portorož, Postojna, Pula, Rabac, Rovinj, Sežana, Skopje, Split, Subotica, Šentilj, Škofije, Vatin (Vršac), Vrsar, Vršac, Zadar, Zagreb

Hoteli:

garni hotel Bled, garni hotel Ljubelj, hotel Dubrovnik, motel Kranjska gora, hotel »Panorama« Ljubelj, restavracija »Ljubelj«, Ljubelj
Žičnica »Zelenica«, Ljubelj
Gojitveno lovišče Petrovci
Rent-a-car

Planinci!

Predno se odločite za nakup, izberite iz naših sortiranih zalog:

Bunde, dežne plašče, planinske torbe, nahrbtnike, obutev iz usnja in gume, športne vreče, sončna očala, termos steklenice in še vso ostalo plastično, usnjeno, kovinsko in tekstilno galanterijo. Priporočamo nakup ceradnega platna, platna za bunde, konopne oprti, vrvi vseh vrst, filca, motvoza itd.

Za opremo weekendov in planinskih koč dobavljamo:

obloge za tla, stene, izravnalno maso, preproge, predpražnike, rolo platno, razna tesnila (gobaste plošče), vodovodno instalaterski material iz plastike in gume, pohištvono in posteljno blago. Aparate za opremo gostinskih obratov in restavracij itd.

ASTRA

VELETRGOVINA
LJUBLJANA, TITOVA 77

ZAHTEVAJTE NAŠE PONUDBE – oglejte si naše poslovalnice v Ljubljani, Celju, Kranju, Kopru, Mariboru.